

**Pannon Egyetem
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok
Doktori Iskola**

Kiss Livia Benita

**A FŐÁRAMÚ ÉS AZ ALTERNATÍV
KÖZGAZDASÁGTAN TERMÉSZETÉNEK
EMPIRIKUS VIZSGÁLATA KOMPLEX
TARTALOMELEMZÉSEL**

Doktori (PhD) értekezés

DOI:10.18136/PE.2019.730

**Témavezető:
Prof. Dr. Tóth Gergely
egyetemi tanár**

**Keszthely
2019**

**A FŐÁRAMÚ ÉS AZ ALTERNATÍV KÖZGAZDASÁGTAN TERMÉSZETÉNEK
EMPIRIKUS VIZSGÁLATA KOMPLEX TARTALOMELEMZÉSEL**

Az értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében készült a Pannon Egyetem
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolája keretében

Közgazdaságtudomány tudományágban

Írta: **Kiss Livia Benita**

Témavezető/i: Prof. Dr. Tóth Gergely

Elfogadásra javaslom (igen / nem)

.....
(témavezető/k)

A jelölt a doktori szigorlaton ..... %-ot ért el.

Veszprém/Keszthely,

.....
(a Szigorlati bizottság elnöke)

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom:

Bíráló neve: ..... igen /nem

.....
(bíráló)

Bíráló neve: ..... igen /nem

.....
(bíráló)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján ..... %-ot ért el.

Veszprém/Keszthely,

.....
a Bíráló Bizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése .....

Veszprém/Keszthely,

.....
az EDHT elnöke

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	13
1.1. Témaválasztás motivációja, aktualitása és jelentősége.....	13
1.2. Téma kerete, kutatási probléma és célkitűzések.....	15
1.3. Kutatási kérdések és hipotézisek.....	17
1.4. Disszertáció felépítése.....	18
2. SZAKIRODALMI HÁTTÉR.....	19
2.1. Közgazdaságtudomány fejlődéstörténete	20
2.1.1. Közgazdaságtan, mint diszciplína	20
2.1.2. Közgazdaságtan definíciója	26
2.1.3. Közgazdaságtan „családfája”	28
2.1.3.1. Makro- és mikroökonómia fejlődéstörténete	33
2.2. „Két lábon álló” tudomány – főáram vs. alternatív közgazdaságtan	37
2.2.1. Főáramú közgazdaságtan.....	37
2.2.1.1. Definíciók	37
2.2.1.2. Más elnevezések.....	40
2.2.1.3. Sajátosságok.....	45
2.2.2. „Ökonomizmus”	48
2.2.3. „Közgazdaságtan esendősége” – gazdasági válságok és hatásaik.....	51
2.2.4. „Nem csak egy nézőpont létezik” – alternatív közgazdaságtan.....	58
2.2.4.1. Definíciók és sajátosságok.....	58
2.2.4.2. Más elnevezések.....	61
2.2.4.3. Alternatív irányzatok és elméletek	63
2.3. „Merre tovább közgazdaságtan?”	66
2.4. Elméleti háttér összefoglalása.....	73
3. KUTATÁSI MODELL ÉS MÓDSZERTAN	78
3.1. Anyag- és adatgyűjtési technikák, eljárások.....	79
3.1.1. Szekunder anyag- és adatgyűjtés	80
3.1.2. Primer anyag- és adatgyűjtés	80
3.1.2.1. Mintavétel folyamata – vizsgált minta	81
3.2. Anyag- és adatelemzési technikák, eljárások	87
3.2.1. Tartalomelemzés	88
3.2.1.1. NVivo™ 11 Plus tartalomelemző szoftver és funkciói	90
3.2.2. Adatelemzés statisztikai eszközei, módszerei	93

4. KÖZGAZDASÁGI SZAKLAPOK ÉS KÖNYVEK ELEMZÉSI EREDMÉNYE.....	94
4.1. Közgazdaságtudományi szaklapok komplex tartalomelemzése.....	94
4.1.1. Külföldi közgazdasági folyóiratok kvantitatív elemzése.....	96
4.1.2. Külföldi közgazdasági folyóiratok kvalitatív elemzése	104
4.1.3. Hazai közgazdasági folyóiratok kvantitatív elemzése	110
4.1.4. Hazai közgazdasági folyóiratok kvalitatív elemzése	118
4.2. Közgazdasági alapkönyvek komplex tartalomelemzése.....	124
4.2.1. Kvantitatív elemzés.....	124
4.2.2. Kvalitatív elemzés	134
4.3. „Ökonomizmus” jelenségének vizsgálata idősor elemzéssel	139
5. KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE ÉS ÉRTELMEZÉSE	172
5.1. Kutatási kérdések megválaszolása.....	172
5.2. Hipotézisek helytállósága – tézisek.....	176
5.3. Új és újszerű kutatási eredmények	182
5.4. További kutatási irányok	182
6. ÖSSZEFOGLALÁS	183
7. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE	188
8. MELLÉKLETEK.....	200

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: Hipotézisek	18
2. ábra: Közgazdaságtan „családfája”	29
3. ábra: Makroökonómia főbb irányzatai.....	35
4. ábra: Mikroökonómia főbb irányzatai.....	36
5. ábra: Főáramú közgazdaságtan irányzatai.....	39
6. ábra: Főáramú közgazdaságtan „szinonimái”	41
7. ábra: Haszon- és érényökonómia viszonyulásának különbsége	42
8. ábra: „Mainstream economics” kifejezés előfordulása a Science Direct monográfiáiban	43
9. ábra: Gazdaság – társadalom – környezet viszonya a főáramú közgazdaságtanban.....	46
10. ábra: Ökoszisztéma, mint a makrogazdaság alrendszere.....	47
11. ábra: „Ökonomizmus szentháromsága”	50
12. ábra: „Hagyma modell” az „ökonomizmus” és az ökonómia kapcsolatáról	51
13. ábra: „Alternatív economic” kifejezés előfordulása a Science Direct monográfiáiban	59
14. ábra: Alternatív közgazdaságtan „szinonimái”	61
15. ábra: Közgazdaságtan alternatív irányzatainak halmazábrája.....	64
16. ábra: Főáram bővítésének lehetősége lefelé és felfelé.....	68
17. ábra: Módszertan struktúrájának folyamatmodellje.....	79
18. ábra: Megfigyelési módszerek csoportosítása	88
19. ábra: Vizsgált cikkek számának alakulása a külföldi és hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995 és 2015 között.....	95
20. ábra: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	97
21. ábra: Leggyakoribb szavak szófelhője a a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	101
22. ábra: 20 leggyakoribb szó struktúraillusztrációja a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	102
23. ábra: Külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában leggyakrabban előforduló szavak között szereplő kulcsszavak és gyakoriságuk.....	104
24. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak konkordanciaelemzése a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	108
25. ábra: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	111
26. ábra: Leggyakoribb szavak szófelhője a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában...	115
27. ábra: 20 leggyakoribb szó struktúraillusztrációja a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	116
28. ábra: Hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában leggyakrabban előforduló szavak között szereplő kulcsszavak és gyakoriságuk.....	118
29. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak konkordanciaelemzése a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	122
30. ábra: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvek három csoportjában	125
31. ábra: Leggyakoribb szavak szófelhője a közgazdasági könyvek három csoportjában.....	130
32. ábra: 20 leggyakoribb szó struktúraillusztrációja a közgazdasági könyvek három csoportjában.....	131
33. ábra: Közgazdasági könyvek három csoportjában leggyakrabban előforduló szavak között szereplő kulcsszavak és gyakoriságuk.....	133
34. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak konkordanciaelemzése a közgazdasági könyvek három csoportjában.....	137
35. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	140
36. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	142

37. ábra: Növekedés kulcsszó előfordulásának alakulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között.....	143
38. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	144
39. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	146
40. ábra: Hatékonyság kulcsszó előfordulásának alakulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között.....	147
41. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	148
42. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	149
43. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának alakulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között	150
44. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	151
45. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	153
46. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	156
47. ábra: Növekedés kulcsszó előfordulásának alakulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között.....	156
48. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	157
49. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	159
50. ábra: Hatékonyság kulcsszó előfordulásának alakulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között	160
51. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	161
52. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	162
53. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának alakulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között	163
54. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	164
55. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvek három csoportjában	166
56. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek boxplotjai a közgazdasági könyvek három csoportjában	169
57. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvekben	171
58. ábra: Külföldi és hazai közgazdasági folyóiratok releváns kulcsszavainak szófelhője.....	178
59. ábra: Közgazdasági könyvek releváns kulcsszavainak szófelhője	179
60. ábra: „Hagyma modell” az „ökonomizmus” és a közgazdaságtan kapcsolatáról.....	181

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Közgazdaságtan definíciójának szakaszos változása	28
2. táblázat: Alternatív irányzatok csoportosítása	65
3. táblázat: Főáramú és az alternatív közgazdaságtan jellemző kulcsszavai	77
4. táblázat: Külföldi közgazdasági folyóiratok két vizsgált csoportja	84
5. táblázat: Hazai közgazdasági folyóiratok két vizsgált csoportja	85
6. táblázat: Közgazdasági könyvek három vizsgált csoportja	87
7. táblázat: Tartalomelemzés módszerének értékelése	89
8. táblázat: Vizsgált kulcsszavak, kifejezések kategória-szótárai	92
9. táblázat: Egyváltozós elemzések, alkalmazott leíró statisztikai mutatószámok mérési skálák szerint	93
10. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategorizálási szempontjai a külföldi közgazdasági folyóiratokban	98
11. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategóriái a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	99
12. táblázat: Vizsgált kulcsszavak előfordulási gyakorisága a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában az összes szó ismeretében	103
13. táblázat: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	105
14. táblázat: Vizsgált kulcsszavak szövegkörnyezete a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	107
15. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategorizálási szempontjai a hazai közgazdasági folyóiratokban	112
16. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategóriái a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	113
17. táblázat: Vizsgált kulcsszavak előfordulási gyakorisága a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában az összes szó ismeretében	117
18. táblázat: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	119
19. táblázat: Vizsgált kulcsszavak szövegkörnyezete a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	121
20. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategorizálási szempontjai a közgazdasági könyvekben	127
21. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategóriái a közgazdasági könyvek három csoportjában	128
22. táblázat: Vizsgált kulcsszavak előfordulási gyakorisága a közgazdasági könyvek három csoportjában az összes szó ismeretében	132
23. táblázat: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a közgazdasági könyvek két csoportjában	134
24. táblázat: Vizsgált kulcsszavak szövegkörnyezete a közgazdasági könyvek két csoportjában	136
25. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságának” előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelemre vetítve	140
26. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek leíró statisztikái a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	141
27. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak rangja az összes vizsgált kulcsszó listájában és a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	141
28. táblázat: Stacionaritás vizsgálata az ADF, az ADF-GLS és a KPSS-teszt eredményei alapján a külföldi közgazdasági folyóiratokban	152
29. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságának” előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelemre vetítve	154
30. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek leíró statisztikái a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	154

31. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak rangja az összes vizsgált kulcsszó listájában és a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	155
32. táblázat: Stacionaritás vizsgálata az ADF, az ADF-GLS és a KPSS-teszt eredményei alapján a hazai közgazdasági folyóiratokban.....	165
33. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságának” előfordulása a közgazdasági könyvekben cikkszámra és terjedelemre vetítve	167
34. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek leíró statisztikái a közgazdasági könyvek három csoportjában	167
35. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak rangja az összes vizsgált kulcsszó listájában és a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a közgazdasági könyvek három csoportjában	170

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. sz. melléklet: „Mainstream” kifejezés előfordulása közgazdasági cikkekben a JSTOR adatbázisában	200
2. sz. melléklet: EconLit statisztika a „mainstream” kifejezés használatáról a közgazdászok körében	200
3. sz. melléklet: Alternatív irányzatok sajátosságai és csoportosítása.....	201
4. sz. melléklet: Környezet-gazdaságtan és ökológiai közgazdaságtan összevetése.....	208
5. sz. melléklet: Vallásból levezethető gazdasági tanok összevetése a hagyományossal.....	208
6. sz. melléklet: Anyag- és adatgyűjtési technikák, eljárások strukturális folyamatmodellje	209
7. sz. melléklet: TOP 100 külföldi közgazdasági folyóirat presztízselemzéséből vizsgált folyóiratok legfontosabb jellemzői	210
8. sz. melléklet: Közgazdasági folyóiratok folyóiratonkénti vizsgált cikkszámra éves bontásban.....	211
9. sz. melléklet: Anyag- és adatelemzési technikák, eljárások strukturális folyamatmodellje	212
10. sz. melléklet: Kvantitatív és kvalitatív tartomelemzés összevetése	213
11. sz. melléklet: Vizsgált főáramú kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban	214
12. sz. melléklet: Vizsgált alternatív kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban	218
13. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelempre vetítve.....	222
14. sz. melléklet: Leíró statisztikák a vizsgált kulcsszavak előfordulására a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	224
15. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak rangsora előfordulási gyakoriságuk alapján a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	226
16. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a külföldi főáramú közgazdasági folyóiratokban.....	227
17. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a külföldi alternatív közgazdasági folyóiratokban	230
18. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	234
19. sz. melléklet: Vizsgált főáramú kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban.....	238
20. sz. melléklet: Vizsgált alternatív kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban	242
21. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelempre vetítve.....	246
22. sz. melléklet: Leíró statisztikák a vizsgált kulcsszavak előfordulására a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	248
23. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak rangsora előfordulási gyakoriságuk alapján a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	250
24. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a hazai főáramú közgazdasági folyóiratokban	251
25. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a hazai alternatív közgazdasági folyóiratokban.....	255
26. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	258
27. sz. melléklet: Vizsgált főáramú kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvekben	262
28. sz. melléklet: Vizsgált alternatív kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvekben	262
29. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvekben terjedelempre vetítve.....	263

30. sz. melléklet: Leíró statisztikák a vizsgált kulcsszavak előfordulására a közgazdasági könyvek három csoportjában.....	264
31. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak rangsora előfordulási gyakoriságuk alapján a közgazdasági könyvek két csoportjában.....	268
32. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a főáramú közgazdasági könyvekben	269
33. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a híres és a modern alternatív közgazdasági könyvekben.....	272
34. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a közgazdasági könyvek három csoportjában.....	277
35. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	279
36. sz. melléklet: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulásainak évenkénti változása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	280
37. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	281
38. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	281
39. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez illeszkedő modell jellemzői a külföldi alternatív közgazdasági folyóiratokban	282
40. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	282
41. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	283
42. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	283
43. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	284
44. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	284
45. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában	285
46. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez illeszkedő modell jellemzői a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	286
47. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	286
48. sz. melléklet: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulásainak évenkénti változása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	287
49. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	288
50. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	288
51. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	289
52. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában.....	289

53. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	290
54. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	290
55. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	291
56. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában	291

HASZNÁLT RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

QJoE	Quarterly Journal of Economics
JoEL	Journal of Economic Literature
RoES	Review of Economic Studies
AER	American Economic Review
JoPE	Journal of Political Economy
JoEEaM	Journal of Environmental Economics and Management
WD	World Development
EE	Ecological Economics
EI	Ecological Indicators
JoEBaO	Journal of Economic Behavior and Organization
KSz	Közgazdasági Szemle
Kü	Külgazdaság
C	Competitio
KF	Közgazdász Fórum
SaE	Society and Economy
KG	Köz-Gazdaság
L	Lépések
Ko	Kovács
PSz	Polgári Szemle
E	Eszmélet
JIF	Journal Impact Factor
SJR	Scimago Journal Rank
WoS	Web of Science
SD	Science Direct

FELHASZNÁLT ADATBÁZISOK JEGYZÉKE

1. JSTOR
2. SCIENCE DIRECT
3. MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA DOKTORI FOLYÓIRATLISTA
4. WOS – Web of Science
5. SCIMAGO JOURNAL & COUNTRY RANK
6. MATARKA – Magyar Folyóiratok Tartalomjegyzékeinek Kereshető Adatbázisa
7. AKADEMIAI.COM
8. EPA – Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis
9. ARCANUM

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton fejezem ki köszönetemet témavezetőmnek, **Dr. Tóth Gergelynek** a Ph.D tanulmányaim és a kutatásaim során nyújtott támogatásáért.

Köszönetet mondok **Dr. Tóth Éva**, egyetemi adjunktusnak, aki elindított a tudományok világa felé vezető úton és fáradhatatlan munkájával önzetlenül támogatta, segítette szak- és diplomadolgozatom elkészítését, valamint TDK kutatásaimat egyetemi tanulmányaim során.

Köszönöm a Pannon Egyetem Georgikon Karának, a Gazdasági, Társadalomtudományi és Vidékfejlesztési Tanszék kollektívájának, **Dr. Bacsai Zsuzsanna**, tanszékvezető egyetemi docensnek és **Dr. Hollósy Zsolt**, egyetemi docensnek támogatását.

Köszönöm a két „tudtam énnek”, örök barátnőmnek, **Ilcsnek** és **Nóvéremnek**, hogy az elmúlt időszakban, amikor akadályba ütköztem, ők mindig azt mondták: „Tudtam én, hogy neked sikerülni fog.”

Doktori értekezésemet tisztelettel és szeretettel ajánlom **Nagyszüleim** (Katona Emerencia és Kondor József) emlékének, **Édesanyámnak**, aki elhitette velem, hogy mindenre képes vagyok, amit el szeretnék érni az életben, valamint **Édesapámnak**, aki megteremtette a feltételeket a tanulmányaimhoz.

Végül, de nem utolsósorban szolgáljon e doktori értekezés és a vele járó doktori fokozat követendő jó példaként unokaöcsémnek, keresztfiamnak, **Simon Olivérnek**.

KIVONAT

A főáramú és az alternatív közgazdaságtan természetének empirikus vizsgálata komplex tartalomelemzéssel

„A közgazdaságtan a társadalomtudományok királynője – a legrégebbi művészet a legújabb tudomány” (Samuelson – Nordhaus, 1990, p. 1.). Minden diszciplínának és minden kornak, korszaknak, így a közgazdaságtannak is megvoltak a maga uralkodó, azaz főáramú irányzatai, melyek háttérbe szorították az egyes alternatív irányzatokat, ami napjainkban is létező jelenség.

Jelen kutatás hozzájárul a közgazdaságtan természetének megértéséhez. Legfőbb célkitűzése, hogy a főáramú és az alternatív közgazdaságtan összevetésével, releváns kulcsszavaiknak meghatározásával – vizsgálatával a közgazdaságtan legrangosabb tudományos és tudományos jellegű, igényű folyóirataiban, prominens könyveiben – megtaláljam és meghúzzam a képzeletbeli határvonalat, határvonalakat az uralkodó közgazdaságtan és az alternatív irányzatok között. A kutatáshoz a társadalomtudományokban még viszonylag új kutatási módszer került alkalmazásra, a tartalomelemzés. További célkitűzése a disszertációnak, hogy feltárja a legfőbb különbségeket az egzakt közgazdaságtudomány és ennek leképezéseként megjelenő paradigma – az „ökonimizmus” – jelenségének feltárásához a tudományos életben idősor elemzéssel.

Azonosításra kerültek a főáramú és az alternatív közgazdaságtant leíró kulcsszavak, majd a vizsgálatba bevont hazai és külföldi közgazdasági monográfiák komplex tartalomelemzése után azok kategorizálásával megállapítható, melyek relevánsak valóban.

Új eredménye a disszertációnak az alternatív közgazdaságtan definiálása és az egyes alternatív irányzatok csoportosítása. Ezen felül a kialakított csoportok kapcsolatának, kapcsolódásának feltárása a főáramú közgazdaságtannal, valamint ábrázolása egy halmazábra segítségével. A hagyományos közgazdaságtan (ökonómia), a főáramú közgazdaságtan és az „ökonimizmus” definiálása, valamint a hozzájuk kapcsolódó elemzések – tartalom és idősor elemzés – után egymáshoz való viszonyuk, kapcsolódásuk is feltárásra kerültek, melyek egy „hagyma modell” segítségével lettek ábrázolva.

ABSTRACT

Empirical Examination of the Nature of Dominant and Alternative Economics with Complex Content Analysis

We have identified the keywords of dominant and alternative economics. After a complex content analysis of selected Hungarian and foreign economic monographs with the categorizing of keywords, we can determine, which keywords are most relevant. Traditional economics is not the same as dominant economics, and dominant economics are not exactly the same as mainstream economics. A new scientific result of the dissertation is the definition of alternative economics and the grouping of alternative theories. In addition, we explore the relationship between the established word sets and their relationship with the dominant economics, as well as depicting them with a set of diagrams. Following the definition of traditional economics, dominant and "economism", and their related analyzes – content and time series analysis – their relationship have been explored with the aid of an "onion model".

AUSZUG

Empirische Analyse der dominanten und alternativen Wirtschaft mit komplexer Inhaltsanalyse

In diese Studie Stichwörter, die die dominante und alternative Ökonomie beschreiben, wurden identifiziert, nach der komplexen Inhaltsanalyse der einbezogenen Monographien aus dem In- und Ausland können sie kategorisiert werden, um festzustellen, welche wirklich relevant sind. Traditionelle Ökonomie ist nicht dasselbe wie dominante Ökonomie und dominante Ökonomie ist nicht genau das Gleiche wie mainstreame Ökonomie. Das neue Ergebnis der Dissertation ist die Definition alternativer Ökonomie und die Gruppierung der alternativen Theorien. Darüber hinaus die Beziehung zwischen den etablierten Gruppen und ihre Beziehung mit dominanter Ökonomie zu erforschen, sowie sie mit einer Reihe von Diagrammen darzustellen. Nach der Definition der traditionellen Ökonomie, dominanten und "Ökonomismus" und ihrer verwandten Analysen – Inhalts- und Zeitreihenanalyse – wurden ihre Beziehungen mit Hilfe eines "Zwiebelmodells" untersucht.

1. BEVEZETÉS

A múlt század közepén Samuelson és Nordhaus (1990 [1948] p. 1.) nagyszabású könyvének bevezetőjében így fogalmazott: „*A közgazdaságtan a társadalomtudományok királynője – a legrégebbi művészet a legújabb tudomány.*” A közgazdaságtan hosszú ideig nem számított önálló tudománynak – a filozófia egyik ágaként tartották számon –, azonban azokban az időkben is az élet és ezzel együtt a társadalmi közösségek szerves részét képezte. Smith (1992 [1776]) *A nemzetek gazdagsága* (An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, röviden: The Wealth of Nations) című műve volt az, amely szinte valamennyi XIX. századi közgazdász gondolkodására hatással volt, hiszen ez a munka teremtette meg „*azt az új diskurzust, amely a gazdasági jelenségek ábrázolásának közös kiindulópontja, általánosan elfogadott nyelve és fogalomrendszere maradt az őt követő századokban*” is (Madarász, 2000, p. 112.). Mondhatjuk, hogy ennek a prominens műnek a megjelenésével elindult az önálló tudománnyá válás útján, tudományos rangra emelkedett a közgazdaságtan. Ehhez még nagyban hozzájárultak persze más diszciplínák is, mint például a fizika, a természettudományok, de főleg a matematika eredményeinek alkalmazása.

Tudománnyá válását követően történetét – mint minden más fejlődő és ható tudományét – belső diszkussziók és különféle kutatói törekvések, szellemi áramlatok, irányzatok együttélése jellemzi (Horváth, 1998). Minden diszciplínának és minden kornak, korszaknak, így a közgazdaságtannak is megvoltak a maga uralkodó, azaz főáramú irányzatai, melyek háttérbe szorították az egyes alternatív irányzatokat. Ez a kettősség, dichotómia, ami uralja és áthatja a mai közgazdasági gondolkodást is.

1.1. Témaválasztás motivációja, aktualitása és jelentősége

A választott téma időszerűnek mondható mind nemzetközi, mind hazai viszonylatban, hiszen, ahogy más diszciplínákban, úgy a közgazdaságtudományban is kialakult egy, a közgazdaságtudomány fejlődését meghatározó és a mindennapi életünket erőteljesen átható és irányító főáram, ami meghatározza a kortárs közgazdászok gondolkodását napjainkban is. Azonban nem feledkezhetünk meg arról a nyilvánvaló tényről sem, hogy egyre növekszik azoknak a kutatóknak a száma, akik más álláspontot képviselnek, akik valamilyen formában próbálják pótolni e tanok hiányosságait vagy bírálják az elmúlt évtizedek során kialakult paradigmáit. Véleményüknek egyre nagyobb hangot is adnak,

amit a 2008-as gazdasági világválság csak még jobban felerősített. Őket a dolgozatban alternatív közgazdászoknak nevezzük.

A kutatási kérdéseim megfogalmazásával világossá vált, hogy a közgazdaságtan (hagyományos és főáramú) és az egyes alternatív irányzatok szakirodalmát mélyrehatóan fel kell térképezni ahhoz, hogy a felmerült kérdésekkel kapcsolatban empirikus kutatást lehessen végezni. Tájékozódva a témakör ismertségéről és a szakirodalmának feldolgozottságáról, elmondható, hogy a kutatás során az úgynevezett „big data” problémájával kerültem szembe. E disszertációban nyilván nem vállalkozhattam arra, hogy bemutassam a közgazdaságtan átfogó fejlődéstörténetét és részletesen tárgyaljam az egyes irányzatait, azonban szükséges volt pozícionálnom a kutatást a közgazdaságtudományok, közgazdaságtan iskoláinak rendszerében. Szükség volt a minél egzaktabb és alaposabb témapozicionálásra, a releváns területek beazonosítására, a kutatási téma kereteinek lehatárolására, amire a későbbiekben (1.2. fejezet) térek ki. Ezt követően nyílt lehetőségem értelmezni a főáram és az alternatív elméletek általános és a kutatási téma szempontjából releváns területeit.

Mint minden kutatási téma kiválasztásánál, itt is célszerű volt elgondolkodni a téma gyakorlati hasznosságáról. Dörpfel (1911 [1873]) tantervelméleti munkájának mottója úgy hangzik, hogy nincs gyakorlatiasabb a jó elméletnél*. A kutatásom alapkutatás, egyfajta elméleti mélyréteg feltárás, ami hozzásegít a gyakorlati megértéséhez. Remélem, hogy az értekezésem valamelyest hozzájárulhat a közgazdaságtan tudományának, természetének megértéséhez, hiszen eddig kevésbé ismert szemszögéből mutatom be a diszciplínát. A közgazdaságtan természetének kutatási eredményei hiánypótlóak lehetnek a közgazdaságtudományban. A vizsgálati módszerként megjelölt tartalomelemzés – aminek a komplex, azaz kvalitatív és kvantitatív formája egyaránt alkalmazásra került a dolgozatban –, az elmúlt néhány évtizedben lett népszerű a társadalomtudományokban és egyre több kutatásban alkalmazzák, így a közgazdaságtudományok területén is. A kutatás eredménye a módszer felhasználhatósága, alkalmazhatósága szempontjából is releváns lehet nemcsak a vizsgált diszciplína, hanem más tudományterületek számára is.

---

* A gyakran idézett mondást Kurt Lewinnek is tulajdonítják.

1.2. Téma kerete, kutatási probléma és célkitűzés

Téma fő keretének lehatárolása

A közgazdaságtan egy rendkívül komplex és szerteágazó tudományág, ezért szükségszerű volt a kutatási téma fő kereteinek, sarkalatos területeinek lehatárolása. Mint már korábban szoltam róla, lehetetlen küldetés lett volna a diszciplína átfogó fejlődéstörténetét ismertetni. Viszont megkerülhetetlen volt, hogy ne tegyek kísérletet arra, hogy a szakirodalmi feldolgozás eredményeképpen, ne adjak egy alapos és mélyreható áttekintés a téma tekintetében arról, mely neves kutatók elméletei, teóriái és tanai által vált a közgazdaságtan ma azzá, ami és amit képvisel.

A téma keretét tehát a paradigmák megjelenési formája adta a tudományos életben. Egyrészt a tudományos „sajtóban”, amit a közgazdaságtudományos és tudományos jellegű, igényű folyóiratok és azok cikkei, másrészt a közgazdasági könyvek jelentették. A folyóiratok esetében az elmúlt 20 évben (1995-2015 közötti időszakban), míg a könyvek tekintetében az elmúlt közel 250 évben. Fontosnak tartottam egészen 1776-ig visszamenni az időben – olykor még a korábbi időkre is –, hiszen majd „látni” fogjuk, hogy miként járult hozzá a klasszikus, neoklasszikus, új klasszikus és új keynesi irányzatokon keresztül a közgazdaságtan a mai főáramú gondolkodásmódhoz. Emellett górcső alá vettem azokat az alternatív irányzatokat is, melyek az uralkodó főáramok mellett létrejöttek és léteznek.

Kutatási probléma

Kutatási problémaként egy összetett „jelenséget” határoztam meg, mely több részből tevődik össze:

- 1) A főáram és a manapság még inkább előtérbe kerülő alternatív irányzatok (közgazdaságtan) közötti „határvonal” nincs „meghúzva”, ami hiányzó „fejezet” a közgazdaság tudományában. Tisztázásra várnak az ehhez kapcsolódó egyes fogalmak, úgy mint a főáramú és az alternatív közgazdaságtan.

A határvonal „húzása” nem azért fontos, mert el akarom választani a főáramot és az alternatív közgazdaságtant, hanem azért, mert a szintézisre törekszem. Ehhez első lépésben látni kell, van-e valóban különbség a fókuszban, retorikában. Ezt követően meg kell nézni, hol található ütközés. Ahol van, ott meg kell vizsgálni,

hogy a kettő közül melyik megközelítés felel meg jobban a modern gazdasági problémák megoldására.

- 2) A közgazdaságtudományról helytelen kép alakult ki a paradigmáinak tükrében. Tóth (2016) kevés számú, de annál nagyobb hatalommal „felruházott” kulcsszó – „ökonómizmus szentháromsága”: növekedés, verseny/versenyképesség és hatékonyság – meghatározásával foglalta össze ehhez fűződő megállapításait.

E helytelen kép miatt is van szükség a szintézisre. Tóth (2016) a főáram reformjában, annak lefelé és felfelé történő kibővítésében látja a közös nevezőre hozását a főáramú és az alternatív tanoknak. Az így megreformált és a globális problémákat megoldani képes tudományágat humánökonómiának nevezi.

Kutatás célja

Fő cél

Jelen kutatástól azt várom, hogy hozzájárul a közgazdaságtan természetének megértéséhez. Ehhez először is definiálnom kellett a hagyományos közgazdaságtant, azaz ökonómia fogalmát, valamint végig kellett kísérem a diszciplína fejlődéstörténetét tudományá válásától egészen napjainkig, azért, hogy meg tudjam határozni az egyes korokban, korszakokban uralkodó főáramú irányzatokat, valamint a mellettük létező alternatív irányzatokat. A legfőbb célkitűzésem ezek után az volt, hogy a főáramú és az alternatív közgazdaságtan összevetésével, releváns kulcsszavaiknak meghatározásával – vizsgálatával a közgazdaságtan legrangosabb tudományos és tudományos jellegű, igényű folyóirataiban, prominens könyveiben – megtaláljam és meghúzzam a képzeletbeli „határvonalat” vagy „határvonalakat” az uralkodó közgazdaságtan és az alternatív irányzatok (közgazdaságtan) között. A kutatásom eredményeképpen tehát definiáltam a főáramú, valamint az alternatív közgazdaságtant.

A fogalmak legszűkebb értelmezésének kialakítását tehát kulcsszavak azonosításával végeztem el. A kulcsszavak meghatározását követően feltártam azok és alternatíváiknak használatát a már korábban említett közgazdasági folyóiratokban, könyvekben. Ehhez természetesen szükség volt egy teljes szöveges – full-text – adatbázis létrehozására. Az azonosított kulcsszavak kvantitatív tartalomelemzése, valamint statisztikai elemzése (például: leíró statisztikák, gyakoriság elemzés, rangsorok) több mint 35 000 dokumentum szövegében történt meg. Emellett egy kisebb mintán – a vizsgált időszak

elején és végén megjelent cikkek, valamint a könyvek – mélyrehatóbb elemzésre, azaz az azonosított kulcsszavak szöveggörnyezetének elemzésére is sor kerítettem kvalitatív tartalomelemzéssel, vagyis konkordanciaelemzéssel. Az előre meghatározott kulcsszavak elemzését a full-text adatbázisokban leggyakrabban előforduló szavak elemzésével egészítettem ki, aminek eredményeit struktúraillusztrációk és szófelhők segítségével ábrázoltam. Az alternatív közgazdaságtan definiálásához mindezek mellett szükség volt az egyes alternatív irányzatok csoportosítására is, aminek szemléltetéséhez halmazábrát használtam.

További célok

További kutatási célként jelent meg, hogy feltárjam a legfőbb különbségeket az egzakt közgazdaságtudomány és annak leképezéseként a közgazdász társadalom egy részének tudatában helytelenül megjelenő paradigma – az „ökonimizmus” – jelenségének azonosításához, mibenlétének megértéséhez a paradigma idősoros mozgásának figyelemmel kísérésével a tudományos életben, a tudományos monográfiákon keresztül. A korábban meghatározott főáramú közgazdaságtan definíciója mellett kiegészítésül a hagyományos közgazdaságtan, azaz ökonómia fogalmát is értelmeztem, majd azt követően az újonnan meghatározott definíciók kapcsolatait is feltártam, aminek ábrázolásához– Hofstede (1994) alapján – az ún. „hagyma modellt” választottam.

1.3. Kutatási kérdések és hipotézisek

Kutatási kérdések (Q₁-Q₆)

Három egymásra épülő szempont szerint fogalmaztam meg kutatási kérdéseimet:

- 1) A szakirodalom és a mélyreható elméleti alapok áttekintése után a következő fogalmi kérdésekre kerestem a választ:
  - Q₁:** Miként definiálható a főáramú és az alternatív közgazdaságtan?
  - Q₂:** Hogyan, mely irányzatokon keresztül alakult ki a főáramú gondolkodás a közgazdaságtudományban?
  - Q₃:** Hogyan definiálható az „ökonimizmus” jelensége? Valóban megfigyelhető jelenség a közgazdaságtudományban?
- 2) Módszertani szempontból a következő kérdést fogalmaztam meg:
  - Q₄:** A közgazdaságtan természete vizsgálható-e a tartalomelemzés módszerével?
- 3) Az empirikus kérdéseim a következők voltak:

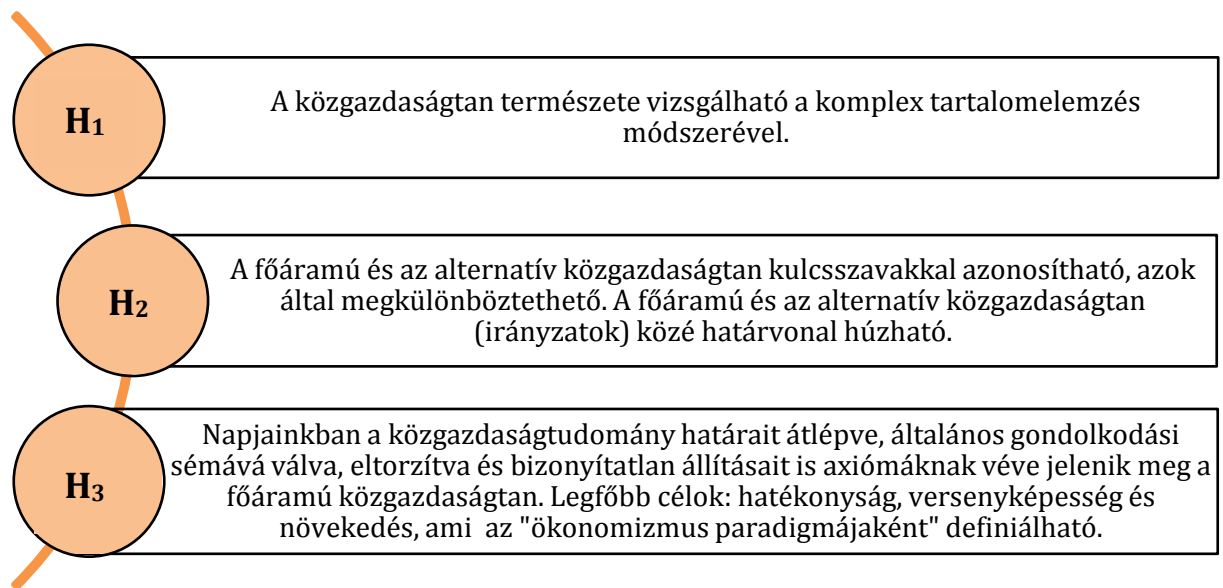
Q₅: A főáramú és az alternatív közgazdaságtant mely kulcsszavakkal, kifejezésekkel lehet azonosítani?

Q₆: Lehet-e éles elválasztó „határvonalat” húzni a főáramú közgazdaságtan és az alternatív közgazdaságtan (irányzatok) közé?

Hipotézisek (H₁-H₃)

Kutatásom három feltevésre (1. ábra) alapoztam.

1. ábra: Hipotézisek

Forrás: saját szerkesztés

1.4. Disszertáció felépítése

A disszertációm felépítését a társadalomtudományokban szokásos logikai rendet, struktúrát követve három fő részre tagoltam:

- 1) téma elméleti háttere (2. fejezet),
- 2) kutatási modell és módszertan (3. fejezet),
- 3) vizsgálati eredmények és értékelésük (4-5. fejezet).

Elméleti háttér

A dolgozat első részében a kutatást megalapozó szakirodalmi áttekintés található. A célom az volt, hogy a kutatás szempontjából releváns területeken feltárjam, majd értékeljem, milyen megelőző eredmények születtek, valamint meghatározzam, milyen fogalmi rendszerek használatával tervezem meg a konkrét kutatás empirikus részét. A

kutatás témájához szükséges elméleti alapokat összefoglaló résznek három nagyobb területét azonosítottam. Az elméleti háttér első fő fejezete a hagyományos közgazdaságtan (ökonómia), mint diszciplína létrejöttét, kronologikus fogalmi lehatárolását, valamint a közgazdaságtan fejlődését, azaz „családfáját” mutatja be. A következő fő fejezeten belül három alfejezet kapott helyet: az első a főáramú közgazdaság szakirodalmának megismerésére fókuszál, a második a téma szempontjából releváns gazdasági válságok hatásának ismertetésére irányul, végül az alternatív közgazdaságtan irányzatainak áttekintésére helyezem a hangsúlyt. Az elméleti háttér feldolgozásának utolsó fő fejezete a közgazdaságtan jövőjére tér ki.

Kutatási modell és módszertan

Az értekezés következő részében, a szakirodalmi áttekintést követően a bevezetésben megfogalmazott kutatási problémáknak, a célkitűzéseknek, a kutatási kérdéseknek és a kutatási hipotéziseknek megfelelően „felépített” kutatási modell és az ahhoz kapcsolódó módszertan kerül ismertetésre. Ez a fejezet tehát bemutatja a választott anyag- és adatgyűjtési, valamint elemzési módszereket.

Eredmények és értékelésük

Az értekezés harmadik része a kutatás eredményeinek bemutatása és értékelése. A fejezet a kutatási eredmények értelmezését, majd az azt követően megállapított kutatási téziseket foglalja magába. Bemutatom a kutatási kérdésekre adott válaszokat és a kutatás során kapott önálló, új, valamint újszerű eredményeket. Ezt követően végül a kutatás további lehetőségeinek ismertetésével zárom a fejezetet.

2. SZAKIRODALMI HÁTTÉR

Tomcsányi (2000) szerint a tudományos munka szellemi gyökerét a szakirodalom kutatása adja. Lakatos (1997, p. 65.) híres tézise szerint: *„A tudományfilozófia a tudománytörténet nélkül üres, a tudománytörténet a tudományfilozófia nélkül vak.”* E nevezetes tétel első része azt mondja ki, hogy minden olyan tudományfilozófia (metodológia), amely az általa vizsgált tudománynak a történetét figyelmen kívül hagyja, elveszti saját tárgyát, hiszen így nem tudja megismerni annak valódi működését és természetét. A tézis második része azt foglalja magába, hogy minden olyan történeti

kutatás, amelyik nem egy filozófiai koncepció mentén halad előre, terméketlen és értelmetlen. A tudomány, tehát így a közgazdaságtudomány is leginkább a tudománytörténeten való elmélkedés révén ismerhető meg (Móczár, 2008). Mindezek tudatában fogtam hozzá a kutatásom szakirodalmi feltárásához, amihez a közgazdaságtan fejlődésének jól nyomon követhető irányvonala szolgált vezérfonalként – a kiindulópontot az egykori szellemóriások prominens művei nyújtották –, hogy az információk egy remélhetőleg kezelhetőbb tömegére tudjam összpontosítani a szakirodalom feldolgozását. Annak ellenére, hogy a fő metodikai elemzéseim az elmúlt 20 évre terjednek ki, úgy gondoltam, a kutatásom nem korlátozódhat csupán a kortárs közgazdászokra és elméleteikre. Hiszen az egykori neves közgazdászok manifesztálódott gondolatai konzisztens bázisként funkcionálnak napjainkban is, bár ma már tudjuk, hogy ezek időként – kiváltképpen a globális gazdaságot megrázó válságok idején – a főáramot erősen bíráló közgazdászok szerint ingatag, racionális piedesztálon állnak.

A kutatásom elméleti hátterének feldolgozása során alapvetően tehát a következő három fő területre fókuszáltam:

- 1) Közgazdaságtan, mint diszciplína és fejlődéstörténete.
- 2) Főáramú közgazdaságtan – ökonomizmus.
- 3) Alternatív közgazdaságtan és irányzatai.

2.1. Közgazdaságtudomány fejlődéstörténete

2.1.1. Közgazdaságtan, mint diszciplína

„Óriások vállán állunk” – idézte Wartofsky (1977) egy XII. századi francia teológus, De Chartres szavait. A tudomány épít minden olyan ismeretre, amelyet felmenőink empirikus vagy spekulatív úton alkottak meg és örökségül hagytak ránk. Bacon (1620) a tudományrendszertannak azt az igényét, hogy a világ a művön keresztül egységes egésznek tűnjön, így fejezte ki fő művében – *Instauratio magna* –, amelyben elsőként foglalkozik a tudományok rendszerezésével: *„Mindен tudomány ága egyazon fa törzsében találkozik”* (Horváth, 1987, p. 10.; Nyíri, 2001). Ennek a fának a törzse a filozófia lett, amit mi sem bizonyít jobban, minthogy a tudományok rendszerezése a filozófiai felosztás eljárásán nyugszik (Verók, 2011). A XVII-XVIII. században autonómiát szereztek a szellemtudományok, majd kialakultak a társadalmak összefüggését és működését vizsgáló modern társadalomtudományok, köztük a közgazdaságtudomány is.

A tudományterületeknek napjainkban elfogadott akadémiai klasszifikációja van (169/2000. (IX. 29.) Kormányrendelet az egyes tudományterületekhez tartozó tudományágak, valamint a művészeti ágak felsorolásáról), amin belül több tudományág létezik:

- 1) Természettudományok
- 2) Műszaki tudományok
- 3) Orvostudományok
- 4) Agrártudományok
- 5) Társadalomtudományok**

5.1. Gazdálkodás- és szervezéstudományok

5.2. Közgazdaságtudományok ...

- 6) Bölcsészettudományok
- 7) Művészetek
- 8) Hittudomány

Smith (1776) *A nemzetek gazdagsága* című műve volt az, amely szinte valamennyi XIX. századi közgazdász gondolkodására hatással volt. Ez volt az a munka, ami megteremtette *“azt az új diskurzust, amely a gazdasági jelenségek ábrázolásának közös kiindulópontja, általánosan elfogadott nyelve és fogalomrendszere maradt az őt követő századokban”* is (Madarász, 2000, p. 112.). A közmegegyezés szerint ezzel tudományos rangra emelkedett a közgazdaságtan. Azóta hosszú idő telt el – közel két és fél évszázad –, ami számos új felismerést hozott, miközben a régi elméletek axiómákká, paradigmákká váltak vagy részben kisebb módosításokkal újjászülettek. Napjainkban is részletesen foglalkozik a szakirodalom a könyvespolcon felejtett, por lepte elméletek újra bemutatásával, feldolgozásával és értelmezésével (Buchholz, 1998).

Közgazdaságtan a tudományok rendszerében

A közgazdaságtannak a tudományok rendszerében elfoglalt mibenlétéről és helyéről napjainkban sincs konszenzus (a fent bemutatott akadémiai klasszifikáció ellenére). Korábban is felmerült már többekben a kérdés, hogy tudomány-e egyáltalán a közgazdaságtan? Másokban természettudományos vonatkozása, matematikával való kontaktusa, valamint „puha” és „kemény” tudományos volta kapcsán fogalmazódtak meg kérdések.

Say (1803) az 1800-as évek elején azt az álláspontot képviselte, hogy a közgazdaságtan tisztán pozitív tudomány, melynek következtetései nem függenek az időtől, a történelmi helyzettől és a körülményektől. Közel 120 évvel ezelőtt Veblen (1898) *A közgazdaságtan miért nem evolúciós tudomány?* címmel írt tanulmányt, majd 100 évvel később Eichner (1983) *A közgazdaságtan miért nem tudomány?* címmel publikált. Weintraub (2002) arról írt könyvet, hogy hogyan vált a közgazdaságtan matematikai tudománnyá.

A közgazdaságtudomány ifjonc a tudományok között, hiszen az utolsók között került a sorba. Igyekezett mindinkább hasonlítani a természettudományokhoz, legfőképpen egzakttá akart válni. Próbált megszabadulni a „társadalmi béklyóktól”. Ezzel paralel módon a természettudományokra – elsődlegesen a fizikára, a matematikára és a statisztikára – kívánt támaszkodni, aminek segítségével próbált megválni puha tudományos státuszától. Minden kétséget kizáróan megállapítható azonban, hogy a közgazdaságtan társadalomtudomány (Mellár, 2015b). Emellett kijelenthetjük, hogy a közgazdaságtan egy “puha” tudomány. Ennek ellenére sokan a “kemény” természettudományok közé sorolják (Mellár, 2015a), tévesen. Török (2013) szerint is megtévesztő értelmezése a közgazdaságtannak, mint tudománynak, hogy olyan „kvázi-természettudománynak” tekintjük, amelynek bár a társadalom a tárgya, azonban szemléletmódja, módszerei és teljesítménykritériumai akkor megfelelőek, ha a természettudományok normáihoz minél közelebb állnak. Móczár (2008) úgy véli, napjainkra a közgazdaságtan releváns kérdéseinek vizsgálatába és elemzésébe csaknem valamennyi természettudományos terület kutatási módszereit, legújabb eredményeit is bevonták, valamint alkalmazták. Mindez részben a neoklasszikus közgazdaságtan fizikai metaforákon alapuló kezdeti eredményein felbátorodva, részben a legújabb problémák kutatását elősegítő saját kifejlesztésű módszertan hiányában alakulhatott így. Neumann János felfogásában ez azt jelentette és úgy jelent meg, hogy a közgazdaságtan egy lehetséges természettudomány, amely azonban még nem érte el egészen azt a szintet. Petschnig (2016) szerint a közgazdaságtudomány nem olyan, mint a természettudomány. A természettudomány vizsgálatának tárgya mindig ugyanaz, ezzel ellentétben a közgazdaságtudomány a folyton változó világgal találja szembe magát. A közgazdaságtan plurális, nincs egységes, univerzális recept. A világ állandóan változik, a közgazdaságtudomány pedig permanensen adaptálódik hozzá.

Jevons (1871, p. 3.) megfogalmazásában „*a közgazdaságtan csak akkor tud fokozatosan egzakt tudománnyá válni, ha a jelenleginél sokkal szélesebb körűvé és pontosabbá válik, és így az összefüggések a számszerű adatok segítségével egzakt tartalmat nyerhetnek. Az világos, hogy a közgazdaságtannak, ha az egyáltalán tudomány, matematikai tudománynak kell lennie.*” Móczár (2008) úgy véli, a közgazdaságtannak sikerült beváltani Jevons-i ígéretét és tudomány lett a matematika, valamint a statisztika használatán keresztül. Ugyanakkor a tudománytörténeti kutatások összegző álláspontja szerint a standard hierarchikus redukciós séma a következőképpen alakul: fizika → kémia → biológia → közgazdaságtan. Ha elfogadnánk ezt a modellt (Medawar, 1974), akkor sem a kémia, sem a biológia és ennél fogva a közgazdaságtan sem lenne létjogosult az önálló tudomány megkülönböztetésre.

„Már a régi görögök is...”

Tánczos (2015, p. 16.) megfogalmazásában „*a közgazdaságtan a választások és a döntések tudománya*”. Munkájában olyan kérdésekre kereste a választ, mint például mikor alakult ki és hogyan fejlődött, milyen változásokon ment keresztül a közgazdaságtan?

Smith (1776) *A nemzetek gazdagsága* című fő műve az elméleti közgazdaságtan első alapműve lett és megjelenésétől tartjuk számon önálló tudományként a közgazdaságtant. Vannak azonban, akik a Smith 1776-os művének impressziójára kialakult diszciplínát nem ehhez az időponthoz kötik. Schumpeter álláspontja szerint a Kung Fu-ce (Konfucius, Kr. e. 551–478.) és Meng Tzu (Kr. e. 372–288.) már használta a monetáris irányítás, a valutaszabályozás fogalmkörét és elméleteikben fellelhető egy átfogó gazdaságpolitikai rendszer kidolgozása is (Deane, 1984). Bekker (2000), akitől e fejezet címét kölcsönöztem, modern közgazdasági elmélettörténeti művében azon az állásponton van, hogy a közgazdaságtan, mint tudomány kialakulásához az ókori görögökig kell visszakanyarodnunk, nevezetesen egészen Arisztotelész tanaihoz. Polányi (1976, p. 152.) úgy véli „*Arisztotelész fedezte fel a gazdaságot*”. A közgazdaságtant, mint tudományt Arisztotelész (Kr. e. 384–322) munkásságára lehet visszavezetni, hiszen ő nevezte el e tudományt „oikonomianak”. Arisztotelész Platón (Kr. e. 427–347) tanítványa volt, aki a politikaelmélet oldaláról szemlélte a gazdaságot. Arisztotelész ezzel szemben az etikát, a politikát és a közgazdaságtant a gyakorlati filozófia szegmenseinek titulálta. Azt vizsgálta, hogy milyen módon lehet elérni az ember

számára a jólétet, a jóllétet, a boldogságot, a közösségek ideális rendjét, azaz a háztartás oldaláról kiindulva vizsgálódott. Megkülönböztette az ökonómiát a krematisztikától. Szerinte az ökonómia természetes tevékenység volt, ami az élet fenntartásához szükséges termékeket állít elő. Ezzel szemben a „chremanistika” a természetellenes vagyonszerzésre, szélsőséges gazdagodásra irányuló tevékenység. Tiszta ökonómia nem lehetséges, mindig létrejön a chremanistika (Sárkány, 2012).

Említést érdemel a középkor elejének bölcselei közül Aquinói Szent Tamás (1225-1274), aki többek között skolasztikus közgazdasági gondolatokkal foglalkozott. Filozofálásai során Arisztotelész szemléletét vallási – a keresztény – tanokkal integrálta, majd egységes rendszerré kövacsolta össze a teológiát. Az őket követő középkori gondolkodók vallásos elméleti világnézetek megalapozásán munkálkodtak. Filozófiájuk alapja az ókori filozófia eszméi voltak. A gazdasági kérdések háttérbe szorultak. Itt érdemel szót a közgazdaságtan nagyapjának nevezett Ibn Khaldun (1332-1406) is, akit a legnagyobb korai muszlim közgazdászként tartanak számon (Oweiss, 1988; Boulakia, 1971). Fő műve az *Al-Muqaddima*, azaz *Bevezetés a történelembe* (1995 [1377]), amiben megfogalmazta a kereslet-kínálat törvényét, a munkamegosztást és rámutatott a társadalmi kohézió (aszabijja) fontosságára. Ennek ellenére az iszlám közgazdaságtan kifejezés csak 1940-60-as években jelent meg.

Az ezt követő időkben meghatározó fordulatot a kapitalizmus hozott. A közgazdaságtan alapvető iskolája a merkantilizmus lett. XVII-XVIII. század a merkantilisták (Mun, Colbert, Montchrestien) és a merkantilizmus – az állam aktív beavatkozását igénylő gazdaságpolitika és gazdaságfilozófia – kora volt. A kereskedelmi tőkére épülő, a kereskedelmi politikát előtérbe helyező irányzat volt ez, amely szakított az egyházi dogmákkal. Úgy vélték, hogy egy ország gazdagsága az exporttöbbletétől függ. Törekvéseik arra irányultak, hogy a nemesfémeket (különösen az aranyat) az országba vonzzák, a kiáramlását pedig minden eszközzel megakadályozzák. Elképzelésük szerint mindezek hatására megnő az árszínvonal és a termelés, viszont csökken a kamatok szintje, ami végül is az iparosok profitjának emelkedését eredményezi. A merkantilizmus az állami beavatkozást hangsúlyozta elősegítve az aktív pénzügyi, valamint kereskedelmi mérleget. Legjelentősebb képviselője Colbert, aki XIV. Lajos francia király pénzügyminisztere volt. Colbert elmélete (colbertizmus) szerint az ipart kell fejleszteni, hiszen a mezőgazdasági termelés nem eredményez annyi pénzt. Korlátozta a

mezőgazdasági termékek termelését, a külföldi árukat védővámokkal tartotta távol az országtól, melynek következtében éhínség alakult ki, így Colbert elmélete elbukott. A merkantilista gazdaságpolitikának mindemellett pozitív foganata is volt. Az egységes nemzetgazdaság kialakítása felé vezető első lépéseket azonban sikerült megtenniük, ami kedvezett a polgárság megerősödésének is.

XVIII. század második felében a merkantilizmussal szemben léptek fel a fiziokraták. A fiziokratizmus előfutára Petty (Marx Petty-t tartotta a tudományos politikai gazdaságtan atyjának) volt. A kereskedői szemléletű merkantilista gazdaságpolitika tagadása volt ez és a XX. század demokratikus társadalmi modell egyik előfutáraként tartják számon. Felfogásukban a polgári gondolatok feudális vonásokkal keveredtek. A fiziokratizmus alapelvei szerint a gazdaságot önszabályozó rendszernek tekintik, hiszen a gazdasági életben a természettörvények uralkodnak. Ezeknek a működését sem akadályozni, sem szabályozni nem szabad, ezért az államnak is minden beavatkozástól tartózkodnia kell. A pénz csupán a csere közvetítőjeként funkcionált. A föld az egyedüli értékteremtő szerepét töltötte be, ami a nemzet gazdaságának ugyancsak egyedüli forrása volt, ebből kifolyólag csak ez az ágazat tartozott adót fizetni is. A mezőgazdaság érdekében szorgalmazták a jobbágyság megszüntetését, az ipar érdekében a céhek eltörlését és az iparszabadságot, valamint a kereskedelem javára a kereskedelmi szabadságot. A fiziokratizmus megteremtője Quesnay, aki többek között XV. Lajos orvosa volt és csak idősebb korában kezdett el foglalkozni a közgazdaságtannal. 1759-ben alkotta meg a *Tableau Economique*-t, azaz a *Gazdasági táblázatot*. A gazdaságot Harvey (1649) felfedezése alapján a vérkeringéshez hasonlította, azzal azonosította. Jelentős képviselője volt még Turgot is.

Úgy vélem, az előbbieket ismeretében kijelenthetjük, hogy a közgazdaságtan egyidős magával a történelemmel, hiszen gazdálkodni mindig is kellett. Gondoljunk csak példának okán Hammurapi, babiloni király törvényoszlopára a Kr.e. XVIII. századból, ami már azokban az időkben szabályozta a társadalmi és a gazdasági élet szinte minden területét. Az ókorban virágzó birodalmak működtek. Prosperáló és egyben gyümölcsöző kereskedelmüket, ipari tevékenységüket és mezőgazdaságukat aligha tudjuk elképzelni működőképes „gazdálkodás” nélkül. Azonban az ókori és a középkori nagy gondolkodók az igazságosság eszméjének szem előtt tartásával, az erkölcs és az etika oldaláról szemlélték birodalmaik gazdálkodását. Mindezek alapján elmondható, hogy valóban a

filozófia tudományának szerves részét képezte az ókori és középkori „gazdaságtan”, majd később vált le és alakult önálló diszciplínává. A XVIII. század jelentős változásokat eredményezett a gazdasági életben és a tudományok rendszerében is.

2.1.2. Közgazdaságtan definíciója

A legtöbben különösképpen nem foglalkoznak a közgazdaságtannal, holott szimpla újságolvasóként, a világháló „szörfőseként” vagy csak egy egyszerű vásárlóként is nap, mint nap észrevétlenül használják annak fogalomtárát.

Mill (1909 [1848] p. 319.) közgazdaságtan vizsgálatának tárgyaként a gazdasági tevékenységet befolyásoló ösztönzőket érti és kijelenti, hogy nem az öröklött faji sajátosságok hatását. *„Mindazon vulgáris kísérletek között, amelyeknek célja, hogy figyelmen kívül hagyják az emberi elmét befolyásoló társadalmi és erkölcsi hatásokat, a legvulgárisabb az a nézet, miszerint az emberek magatartásában és jellemében meglévő eltérések öröklött természetes különbségek”.* Marshall (1925 [1890]) fő művében – *A közgazdaságtan alapelvei* (The Principles of Economics) – megfogalmazta meggyőződését, miszerint a közgazdaságtan az élet mindennapi dolgainak a tudománya és egyedüli legitimációja a szegénység elleni harc.

Az 1929-33-as gazdasági világválság után Bélyácz (2014) szerint a közgazdaságtan elméleti és metodológiai értelemben is alapvető jelentőségű újradefiniáláson ment keresztül. Robbins (1932, p. 16.) szerint a közgazdaságtan reális tárgya nem a javak vásárlása és eladása, értékesítése, a munkanélküliség vagy az üzleti ciklus vizsgálata, hanem az emberi magatartás specifikus aspektusa, a szűkös erőforrások alternatív alkalmazási lehetőségei közötti választás. Eszerint a közgazdasági elmélet fundamentuma az egyéni, szubjektív magatartás. *„A közgazdaságtan az a tudományág, amelyik az emberek viselkedését tanulmányozza a különféle alternatív felhasználási lehetőségű, szűkösen rendelkezésre álló eszközök és az elérni kívánt célok összefüggésében”.* Samuelson és Nordhaus (1987, p. 30.) a következőképpen definiálta a közgazdaságtant: *„A közgazdaságtan annak tanulmányozásával foglalkozik, hogy az emberek és a társadalom miként választják meg a szűkösen rendelkezésre álló, alternatív módon felhasználható erőforrások alkalmazását annak érdekében, hogy különböző árut termeljenek, és hogy elosszák őket a társadalom különböző tagjai és csoportjai között a folyó vagy a jövőbeli fogyasztás céljára”.*

Litan (2014) könyvében nem filozófusokként, hanem „*a modern társadalom vízvezeték szerelőiként*” példázza a közgazdászokat. A közgazdaságtan alapvető feladata olyan elméletek megalkotása és az ehhez társuló módszertan kidolgozása, amelyek alkalmasak a releváns társadalmi és gazdasági problémák megfejtésére, majd megoldására és a nem várt események prognózisára. A közgazdaságtudomány a gazdagság, a jólét, a szegénységből való felemelkedés globális méretű folyamatának az alappilléret „*testesíti meg*”. Zalai (2014) úgy véli, a közgazdaságtudomány megnevezése és definíciója jelentősen átalakult az elmúlt évszázadok során, meghatározása is rendkívül variábilis, ezért korszakokra bontott definíciókat fogalmazott meg. A közgazdaságtan fogalmának metamorfózisához kapcsolódó, összegző álláspontja szerint a politikai és a háztartások gazdaságtanának művelői normatív jelleggel vizsgálták, hogyan lehet és kell biztosítani a szükségletek körültekintő és takarékos, minél magasabb szintű kielégítését, azaz hogyan lehet növelni a „*nemzetek gazdagságát*”. Később, de még mindig a korai közgazdászok a deskriptív álláspontot képviselve a termelés, a csere, a jövedelmek elosztását és felhasználását szabályozó törvényszerűségek kutatásában jelölték meg a közgazdaságtan feladatát. Ilyen perspektívában a közgazdaságtan alapvetően a szűkös javakkal való gazdálkodás tudományaként fogható fel. A neoklasszikus felfogás értelmezésében tehát a közgazdaságtan a szűkös erőforrásokkal való racionális gazdálkodást jelenti. A definíciók nem határolják le élesen a közgazdaságtudományi kutatások tárgyát, ezért manapság tréfásan mondhatjuk, hogy a közgazdaságtan az, amivel a közgazdászok foglalkoznak. Tóth (2016, p. 38.) napjainkban újradefiniálta a közgazdaságtant, a következőt érti alatta: „*A közgazdaságtan a technikailag és piacilag bővíthető, de végső soron szűkös erőforrásokkal való helyes gazdálkodás az ember és közösségei szolgálatában.*” Úgy gondolja, ehhez még szükség van arra is, hogy figyelembe vegyünk legalább az eljövendő hét generáció testi és egyben lelki szükségleteit. Véleményem szerint ez a fogalom kettőséget hordoz magában. Egyfelől megmaradt a neoklasszikus értelemben vett főáramú közgazdaságtan fogalmi lehatárolása mellett, azonban másfelől kibővítette azt a fenntartható fejlődés egyes alapvető és meghatározó szegmensével.

A fenti definíciók ismertetésénél törekedtem a kronologikus sorrendre. Zalaival egyetértve arra a következtetésre jutottam, hogy valóban szakaszolható a közgazdaságtan definíciójának változása. Az egyes szakaszok az adott korszak

meghatározó közgazdasági irányzatához (irányzataihoz) köthetőek, amit az 1. táblázatban foglaltam össze.

1. táblázat: Közgazdaságtan definíciójának szakaszos változása

Szakasz	Közgazdaságtan meghatározó korszakai	Definíciók
0.	Korai gazdaságtan	Politikai gazdaságtan – Háztartások gazdaságtana - Oikonomia.
I.	Klasszikus közgazdaságtan	A „nemzetek gazdagságának” növelése.
II.	Neoklasszikus közgazdaságtan	A szűkös erőforrásokkal való racionális gazdálkodás.
III.	Neoklasszikus szintézis	Az emberek és a társadalom által megválasztott, szűkösen rendelkezésre álló, alternatív módon felhasználható erőforrások alkalmazása annak érdekében, hogy különböző árukat termeljenek, majd elosztása a társadalom különböző tagjai és csoportjai között a folyó vagy a jövőbeli fogyasztás céljára.

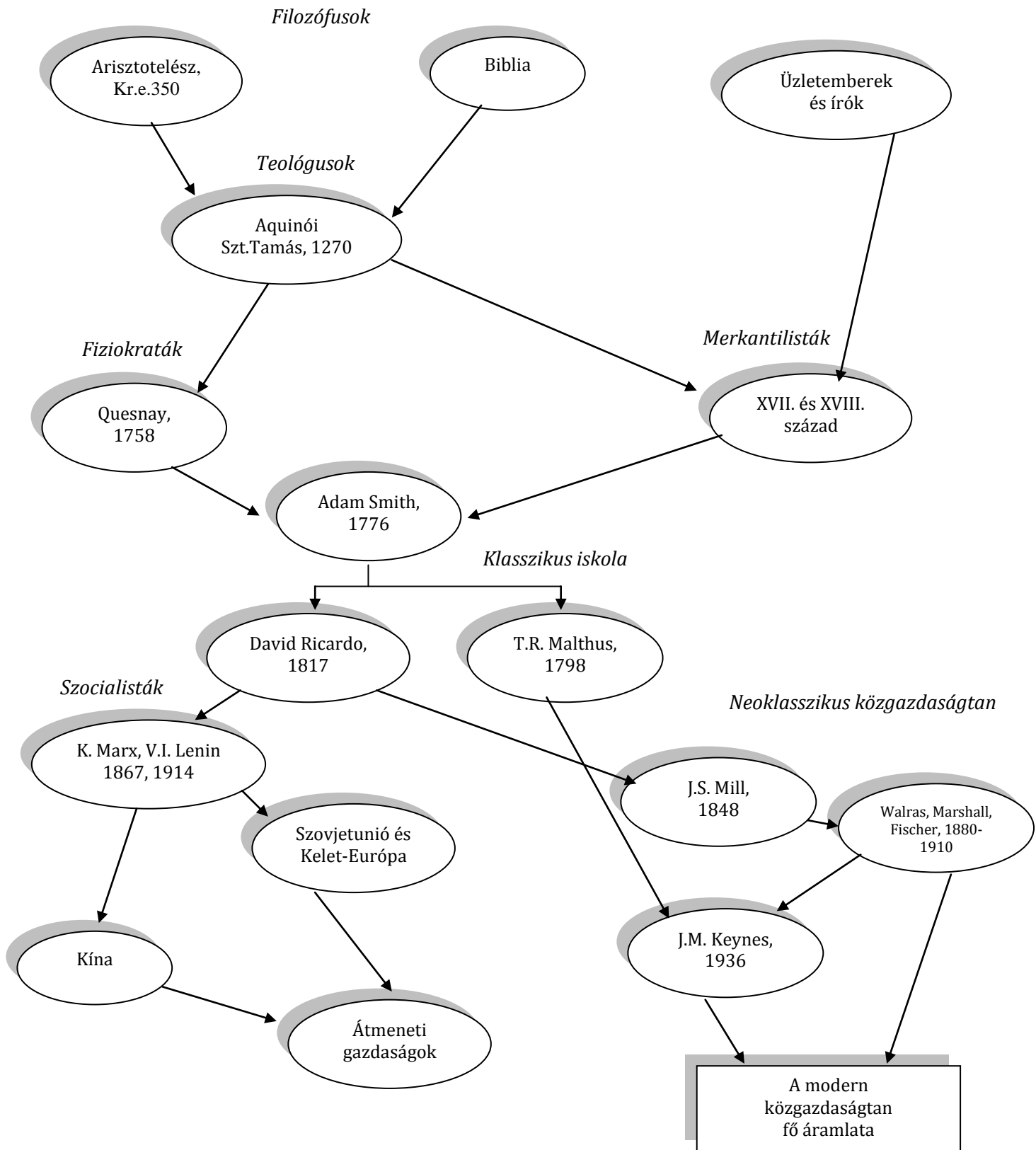
Forrás: saját szerkesztés

2.1.3. Közgazdaságtan „családfája”

A közgazdaságtannak a tudományok rendszerében való elhelyezése, továbbá fogalmának tisztázása után a közgazdaságtan „családfáját” tanulmányoztam. Hasznos kiindulási pontként a Samuelson által felvázolt „családfa” szolgált. A kiváló közgazdász mellett többen is vállalkoztak a közgazdaságtan fejlődésének, történetének feltérképezésére, kibővítve azt a kortárs közgazdászokkal és irányzatokkal. Ezek összevetésével több közös, ám egyben eltérő vonás is felfedezhető az egyes „családfákban”.

Samuelson *Közgazdaságtan* (Economics) című prominens műve 1948-ban jelent meg, azóta számos (19) kiadást ért meg, amit ma már a közgazdaságtan „bibliájaként” tartunk számon. A közgazdaságtan „családfáját” először a 4. kiadásban (1958) vázolta fel. A szerző itt még a korai és a modern közgazdaságtan megjelenítésére azonos hangsúlyt fektetett. A későbbi átdolgozásokban erre már kevesebb figyelmet fordított. A 16. kiadásban publikált „családfa” (2. ábra) szerzőtársa, Nordhaus közreműködésével készült, ami az utolsó, átdolgozott kiadásban is változatlan formában szerepel. Mindkét szerző elnyerte a közgazdasági Nobel-díjat.

2. ábra: Közgazdaságtan „családfája”

Forrás: Samuelson (1981) és Samuelson – Nordhaus (1998) alapján saját szerkesztés

A közgazdaságtudomány a társadalommal foglalkozó korai filozófusok eszmefuttatásaiból, valamint gazdaságpolitikai vitákból sarjadt, mint ahogy korábban már szoltam róla. Smith (1776, [1992]) azt írta, hogy a filozófia és a megfigyelés kiterjeszkedett a kereskedelemre és a „köz gazdaságára”, ami a politikai gazdaságtan létrejöttéhez vezetett. Megközelítőleg egy évszázaddal később ezekből a szemléletmódokból nőtt ki a modern közgazdaságtan, nevezetesen az egyéni racionalitás posztulátumán és a társadalmi folyamatok gazdasági körforgással történő szintetizálásán. A „családfák” kiindulási pontja általában a merkantilisták, majd azt követően a fiziokraták munkássága nyomán létrejött merkantilizmus, valamint fiziokratizmus, ugyanakkor arra is találni példát, hogy felkerültek ezekre az ábrákra a korai prominens filozófusok, teológusok is. Őket követik a klasszikus közgazdászok, kiemelve Smith meghatározó szerepét a közgazdaságtan, mint az önálló diszciplína kialakulásában. Az ő korában vált az angol kapitalizmus nagyhatalommá, amikor is mind az iparban és mind a mezőgazdaságban megszilárdult a tőkés termelés. Munkáiban támadta a protekcionizmust és a feudális maradványokat. Szerinte az önérdék által vezérelt embereket a „láthatatlan kéz” vezeti. A piac az, ami mindenre választ ad. Egyes „családfáknál” előfordult, hogy klasszikusok iskolájához tartozó Ricardo-t (1817) is hangsúlyos szerephez juttatták, hiszen a Marx tevékenysége révén megszületett marxizmus, marxista gazdaságtan Ricardo elméleteinek továbbgondolásának is tekinthető egy bizonyos szemszögből. Smith kora a manufaktúráké volt, Ricardóé pedig az ipari forradalomé. Nevéhez fűződik a mennyiségi pénzelmélet, munkaérték elmélet megalkotása. Még életében munkáját kritikával illette Say (1803) és Malthus (1798), akiknek nézetei szemben álltak munkaérték elméletével. Say a nagypolgárság érdekeit képviselte hazájában, míg Malthus a polgárosodó földesurakét. Say nevéhez fűződik az eladási utak elmélete (értékesítési elmélet), a Say dogma. Malthus a munkaérték elmélet kritikája mellett népesedési modelljét is megalkotta, ami hosszú ideig megőrizte érvényességét.

A közgazdaságtan családfájának Samuelson-féle ábrázolása szerint a XIX. század második felében az addig többé-kevésbé egységesen fejlődő közgazdaságtani elmélet szétvált, voltaképpen kettéágazott. Az egyik ágon kialakult a klasszikus elméleteket kritikailag bíráló, de attól abszolút differens marxi irányzat. A másik ágon a klasszikus iskola fénykorát az 1870-es években lezajlott marginalista forradalom három nagy alakjának hatására létrejövő domináns irányzat, a neoklasszikus iskola követte a keynesi

közgazdaságtannal. A két ág képviselői közötti olyan mértékű lett a szakadék, hogy már már egymás nyelvezetét sem értették. Ez is alátámasztja azt a megállapítást, hogy a közgazdaságtan "családfája" csakugyan kettéágazott (Hild, 1997). Tehát egyik ágon Marx (1867) ideológiája jelentős hatást gyakorolt a baloldali munkásmozgalomra és az ahhoz kapcsolódó filozófiai irányzatokra. Tanainak, valamint az arra hivatkozó társadalomelméleti és politikai ideológiák együttesét marxizmusnak nevezzük. Ennek az eszmerendszernek a fő célja, hogy létrehozza a társadalmi osztályok nélküli, kizsákmányolás mentes, kommunista társadalmat. A másik ágon a "nagy hármas" – Jevons (1871), Menger (1871) és Walras (1874) – nevéhez fűződő marginális forradalom az 1870-es években két lényeges ponton is adaptálta a közgazdasági gondolkodást. Egyrészt új alapokra fektették a piaci viszonyok és az árak változásának magyarázatát, az egyének által szubjektíven megítélt hasznosságban keresték az érték forrását, továbbá a cserére fókuszáltak. Másrészt pedig kezdetét vette egy módszertani átalakulás, mivel a marginális megközelítés – a határelemzés – éppúgy alkalmazható eszköznek bizonyult a termelés, az elosztás és a fogyasztás területén is (Berde – Petró, 1995). Míg a klasszikus közgazdaságtan a nemzetgazdaságot helyezte vizsgálatainak fókuszába, addig neoklasszikusok a gazdaságot alkotó egyének, valamint a vállalatok viselkedésének, a rendelkezésükre álló erőforrások optimális felhasználásának tanulmányozására koncentráltak. Ezek vezettek el a mai főáram alapjául szolgáló neoklasszikus közgazdaságtanhoz.

A közgazdasági gondolkodást az 1929-1933-as nagy gazdasági világválság egy új helyzet elé állította. Az akkor kialakult gazdasági helyzetben új megoldásra volt szükség, ekkor lépett színre Keynes. Keynesiánus makroökonómia alatt a Keynes (1936) által a XX. században kidolgozott gazdasági elméletből kialakuló nemzetközi gazdaságpolitikai rendszert értjük, mely nagyjából az 1950-es évektől az 1970-es évekig meghatározó volt a világgazdaságban. Keynes elmélete szerint makroszinten érvényesülő trendek a döntőek, amelyek fölülírják a mikroszinten – az egyének szintjén – meghozott döntéseket. Keynes valóban forradalmi változást hozott a közgazdasági gondolkodásba és 40-50 esztendőre meghatározta a tudományos fejlődés fő irányvonalát. A keynesiánus, institucionalista, valamint az osztrák iskola még szintén kivétel nélkül szerepel az egyes ábrákon, azonban ezt követően már jelentős eltérések mutatkoznak.

Úgy gondolom, a közgazdaságtudomány fejlődéstörténete nem zárható le Keynes tanításaival és Samuelson, a modern közgazdaságtan főárama címszó alatt jegyzett közgazdaságtanával. (Fontos megjegyezni, hogy a kutatásom szempontjából ez az a pont, ami meghatározó jelentőséggel bír.) Hiszen az azóta eltelt több évtized során a közgazdaságtan fejlődését számtalan új – nem csak a főáramot meghatározó – irányzat létrejötte reprezentálja. A közgazdaságtan számos különféle, egymással is versengő, sokszor inkonzisztens gazdasági elméleteket felvonultató szakterületté fejlődött. Az 1950-1960-as években a neoklasszikus mikroökonómia és a keynesiánus makroökonómia ötvözeteként született meg a neoklasszikus szintézis. Alapjait Hicks és Hansen rakta le, majd Samuelson által teljesebben ki. Azóta a makroökonómia tankönyveinek alapjául az IS-LM görbékre alapozott jövedelem-kiadási modell szolgál, tehát Samuelson-nak mindenféleképpen helye van a „családfában”.

Az 1970-es évekre egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a keynesi recept nem működik megfelelően. Ebben az időszakban léptek színre a monetaristák Friedman vezetésével. Ezt követően a modern közgazdaságtan elméleteinek számos irányzata jött létre. Némely iskolák visszatértek a klasszikus, neoklasszikus tanokhoz, míg mások a keynesi nézeteket gondolták tovább. Ide sorolható az új klasszikus makroökonómia is. Az új klasszikus közgazdászok (Lucas, Barro, Sargeant) következetesen a neoklasszikus realista fogalom- és modellépítési technikákat alkalmazták. Saját célkitűzései szerint egy empirikusan is jól teljesítő, ám korrekt mikroökonómiai alapokra helyezett realista rendszerként kívánta megszervezni magát (Galbács, 2017). A keynesiánusok új nemzedéke (Mankiw, Taylor, Blinder) elfogadta a racionális várakozások hipotézisét, a mikrogazdasági megalapozás szükségességét, valamint az optimalizáló magatartás visszahozását. A piaci önszabályozás, a rugalmas ár- és béralkalmazkodás tekintetében azonban nem engedtek az új klasszikusoknak (Mellár, 2010).

A modern, főáramú neoklasszikus közgazdaságtan legfontosabb elméleteit összefoglaló irányzatok tehát a következők voltak:

- 1) monetarizmus (chicagói iskola),
- 2) új klasszikus,
- 3) új keynesiánus közgazdaságtan.

Az elmúlt két évtizedben az új keynesi és az új klasszikus iskola fokozatosan közeledett egymáshoz a monetáris politika és az üzleti ciklusok területén, ami aztán elvezetett az új

neoklasszikus szintézishez. A dinamikus, a sztochasztikus, az általános egyensúlyi (DSGE) modellek és az új keynesi monetáris modell, mint a szintézis alapmodelljei a makro modellezés meghatározó szereplőivé váltak. Mostanra azonban már világossá vált, hogy ezek a modellek egyre kevésbé alkalmasak rövid távú előrejelzésekre, valamint gazdaságpolitikai elemzésekre (Mellár, 2010), de erre később térek ki.

Ezt a rövid áttekintést tekinthetjük akár az egyetemes közgazdaságtan – kisebb túlzással a főáram – nyomon követésének is. Itt nem kerültek megemlítésre azok az irányzatok, amelyek a főáram mellett jöttek létre, annak határterületén maradva, kisebb befolyásra tudtak csak szert tenni, azok a 2.2.4.3. fejezetben kerülnek ismertetésre.

2.1.3.1. Makro- és mikroökonómia rövid fejlődéstörténete

A közgazdaságtan fejlődéstörténetét feltérképezhetjük a közgazdaságtan két ágának nyomon követésével is, hiszen a gazdaságban végbemenő eseményeket lényegében két perspektívából vizsgálhatjuk. Egyrészt megközelíthetjük az egyes (gazdasági) szereplők szemszögéből, másrészt elemezhetjük a gazdaság egészének komplex működését is. A közgazdaságtan e két ága – mikro-, illetve makroökonómia – egymást kiegészítő ismereteket ad a gazdaság egészéről. A mikroökonómia gyökerei Smith (1776) munkásságáig nyúlnak vissza, azonban csak a XIX. század második felében rakták le igazán e tudományágnak az alapjait. A makroökonómia atyjának Keynes-t (1936) tekintjük, aki az 1929-33-as gazdasági világválság után fejtette ki nézeteit.

Makroökonómia

A makroökonómia a modern közgazdaságtan egyik ága, amely a teljes nemzetgazdaságokat vizsgálja és azok állapotát aggregált változókon keresztül jellemzi. Főbb kutatási területei közé tartozik a gazdasági szektorok mellett a nemzetgazdasági mutatók vizsgálata, az aggregált kereslet és kínálat tanulmányozása, az infláció és a munkanélküliség alakulásának vizsgálata, a monetáris politika elemzése, valamint a makrogazdasági egyensúly keresése.

A gazdasági fejlődés eredményeként létrejöttek az egységes piacok, melyek életre hívták a nemzetgazdaságokat. A nemzetgazdaságok működése egyre több makroökonómiai problémát hozott a felszínre. Olyan kérdések fogalmazódtak meg, mint például:

- Hogyan gazdagodhat, gyarapodhat egy nemzet?

- Hogyan gazdálkodjon jól egy állam?
- Hogyan mérhető egy ország gazdasági teljesítménye?

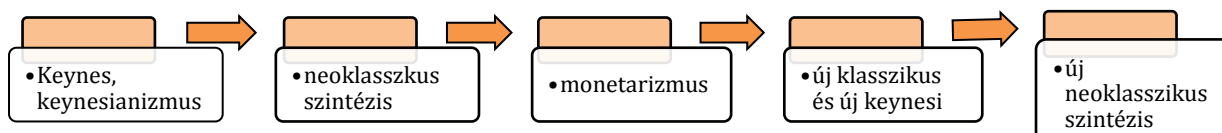
A nemzetgazdaságok átfogó működésének elemzésére a XX. századig nem igazán került sor, azonban egyes közgazdászok munkáiban fellelhetőek olyan gondolatok, amelyek kis jóindulattal mondva a makroökonómia tárgykörébe is tartozhatnának. Quesnay (1759) az egyes nemzetgazdasági ágak kapcsolatát próbálta meg egy számszerűsített modellel, a Tableau Economique-vel leírni. Smith (1776) könyvében már foglalkozik az állam szerepével, de a piac mindenhatóságába vetett nézetei miatt elsősorban nem a gazdaság feladatait hangsúlyozta. Smith gondolatait Ricardo fejlesztette tovább, majd egy új szempontból közelítve, Marx (1867) kritikai elemzésével a társadalmi-gazdasági rendszer megváltoztatását kívánta elérni. Smith nézeteit a neoklasszikus közgazdászok is továbbgondolták, akik főként mikroökonómiai kérdésekkel foglalkoztak, azonban többek között Marshall (1925), Pigou (1920) és Fisher (1930) pénzelmélethez fűződő munkáiban makroökonómiai szemléletmód is fellelhető.

Az első világháború, majd az azt követő 1929-1933-as gazdasági válság hatására a közgazdászok figyelme a makroökonómia kérdéskörére irányult. Ennek az időszaknak a meghatározó alakja lett Keynes (1936). Felismerte, hogy a nemzetgazdaság szintjén más törvényszerűségek uralkodnak, mint a mikroökonómiában és a nemzetgazdaság stabilitása nem tartható fenn állami beavatkozás nélkül. Tőle származik a makroökonómia elnevezése is. A modern makroökonómia elképzelhetetlen volt addig, amíg nem készültek összesített számbavételezések az egyes nemzetgazdaságokról. A modern gazdaságstatisztikai módszerek egyik első kidolgozója Kuznets (1966) volt.

A makroökonómia elméleti és gyakorlati tapasztalatait rendszerezték, melynek fő tárgyköreiként a növekedélméletet, a rövid és hosszú távú konjunktúraelméletet, a munkanélküliséget jelölték ki. Ezt nevezzük neoklasszikus szintézisnek, amelynek fontosabb képviselői többek mellett Hicks, Hansen, Samuelson, Harrod, Domar, Okun és Solow. Az 1960-as években fellépő pénzügyi válság megrázta a legfejlettebb piacgazdaságokat is, azonban a probléma kezelésében a hagyományos keynesi mód nem vezetett eredményre. Új iskola született, a „monetáris elmélet” vagy más néven chicagói iskola, melynek kiemelkedő képviselője Friedman (1976) volt. Úgy vélte, hogy a makrogazdasági folyamatokat elsősorban a pénzügyi szabályozással lehet egyensúlyban tartani és ennek érdekében a bankrendszernek kell aktív pénzpolitikát folytatni.

A makroökonómia viharos közel fél évszázadot tudhat maga mögött, amelyben igen éles szembenállások és komoly változások után úgy tűnt, sikerült a különböző iskoláknak közös nevezőre jutni. Az utóbbi 15 év az új klasszikus és új keynesi közgazdászok elméleteinek látványos ötvözését eredményezte, létrehozva az új neoklasszikus szintézist. A makroökonómia fejlődéstörténetének főbb irányzatait az alábbi folyamatra (3. ábra) segítségével vázoltam fel.

3. ábra: Makroökonómia főbb irányzatai

Forrás: saját szerkesztés

Egyes alternatív közgazdasági elméletek is említést érdemelnek itt, amelyek az elszegényedés, a környezetszennyezés, a természeti erőforrás kimerülés által vezérelve keresik a választ a gazdaság fenntartható fejlődésének megoldására és biztosítására.

Mikroökonómia

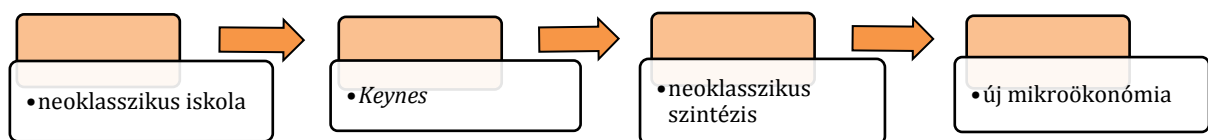
A mikroökonómia a modern közgazdaságtan másik ága, amely a piacok működését, a fogyasztási javak és a termelési tényezők keresletének, kínálatának, árának alakulását meghatározó feltételeket vizsgálja, valamint a fogyasztókkal és termelőkkel, mint piaci szereplőkkel foglalkozik. Tehát a mikroökonómia részterületei:

- fogyasztásemélet,
- termeléselmélet,
- piacelmélet,
- externáliák és közjavak.

A Ricardo (1817) által megalkotott munkaérték elmélettel többen vitába szálltak, úgy, mint Menger, Walras és Jevons (1871). Új megközelítésük révén létrejött a határhaszon elmélet, az általános egyensúlyelmélet, mellyel „forradalmi” fejlődésnek indult a mikroökonómia. A neoklasszikus mikroökonómia ezt követő fejlődésében meghatározó jelentőséggel bírt Hicks és Allen ordinális elmélete (1934), új alapokat adva ezzel a mikroökonómiának. Voltak azonban olyan próbálkozások is, melyek a neoklasszikus mikroökonómia helyettesítésére irányultak. Ilyen volt az 1930-as években megjelenő institucionalista közgazdaságtani irányzat Veblen, Mitchell és Commons munkásságának

eredményeképpen. A következő mérföldkő a Walras-i egyensúlyelmélet továbbgondolása volt az 1950-es években, ami Arrow és Debreu nevéhez köthető. Az 1960-as években a gazdaság és a társadalom intézményrendszerének működési hatékonyságát vizsgálta az új intézményi közgazdaságtan irányzata (Alchian, Coase, North). A mikroökonómiával foglalkozó közgazdászok érdeklődési körébe kerültek olyan területek is, amelyek a hagyományos mikroökonómia elemzésein kívülre estek. A politikai intézményekhez kapcsolódó vizsgálatokat végzett Downs, Tullock és Buchanan. Becker, akinek munkásságát közgazdasági Nobej-díjjal is jutalmazták 1992-ben, a család, a diszkrimináció kérdéskörével foglalkozott. Sárkány (2012) szerint az új mikroökonómia képviselői (Phelps, Mortensen) Friedman-nál is radikálisabban támadják a keynesianizmust és a kormányzati gazdaságpolitika tervét. Az újabb mikroökonómia (Okun, Gordon) irányzata piacszerződési elméletként is ismert. A mikroökonómia fejlődéstörténetének főbb irányzatait az alábbi folyamatábra (4. ábra) segítségével mutatom be.

4. ábra: Mikroökonómia főbb irányzatai

Forrás: saját szerkesztés

Kijelenthetjük, hogy az áttörést végül is Keynes (1936) hozta el, hiszen az ő munkássága révén határolódott el ténylegesen a mikro- és a makroökonómia. A két területet elsőként azonban Samuelson (1948) különböztette meg prominens könyvében. Ezt követően fontos célkitűzéssé vált, hogy összhangot teremtsenek a két, kezdetben elkülönülő diszciplína között. Az 1950-es évektől kezdve terjedtek el a makroökonómiai jelenségek vizsgálatához használt mikroökonómiai megalapozottságú modellek, melyek segítségével feloldhatóvá váltak a két tudományág elméletei között meghúzódo ellentmondások. Tinbergen (1936) alkotta meg az első átfogó nemzeti makroökonómiai modellt, amelyet először csak Hollandiában, később pedig már az Egyesült Királyságban és az Amerikai Egyesült Államokban is alkalmazták, munkásságát 1969-ben Nobel-díjjal is elismerték.

2.2. „Két lábon álló” tudomány – főáram vs. alternatív közgazdaságtan

Mint már korábban megjegyeztem, a közgazdaságtan történetét önálló tudománnyá válását követően – mint minden más fejlődő és ható tudományét – belső diszkussziók, különféle kutatói törekvések, szellemi áramlatok, irányzatok együttélése jellemezte és jellemzi napjainkban is.

2.2.1. Főáramú közgazdaságtan

2.2.1.1. Definíciók

Minden területnek, így a közgazdaságtannak is és minden kornak, korszaknak megvoltak a maguk uralkodó, azaz főáramú irányzataik, amelyek háttérbe szorították az alternatív irányzatokat. Ezek az irányzatok, ha a Kuhn-i (1984 [1962]) paradigmára gondolunk, domináns paradigmákként is értelmezhetőek, amelyeket a legtöbb tudós elfogad az adott korban. Ez napjainkban is jellemző jelenség.

Általános értelmezésében a főáramú közgazdaságtan alatt Mellár (2015b, p. 24.) a tudomány szak azon ismereteit érti, *„amelyet a tudományos közösségek értékelései, a tudományos akadémiai minősítések elfogadnak és hitelesítenek. Azok az elméletek tartoznak ide, amelyek a legrangosabb folyóiratokban jelennek meg, amelyekre legtöbbet hivatkoznak a szakmai közösségek.”* Tehát a főáram alatt azt a jól körülhatárolható nézetrendszert fogalmazta meg, amely a vezető szakmai folyóiratokat – úgy, mint az *American Economic Review*, *Journal of Political Economy* vagy *Journal of Economic Literature* –, valamint a legtöbbet használt tankönyveket uralja (Mellár, 2010). A mai szóhasználatban összemosódik az ókorban eredetileg még egymástól jól elhatárolódó két közgazdasági értelmezés Szigeti (2011) szerint. Az egyik a krematisztika, azaz a gazdagodás művészete. Ennek szimpla célja az, hogy a pénzből még több pénzt lehessen előállítani. A másik az ökonómia, azaz a háztartások gazdálkodása, ami a szükségletekre termelő valódi közgazdaságtant jelenti. A jelenlegi főáramú közgazdaságtan leginkább a krematisztikához van közel. Török (2009) véleménye szerint a közgazdaságtan főárama sokszor eltérő értelmezést kap és differens értelmezésben jelenik meg, ezért sincs igazi konszenzus az értelmezéséről. A neoklasszikus szemléletet helyezi előtérbe egyik értelmezési formája: *„itt a hangsúly a döntési változatok racionális összehasonlításának és az egyéni hasznosság pontos felmérésének a képességén van.”* A neoklasszikus eszköztár felhasználásával számszerűen is modellezhető a gazdaság szereplőjének – homo oeconomicusnak – a viselkedése. A főáram ilyen értelemben egyszerűen azt is

jelentheti, hogy a közgazdasági elemzés eredményeit, elméleteit csupán matematikai alapokkal, alátámasztással és specifikációban ismeri el. Ez nagy elvárásnak látszik, azonban manapság minimális olyan közgazdaságtani terület van, „*ahol az eredmények logikai megalapozása, illetve verifikálása elképzelhető tisztán verbális következtetésekkel is*” (Török, 2007, p. 1520.). A modern főáramú közgazdaságtan Stockhammer és Yilmaz (2015) szerint is a neoklasszikus közgazdaságtan egyik változata, amely a módszertani individualizmuson alapul. Baritz (2014b, p. 11.) úgy vélekedik, hogy „*a jelenlegi paradigma alatt a főáramú közgazdaságtan paradigmáját értjük: a modern polgári (szubjektív) közgazdaságtan, neoliberais közgazdaságtan paradigmáját, az economic theory-t, ami a fejlett világ (Észak) társadalmi-gazdasági gondolkodásmódja, a globalizáció logikájában működő társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális rend, vagyis a válság mögött meghúzódó problémarendszer.*”

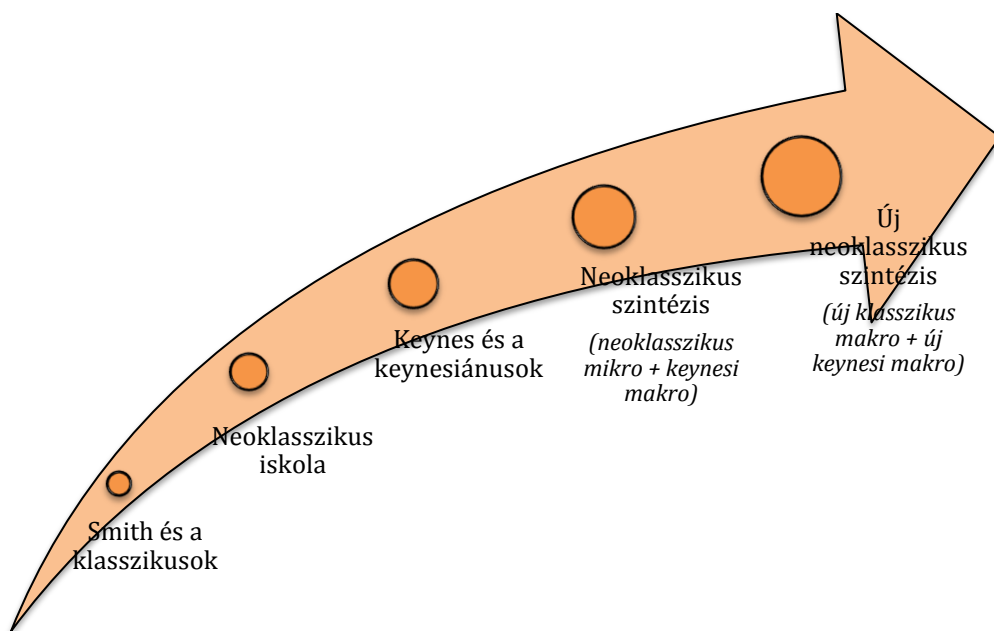
A főáramú közgazdaságtan kialakulását Smith-re és a klasszikus angol-skót közgazdászokra, majd az őket követő neoklasszikusokra vezetjük vissza (Kiss, 2013). Eichner 1983-ban azt írta, hogy a főáram a neoklasszikus mikroökonómia és a keynesiánus makroökonómia ötvözeteként létrejött neoklasszikus szintézisben teljesedett ki. A közgazdasági gondolkodás főáramlata Horváth (1998) álláspontja szerint – túlmutatva Kiss és Eichner véleményén – a preklasszikusoktól (skolasztikusok, merkantilisták, fiziokraták) indult és a XVIII. és XIX. század klasszikusain (Smith, Ricardo, Mill) keresztül és a századforduló neoklasszikus közgazdáián át a chicagói iskola szellemi műhelyéig – a Nobel-díjas Friedman, Becker és Stigler – húzódik. Baritz (2014) hasonló véleményen van. Az uralkodó főáram Smith politikai közgazdaságtanával kezdődik és „*a haszonközpontú gondolkodásmódban teljesedik ki a hayeki, friedmani, thatcheri, mintegy 40 éves modern, sokak által neoliberálisnak nevezett közgazdaságtanban*”.

A fent bemutatott definíciók alapján két fontos megállapításra tudtam következtetni. Egyrészt arra, hogy a főáram konkrétabb meghatározásához időbeli és térbeli lehatárolásra van szükség. Hiszen, ha belegondol az ember, nyilvánvaló, hogy más volt az uralkodó közgazdasági irányzat, ha tanulmányozzuk például az 1880-as, az 1930-as vagy az 1950-60-as éveket és más napjainkban is. Emellett a tér is más meglátásba helyezi a főáramú közgazdaságtant. Például nagyobb és hosszabban tartó hagyománya volt a klasszikus közgazdaságtan irányzatának vagy a keynesi tanoknak az Egyesült

Államokban. Ehhez kapcsolható Csaba (2009) megállapítása, miszerint ami az amerikai tudományos életben történik, az trend lesz az egész világ számára mind az empirikus vizsgálatokban, mind az elméleti kutatásokban. A legfontosabb kutatási eredményeket bemutató cikkeket konvencionálisan az American Economic Review, a Quaterly Journal of Economics és a Journal of Political Economy című legrangosabb szakmai folyóiratok közlik, zömmel amerikai professzorok tollából. Tehát a főáramot nagyban meghatározza, hogy az amerikai kontinensen éppen mivel foglalkoznak és azzal kapcsolatban milyen eredményre jutottak a közgazdászok. Másrészt, ha nyomon követjük az egyes irányzatok fejlődési irányát, jól kirajzolódik egy egymásra épülő, lassan kettő és fél évszázada modifikálódó főáramú „folyamatmodell”. Az egyes korszakokat meghatározó főáram általában az azt követő korszak főáramának fundamentumát szolgáltatta, azonban ez a megállapítás nem minden esetben érvényesül. Ezt a sematikus irányvonalat szemlélteti az 5. ábra.

5. ábra: Főáramú közgazdaságtan irányzatai

Forrás: saját szerkesztés

A klasszikus iskola elméletei közül szinte kivétel nélkül legalább a csírái megtalálhatóak már Smith (1776) fő művében. Az őt követő közgazdászok ezeket a tanokat részletesebben kifejtették, értelmezték, némelyeket pedig elutasították. Azonban egyik elméletről sem mondhatjuk el, hogy a klasszikus iskola valamennyi képviselője maradéktalanul hitt volna benne. Ennek ellenére ezek azok a teóriák, amik a későbbi korok közgazdászainak szemében a klasszikus közgazdaságtani iskolát testesítették és

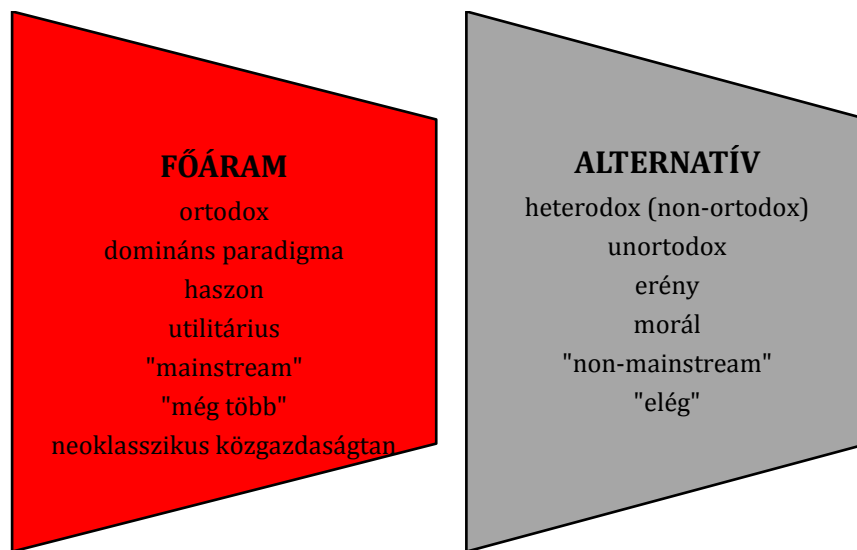
testesítik meg. Az első neoklasszikus gondolkodók – kiváltképpen Jevons (1871) – élesen elhatárolódtak a klasszikus közgazdaságtantól. Ugyanakkor, ha visszatekintünk, konstatálható, hogy a neoklasszikus iskola sok mindent átvett a klasszikus elméletekből, ami megalapozta a neoklasszikus tanokat. Keynes (1936) papírra vetett gondolatai is rendkívül szerteágazóak és sokrétűek. A klasszikus és neoklasszikus közgazdászok a gazdaságnak csak egy speciális, egyensúlyi állapotát írták le, amit aztán sikertelenül megpróbáltak applikálni a való életre is. Keynes azonban leírta az „általános esetet”, vagyis azokat a viszonyokat, kontaktusokat, korrelációkat, amik a gazdaságot minden lehetséges helyzetben jellemzik.

Tehát Smith 1776-os „tudományteremtő” művétől a klasszikusokon, majd a neoklasszikusokon át, egészen Keynes és a keynesiánusok 1950-1960-as évekig tartó „uralmáig” (neoklasszikus szintézis), ezt követően Friedman és a monetaristák fellépéséig a közgazdaságtan főáramát egészen jól nyomon lehet követni. Az 1970-es évektől azonban a közgazdaságtan főáramát egyre több kritika érte, ami egyre több új irányzat létrejöttét eredményezte. A XIX-XX. század fordulójának uralkodó neoklasszikus nézeteit az elmúlt néhány évtizedben az új klasszikus közgazdaságtani irányzat újra visszahozta és azóta vitathatatlanul meghatározó szerepet tölt be a mai főáramú közgazdaságtanban. Mellette ugyancsak nagy jelentőséggel bír az új keynesi közgazdaságtan is. A két irányzat ötvözeteként jött létre az új neoklasszikus szintézis.

2.2.1.2. Más elnevezések

A főáramú közgazdaságtan elnevezése, megnevezése több formában, más szóhasználatban is jelen van a tudományos életben. A 6. ábra segítségével összefoglaltam az egyes elnevezéseket, melyek akár ellentétpáronként is identifikálhatóak a később tárgyalt (2.4.1.2. fejezet) alternatív megfelelőikkel.

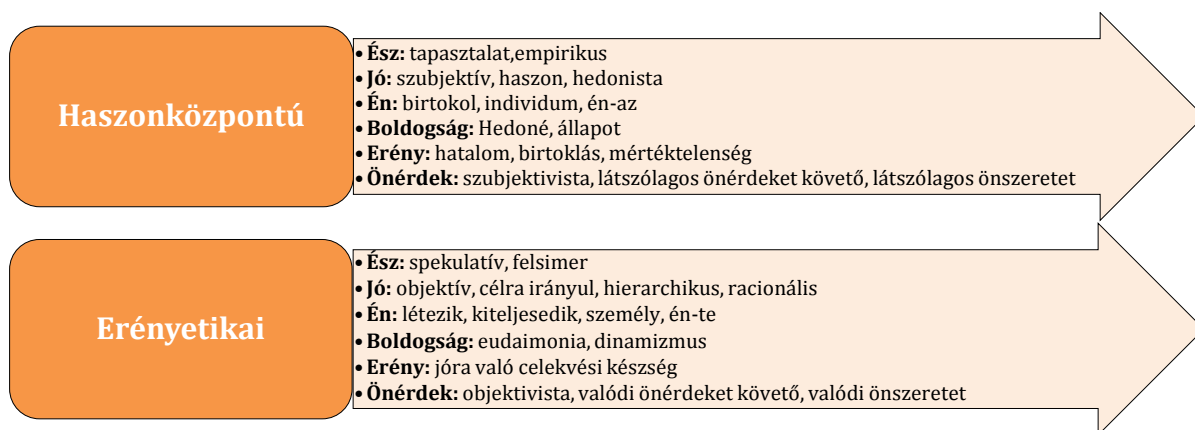
6. ábra: Főáramú közgazdaságtan „szinonimái”

Forrás: saját szerkesztés

A fentiek alapján nyilvánvalóan többekben felmerült a kérdés, vajon a más elnevezések eltérő tartalommal is párosulnak-e? Szinonimaként használják-e ezeket a kifejezéseket vagy esetleg más jelentéssel „ruházzák fel” őket? Mindkettőre találunk példát, bár arra a következtetésre jutottam, hogy szinonimaként történő használatuk téves. Hiszen jelentésük után kutatva a szakirodalomban, nyilvánvalóvá vált, hogy bár alapjaikban megegyeznek ezek a szóhasználatok, mégis más értelemben használják őket, ami leginkább „fokozatbeli” különbségekben mutatkozik meg. Az ortodox közgazdaságtan alatt a régi, „jól bevált”, hagyományos szabályokhoz mereven ragaszkodó uralkodó nézetrendet értik, mely a piaci mechanizmusok mindenhatóságát helyezi előtérbe. Az ortodox közgazdaságtan bonyolult matematika módszereivel misztifikált tudománnyá vált és időnként majdhogynem vallásos hitként működik a társadalomban (Oláh, 2018). A „még több” közgazdaságtana a mértéktelenség definiálásával hozható összefüggésbe. A haszon- vagy utilitárius ökonómia a profit és az egyéni hasznosság mindenek feletti maximalizálását képviseli, amivel a nagyvállalatokat és a racionális fogyasztó eszményét hívták életre. Smith-et tartják számon a haszonökonómia koronázatlan királyaként. A haszon- és az erényökonómia viszonyulását Baritz (2012) foglalta össze (7. ábra).

7. ábra: Haszon- és erényökonómia viszonyulásainak különbsége

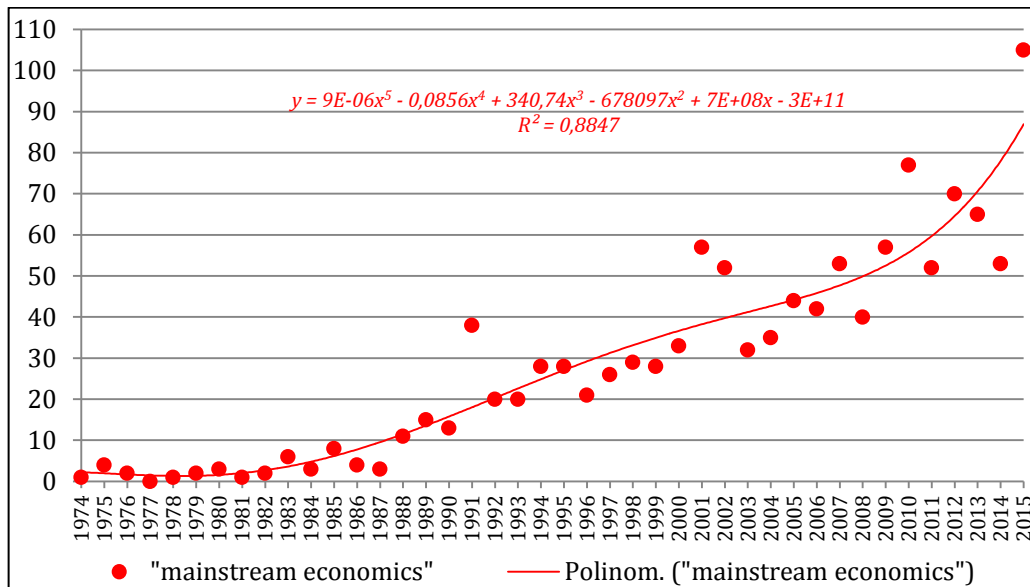

Forrás: Baritz (2012) alapján saját szerkesztés

A fenti elnevezések közül a „mainstream” közgazdaságtannal külön kívánok foglalkozni, mert a szakirodalmat tanulmányozva arra a megállapításra jutottam, hogy leginkább ezt a kifejezést használják a főáramú közgazdaságtan szinonimájaként, egyesek szerint tévesen. A „mainstream” angol nyelvű kifejezés, ami szó szerinti fordításban „főáramlatot” vagy „fősodort” jelent, azonban látni fogjuk, hogy a „mainstream” közgazdaságtant és a főáramú közgazdaságtant megkülönböztetik egymástól. Ez a kifejezés a legnehezebben azonosítható a gyakorlatban, ezért nehéz pontos definíciót adni róla. Cherrier (2016) szerint a kifejezés gyakorlatilag az 1960-as években (1. sz. melléklet) jelent meg a közgazdaságtanban, azt követően, hogy Samuelson az Economics című könyvének 4. kiadásában a közgazdaságtan „családfáján” feltüntette azt.

A „mainstream economics” kifejezés a Science Direct adatbázisában 1974-ben szerepelt először, majd az azt követő előfordulása az általam végzett lekérdezés szerint polinomiális növekedést mutat 2015-ig (8. ábra).

8. ábra: „Mainstream economics” kifejezés előfordulása a Science Direct monográfiáiban

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Az EconLit statisztikák (2. sz. melléklet) azt mutatják, hogy az első 10 közgazdász közül, akik 1960 és 2006 között legtöbbet használták a "mainstream" kifejezést cikkeik címében és kivonatában, kettő (Samuelson és Davidson*) kivételével mind heterodox kutatónak számít. Cherrier (2016) ebből arra következtet, hogy a heterodox közgazdasági kutatók használják jobbra „mainstream” jelzővel a közgazdaságtant.

A 2017 decemberében a London School of Economics épületére a „Gondoljuk újra a közgazdaságtant” (Rethinking Economics) mozgalom által kifüggesztett 33 tézisét tartalmazó proklamációban szinonimaként használták a két kulcskifejezést, a neoklasszikust és a „mainstreamet” (a neoklasszikus kifejezés 2 alkalommal fordul elő, a „mainstream” pedig 6 alkalommal). De Kolozsi (2018) feltette a kérdést, hogy valóban teljesen ugyanazt jelenti-e a két kifejezés? Leijonhufvud módszertanából indult ki De Vroey és Pensieroso (2016), miszerint egy közgazdasági elmélet nem más, mint bizonyos módszertani kérdésekre adott specifikus válaszok összessége. A közgazdasági iskolákat voltaképpen egy döntési fa ágaként lehet ábrázolni. Az egyes faágak az egyes teóriáknak felelnek meg. Szerintük minden közgazdasági iskola felírható ezzel a módszerrel, ami lehetővé teszi a közgazdasági elméletek rendszerének bemutatását. Az elméletek rendszere azonban időről időre változik, mivel egyes elméletek eltűnnek, ugyanakkor új teóriák is születnek, emellett egyes iskolák szétválnak, mások pedig egymásba olvadnak. Ezen faágaknak az egyike a neoklasszikus megközelítés, a „mainstream” azonban nem. Az 1980-as évekre teszik a „mainstream” megjelenését,

amikor több közgazdasági területen – úgy, mint a makroökonómia vagy az alkalmazott gazdaságtan – szimultán, egymástól függetlenül elkezdtek megerősödni a módszertani elvárások és a korábbi laza standardok szigorúbbá váltak. Kialakult egy általánosan elfogadott kép arról, milyen módszertannal lehet a legmegalapozottabban tudományos következtetéseket levonni. Ezzel párhuzamosan az egyes közgazdasági folyóiratokat is rangsorolni kezdték. A vezető periodikák csak a fenti módszertani elvárásoknak megfelelő cikkeket fogadták be. Ezzel létrejött a közgazdasági „mainstream”, ami nem más, mint egyfajta módszertani „best practice”, aminek nélkülözhetetlen posztulátuma a matematikai érvelés és az explicit mikroökonómiai alapok. A „mainstream” tehát a neoklasszikus iskola módszertani megoldásait jelenti (Kolozsi, 2018).

Colander et al. (2003) szerint szociológiailag meghatározott kategória. Olyan elméletekből áll, amelyeket a diszciplína elitje elfogadhatónak talál. A kifejezés nem egy történelmileg meghatározott iskolát ír le. Szélesebb és eklektikusabb közgazdasági megközelítést jelent, mint a közelmúlt ortodoxiája. A „mainstream” elitje közé sorolták a következő közgazdászokat: Samuelson, Arrow, Robert Solow, Schelling, Sen, Stiglitz, Sims, Woodford, Akerlof, Thaler, Krueger és Bhagwati. Látható, hogy ez egy nagyon diffúz csoport. Cherrier (2016) szerint konszenzus van abban, hogy Colander, Holt és Rosser általi szociológiai meghatározása a "mainstreamnek" megfelelően tükrözi annak használatát.

Móczár (2008, p. 7.) szerint az 1960-1970-es évekre a „mainstream” közgazdaságtant a tudomány összes „szerszámával” teljesen technikai diszciplínába transzformálták. Napjainkra minden vezető közgazdasági folyóiratot megtöltöttek a *„sokszor plauzibilis közgazdasági problémák természettudományos tételekkel történő bizonyításaival, a variációszámítás és a funkcionálanalízis alkalmazott módszereivel, a játékelmélettel, a pénzügyi matematikával, a statisztikai paraméterbecslésekkel és a hipotézistesztekkel, miközben a közgazdaságtan égetően fontos kérdéseit megválaszolatlanul hagyták.”* Vannak, akik azt állítják, hogy a közgazdaságtan most jobban matematizált, mint a fizika. A nem technikai közgazdasági írásokat gyakorlatilag kitiltották az akadémiai életből, ezért egyes elméletlettörténészek a jelenlegi közgazdaságtant „öncélú intellektuális játéknak” tekintik, mint például Blaug (1998).

2.2.1.3. Sajátosságok

A paradigma fogalma a tudomány művelésében egyre gyakrabban megtalálható, hiszen manapság a különböző tudományterületek kutatói ismert fogalomként használják. A tudományos kutatás paradigmáját Kuhn (1984) először 1962-ben megjelent *A tudományos forradalmak szerkezete* (The Structure of Scientific Revolutions) című könyvében határozta meg, ami valóban forradalmat jelentett a tudományfilozófiában. A közgazdaságtudomány területén belül is értelmezhető a paradigma fogalma, mely alatt az olyan közgazdaságtudományos ismeretek rendszerét értjük, melynek azonosak:

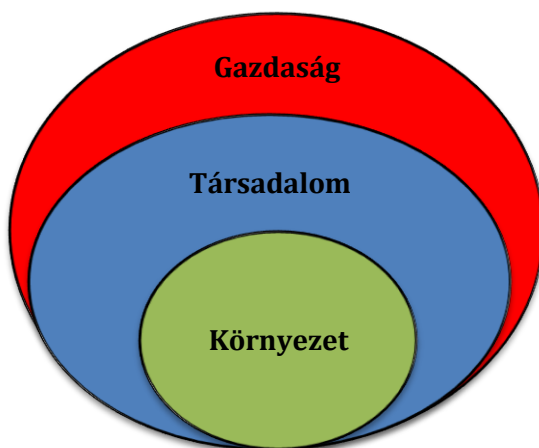
- 1) a definíciói;
- 2) a tanai, a nézetei, a tételei, az ideológiái;
- 3) a csoportjai, a kategóriái és
- 4) az elemzési módszerei.

Ezeket az adott kor közgazdászai elfogadják és ennek tekintetében konszenzussal bírnak. A közgazdaságtan elméletének fejlődésében felismerhető mind az önálló paradigmák kialakítására való törekvés, mind a versengő paradigmák jelenléte (Kuhn, 1977, 1984 [1962]).

Hogy mivel foglalkozik a főáramú közgazdaságtan? Móczár (2014, p. 222.) a következő területeket sorolta a főáramú közgazdaságtan vizsgálati körébe: *„a pénzügyi szféra, a monetáris és a fiskális politika, a hitelpolitika, az adósságállomány, a munkaerőpiac stb. és ezek összefüggése a gazdasági növekedéssel, még általánosabban a reálszférával a globalizáció világában.”* Többen vannak, akik úgy vélik, hogy e területeknek a vizsgálata akkor lehet csak produktív, ha az számszerűsített eredményt hoz. Lavoisier (1743-1794) egyszer állítólag azt mondta, hogy *„minden tudomány annyit ér, amennyi matematika van benne”*. Török (2007, p. 1520.) szerint a matematikai megközelítés és módszertan meghonosítása a közgazdaságtanban *„az általános egyensúlyelmélet megszületésével és a neoklasszikus forradalommal, illetve a történeti szemléletű iskolák (előbb a német nemzetgazdaságtan, majd a marxista közgazdaságtan) visszaszorulásával kezdődött el.”* Mindez az 1800-as évek vége és az 1990-es évek között zajlott. Ekkora esett a közgazdaságtan osztrák iskolája és a német történeti iskola között zajló módszertani vita, azaz *„methodenstreit”*, amely ugyan más formában és más szereplőkkel, de még ma is tart (Török, 2007).

A napjainkat meghatározó közgazdasági gondolkodásában a piac szerepe kardinális helyet foglal el. Polányi (2004, p. 88.) a piacba vetett mindenek feletti hittel kapcsolatosan úgy vélekedett, hogy az értékhierarchia felborult (9. ábra): „Ahelyett, hogy a gazdaság lenne beágyazva a társadalmi viszonyokba, a társadalmi viszonyok vannak beágyazva a gazdasági rendszerbe.”

9. ábra: Gazdaság – társadalom – környezet viszonya a főáramú közgazdaságtanban

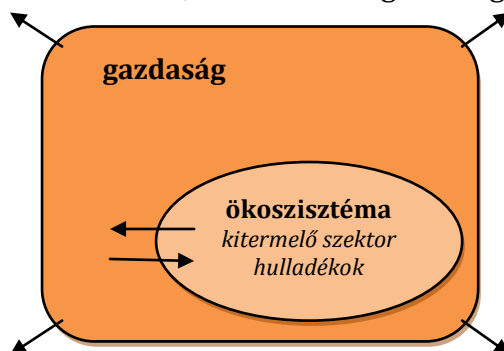

Forrás: saját szerkesztés

A főáramú közgazdaságtan felfogásában a gazdaság elkülöníthető, emancipálódik a társadalomtól és a környezettől, azaz a gazdasági folyamatokat tiszta gazdasági formájukban, mivoltukban tanulmányozza és a társadalmi, környezeti befolyást, ráhatást minimalizálja. A növekedés és a fejlődés legfontosabb építőelemei a munkamegosztás, a specializáció és az árucseré. Az elmúlt évszázadok alatt a piaci kapcsolatok és a munkamegosztás olyan szinten kiterjedtek, hogy uralkodó pozícióba kerültek, megszüntetve az őket korlátozó és akadályozó társadalmi béklyókat. A főáramú paradigma racionális gazdasági szereplőket feltételez, akik tisztában vannak a gazdaságban elfoglalt helyükkel, helyzetükkel és emellett lehetőségeikkel, korlátaikkal is. „A neoklasszikus közgazdaságtan a gazdasági növekedés, a versenypiaci hatékonyság és az önérdek alapján épít fel egy alternatív értékrendet” (Mellár, 2015a). Daly (1999) úgy véli, hogy a standard neoklasszikus közgazdaságtan paradigmája szerint (10. ábra) a gazdaság teljes rendszer, ellenben a természet – ha egyáltalán valamennyire figyelemre méltatják –, a gazdaságnak csupán egy ágazata. Nem úgy tekintenek rá, mint egy „burokra”, amely körülveszi, magában foglalja, ellátja és fenntartja a gazdaságot.

10. ábra: Ökoszisztéma, mint a makrogazdaság alrendszere

Forrás: Daly (1999) alapján saját szerkesztés

A neoklasszikus közgazdasági felfogás egyik kulcsfogalma a szűkösség. A környezet, mint szűkös tényező, azonban nem szerepel ebben a perspektívában. A modern főáramú közgazdaságtan elméleti és módszertani szűkösségéről ír Stockhammer és Yilmaz (2015). A közgazdaság intellektuális horizontjának szűkítése az 1970-es évektől az angolszász országokig terjed. Tanítása a domináns szellemi monopólium következtében korlátozott.

A főáramú közgazdaságtan felfogásában a környezet az a tér, közeg, ahol a gazdasági folyamatok korlátlanul végbemehetnek. Nem számol azzal, hogy a különböző gazdasági tevékenységeknek olyan következményei is lehetnek, melyek maradandó, egyes esetekben visszafordíthatatlanok károkat okoznak. A tér semleges kategóriát képvisel, mert mindenhol és mindig pontosan ugyanaz áll rendelkezésre és nem veszi figyelembe azt, hogy a tér, a földrajzi elhelyezkedés, környezet dominánsan befolyásoló tényezője a gazdasági tevékenységeknek. Az elmélettörténész, Blaug (1979, p. 21.) állítása szerint Thünen-t, Ricardo-t, Weber-t és Marshall-t leszámítva „a közgazdaságtan főárama a tizenkilencedik században és a huszadik század első felében nem törődött a területi problémákkal és nem túlzás azt állítani, hogy az egész klasszikus és neoklasszikus közgazdaságtan, nagyjából 1950-ig, ténylegesen be volt zárva az Isard (1956) által találóan megfogalmazott térdimenzió nélküli csodavilágba”. A tér szerepe azóta „újrafelfedezésen esett át” Porter és Krugman telephelyelméletei nyomán. Krugman a nemzetközi gazdaságtan új alapokra helyezéséért, az új gazdaságföldrajz „megteremtéséért” 2008-ban Nobel-díjat kapott.

Látható, hogyha a főáramú közgazdaságtan sajátosságait akarjuk számba venni, akkor a szakirodalomban sok esetben kritikai megközelítések segítségével tudjuk azt megtenni.

2.2.2. „Ökonomizmus”

Vannak, akik úgy interpretálják a közgazdaságtan főárama által képviselt elveket, nézeteket, hogy azok leképezése egy bizonyos szinttel már meghaladta a hagyományos közgazdaságtan, az ökonómia, ezen felül a főáramú közgazdaságtan fogalmi körét és az „ökonimizmus” kifejezéssel illeték, amit gazdaságossági mániaként (a már leírt arisztotelészi krematisztika szinonímájaként) definiálnak.

Kialakulása

Az 1950-es évektől rendkívüli gazdasági és technológiai növekedésnek lehettünk szemtanúi, melynek pozitív és negatív következményei egyaránt megmutatkoztak és megmutatkoznak, napjainkra is rányomva bélyegüket. Pozitív hatása ennek a növekedésnek, hogy az emberi élet könnyebbé, kényelmesebbé és egyben biztonságosabbá vált materiális téren. Ugyanakkor negatívumként új konfliktusok jöttek a felszínre. Ilyen az egyes társadalmak közötti és az egyes társadalmakon belüli egyre szélsőségesebb egyenlőtlenségek. A megoldást a további gazdasági növekedés fokozásában vélték megtalálni, ma már nyilvánvalóan, tévesen. Hiszen a gazdagok és szegények közötti szakadék tovább mélyült és nagy valószínűséggel még tovább is fog mélyülni. Jelentős előre lépésként fogható fel azonban, hogy az anyagi jólét mellett felfigyeltek a jóllét kérdésére is, megkülönböztetve a két fogalmat. A materiális javak mellett a társadalmi dimenzió, az általános testi és lelki állapot, a komfortérzet, az elégedettség és az embert körülvevő ökológiai környezet is bekerült egyes kutatásokba, bár nem olyan mértékben, mint amennyire arra szükség lenne.

Napjainkban az általános hármás dimenzió, mint a gazdaság, a társadalom és a környezet összefüggése átalakult. A gyors és korlátlanul vélt gazdasági növekedés megmutatkozik a fogyasztásban, a globális vállalatok létrejöttében és működésében, azaz a termelésben is. Ugyanakkor a népesség növekedése is aggasztó képet mutat, bár manapság már nem tekinthető olyan mértékűnek, mint korábban. Mindezek hatására az embert körülvevő ökológiai környezet pusztulása rendkívül szembetűnő. Tény, hogy a Föld erőforrásai végesek. Ez az, amivel bár ma már mindenki tisztában van, mégis úgy viselkedünk, mintha nem vennénk tudomást róla.

Egyértelmű lett tehát a gazdasági szektor és dimenzió uralma, a társadalmi és környezeti körforgások, folyamatok, valamint törvények figyelmen kívül hagyása. A piac

mindenható szerepe, csak a gazdaság igényeinek szem előtt tartása, a funkcionális emberi kapcsolatok, az értékteremtés és a pénzteremtés folyamatának különválása mind-mind hozzájárultak az egyenlőtlenségek fokozásához. Létrejött az „ökonomizmus” vezérelte civilizációs társadalom, mely együtt járt a gondolkodás és értékváltozás torzulásával.

Definíciók

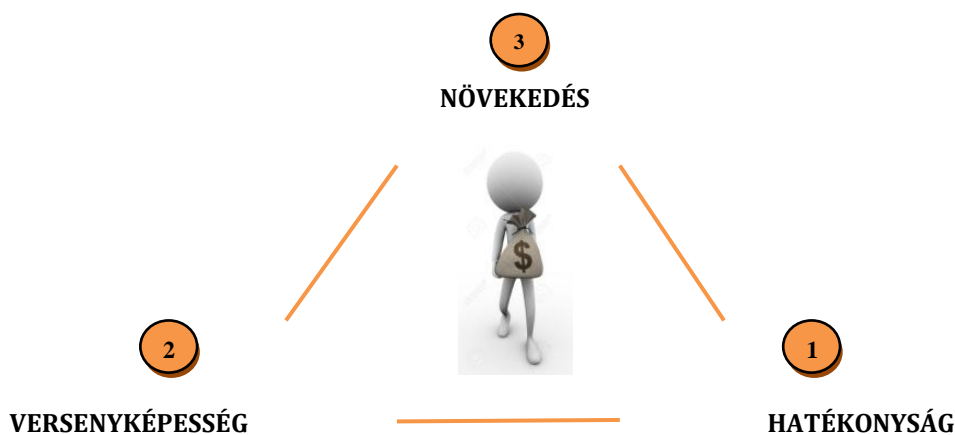
A ²Magyar Katolikus Lexikon az „ökonomizmust” görög eredetű szóként írja le. A fogalom alatt a XIX. század végén Oroszországban létrejött munkásmozgalmi irányzatot érti. Az osztályharcot a politikai harccal szemben csak a gazdasági életre korlátozta, tagadva a munkásosztály önálló politikai szerepét. Az ³Oxford Dictionary szerint az „ökonomizmus” a gazdasági okok vagy tényezők elsőbbségében való hitet jelenti. A szakirodalom szerint nem mostani jelenségről van szó, hiszen már az 1960-as években publikált róla Capra. Megfogalmazásában az „ökonomizmus” az emberek gondolkodásmódját és az értékválasztását radikálisan az én központú felfogás irányába mozdította el. Gondolkodásmódunk egyoldalúan racionális, analitikus, redukcionista és lineáris logikájúvá változott, amely mellett az integratív módozat – intuitív, szintézisre törekvő, egészen irányuló, nem lineáris – alig kap szerepet. Értékválasztásunk ennek megfelelően az expanziót, a versengést, a mennyiséget, mint értéket, az uralomgyakorlást helyezi előtérbe, lemondva az integratív értékekről, mint a megtartás, az együttműködés, a minőség és a társviszony (Capra, 1966). Közel 30 évvel később Schumacher (1991 [1973] p. 24.) is foglalkozott a jelenséggel, ő a következőket foglalta szavakba: *“Az elmarasztaló ítéletek mai tárházában kevés szónak van olyan lesújtó és döntő jelentése, mint a gazdaságtalannak. Ha egy tevékenységre rásütötték a gazdaságtalanság bélyegét, nemcsak hogy kérdésessé vált a létezéshez való joga, de egyszer s mindenkorra el is vesztette azt. Amiről egyszer kiderült, hogy gátolja a gazdasági növekedést, az szégyenletes dolog, és ha valaki mégis ragaszkodik hozzá, azt szabotőrnek, vagy örültnek tekintik”*. Nem sokkal ezután Papp (1997, p. 151.) a ’90-es évek végén az „ökonomizmus” nyomorúságáról írt cikkében, mely írást Korten 1996-ban megjelent könyve (When Corporations Rule the World, azaz a *Tőkés társaságok világoralma*) ihletett. Az „ökonomizmus” definiálására a következő megközelítést fogalmazta meg: *„Az ökonomizmus az a hit/tévhit/meggyőződés, amely szerint az egyes ember és a társadalmak kiegyensúlyozott létezése az anyagi javak és anyagi jellegű szolgáltatások*

állandón növekvő mennyiségét feltételezi. Ily módon a társadalmak minden kérdése alapvetően gazdasági kérdésként kezelhető. Ennek érdekében a társadalmak anyagi és szellemi erőforrásait a csúcstechnikák és -technológiák kifejlesztésére, a gazdaság növelésére kell koncentrálni. A feltételezett eredmény: globális virágzás, béke, egység.”

2016 elején a Budapesti Corvinus Egyetemen mutatták be John D. Mueller *A közgazdaságtan megváltása* című könyvét, ahol Láncki András az „ökonimizmust”, mint a közgazdaságtan machiavellizmusát jellemezte. Az „ökonimizmust” tehát olyan nézetként fogalmazta meg, amely szerint a kitűzött gazdasági cél elérése érdekében bármilyen eszköz felhasználható.

Tóth (2016) a közgazdaságtant (ökonómiát) társadalomtudományként, akadémiai diszciplínaként értelmezi és megkülönbözteti az „ökonimizmustól”, amelyet ideológiaként, paradigmaként, sőt majdnemhogy vallásként ír le (Németh – Kiss, 2016). Szerinte a jelenleg az uralkodó főáramú közgazdaságtan átalakult egyfajta gazdaságossági mániává, „ökonimizmussá”. „Ökonimizmusról” akkor beszélhetünk, ha a növekedésre, gazdaságosságra, hatékonyságra és versenyképességre való törekvés öncélként jelenik meg és már nem az emberi haladást szolgálja. Az emberek, tágabb értelmezésében pedig a társadalom és a természeti környezet az öncél eszközei. A *Gazdasággép* című könyvében az „ökonimizmus szentháromságát” a hatékonyság, a versenyképesség és a növekedés kulcsszavakkal (11. ábra) határozta meg.

11. ábra: „Ökonimizmus szentháromsága”

Forrás: Tóth (2016, p. 312.) alapján saját szerkesztés

Szerinte a piacnak három törvénye van, aminek elemeit, ha nem is tudatosan, de hajlamosak vagyunk önmagában való és felsőbbrendű jónak tekinteni.

- 1) Legyél nyereséges és hatékony, a leghatékonyabb!

- 2) Győzd le a versenytársaidat!
- 3) Nőj akkorára, amekkorára csak tudsz!

Az „ökonomizmus” tehát „egy társadalmi értékrendet domináló alaplogika, tudományos elméletből kialakult paradigma, s ebből elfajult ideológia” (Tóth, 2016, p. 30.).

Ökonómia – főáramú közgazdaságtan – „ökonomizmus” kapcsolata

A 12. ábra egy kezdetleges „hagyma modell”, ami a közgazdaságtan és az „ökonomizmus” kontaktusát szemlélteti a szakirodalom feldolgozása alapján.

12. ábra: „Hagyma modell” az „ökonomizmus” és a közgazdaságtan kapcsolatáról

Forrás: saját szerkesztés

Az ábra illusztrációként funkcionál a módszertani kutatás elvégzése előtt alkotott véleményemről, aminek „valós” rétegei a kutatás végére rajzolódnak ki. A modell „magját” a hagyományos közgazdaságtan, azaz az ökonómia képezi. A következő réteget a főáram alkotja, ez fedi be a hagyományos közgazdaságtant. Ezek a közgazdaságtan úgynevezett mélyebb rétegeinek tekinthetők. A felszínen az „ökonomizmus” jelenik meg, mint a „hagymát” borító legkülső „hép”.

2.2.3. „Közgazdaságtan esendősége” – gazdasági válságok és hatásai

A fejezet címét Kiss (2011) *A közgazdaságtan esendősége* című tanulmánya szolgáltatta. A szerző szerint az ember azt hiszi, hogy a hegeli triád (tézis $\leftrightarrow$ antitézis $\rightarrow$ szintézis) a közgazdaságtanra is érvényes lehet. A régi eszmék, elméletek elveszítik az érvényüket, ellentmondásba, polémiába keverednek a változó világgal, majd újak jelennek meg, később pedig létrejön valamilyen szintézis közöttük. A közgazdaságtanban ugyanakkor

úgy tűnik, mintha csak körbe-körbe lépegetnénk és ez által nincs „felemelkedés”. Az elmúlt néhány évtized során azon a feltevésen alapult a mikroszintű közgazdaságtan, hogy a gazdaság szereplői racionálisan, konzekvensen döntenek, a piacok „teljesek” és hatékonyan működnek, valamint az árak minden szükséges információt magukban hordoznak. A megbukott makrogazdasági modellek is ezen alapokra épültek, melyek a „hatékonysági paradigmából” kiindulva még a válság eshetőségével sem számoltak. Hudy (2010) Fine és Milonakis *From political economy to economics* című, 2009-ben megjelent könyvének ismertetőjéről szóló recenziójában azonban azt olvashatjuk, hogy *„minden válság egy lehetőség az alapfeltevések megkérdőjelezésére és új megközelítések választására”*. A következőkben tehát azokról a jelentősebb globális horderővel bíró gazdasági válságokról szólok, melyek a főáramú közgazdaságba vetett hitet erősen megingatták, egyes tanításait megkérdőjelezték, ezért hatást gyakoroltak a közgazdaságtan további fejlődésének irányára is.

Jelentősebb gazdasági válságok

Négy nagyobb gazdasági válság tartható számon az elmúlt több mint másfél évszázadból. Korábban is voltak globális kihatású, kisebb-nagyobb gazdasági összeomlások, de ezekben az időkben különösen sűrűn fordultak elő hosszabb-rövidebb gazdasági krízisek. Az 1857-es volt az első globális méretű válság. A tőzsdeválságból hitelválság, majd kereskedelmi krízis bontakozott ki. Ez azonban, amilyen gyorsan kibontakozott, olyan gyorsan el is múlt már az év végére. Az 1873-as a legsúlyosabb XIX. századi krízissé vált. Csaknem egy évtizeden át stagnált a gazdaság. Ellenben ez a recesszió nem az agrárszektorból indult ki, ahogyan az 1857-ben történt, hanem az ipari túltermelés vezetett hozzá. Az 1929-1933-as volt a „nagy világválság”. Ezzel a válsággal számtalan elemzés foglalkozott és foglalkozik is. A válság kirobbanásához ugyancsak a túltermelés vezetett, az áruk eladhatatlanokká váltak, ami deflációt eredményezett. A gazdaságon akkor három csődhullám söpört végig, melyek

- 1) 1930 októberétől decemberig,
- 2) 1931 júniusától decemberig,
- 3) 1932 decemberétől 1933 márciusáig tartottak.

Említés érdemel az 1825-ös válság, amikor a britek keveredtek zavaros spekulációkba Latin-Amerikában. A kisebb krízisek közül említésre méltó az 1901-es krach (Northern

Pacific Railroad-ért folyó harc), a nagyobbak közül pedig az 1970-es évek olajválságai (1973-1974-es, 1979-es), illetve az 1989-es megtakarítási és hitelválság.

A 1997-1999-es válság Eichengreen (2003) és Lámfalussy (2008) szerint speciális krízis volt. Ebben az időszakban három jelentős nemzetközi pénzügyi válság zajlott, melynek gócpontjai a következők voltak:

- 1) 1997: Kelet-Ázsia,
- 2) 1998: Oroszország,
- 3) 1999: Brazília.

A válság kirobbanása a több mint 15 éve tartó tartós növekedés miatt kialakult magas növekedési várakozásokra vezethető vissza, ami a reáltőke túlzott felhalmozódásához vezetett. Bár kihatással voltak a nemzetközi piacra, hatásukra azonban mégsem következett be világméretű gazdasági válság (Darvas – Szapáry, 1999). A válság a periféria országokban tört ki és csak azokon söpört végig. A centrum országokra nem terjedt ki, sőt az Egyesült Államokban ez volt a dotcom lufi felfúvódásának és a tőzsde elszállásának időszaka (Eichengreen, 2003; Lámfalussy, 2008). Ezek a válságok rövid időre csökkentették a világgazdaság növekedési ütemét, illetve hatásukra visszaestek a globalizációt főleg előrevivő külföldi működő tőke befektetések, azonban ez a „lanyhulás” csak rövid ideig tartott (Szanyi, 2009).

A 2007-2009-es gazdasági válság a „nagy gazdasági világválság” óta a legjelentősebbként számon tartott, mely az azt megelőző globális pénzügyi válságból alakult ki. Csaba (2011) tanulmányában a teljesség igénye nélkül négy mozzanatot emelt ki, amivel a két válság – 1997-1999-es és a 2008-2009-es – különbségét modellszerűen szemléltette:

- 1) a. nem a centrum országokban,
b. nem a fundamentumokhoz kötődően alakult ki,
c. fontos eleme volt a banki szabályozatlanság,
d. 6-9-12 hónap alatt szinte nyomtalanul elmúlt.
- 2) Nem a pénzügyi rendszer omlott össze, egy-egy bank rendült meg.
- 3) A beszállító ágazatok multiplikatív összeomlása.
- 4) A globális pénzpiac nem esett szét.

A 2008-as válság négy új elemét határozta meg a Somogyi et al. (2012), melyek a következők:

- 1) komplex és átláthatatlan pénzügyi eszközök elterjedt alkalmazása;

- 2) nemzetközi és hazai piacok közötti, valamint az USA piaccal való növekvő mértékű összekapcsolódás;
- 3) pénzügyi intézmények által alkalmazott magas tőkeáttétel (leverage);
- 4) háztartási szektor kulcsszerepe.

A négy alapvető vonás, amit Csaba (2011) felvázolt 2007-2009 évi fejleményeket sokkal inkább a konjunktúra elmélet klasszikus leírásaihoz, mintsem az 1997-1999 évi válságokkal rokonítja. Hosszabb távon a korábbi trendek visszatérésére lehet számítani. Azaz továbbra is a reálgazdasági és a pénzügyi globalizáció lesz a fejlődés és a növekedés fő motorja szerte a világon. Ezt úgy is mondhatjuk, hogy a jó tankönyveket azért nem kell kidobnunk. Ebből következik, hogy a történelmi megközelítés a legelvontabb szinten sem elhanyagolható. Ezek alapján kaphatunk választ azokra a kérdésekre, hogy volt-e a korábbi események sorában olyan, ami ismeretlen talány maradt, vagy pedig a korábbi eszköztárakkal értelmezhetőek és akár „orvosolhatóak” is.

Válságok hatása a közgazdaságtudomány fejlődésére

Az általános tendencia szerint a válságokat követően mindig felerősödik a főáramot bírálók hangja, megszorodnak a kritikák a hagyományos, egyben uralkodó tanításokkal szemben, így történt ez az utolsó gazdasági világválság után is. A kutatásom fő metodikai elemzése 1995-től 2015-ig terjed, ezért az 1997-1999-es, valamint a 2007-2009-es gazdasági válság hatását vizsgáltam meg a főáram fejlődésére nézve.

A közgazdaságtudományra még a XIX. században a „dismal science”, azaz lehangoló, depressziós tudomány jelzőt aggatták (Fazekas, 2015). A kifejezést Carlyle (1849) használta és publikálta először. Fazekas (2015) műhelytanulmányában azt írta, hogy a 2008-as válság kirobbanása óta a jelek szerint ismét divatba jött ennek a kollokációnak a használata. Szomorúan konstataálta, hogy a diszciplína művelői nem tudtak előre jelezni olyan eseményeket, mint például a legutóbbi világgazdasági válság kitörése. Tovább rontja a helyzetet, miszerint egyes szakpolitikai javaslatok, melyek a közgazdaságtudomány elméleteire alapoztak, több esetben is eredménytelennek bizonyultak és némelyek nem várt következményekhez is vezettek. Amellett, hogy a 2008-as pénzügyi és gazdasági válság felerősítette a közgazdaságtan státuszát illető kételyeket, skrupulusokat, valamint megrendítette a közgazdaságtan hitelességét, egyúttal önreflexióra is ösztökélte a közgazdászokat (Kiss, 2010), mint például Krugman-t (2009a) vagy Rodrik-ot (2009). Különösen kellemetlen, amikor a

közgazdaságtudomány eminens képviselői maguk hívják fel a figyelmet kiábrándultságukra diszciplínájukkal összefüggésben (Krugman, 2009, 2012a). Csaba (2013) szerint is a 2008-as válság hatására megindult a közgazdaságtan előreláthatóan évtizedes szinten zajló önvizsgálata. „Tartalmi kiüresedés” és mélyebb kapcsolatkeresés a társadalomtudományokkal, ez az, ami az egész diszciplínára jellemző. Emellett különféle iskolák és módszertanok párhuzamos síkokon való együttélése is jellemzi. Az elmúlt 25 év változásai ugyanakkor, több, a főárammal ellentétes irányzat megszületését is eredményezték. Megélénkült és fokozódott az „örökzöld kérdésekben” a szakmai vita, így a közgazdaságtan mibenlétéről, használt eszközeiről, alkalmazott módszereiről és lehetséges eredményeiről. A korai buborékok és válságok témáját a 2007 óta kibontakozó krízis újból divatba hozta (Madarász, 2009). Madarász Csabával egyetértve hasonló megállapításra jutott, miszerint ismételten előtérbe kerültek a makroökonómiai örökös vitái, kétségessé vált a „nagy mérséklődés” és az új klasszikus szintézis érvényessége is megingott. Madarász (2009, p. 609.) a történeti szemlélet hiányát veti a kvantitatív elemzések magasabbrendűségét nyomatékosító iskolák szemére a 2008-as válsággal kapcsolatos előrejelzések és magyarázatok gyengeségével kapcsolatban. Azt hangsúlyozza, hogy a közgazdaságtan történetének prominens paradigmaalkotó közgazdászainak az eszméi mostanság újfent felértékelődtek és érdekesebbek, *„mint az elmúlt évek sok-sok technikai bűvészmutatványja, amelyek eleganciájára, technikai kifinomultságára ma az irrelevancia árnyéka vetül”*.

Török (2009, p. 1067.) szerint *„a közgazdaságtan főáramát 2007 óta egyre több kritika éri”*. A közelmúltbeli globális válság nem csak a fő makroökonómiai elméletek megkérdőjelezéséhez vezetett, hanem egyre növekvő elégedetlenséget is kiváltott (Stockhammer – Yilmaz, 2015). Török (2009, p. 1067) meglátása szerint azonban *„a kritikák egy része a főáram félreértelmezésén, más része pedig a modern kvantitatív módszertan nem kellő ismeretén, illetve elutasításán alapul.”* 2008 második felétől *„a hagyományos modellezési módszerek a világgazdasági válság előrejelzésében többnyire kudarcot vallottak, az extrapoláción alapuló módszerek nem sokat érnek alapvető trendfordulók esetén”*. Úgy véli, hogy a közgazdaságtan a 2000-es évek eleje óta módszertani válságot él át, amit sokan tagadnak. A világgazdasági válság hatására új igények, mondhatni követelmények jelentek meg a gazdasági elemzési módszerekkel szemben is. Emiatt lényegesebb tényezővé válik a korszerű, újszerű kvantitatív eljárások alkalmazási lehetőségeinek és korlátainak egzaktabb ismerete. Azonban mindez nem

jelentheti a közgazdaságtan módszertani revolúciójának elutasítását és elvetését a korlátokról való gondolkodás során. *„Csakis azt, hogy a módszerek továbbra is segédeszközök maradjanak, s a szakmai tartalom minősége legyen a közgazdasági tudástermelés megítélésének fő mércéje az alkalmazott eljárások minőségének előtérbe toléása helyett”* (Török, 2009, p. 1068.).

Vannak azonban, akik optimista véleményt képviselnek a válságokkal kapcsolatban. A 2008-as válság felértékelte a spekulatív elméleti közelítésekkel szemben a gazdaságtörténészek és a gyakorló pénzügyi szakértők megfigyeléseken alapuló analíziseit (Hodgson, 2009). Colander (2010), aki az egyik legismertebb és legtöbbet idézett amerikai közgazdász, azon az állásponton van, hogy a közgazdaságtan magáért a közgazdaságtanért van, így hát nem kérhető rajta számon, hogy milyen módon és mértékben alkalmazható a gyakorlati gazdaságpolitikában és a prognosztizálásban. A kérdés a továbbiak tehát az, hogy miért is nem vonható felelősségre a közgazdaságtudomány a válságért és előrejelzésének elmulasztásáért? Colander azt a magyarázatot adta, hogy a válságokat nem lehet előre jelezni. Ha valamiért hibáztathatók a közgazdászok, az csupán azért történhet, mert a válságok bekövetkezésének valószínűségével és lehetőségével az általuk alkotott modellek nem kalkulálnak. Nem abban látja a problémát, hogy ezekben a modellekben javarészből a matematika dominanciája érvényesül, hanem az olyan komplex jelenségek leírására, mint a válságok, nincs megfelelő, optimális és használható matematika. Halmai (2014, p. 6.) nem véletlenül használta a krízis szót a válság helyett könyve címében (*Krízis és növekedés az Európai Unióban*). A szó görög eredetét keresve, az *„nemcsak súlyos megoldandó problémákat jelez, hanem egyúttal új lehetőséget jelent a cselekvésre, a fordulatra.”* A krízis vészhelyzet és egyben lehetőség, a „fordulópont lehetősége”. Halmai tehát a válságok nyújtotta változtatások, újítások lehetőségeire hívja fel a figyelmet, ami a gazdaság eredményesebb működését szolgálhatja.

Látható tehát, hogy a közgazdászok két szélsőséges álláspontot képviselnek a közgazdaságtan helyzetéről a válságokkal kapcsolatban. Egyik csoportba a presszímisták, a kritikusok tartoznak, akik szerint a főáramú közgazdaságtan megbukott, másikba a pártfogók, valamint a pozitív, optimista gondolkodásúak, akik a válságokat (újítási) lehetőségként fogják fel.

Gazdasági ciklusok: fejlődések és válságok kora

Ha azonban figyelembe vesszük a gazdasági fejlődést meghatározó innovációk életciklusát leíró Kondratyev-ciklus (K-hullámok) elméletet, akkor a válságok természetesen velejárói a fejlődésnek, szinte elkerülhetetlenek, azaz a kánon rendben van.

Kondratyev (Kondratieff, 1922) az első cikkét, a „*Hosszútávú ciklusok a gazdaságban*” címmel 1922-ben publikálta. A Kondratyev-ciklus léte nehezen bizonyítható és ugyanakkor nehezen cáfolható, mivel a ciklusok hosszúak. „Hajtóereje” az új találmányok bevezetése, elterjedése és kifutása. Két ciklust azonosított a XIX. században: az elsőt a gőzgép feltalálásához és a textilipari forradalomhoz kötötte (1790-1849), a másodikat pedig a vasúti szállítás elterjedéséhez (1850-1896). A harmadik ciklus kezdetét 1896-ra tette és alapvetően a vegyipar és az elektromos műszerek térhódításával magyarázta. A Kondratyev-hullámok négy szakaszból állnak: a fellendülés (prosperity) szakaszát az összeomlás (recession) követi, ami után hanyatlás (depression) következik, majd lassú kilábalás (improvement). Ez a ciklus jellemzően 50 évig vagy még hosszabb ideig is eltarthat. A ciklusok kialakulását és lefutását alapvetően három fő okra vezette vissza: az igazságtalanság mértéke (inequity), a „lehetőség” az innovációra (opportunity) és a társadalmi szabadság (social freedom) foka.

Kondratyev elméletét igazából Schumpeter (1961) tette ismertté. A gazdasági ciklusokat tárgyaló alapművében Kitchin, Juglar és Kondratyev munkájára támaszkodott, akik a rövid (3–5 éves), a közepes (9–13 éves) és a hosszú (40–50 éves) ciklusokat írták le részletesebben (Bródy, 2007). Schumpeter megközelítése nagyon hasonló Kondratyevéhez, csak átnevezte a ciklusokat "innovációs ciklusok, hullámok"-ra. Az addig leírt négyféle fő ciklust tehát egymásba integrálta és egységes elméleti keretbe tette. A fő eltérés Schumpeter és Kondratyev elmélete között, hogy ő sokkal kevesebb szabályosságot tételezett fel. Hangsúlyozta, hogy ezeknek a ciklusoknak a hossza változhat az időben.

Az elméletnek ma már számos modern változata létezik, összességében a következő ciklusokat tudjuk megkülönböztetni:

1. ciklus: Gőzgép: 1770-es évek – 1830-as évek (60 év).
2. ciklus: Vasútépítések kora: 1830-as évek – 1870-es évek (40 év).

3. ciklus: Elektromosság és a nehézipar kora: 1870-es évek – 1900-as évek (30 év).

4. ciklus: Olaj és az autógyártás kora: 1900-as évek – 1970-es évek (70 év).

5. ciklus: Informatika, lézertechnika kora: 1970-es évek – 2008 ? (38 év).

6. ciklus: Úrkorszak kora?: 2008 ? – ?.

A Kondratyev-ciklusok olyan hosszú periódusokra vonatkoznak, hogy általános kritikaként az fogalmazódik meg az elmélettel szemben, hogy bármilyen szabályosságot kivetíteni hosszabb időszakra lehetetlen, mert a változások miatt alapvetően megváltoznak az összefüggések is. Mindenesetre azonban az megállapítható, hogy a 2008-as gazdasági válság jól illeszkedik ebbe a ciklusba (Korotayev – Tsirel, 2010). Amennyiben elfogadjuk az elméletet, hamarosan mintegy negyed évszázados jó periódus, a fellendülés és a haladás korszaka következik és vár a gazdaságunkra.

2.2.4. „Nem csak egy nézőpont létezik” – alternatív közgazdaságtan

Több olyan közgazdasági irányzat, iskola van, ami a világgazdasági válságok hatására jött létre vagy erősödött meg. Célszerűnek tartom itt felhívni a figyelmet az egyes transzdiszciplínákra is, amelyek új fent életre hívtak több tudományágat átfogó irányzatokat. Ugyanis minél mélyebbre hatolunk a tudományok rendszerében, annál kevésbé érzékelhetőek az egyes tudományok határai, mivel egy témát tudományok sokasága is vizsgálhat. Több, úgynevezett transzdiszciplína – sok és egyben különböző tudományágat integráló, szintetizáló és magasabb szintre emelő tudomány – alkotóeleme a közgazdaságtan. Így például a humánökológiáé, amely a természet és a társadalom komplex összefüggéseit kutatja, aminek részét képezi még a biológia, geokémia, geofizika, földrajz, biomatematika, klimatológia, földtörténet, a mezőgazdasági és műszaki tudományok, pszichológia, szociológia, antropológia, közgazdaságtan, politikatudomány, nyelvtudományok, művészet- és kultúrtörténet, filozófiatörténet. Minden határtudomány, transzdiszciplína, illetve tudományterület eredménye visszahat a tudományra (Z. Karvalics, 1995).

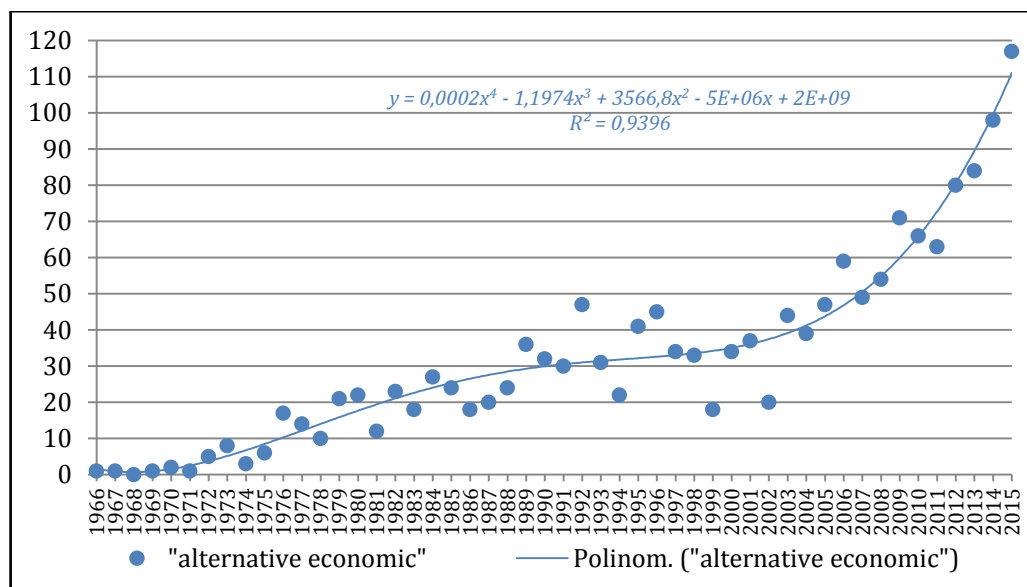
2.2.4.1. Definíciók és sajátosságok

Mellár (2015a) Szegeden tartott előadásának (2015. február 19-én) egy mondata – „*nem csak ez nézőpont létezik*” – különösen megragadta a figyelmemet, olyannyira, hogy a 2.2.4. fejezet címét ihlette. Az elmúlt évtizedekben közgazdászok és társadalomtudósok próbálják pótolni, finomítani, javítani, kiegészíteni a főáramú magyarázatok

hiányosságait, tévedéseit – hol kisebb, hol nagyobb sikerrel –, amit a számtalan új irányzat fejlődése bizonyít.

A „alternative economic” kifejezés a Science Direct adatbázisában 1966-ban szerepelt először, majd az azt követő előfordulása az általam végzett lekérdezés szerint polinomiális növekedést mutat 2015-ig (13. ábra).

13. ábra: „Alternative economic” kifejezés előfordulása a Science Direct monográfiáiban

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Első megítélésem szerint az alternatív közgazdaságtan kifejezés azokra a nézetekre alkalmazható, amelyek eltérő vagy kritikai irányzatot képviselnek a kialakult főáram mellett vagy azzal szemben. Az újító – egyesek által heterodoxnak nevezett (külföldi szakirodalomban jobbra ezzel találkoztam az alternatív kifejezés mellett) – törekvések esetében azonban előfordulhat az is, hogy nemcsak a főárammal, hanem egymással is vitában állnak. Úgy gondolom, hogy ez a megfogalmazás azonban kicsit elnagyoltnak tűnik, hiszen ahhoz, hogy egy pontosabb definíciót tudjak adni, ahhoz szükség van az egyes alternatív irányzatok megismerésére, esetleges csoportosítására. Célszerű tehát számba venni, hogy melyek azok az elméletek, irányzatok, amelyek a főáram mellett – akár mellékáramlatként –, attól függetlenül vagy éppen azzal szemben jelentős befolyást, tekintélyt és kutatói bázist akvizáltak az elmúlt néhány évtizedben. A közgazdaságtan tehát nem annyira egy tömbből faragott és kikezdhetetlen, mint ahogy időnként a korpulens kötetekből kitűnik. „A kutatói csoportokká vagy iskolákká szerveződő mellékáramlatok között említhetjük az institucionalisták (Tool, Samuels, Hodgson) és evolucionalisták (Witt, Nelson, Winter) újabb képviselőit, a radikálisokat (Bowles, Gintis),

az új osztrák iskola (Rothbard, Kirzner), a piaci szocializmus (Nove, Vanek, Ellerman), az ökológiai (Constanza, Daly) és a kísérleti (Smith) közgazdaságtan vagy a szocioökonómia (Etzioni) híveit, illetve az egy-egy irányzathoz nehezebben köthető olyan jelentős gondolkodókat, mint Galbraith, Schumacher vagy Sen” (Horváth, 1998, p. 95.). Mellár (2015b, p. 295.) szerint a legfontosabbak: „intézményi, viselkedési, ágens alapú modellezés, evolucionista, fejlődés-gazdaságtan, poszt-keynesi közgazdaságtan, új gazdasági földrajz, új (endogén) növekedési elmélet, ökológiai irányzat, népesedési (populációs) modellek és kaotikus rendszerek vizsgálata”. A főárammal eltérő nézeteket vallók és képviselők száma sem irreleváns az elmúlt időszakban, ami a főáram „fiaskójának” következtében egyre számottevőbb. A humanisztikus, az ökológiai közgazdaságtan (Georgescu-Roegen, Costanza), a világvallásokból levezethető gazdaságelméletek (például buddhista, iszlám vagy keresztény), a fenntartható fejlődés teoretikusai (Boulding, Brown, Wackernagel), a környezet-gazdaságtan hívei (Pearce) is ide tartoznak. Olyan nagy nevek sorolhatók még ide, mint a Nobel-díjas Sen és Ostrom vagy Polányi Károly, Scitovsky Tibor, Kerekes Sándor, de nem hagyható figyelmen kívül például Yunus, Schumacher neve sem és folytathatnánk a sort tovább (Baritz, 2014; Kiss, 2016). Mellár (2015b) által legfontosabbnak ítélt 11 irányzat közül az intézményi közgazdaságtan és a viselkedési közgazdaságtant emelte ki, mert ezek jobban kidolgozottak, emellett átfogó jellegűek és a többi irányzatot is érintik. Tóth (2016) a vallási irányzatok mellett a legmarkánsabbnak az ökológiai közgazdaságtant és a hasonló célokat kitűző környezet-gazdaságtant, valamint az evolúciós közgazdaságtant jelölte meg.

Napjainkban a gazdaságon belül a kritikus elméletek marginalizálódtak. Alig szerepelnek a közgazdasági tankönyvekben. Mindegyikük küzd, hogy minimális szakmai elismerést kapjon. Előfordul, hogy egyes kritikus gazdasági kutatások a közgazdaságtanból más társadalomtudományokba költöztek (Stockhammer – Yilmaz, 2015). Úgy gondolom az arany középút megtalálása talán célravezetőbb lenne, mint az örökös konfrontáció. A főáramú és az alternatív nézeteknek közeledni kellene egymáshoz, beismerni saját tévedéseiket és belátni, hogy együtt eredményesebbek lehetnének.

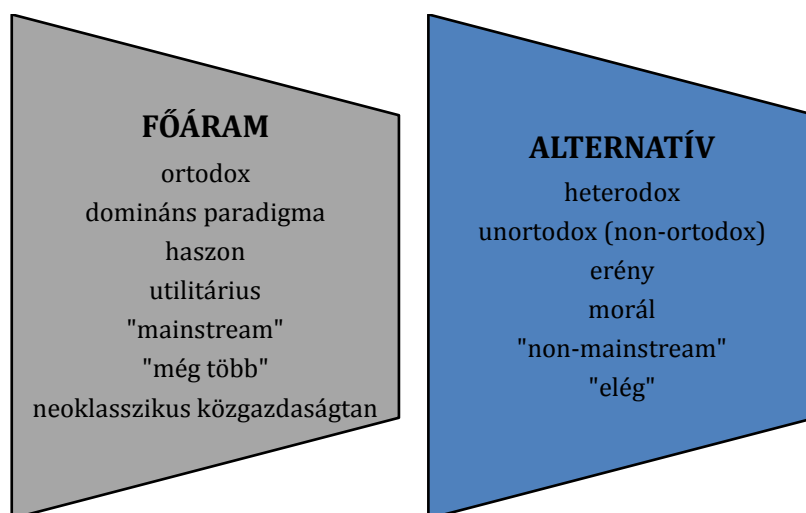
Az alternatív irányzatok száma tehát egyre csak gyarapszik, ahányan vannak az egyes alternatív irányzatot képviselők, szinte annyi alternatív iskola létezik. Ebből kifolyólag

lehetetlen küldetés lenne ezeket az irányzatokat, iskolákat mind részletesen tárgyalni, ezért a teljesség igénye nélkül a legjelentősebbnek megítélt és legjobban kidolgozott irányzatokat vettem én is csak „górcső” alá. Ezekkel mindenképpen fontos foglalkoznunk, hiszen a 2019-es év legfrissebb Nobel-díjasai is szegénység közgazdaságtannal, azaz alternatív irányzattal foglalkoznak.

2.2.4.2. Más elnevezések

Az alternatív közgazdaságtan elnevezése, megnevezése ugyanúgy, ahogy azt a főáramú közgazdaságtannál láthattuk, több formában, más szóhasználatban is jelen van a tudományos életben. A 14. ábra segítségével összefoglaltam az egyes elnevezéseket.

14. ábra: Alternatív közgazdaságtan „szinonimái”

Forrás: saját szerksztés

Ebben az esetben is felmerülhet a kérdés, hogy az egyes elnevezések más tartalommal párosulnak-e? Horváth (1998) szerint a „non-mainstream” jelzőt a szignifikánsan eltérő elemeket is tartalmazó nézetekre használják leginkább a nemzetközi szakirodalomban. A heterodox közgazdaságtan terminus a főáram hívei által kevésbé értékelt törekvésekre használatos, mert azok a neoklasszikus gazdaság elméleti kritikáját és elméleti alternatíváit tartalmazzák (Lee, 2009). Az alternatív kifejezést azokra a nézetekre alkalmazzák, melyek kritikus, pragmatikus jelleggel eltérő álláspontot képviselnek. Használatos még a pluralista megnevezés is, mely a többirányú nyitottságot, az eltérő megközelítések létjogosultságát hangsúlyozza inkább módszertani szempontból. Amennyiben a gazdasági döntéseket erkölcsi értékek alapján ítélik és hozzák meg, akkor morál vagy erény gazdaságtani megközelítésről

beszélhetünk (Horváth, 1998). Az „elég” közgazdaságtana a „még több” közgazdaságtanához hasonlóan a mértékletesség definíciójával hozható összefüggésbe.

A fenti elnevezések közül a heterodox közgazdaságtannal külön kívánok foglalkozni, mert a külföldi szakirodalmat tanulmányozva arra a megállapításra jutottam, hogy az alternatív közgazdaságtan kifejezés mellett gyakran használják ezt is.

A heterodox közgazdaságtan olyan közgazdasági elméletekre és közösségekre utal, amelyek mások, azaz alternatívák a közgazdaságtanban. Az 1930-as évektől az 1980-as évekig az olyan gazdasági elméletek azonosítására használták, amelyek az uralkodó közgazdaságtanhoz képest valamilyen ellentmondásban álltak, azaz a neoklasszikus közgazdaságtan kritikáját és alternatíváját tartalmazták (Lee, 2009). Dorfman 1970-ben a heterodox gazdasági gondolkodás kifejezést használta olyan közgazdászokra, mint Hobson, Veblen vagy Commons. A heterodox gondolkodás bizonyos értelemben eltérést jelentett a neoklasszikus gazdasági gondolattól, de nem szükségszerűen utasította el a neoklasszikus elméletet. Gruchy (1987) álláspontja nagyon hasonlított Dorfman-éhoz, aki 1987-ben a heterodox gazdaságtan kifejezést használta az intézményes, valamint a marxi és post keynesi elméletek azonosítására, amelyek ellentétben álltak a főáramú elméletekkel. Az 1990-es évek során nyilvánvalóvá vált, hogy számos olyan elméleti megközelítés létezett, amelyek valamilyen mértékben szemben álltak a főáramú, azaz a neoklasszikus elméletekkel. A következő irányzatokat sorolták a heterodox megközelítések közé: az osztrák közgazdaságtan, a feminista közgazdaságtan, az intézményi-evolúciós közgazdaságtan, a marxi-radikális közgazdaságtan, a post keynesi és a szociális gazdaság. "Nem hagyományos", "nem ortodox", "nem neoklasszikus" és "nem főáramú" kifejezéseket használták együttesen a heterodox elméletekre. Az 1990-es évek során egyre inkább olyan kontextusban használták, ahol implicit és/vagy explicit az alternatív elméletek kollektívájára hivatkoztak a főáramú elmélettel szemben. A heterodox közgazdaságtan szerint a közgazdaságtan a szociális ellátás folyamatának tudománya, annak általános kutatási programja. A szociális ellátás folyamatának magyarázata és a társadalmi jólét előmozdítását célzó gazdaságpolitikákra utaló alternatíva. Az 1990-es évek közepétől a heterodox közgazdaságtan közössége növekedett, diverzifikálódott és integrálódott (Lee, 2009). Napjainkban a heterodox közgazdaságtan a gazdasági gondolkodás különböző területeit lefedő kifejezés, ami számos interdiszciplináris kutatási területet ölel fel. Nem feltétlenül tagadják meg a

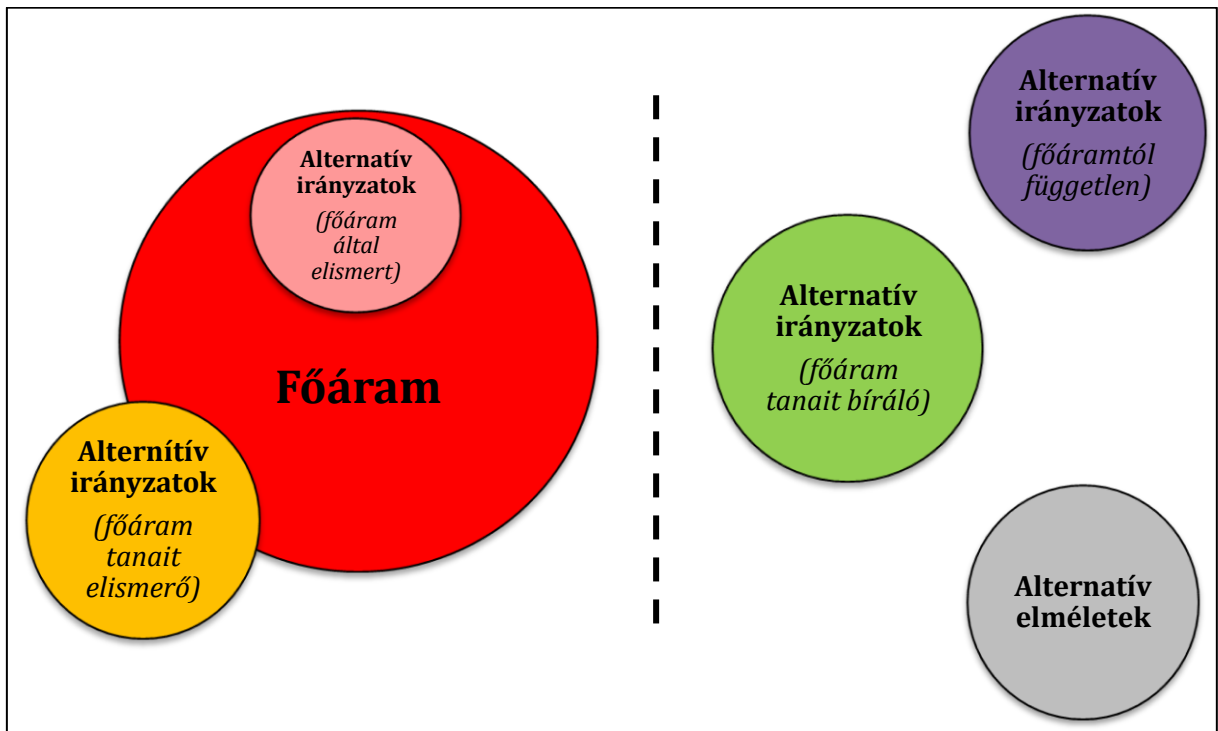

hagyományos gazdaságtan "szentháromságát", vagyis a szűkösség, a racionalitás és az egyensúly elvén alapuló elemzést. Ugyanakkor vitatják, hogy ez a „szentháromság” a gazdasági gondolkodás egyetlen releváns kiindulópontja. A heterodox közgazdaságtan egyfelől nyitott és érdeklődő, másfelől viszont kritikus kiindulópont a gazdasági kérdések elemzéséhez, ugyanakkor közös nevezőként is szolgál azoknak a gazdasági nézeteknek, amelyek egyre inkább marginalizálódnak a közgazdaságtanban (¹Heterodox Economics Newsletter). Colander et al. (2003) szerint is van a heterodox közgazdaságtannak szociológiai aspektusa. Sok, különböző nézetet képviselő iskola tartozik a körébe, amelyek közül többnek hosszú története van. Ezek az iskolák saját szervezetekkel, folyóiratokkal és tudományos intézményekkel rendelkeznek. Olyan gondolatokat hangsúlyoznak, amelyek jelenleg a közgazdaságtan határterületein vannak feltüntetve. A főáramú közgazdaságtan ugyanis addig nyitott az új megközelítésekre, míg azokat a főáram által elfogadott modellezési módszerek gondos felhasználásával készítik.

2.2.4.3. Alternatív irányzatok és elméletek

A főáram mellett állást foglaló közgazdászok egy része messze kiterjeszti a közgazdaságtan elemzési módszereinek és a racionális viselkedés jellemzőinek alkalmazását a gazdaság konvencionális területein túlra. Mások azonban a morálfilozófia, a szociológia, a pszichológia vagy a természettudományok területéről kölcsönöznek vizsgálódásaikhoz új szempontokat (Horváth, 1998). Egy-egy mellékáramlat határvonala nem jelölhető ki olyan pontosan, hiszen a közgazdasági elméletek piacán számos egymással versengő, olykor egymásnak ellentmondó, illetve egymást kiegészítő nézettel találkozhatunk. Az elmúlt évtizedekben a számtalan új irányzat létrejötte és fejlődése mutatja, hogy a közgazdászok azon vannak, hogy próbálják pótolni, javítani, finomítani a főáramú magyarázatok hiányosságait, tévedéseit. Célszerű tehát számba venni és csoportosítani azokat az irányzatokat (15. ábra), amelyek a főáram mellett – mellékáramként –, attól függetlenül vagy éppen azzal szemben jöttek létre, akár jelentősebb befolyásra, respektusra és kutatói bázisra is szert tétel.

15. ábra: Közgazdaságtan alternatív irányzatainak halmazábrája

Forrás: saját szerkesztés

A közgazdasági irányzatok általam készített halmazábráján az eltérő színű jelölések az egyes alternatív irányzatok csoportjait jelölik. Központi jelentőséggel bír az egyes halmazok térbeli elhelyezkedése és azok egymáshoz való kapcsolódása.

1) Főáram által elismert alternatív irányzatok

A piros szín a közgazdasági főáramot (**F**), az abba tartozó irányzatokat, míg a fakó piros az alternatív irányzatok azon részét szimbolizálja, amiket a főáram elfogad, elismer (**AF**). Ezeket akár mellékáramként is azonosíthatjuk. Képviselőik között több Nobel-díjjal elismert közgazdász is van, ami bizonyítja, hogy ezeket az irányzatokat a főáram úgy mond „befogadta” és többé-kevésbé integrálta tanait. Ezen irányzatok közül több is szerepel a szakirodalomban fellelhető közgazdaságtani „családfákon”.

2) Főáram tanait elismerő alternatív irányzatok

Narancssárga színnel jelöltem azokat az alternatív irányzatokat, melyek esetében a neoklasszikus tanok bázisként (**AF**) funkcionálnak, ugyanakkor kibővítik, pótolják hiányosságait, valamint saját elméleteikkel, nézeteikkel javítják az esetleges hibáit. Tehát ezek az irányzatok a főáramú közgazdaságtant képező tanokat vették alapul saját nézeteik megalkotásához és kifejtéséhez.

3) Főáram tanait bíráló alternatív irányzatok

Zöld színnel ábrázoltam azon alternatív irányzatokat, melyek bírálják a főáram tanait (A_{FB}), élesen szemben állnak azokkal. Tehát ezek az irányzatok a főáram legnagyobb kritikussai.

4) Főáramtól független alternatív irányzatok

A lila halmaz azokat az alternatív irányzatokat szimbolizálja, melyek a főáramtól és annak nézeteitől függetlenül (A_0) jöttek létre.

5) Alternatív elméletek

Végül a szürke színnel jelölt halmaz azokat az alternatív elméleteket (A_E) gyűjti össze, melyek nem szerveződtek, fejlődtek irányzatokká. Olyan gondolkodók alkották ezeket az elméleteket, melyek egy-egy irányzathoz nehezen köthetőek.

A 2. táblázatban a halmazábra egyes csoportjaiba tartozó irányzatait rendeztem össze szubjektív megítélésem alapján. Tóth (2016) szerint a közgazdaságtan alternatív iskoláinak már a számba vétele során is nehéz helyzetben van a kutató. Mondhatjuk, hogy ahány alternatív kutató, szinte ugyanannyi különálló alternatív iskola létezik, ezért az alábbi táblázatot a teljesség igénye nélkül állítottam össze.

2. táblázat: Alternatív irányzatok csoportosítása

1. Főáram által elismert (A_F)	2. Főáram tanait elismerő (A_F)	3. Főáram tanait bíráló (A_{FB})	4. Főáramtól független (A_0)	5. Alternatív elméletek (A_E)
új intézményi közgazdaságtan	környezet-gazdaságtan	ökológiai közgazdaságtan	jól-léti közgazdaságtan	input-output elmélet
régi osztrák iskola	új gazdaságföldrajz	evolúciós közgazdaságtan	vallásokból levezethető gazdasági tanok	centrum-periféria elmélet
kísérleti közgazdaságtan	disequilibrium irányzat	régi intézményi közgazdaságtan	ágens alapú modellezés	káosz elmélet
jóléti közgazdaságtan	viselkedési közgazdaságtan	humanisztikus közgazdaságtan	új gazdaságszociológia, szocioökonómia	fenntarthatatlan fejlődés elmélete
közösségi választás		fenntartható fejlődés gazdaságtana	boldogság közgazdaságtana	nem növekedési, zéró növekedési elmélet
jogi közgazdaságtan		új osztrák iskola		
információ gazdaságtana		poszt-keynesi közgazdaságtan		
fejlődés-gazdaságtan		feminista közgazdaságtan		
játékelmélet		postgrowth (postwachst-ökonomie)		
új (endogén) növekedési elmélet				
népesezési (populációs) modellek				

Forrás: saját szerkesztés

Ezek az irányzatok valami újat hoztak a közgazdaságtan tudományába függetlenül a főáram vizsgálati területeitől és elfogadott nézeteitől. Az egyes csoportokba besorolt alternatív irányzatok sajátosságairól a 3. sz. *melléklet* ad részletes ismertetést.

Az alternatív közgazdaságtan fogalma véleményem szerint tehát nem csak a főárammal élesen szemben álló kritikai irányzatokat foglalja magába, hanem azokat az irányzatokat is, amelyek a főáram mellett mellékáramként azonosíthatóak; azok, amelyek elismerik a főáram tanait, azt funkcionális bázisként használják fel saját nézeteikhez; valamint azok az elméletek is, amelyek a főáram tanaitól függetlenül jöttek létre.

2.3. „Merre tovább közgazdaságtan?”

Ennél a fejezetnél Mellár (2015b) könyvének utolsó fejezetcímét vettem kölcsön. A következőkben csupán néhány gondolat erejéig térek ki a közgazdaságtan jövőjét illetően, vagyis inkább úgymond összefoglalom, hogy a szakirodalomban milyen álláspontot képviselnek az egyes közgazdászok.

The Future of Capitalism című cikksorozat – ami a Financial Times 2009 tavaszi számaiban jelent meg –, szerzői rendszerint megfogalmazták aggályukat, miszerint a válság „orvoslása” után remélhetőleg nem tér vissza a keynesista gazdaságpolitikai gyakorlat és a korporatizmus. Felmerül a kérdés, hogy akkor mi fog visszajönni? Tulajdonképpen ez az, aminek megválaszolásával a közgazdaságtan mostanáig is adós. Ezt a nyilvánvalónak tűnő meglátást ellenben nem mindenki osztja (Kiss, 2011). Tagadhatatlan, hogy a válságok kitörése után megnövekedett azoknak az írásoknak a száma, melyek kritikus szemmel nézték a főáramú közgazdaságtant. Mind többen kezdtek másként gondolkodni, akiket a következő három csoportba soroltam be:

- 1) régi tanok megújítása,
- 2) fúzió, azaz az egyes tanok integrálása,
  - a. régi és új,
  - b. főáramú és alternatív,
- 3) valami teljesen új, akár egy esetleges paradigmaváltás.

Természetesen a főáram képviselői – bár vannak kivételek, akikről korábban már szóltam – továbbra is a főáramba vetik minden hitüket. Ugyanúgy, mint az alternatív irányzatok csoportosításánál, itt is észrevehető a fokozatosság. Nem csak a főáramú

közgazdaságtan és az azt teljesen elutasító alternatív irányzatok léteznek, mint láthattuk.

1) Régi tanok megújítása

Krugman (2012b) szerint az új gazdasági elmélkedés nem mást jelent, mint a régi monográfiák „(újra)olvasását”. Tóth (2016, p. 317.) konkrétan fogalmazza meg azonos álláspontját, ő a változást egyedül csak az „ökonizmus szentháromságának imádatának” megtörésében látja, ezért azt hangsúlyozza, hogy különös figyelmet kell fordítani a „köz” szó visszahozására és beépítésére a közgazdaságtanba. *„Ha sikerül korlátokat vinnünk a rendszerbe, a hatékonyságot korlátozni a hatásossággal, ezt pedig a közhatásossággal, megteremteni a kiegyensúlyozott közösségi növekedés ethosát, a versengés automatikusan visszatér az egészséges – azaz időben, térben és erkölcsileg erősen korlátozott – verseny kategóriájába”.* Janzsó (2011) szerint, ha a modern közgazdaságtan a régóta várt új paradigma korpuszában egyszer újjászületik, akkor az „atyának”, azaz Smith-nek abban a bizonyos „szülőszobában” feltétlenül ott a helye. Frank (2011) nem osztja Janzsó véleményét, azonban a történelmi szemléletmódjuk megegyezik, bár Frank meg van győződve afelől, hogy 100 év múlva nem Smith-et fogják a közgazdászok tudományuk alapító atyjának tekinteni, hanem Darwin-t.

2) Elméletek fúziója

Régi és új elméletek

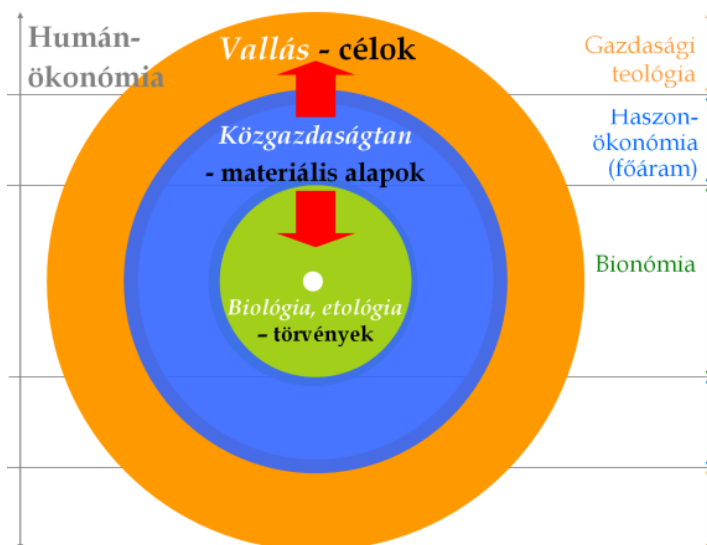
Mueller (2015) véleménye szerint is a modern közgazdaságtudományi tanokat megelőző elméletek szerves komponensét képezték a manapság normatívnak nevezett elemek is. Úgy véli, ha mindezeket össze tudnánk fuzionálni a közgazdaság önálló tudománnyá válása óta napvilágot látott gondolatok, elméletek eredményével, akkor azt a közgazdaságtant már kisebb mértékben jellemezné a mostani pozitív-normatív dichotómia. Arra kereste a választ, miként lehetséges az egyén szabadságát és a szabad piacok adta alternatívákat, valamint az ember életterét, emellett a heterogén közösségek, mint a család, a vállalkozás vagy a politika iránti tettvágyat és elszántságot egy folyásba, egy irányba koordinálni.

Főáram és alternatív elméletek

Csaba (2014) szerint elkerülhetetlen a határterületek eredményeinek bekapcsolása – vagyis inkább visszakapcsolása – a közgazdaságtan tudományos elméleteibe. Emellett hiba volt az elmélettörténet kiiktatása a közgazdasági képzésből. A közgazdaságtant is

kísérleti tudományként aposztrofálja. Fontosnak tartja az elmélet gyakorlatba való átültetését, mint az elmélet kísérleti igazolását. Oláh (2018) is azt az álláspontot képviseli, hogy a közgazdaságtanban egy „egészségtelen” szellemi monopólium jött létre. A neoklasszikus közgazdaságtan abszolút uralja napjaink közgazdasági oktatását, a tudományos kutatást és a szakpolitikát. Más irányzatok marginális helyzetben vannak, pedig hasznos tanácsokkal tudnának szolgálni. Peck (2012) szerint is a tudományháborúk folyamán a főáramú közgazdaságtanból napjainkra jobbra kiszorult (Weintraub, 2010) heterodox közgazdaságtanhoz való közelítés kellene proponálni. Rávilágított arra, hogy a perifériára kiteszített fejlődés-gazdaságtannal, az intézményi és evolúciós közgazdaságtannal, a gazdaságtörténettel, a regulációs elméletekkel vagy a politikai ökológiával eredményes kooperációkat folytathat a gazdaságföldrajz. Tóth (2016) szerint – az előbbi meglátása mellett –, ha váltásról beszélünk, akkor azt nem két alternatíva között kell elképzelni, hanem a jelenkori főáram reformjával, annak a modern alternatívákkal való megtermékenyítésével (16. ábra).

16. ábra: Főáram bővítésének lehetősége lefelé és felfelé

Forrás: Tóth (2016, p. 328.)

A főáram „haszonökonómiáját” lyukas korong jelzi az ábra közepén, melyet lefelé kiegészített a szerző a természeti törvényeket beinstalláló „bionómiával”, felfelé pedig az anyagi gyarapodást a magasabb rendű emberi célok szolgálatába állító „gazdasági teológiával”. Az ábrán a kék kör jelzi azokat a területeket, melyeket úgy gondol, hogy megtart a főáramból, a külső peremén látható sötétebb kék sáv pedig azokat, amelyek felülbírálandóak.

3) Paradigmaváltás

Káldor 1978-ban megjelent, *Az egyensúlyi közgazdaságtan alkalmatlansága* című tanulmányában a főáram kritikus megközelítése már jelen volt, de egészen a 2008-as válságig kellett várni, hogy egyértelművé váljon, miszerint a neoliberais gondolat elgyengült. Számos, korábban megkérdőjelezhetetlennek tartott dogma és tétel megdőlését hozta el ez az időszak. *„Azok a kritikusok, akik új paradigmáért kiáltanak a közgazdaságtanban, úgy látják, hogy a közgazdaságtan csődöt mondott, mert a „nagy modell”, amelyen a közgazdászok az utóbbi harminc évben dolgoztak, nem tudta előre jelezni a válságot.”* Sőt, ebben a modellben a 2008-as válság nem is fordulhatott volna elő (Kiss, 2010, p. 21.). Az ebből fakadó intellektuális bizonytalanság és tanácstalanság a mai napig fellelhető, hiszen a főáram sokszor a jelenleg zajló folyamatok magyarázatával is adós marad. Ez az úgynevezett „iránytű-nélküliség” azokra az időszakokra jellemző Kolozsi (2015) szerint, amikor egy rendszer paradigmaváltás előtt áll. Ilyenkor egy ideig még zajlik a régi keretek közötti magyarázatok keresése, majd tudományos és közéleti szinten is megkezdődik az új paradigma kialakítása. A közgazdaságtannal kapcsolatos gondolkodás és válaszkeresés is jelenleg ebben a fázisban van. Tehát megkezdődött a paradigmaváltást felvezető útkeresés, ami által a közgazdasági gondolkodás a korábbinál szélesebb spektrumúvá, interdiszciplinárisává válhat, kiemelt figyelmet fordítva a gazdasági szempontok mellett a társadalmi és környezeti faktorokra. Mindez azonban hatékony és koordinált állami fellépést igényel.

Tóth (2014) cikkében a közgazdasági Nobel-díjjal elismert 74 tudós munkásságát vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy a díj odaítélésének esetében is a főáramú közgazdaságtan diadalmenetének és a tudományág önigazolásának lehetünk tanúi. A díjazottak között ugyanakkor az utóbbi években már előfordultak a nem főáramú irányzatok művelői – például Krugman, Kahneman, Ostrom vagy Stiglitz –, azonban a vezető folyóiratok cikkei, valamint a nemzetközi ranglistákon élmezőnyben álló egyetemek közgazdaságtan tanszékei, intézetei úgyszintén a matematikai módszereket rendszeresen használó közgazdászok nagy fölényét és privilégiumát mutatják (Török, 2007). Csaba (2008) azonban azt a megállapítást tette, hogy egy lassú átalakulás jele lehet, hogy a közgazdasági Nobel-díjakat a korábbi évekhez képest nagyobb számban ítélik oda a különböző határterületen munkálkodóknak. Többen ezért az egyes alternatív irányzatok megerősödésében és térnyerésében látják az újítás lehetőségét. Csaba (2010, p. 539.) szerint az utóbbi válság rávilágított arra, hogy a

főáram partvonalán kívül rekedt irányzatok, mint például az osztrák iskola, a német intézményi közgazdaságtan, a szabályozás irodalma, a piacelmélet, a viselkedési közgazdaságtan, valamint a társtudományok megannyi olyan ismerettel gyarapították szaktudásunkat, mely *„kellő idő eltelte után vélhetőleg a kormányzat és a cégek eredményesebb működését megalapozó relevánsabb közgazdaságtanhoz és jobb minőségű gazdaságpolitikához vezetnek a szabad társadalmakban.”* Hasonló állásponton van Mellár (2015a) is: *“A mainstream közgazdaságtan hibái miatt valószínűsíthető a paradigmaváltás, amely azonban még nem látható tisztán, de az új irányzatok szerepe jelentős, mint például az intézményi, az evolúciós és a viselkedési közgazdaságtanra, illetve az ágens alapú szimulációs modellezésre is érdemes figyelmet szentelni”*. Szerinte jelenleg nincs integráló paradigma, de ha lesz, előfordulhat, hogy ezen irányzatok közül fog majd kikerülni. *“Ha a közgazdaságtan valóban el akarja foglalni a társadalomtudományok királynője szerepet, meg kell erősítenie társadalomtudományi jellegét”*. Colander (2010) nem abban látja a problémát, hogy a „mainstream” modellekben javarészt a matematika dominanciája érvényesül, hanem az olyan komplex jelenségek leírására, mint a válságok, nincs megfelelő, optimális és használható matematika. Összetett, dinamikus, nem-lineáris, emellett ágens alapú beágyazottságú, úgynevezett „nested” modellekre lenne igény és szükség, amiknek nagyszámú, heterogén szereplője van. Át kell alakítani a közgazdaságtan művelésének intézményi kereteit, feltételeit és kritériumait, amennyiben azt akarjuk, hogy legyen valami köze a realitáshoz.

1517-ben Luther Márton 95 tézisben foglalta össze a katolikus egyház napi gyakorlatával összefüggő bírálatát, amelyet kifüggesztett a Wittenberg-i a vártemplom ajtajára, amivel kezdetét vette a reformáció. 500. évfordulójára emlékezve (2017 decemberében) a *Gondoljuk újra a közgazdaságtant* (Rethinking Economics) mozgalom is kifüggesztette 33 tézisét a London School of Economics, mint az úgynevezett főáramú, neoliberális közgazdasági gondolkodás és oktatás patinás templomának ajtajára. Ezzel az volt a céljuk, hogy felhívják a figyelmet arra, hogy a főáramú, neoliberális közgazdaságtan is megreformálásra szorul. Szerintük ez a nézetrendszer olyan mértékben vált uralkodóvá napjainkra, hogy a másféle gondolatok felvetése majdhogynem bűnnek, de legalábbis inkompetensnek, szakmaiatlannak minősül. Úgy vélik, hogy mindez nagymértékben hozzájárult a 2008 évi gazdasági válság kitöréséhez. A proklamáció lényegi mondanivalója a következőkben foglalható össze:

- A gazdaság nem önálló rendszer, hanem további, átfogóbb rendszerek, úgy, mint például a társadalmi és a környezeti rendszerek része.
- A gazdasági folyamatok matematikai modellekkel való leírása a globalizáció, a megnövekedett bizonytalanság és a felgyorsult változások miatt már nem fogadható el objektív és megbízható döntést előkészítő módszertannak.
- A közgazdaságtan nem értékmentes tudomány, hiszen a szűkösen rendelkezésre álló erőforrások potenciális hasznosításával foglalkozik. Tehát lehetőségek közül választunk, így azt nemcsak az egyes modellek, hanem saját értékrendünk alapján is tesszük.

Azt szeretnék, hogy szűnjön meg a főáramú, neoliberális szemléletnek a mára megmerevedett intellektuális monopolhelyzete, amely megújulásra képtelenné vált és inkább hitként, mintsem tudományként viselkedik. Keresik a fenntartható és harmonikus fejlődés lehetőségeit. Úgy gondolják, hogy egyfajta tudományos pluralizmusnak kellene felváltania a mostani főáram hegemoniáját (Csath, 2018). Ferenc pápa (2015) sajátos megvilágításban gondolkodik az újításról. *Laudato si – azaz Áldott légy* – című enciklikájának fő mondanivalója, hogy az ember által okozott környezeti károsodást csak kollektív, globális kooperációval lehet visszafordítani, amihez nélkülözhetetlen annak a gazdasági felfogásnak a leváltása, amely fogyasztásközpontú, valamint az önzésen és az egyéni érdeken alapul. Ferenc pápa szerint a szimpla fogyasztás nem elegendő a boldogsághoz, az ezen felüli további fogyasztás azonban már túlzott egocentrikussághoz vezet. Az elmúlt 20 évben az önérdékkövetésen nyugvó gazdasági modelleket hibásaknak titulálja, amelyek rossz célt képviselnek és követnek. Ezekben az évtizedekben a gazdaságpolitika evidens célja a gazdasági növekedés és a rövid távú profitérdek volt. Úgy gondolja, hogy ennek ellenére a dekadens társadalmi folyamatok rámutatnak, hogy akár a gazdasági növekedés mérséklésével vagy a fogyasztás visszafogásával néhány fogalom és azok kapcsolatának újradefiniálására van szükség. Ferenc pápa ezért egy új, morális és etikus érvekre hajlamos közgazdasági paradigma megteremtését ösztönzi. Ahelyett, hogy elvont, fals hipotéziseken alapuló modelleken elmélkedne, vissza kellene térnie az élet valós problémáihoz a közgazdaságtannak. A közgazdaságtannak megújulásra van szüksége, ez nem kérdéses, jelentette ki Virág (2018). A megújulás egyelőre vontatottan halad. Az intézményi tehetetlenség és „status quohoz” való ragaszkodás lassítja a várt változást, valamint akadályozó tényezőként lehet felhozni, hogy még várat magára a meglévő tudás új,

alternatívát nyújtó konzisztens rendszerbe történő szintetizálása. Az új elméletek sokszor addig, a perifériának számító területekről érkeznek, láthattunk erre már többször is példát a tudomány fejlődése folyamán. Az interdiszciplináris és a társadalomtudományok közötti kapcsolatok erősítésével, az elmúlt évek során felhalmozott új tapasztalatok és tudás beépítésével, nyílt párbeszéd folytatásával, a gazdaság és a társadalom problémái iránt mutatott nagyobb érzékenységgel a közgazdaságtan megreformálható. Emellett remek lehetőséget jelenthet, hogy a XXI. században a technológiai fejlődés is várhatóan a közgazdászok mellé áll.

Napjaink egyes gazdasági teoretikusai tehát nyitottak arra a gondolatra, hogy az emberek nem teljesen racionálisak, a piacok nem teljesen hatékonyak és a szereplők döntését befolyásoló tényezők nem mindig számszerűsíthetőek (⁷Investopedia). Colander et al. (2003) úgy látja, hogy a közgazdaságtan elkezdett távolodni a „szent trinity” – a racionalitás, az önzés és az egyensúly – szigorú „rendszerétől” és egyúttal a céltudatos viselkedés, a felvilágosult önérdék és a fenntarthatóság eklektikusabb formájához kezdett közeledni. Ezek a vélemények a globális pénzügyi válság óta általánosabbá váltak. Az egyes alternatív irányzatoknak többé-kevésbé sikerült eddig hatást gyakorolniuk a főáramú közgazdaságtanra. Olyan impressziót azonban nem sikerült elérniük, ami úttörő változást vagy annak elindítását eredményezte volna és a közgazdaságtan örök, nyitott kérdéseire sem tudtak egzakt válaszokkal szolgálni. De miért nem tudtak eddig áttörést elérni, Tóth (2016, p. 185.) azzal magyarázza, hogy *„a megoldást új módszerekben, a természet értékelésében, vagy pusztán etikai alapon keresték”*. Az irányzatok között sok különbség tapasztalható, de felfedezhetünk némi átfedést is. Egy egységbe, paradigmába összegyűrni őket nehezen megvalósítható feladatnak látszik, de nem lehetetlenek.

Mellár (2015b, p. 314.) könyvének utószavában a következő mondattal zárta gondolatait, mely ideális és egyben „kijózanító” végszava ennek a fejezetnek: *„A jelen és a jövő közgazdász-generációinak, tudósainak mindenekelőtt vissza kellene szerezniük a közgazdaságtan társadalomtudományi státuszát, és csak azt követően kezdenének el gondolkodni a megvilágító erő fokozásáról”*.

2.4. Elméleti háttér összefoglalása

Ezen fejezetben a szakirodalom feldolgozásának eredményeképpen levont főbb megállapításaimat és következtetéseimet foglaltam össze.

Ma már az akadémiai klasszifikáció alapján köztudott, hogy a tudományok rendszerében a közgazdaságtan a társadalomtudományok közé sorolandó, azonban ez nem mindig volt így, hiszen egyesek máshogy vélekedtek erről, mint például Eichner, aki szerint a közgazdaságtan nem tudomány, míg mások – köztük Jevons – szerint, ha a közgazdaságtan tudomány, akkor annak matematikai tudománynak kell lennie. Ma is jelennek meg publikációk, többek között hazánkban is, melyek a közgazdaságtan tudományos mivoltával, státuszával foglalkoznak és a természettudományokkal, matematikával való kapcsolatát vizsgálják. Véleményem szerint bár a közgazdaságtan igyekezett az idők folyamán a természettudományokhoz hasonlítani, átvenni elemzési módszereit, ennek ellenére is a társadalomtudományokhoz tartozik.

A közgazdaságtan esetében nemcsak a tudományok rendszerében elfoglalt helyével kapcsolatosan merültek fel „kételyek” a szakirodalomban, hanem a tudománnyá válásának időpontjával kapcsolatban is. Annak ellenére, hogy a közmegegyezés szerint a közgazdaságtan, mint tudomány megszületése Smith 1776-ban megjelent, *A nemzetek gazdagsága* című művéhez köthető, vannak, akik jóval korábbra teszik ezt az időpontot és úgy vélik, hogy már Kr.e. 500-as évektől beszélhetünk közgazdaságtanról. Előkerült Kung Fu-ce, Arisztotelész, Aquinói Szent Tamás és Ibn Khaldun neve is. Így arra a következtetésre jutottam, hogy a közgazdaságtan egyidős magával a történelemmel.

De, hogy mit is értünk magának a közgazdaságtannak – ökonómia vagy hagyományos közgazdaságtan – az általános definíciója alatt, arról egy kronologikus áttekintést adtam, itt olyan neves közgazdászokat idéztem, mint Mill, Marshall vagy Samuelson. Zalaival egyetértve arra a következtetésre jutottam, hogy szakaszolható a közgazdaságtan definíciójának változása és az egyes szakaszok – négy szakaszt határoztam meg – az adott korszak meghatározó közgazdasági irányzatához (irányzataihoz) köthetőek. A legismertebb és napjainkban is legtöbbit használt, egyetemes meghatározása a közgazdaságtannak a neoklasszikus felfogás szerinti értelmezése, ami a szűkös erőforrásokkal való racionális gazdálkodást jelenti.

A közgazdaságtan számos irányzatot felvonultató tudomány. Samuelson közgazdasági „családfája” vezérfonalként jó szolgálatot tett a közgazdaságtan fejlődéstörténetének

feltérképezéséhez. Úgy gondolom, hogy ez a "családfa" egyben tekinthető az egyetemes, egyben a főáramú közgazdaságtan „családfájának”. A közgazdaságtan fejlődéstörténetét ugyanakkor feltérképezhetjük annak két ágának nyomon követésével is, hiszen a gazdaságban végbemenő eseményeket lényegében két perspektívából is vizsgálhatjuk. Egyrészt megközelíthetjük az egyes (gazdasági) szereplők szemszögéből, másrészt elemezhetjük a gazdaság egészének komplex működését is. A közgazdaságtan e két ága – mikro-, illetve makroökónóma – egymást kiegészítő ismereteket ad a gazdaság egészének működéséről. A mikroökónómia gyökerei Smith munkásságáig nyúlnak vissza, azonban csak a XIX. század második felében rakták le igazán e tudományágnak az alapjait. A makroökónómia atyjának Keynes-t tekintjük, aki az 1929-33-as gazdasági világválság után fejtette ki nézeteit. Az 1950-es évektől kezdve terjedtek el a makroökónómiai jelenségek vizsgálatához használt mikroökónómiai megalapozottságú modellek, melyek segítségével feloldhatóvá váltak a két tudományág elméletei között meghúzódó ellentmondások.

A közgazdaságtan fejlődéstörténetében is – mint minden fejlődő és ható tudományban – kialakultak az adott korokat, korszakokat meghatározó főáramú irányzatok, melyek háttérbe szorították az egyes alternatív irányzatokat. A jelenség napjainkban is megfigyelhető és jellemző. A főáramú közgazdaságtan minél egzaktabb definiálásához térbeli és időbeli lehatárolás szükséges. Napjainkban az uralkodó főáramú irányzatként a neoklasszikus iskolát tartják számon (egyesek Keynes nézeteivel kiegészítve, azaz a neoklasszikus szintézisben látják kiteljesedni azt). Vannak, azonban akik már az új klasszikus és az új keynesi irányzatokat tekintik a főáramnak, illetve az azok fúziójából létrejött új neoklasszikus szintézist.

A hagyományos közgazdaságtan, azaz ökonómia, majd a főáramú közgazdaságtan definiálása után, szükségesnek találtam az „ökonomizmus” fogalmát is meghatározni, amit Capra már az 1960-as években publikált. A jelenleg uralkodó főáramú közgazdaságtan átalakult egyfajta gazdaságossági mániává. „Ökonomizmusról” tehát akkor beszélhetünk, amikor a növekedésre, gazdaságosságra, hatékonyságra és versenyképességre való törekvés már öncélként jelenik meg és nem az emberi haladást szolgálja.

Ahogy fentebb írtam, a főáramú közgazdaságtan az egyes alternatív irányzatokat az idők folyamán mindvégig háttérbe szorította és így van ez napjainkban is. Az egyes alternatív

irányzatokat öt csoportba soroltam az alapján, hogy milyen kapcsolatban állnak a főárammal. Az alternatív közgazdaságtant ezek után tudtam definiálni. Véleményem szerint tehát a fogalom nem csak a főárammal élesen szemben álló kritikai irányzatokat foglalja magába, hanem azokat az irányzatokat is, amelyek a főáram mellett mellékáramként azonosíthatóak; azok, amelyek elismerik a főáram tanait, azt funkcionális bázisként használják fel saját nézeteikhez; valamint azok az irányzatok is, amelyek a főáram tanaitól függetlenül jöttek létre. Ezeken felül léteznek olyan alternatív elméletek is, amelyek nem szerveződtek, fejlődtek irányzatokká. Olyan gondolkodók alkották ezeket az elméleteket, melyek egy-egy irányzathoz nehezen köthetőek. Egyesek az alternatív közgazdaságtan szinonimájaként használták a heterodox közgazdaságtant, azonban úgy gondolom, ez az elnevezés azoknak csak egy bizonyos csoportjára volt korábban vonatkoztatható, pontosabban azokra az irányzatokra, amelyek inkább kritikai nézeteket vallottak a főárammal szemben, bár napjainkban ez a fogalom is már kibővült, interdiszciplináris jellegű „öltött”.

A neoklasszikus iskola tehát máig őrzi dominanciáját annak ellenére, hogy már több évtizede éri bírálókat nemcsak külső, hanem belső körökből is. Túlzottan matematikai elemzési módszereit, leegyszerűsítő feltételeit az 1970-es évek óta folyamatos kritikák érik. A korlátozó feltételek és a valóságtól eltérő ideális körülmények használata először ezekben az években jelentettek kihívásokat. Az addig ismeretlen stagfláció, az aranydeviza rendszer felbomlása és az olajárak emelkedése nyomán kialakuló gazdasági válságok, majd ezeket követően a 80-as évek adósságválságai az addig alkalmazott módszertani viták keresztüztébe helyezték a neoklasszikus tanokat. A Szovjetunió összeomlása, majd a világgazdaságban megszorodó pénzügyi és valutaválságok tovább növelték a főáram elleni kritikák gyakoriságát és új alternatív irányzatok születését generálták. A racionális egyént, a haszonmaximalizálást és a határtermelékenységet komparatív statikák útján középpontba állító főáramú (neoklasszikus) közgazdaságtannal szemben a legtöbb kritika a tökéletesen versenyző piacok és a racionális egyéni döntések feltételezését éri, ezen felül a bírálatok keresztüztében még a statikus szemlélete és az eredmények gyakorlati alkalmazhatatlansága állnak. Mindezek hatására több olyan elmélet, irányzat alakult ki, amely új megoldásokat keres, amelyek mentén az elméletalkotók a hiányosságokat megpróbálják pótolni, felülírni a hagyományos premisszákat, axiómák felülvizsgálata és a módszertani pluralizmus alapján (Kozenkow, 2010).

Stiglitz az 2002-ben azt írta, hogy *„bárki nézi is ezeket a modelleket, elmondhatja: képtelenek jól leírni a modern világot.”* Greenspan (2013) úgy fogalmazott, hogy *„valójában nem tudjuk, hogyan működik a gazdaság. (...) A régi modellek nem működnek.”*

A 2008-ban kirobbant gazdasági válság nyomán a főárammal szemben megfogalmazott kritikák tehát mind ugyanabból az irányból bírálják, mint annak idején Kornai (1971) az Anti-equilibriummal (Beinhocker, 2006). Mind többen kezdtek másként gondolkodni és máshogy látják a közgazdaságtan jövőjét. A közgazdaságtan jövőjéről megfogalmazott álláspontjaik alapján három csoportba soroltam a közgazdászokat. Kijelenthetjük azonban, hogy az még egy jó ideig rejtély fog maradni, hogy a régi tanok újulnak-e majd meg, esetleg a főáramú közgazdaságtan integrálni fogja az egyes alternatív irányzatok nézeteit vagy egy esetleges paradigmaváltás fog bekövetkezni. A közgazdaságtanban a 2008-as „összeomlás” azonban minden bizonnyal annak bizonyítéka, hogy a gazdasági gondolkodásnak szélesítenie és diverzifikálnia kell megközelítéseit. Jelenleg ugyanis hiányzik belőle a módszertani pluralizmus és interdiszciplináris megközelítés. A problémák kezelésének új interdiszciplináris módszereit kellene megalkotni és alkalmazni, ahelyett, hogy újra és újra megpróbálnánk ugyanazt a rosszul működő modellt. A probléma egy része az, hogy a mai modern gazdasági gondolkodás nagyon szűk és elzárkózik az alternatív perspektívák megfontolásától. Fel kell ismerni a változás szükségességét, hogy a közgazdaságtan nem csak matematikai modellezés, hanem egy része világnak (Potts, 2015). Stockhammer – Yilmaz (2015) is hasonló véleményen van Potts-szal. Módszertani pluralizmusra, valamint valósabb, világorientált és interdiszciplináris megközelítésre lenne szükség a közgazdaságtanban. Azonban itt fontos azt is megjegyezni, hogy a heterodox megközelítést nem szabad összetéveszteni a pluralizmussal.

A 3. táblázat egy olyan összefoglalás, amely leírja a főáramú és az alternatív közgazdaságtant kulcsszavak, kifejezések segítségével, három – gazdasági, társadalmi és környezeti – kategóriába sorolva. Ezek az attribútumok a szakirodalom feldolgozásának eredményeképpen kerültek meghatározásra és fellelhetőek, megtalálhatóak a disszertációban. A későbbiekben ez a táblázat szolgáltatja alapot a tartalomelemzés kategória-szótáraihoz kiindulópontként.

3. táblázat: Főáramú és az alternatív közgazdaságtan jellemző kulcsszavai

Főáramú közgazdaságtant leíró kulcsszavak			
Gazdaság		Társadalom	Környezet
ember a gazdaságért	ergodicitás	individualizmus	mértéktelenség
mértéktelenség	gép	én, hedonisztikus egyén	globalizáció, globális
haszon, haszonmaximalás	anyagiak elsődleges szerepe	szubjektív önérdék	nincsenek korlátok
profit, mint cél	„még több”	homo oeconomicus	„még több”
korlátlan piac	laizzes faire	önzés, önző lény	
növekedés	GDP, GNI, pénz	jólét	
jólét	(cél, eszköz) racionalitás	verseny/képes/ség	
profitmaximalizálás	rövid távú célok, nyereség	kiszámítható, racionális viselkedés	
tökéletes verseny/képes/ség	korlátlan felhalmozás	szubjektivista	
szűkösség	gazdaság-társadalom-környezet	pici szereplők	
egyensúly	matematikai formalizáltság, ökonometria, modellek	nincsenek korlátok	
optimalizálás	ceteris paribus		
statikus	pozitivizmus		
jövedelmezőség	mezzo-szint hiánya		
láthatatlan kéz	hatékonyság		
Alternatív közgazdaságtant leíró kulcsszavak			
Gazdaság		Társadalom	Környezet
gazdaság az emberért	egészséges verseny	objektivista	környezet-társadalom-gazdaság
mértékletesség	kék gazdaság	perszonalizmus, humanizáció	lokalizáció, lokális
hasznosság	méltányosság	közösség, kooperáció	mértékletesség
profit, mint eszköz	CSR	objektív önérdék, közérdek, értékek	környezettudatosság
korlátozott piac	„elég”	jólét	ökoszisztéma
fenntartható fejlődés	boldogság	szolidaritás, morális lény	ökológia, környezetgazdaság, ökológizáció
jólét	nyereség	homo reciprocans	szűkösség
közjó	hosszú távú célok	nem modellezhető	környezeti korlátok
dinamikus, változó	korlátozott felhalmozás	vallás, erkölcs, erény/etika, morális korlátok	ökológiai lábnyom
közhatásosság	egyenlőtlenség	méltányosság	biodiverzitás
kooperáció	béke, szeretet	boldogság, HPI, GNH	„elég”

Forrás: saját szerkesztés

3. KUTATÁSI MODELL ÉS MÓDSZERTAN

Tomcsányi (2000, p. 14.) szerint „*a tudomány a tudás, az ismeret bővítése, munkája a kutatás, aminek eredménye ismeretalkotás.*” A kutatás típusa szerint tehát beszélhetünk új információt létrehozó primer kutatásról vagy a már meglévő információkat hasznosító szekunder kutatásról. A vizsgálataim során szekunder és primer kutatást egyaránt végeztem.

A kutatási problémához való viszony szerint beszélhetünk elméleti kutatásról és gyakorlati vagy kísérleti kutatásról. Az elméleti kutatás a dolgok megváltoztatása és a folyamatokba történő beavatkozás nélkül; a dolgok észlelése, megfigyelése, mérése; a tapasztalatok, ismeretek szerzése; az összefüggések elemzése, valamint a gondolati feldolgozása révén vezet az új ismeretekhez (Báthory – Falus, 1997).

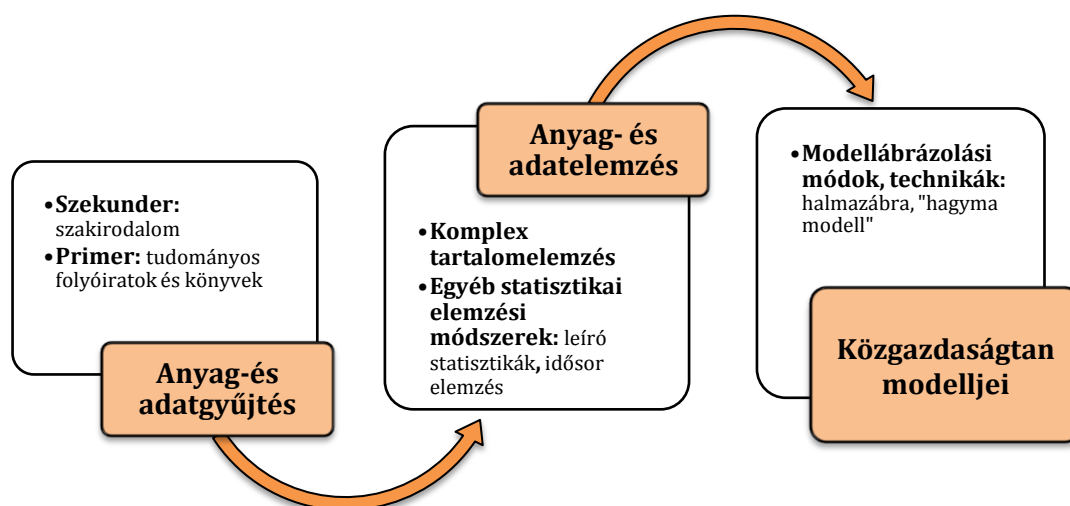
A megoldandó probléma természete szerint tipizálhatjuk a kutatásokat, mint alapkutatás és alkalmazott kutatás. Az alapkutatás elméleti, szubsztantív problémákkal foglalkozó kutatás. Az alapkutatás elsődleges célja új ismeretek szerzése a meglévő elméletek módosítása, továbbfejlesztése érdekében. Nem feltétlen célja az eredmények gyakorlati alkalmazása az aktuális problémákra (Falus, 2014).

Malhotra (2008) a kutatási módszereket két fő csoportra bontotta, feltáró és következtető módszerekre. A feltáró kutatásom célja, hogy segítsen a probléma megértésében, áttekintésében. A következtető kutatást az előre meghatározott, hipotézisek tesztelésére, kapcsolatok vizsgálatára használtam. Az idődimenzió szerepe is meghatározó a kutatásomban, a leíró módszer longitudinális (hosszmetszeti) formáját alkalmaztam. A közgazdaságtudomány fejlődése alapvetően kronologikusan bekövetkező változások sorozata. Ennek megfelelően a fejlődés feltérképezéséhez több éves változás nyomon követésére van szükség. A longitudinális, tehát követéses jellegű vizsgálatok bizonyos kutatási kérdéseim megválaszolásához elengedhetetlenek.

A tudományos kutatások elvégzéséhez különféle szekunder és primer anyag- és adatgyűjtési, illetve elemzési technikák, eljárások állnak a kutatók rendelkezésére. A kutatásom módszertani modellstruktúráját a következő folyamatábra (17. ábra) foglalja össze.

17. ábra: Módszertan struktúrájának folyamatmodellje

Forrás: saját szerkesztés

Lullus (1308) *Ars Magna* című munkájában az igazság megtalálásának művészetéről olvashatunk. Művében az összefüggéseket kombinatorikus törvények, alakzatok segítségével közelíti meg és írja le (Láng, 1997). A kutatásom eredményeképpen két modellt alkottam: egyik a főáramú közgazdaságtant és az alternatív irányzatokat elválasztó „határvonalak” halmazábrája, a másik pedig a hagyományos, a főáramú és a „mainstream” közgazdaságtan, valamint az „ökonómizmus” kapcsolatát szemléltető úgynevezett „hagyma modell”.

3.1. Anyag- és adatgyűjtési technikák, eljárások

Az alkotás alapját minden esetben az információ gyűjtése jelenti. A szükséges információk, források felkutatásához és elrendezéséhez különféle módszerek közül válogathatunk, szelektálhatunk. A kutatásom során alkalmazott anyag- és adatgyűjtési technikákat, eljárásokat a 6. sz. melléklet folyamatábrája mutatja be.

A vizsgálatom keretét a közgazdasági paradigmák írásos megjelenési formái adták a tudományos életben, tudományos „sajtóban” az elmúlt 20 évben (1995-2015), könyvek esetében az elmúlt közel 250 évben. A vizsgálati intervallum meghatározásában szerepet játszott, hogy az adatfeldolgozást és elemzést milyen módszerrel, statisztikai eszközökkel végzem, valamint az is meghatározó volt, hogy a behatárolt időszak tartalmazzon olyan jelentősebb és nagyobb horderejű gazdasági eseményt – gazdasági válságot –, aminek érezhető, kimutatható hatása volt a tudományra, azaz akár töréspontot is eredményezett az uralkodó paradigmák helyzetében.

3.1.1. Szekunder anyag- és adatgyűjtés

A szekunder kutatás valamennyi kutatás esetében nélkülözhetetlen, kiváló támpontként funkcionál a kiinduláshoz. A társadalomtudományokban összehasonlításokhoz, megállapítások bizonyítására is alkalmazható. Tomcsányi (2000) szerint a szekunder kutatás alapja maga az anyaggyűjtés és rendezés, ami dokumentációs feladatot jelent. Tisztában vagyok vele, hogy a szakirodalom feltárását nem szokás a kutatómódszertan fejezetében külön feltüntetni, ugyanakkor a kutatási téma, valamint a hozzá kapcsolódó elemzési módszer – amit a későbbiekben kerül ismertetésre – „megkövetelte”, hogy eltérjek a megszokott sémától. A gyakorlatban a másodlagos forrásból származó anyagok és adatok begyűjtése igen hosszadalmas és fáradtságos munka a manapság jellemző információ túláradat miatt. Pataky (1958) arra utalt, hogy az irodalomkutatás annál termékenyebb lehet, minél távolabbi relációkat elemez ki és szintetizál. Ezért az alapos és mélyreható – egészen a közgazdaságtudomány „születéséig” (1776) visszamenő – szakirodalom feltárásának eredményeképpen kulcsszavak segítségével azonosítottam a főáramú és az alternatív közgazdaságtan releváns attribútumait. E kulcsszavak meghatározó jelentőséggel bírtak, hiszen a további elemzéseim alapjaként szolgáltak.

3.1.2. Primer anyag- és adatgyűjtés

A primer kutatás tényfeltáró – új információt képező – eredménye lehet verbális vagy számszerű adat (Tomcsányi, 2000). Falus (2014) nyomán a források bizonyos szempontok szerinti elrendezése többféle lehet. A legáltalánosabb csoportosítás írott, szóbeli és tárgyi forrásokról beszél. Bármely írott dokumentumot forrásnak tekinthetünk a kutatási felhasználás céljaitól függően, amely alapját képezheti egy analitikus kutatásnak. A források rendszerezésének egy további módja az elsődleges és másodlagos források megkülönböztetése. Tágabb értelemben az elsődleges forrás a kutatni kívánt problémáról való közvetlen dokumentálást jelenti. A másodlagos források az elemezni kívánt jelenségről közvetve tájékoztatnak, általában elsődleges források alapján. Az elsődleges és a másodlagos megkülönböztetés nagyon viszonylagos. Mindig a kutatás célja dönti el, hogy melyik forrás tekinthető elsődlegesnek, illetve melyik másodlagosnak. A közlemények főtípusai közül kutatásaim során kettőt vizsgáltam: a tudományos folyóiratokat és a könyveket. A tudományos publikációk esetében ez a kettő a legelterjedtebb, leggyakrabban alkalmazott tudományos közlési forma. Számos

módszer létezik értékelésükre, azt követő rangsorolásukra. Ezek tudatában olyan értékelési rendszert kellett kialakítanom, aminek segítségével el tudtam dönteni, hogy a kutatási témához kapcsolódó releváns monográfiák közül, melyek kerüljenek a vizsgálni kívánt mintába. Falus (2014) korábbi gondolataira hivatkozva, miszerint, hogy egy forrást elsődlegesnek vagy másodlagosnak tekintünk-e, a kutatás céljától kell függővé tenni, ezért a prominens szakemberek, kutatók, tudósok a legbefolyásosabb folyóiratokban publikált monográfiáit, melyek olyan tudományos eredményeket, konklúziókat tartalmaznak, amik korábban nem jelentek meg semminemű formában, primer forrásokként használtam fel a vizsgálataimhoz, amit a választott elemzési módszer is indokol.

3.1.2.1. Mintavétel folyamata - vizsgált minta

A mintavétel folyamatát Sajtos és Mitev (2007) nyomán ismertetem.

1) Sokaság meghatározása

Vizsgálataimat a külföldi és a hazai közgazdaságtudományok szakterületén 1995 és 2015 között megjelent közlemények, pontosabban a tudományos, valamint a tudományos jellegű, igényű folyóiratok egy bizonyos körében és az azokban ez idő alatt megjelent tudományos publikációkban, cikkekben végeztem el. Ezen felül a diszciplínára és annak fejlődésére nézve a legjelentősebb könyvek elemzésére is vállalkoztam 1776-tól egészen napjainkig. Tehát a sokaságot, amiből a mintát vettem, a külföldi és hazai mértékadó közgazdaságtudományi folyóiratok, valamint fontosabb könyvek jelentették.

2) Mintavételi keret meghatározása

Külföldi folyóiratok kiválasztásának szempont rendszere

A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) 2016 februárjában áttért a szakterületi alapú folyóiratrangsorok használatára:

- Scimago SJR (Scimago Journal Rank) alapú szakterületi folyóiratrangsor,
- Web of Science JIF (Journal Impact Factor) alapú szakterületi folyóiratrangsor.

A Scimago Journal & Country Rank (SJR) egy olyan honlap, ahol az országokra és folyóiratokra (22222 folyóirat) nézve tudományos mutatókat vizsgálnak, majd azok alapján állítanak fel rangsorokat az adott tudományterületre a Scopus adatbázis információinak felhasználásával (⁴Eisz). A Web of Science (WoS) – korábban Insitute for Sciencetific Information (ISI) – egy tudományos citációs indexeket szolgáltató,

bibliográfiai adatbázist kezelő honlap. Segítségével a folyóiratok (11997 folyóirat) egyes cikkeire vonatkozó, úgynevezett hivatkozási jelentésüket – Journals Citations Reports – van lehetőségünk lekérdezni 256 tudományterületre (⁵Eisz).

A rangsorokat a 2015-ös évre kérdeztem le, értelemszerűen mindkettő esetében a közgazdaságtan (economics, econometrics) tudományterületére. Ezen felül megnéztem, hogy mely egyéb tudományterület, esetleg tudományterületek preferálják, jegyzik még az adott periodikát, ami elsősorban az alternatív közgazdasági folyóiratok kiválasztása miatt volt mérvadó. A számításba vehető releváns tudományterületekként a környezettudományokat (environmental science) és a társadalomtudományokat (social science) vettem figyelembe, hiszen az alternatív közgazdasági megközelítésben a társadalom részét képezi a gazdaság, a társadalom pedig az adott környezetben helyezkedik el. Annak érdekében, hogy a sokaságra nézve a legjobb leképezést adó folyóiratokat tudjam kiválasztani, a két rangsor egybevetését tartottam szükségesnek, hiszen a JIF-al szemben alternatívaként jelent meg a SJR. A JIF és az SJR alapú szakterületi rangsorok teljes körű, a rangsor első 100 folyóiratának részletes presztízselemzésében és összevetésében szereplő kiválasztott külföldi folyóiratok adatait a 7. sz. *melléklet* tartalmazza.

Hazai folyóiratok kiválasztásának szempont rendszere

A hazai közgazdasági folyóiratok kiválasztásánál a Magyar Tudományos Akadémia Gazdaságtudományi Doktori Minősítő Bizottságának A-D listás folyóirat besorolását (42 folyóirat) használtam irányadóként, mely követi a nemzetközi bírálati normákat és fenntartja a tudományos igényességet, ápolja a szaknyelvet. (Kivételt képez az *Eszmélet* folyóirat, ami a Nemzetközi és Fejldéstanulmányok Doktori Minősítő Bizottság listás besorolásában szerepel). Olyan lapokat, melyeket egyéb tudományterületek is preferálnak, alig találtam a listában, ami a hazai tudománypolitika jelenlegi álláspontját, állásfoglalását tükrözi. Ezért a mintába kerültek olyan alternatív folyóiratok is, melyek ebben a listás besorolásban ugyan nem szerepelnek, azonban tudományos jellegűek és igényűek.

Könyvek kiválasztásának szempontrendszer

Olyan köteteket választottam, melyek prominens közgazdászok tollából születtek és meghatározó súllyal bírtak a vizsgált tudományterület elmúlt 250 éves fejlődésére nézve. Ehhez kiváló segítséget nyújtott Sedláček (2011), valamint Tóth és Szigeti (2016,

pp. 240-269.) munkája. Azonban szükséges megjegyezni, hogy a fent említett rangsorok, listák segítségével történő kiválasztás mellett még közrejátszott az is, hogy mely folyóiratokhoz és könyvekhez lehet elektronikus formában hozzáférni.

3) Mintavételi technikák kiválasztása

Kétféle mintavételi technikát különböztet meg Malhotra (2008), a véletlen és a nem véletlen mintavételi eljárást. A nem véletlen mintavétel során a kutató személyes megítélésére támaszkodik. Az elbírálásos nem véletlen mintavételi technika során önhatalmúlag vagy valamilyen meggyőződés alapján döntjük el, hogy mely elemek kerüljenek a vizsgálandó mintába, hogy azok reprezentálják a szóban forgó sokaságot.

A mintavétel kiindulópontját a folyóiratok presztízselemzésének egybevetése alapján, a kutatási témához kapcsolódóan releváns, a legjobb tudománymetrikai mutatókkal rendelkező, a közgazdaságtudomány (főáram és alternatív) területén kardinális jelentőséggel bíró öt-öt külföldi és hazai folyóirat, valamint 13 prominens jelentőségű könyv kiválasztása jelentette. A mintavételi egység meghatározása során a kiválasztott folyóiratok cikkeit és magukat a könyveket határoztam meg vizsgálati egységként. Vizsgálataimat a kiválasztott folyóiratok 1995 és 2015 között megjelent, összes elektronikus elérhető cikkében elvégeztem, valamint a vizsgált könyvek teljes terjedelmében.

4) Mintanagyság meghatározása

A minta nagyságának meghatározásához differenciálhatunk az alapján, hogy milyen mintavételi technikát és elemzési, adatfeldolgozási módszert alkalmazunk. Ennek tudatában a vizsgálatba bevont minta nagyságát és összetételét a *4. táblázat* és *5. táblázat* tartalmazza.

A kérdést bárki jogosan feltehetné, hogy miért éppen öt-öt folyóirat elemzésére vállalkoztam? Kóczy és Strobel (2010) az általuk alkalmazott módszerrel arra a megállapításra jutottak, hogy öt tudományos folyóirat létezik csupán a közgazdászok számára, az a bizonyos TOP 5. Card és Della Vigna (2013) tanulmánya az öt vezető közgazdaságtudományi folyóirat közlési gyakorlatát dolgozza fel 1970 és 2012 között. A vizsgálatukba bevont folyóiratok a következők voltak: American Economic Review, Econometrica, Journal of Political Economy, Quarterly Journal of Economics és Review of Economic Studies. Érdekes, hogy a cikket a Journal of Economic Literature folyóiratban publikálták, az elemzésük azonban nem terjed ki rá. Mint ahogyan azt a *4. táblázat* is

mutatja, az általuk tanulmányozott lapok 2015-ben továbbra is megőrizték vezető presztízst. Az Econometrica helyett vizsgálataimhoz azonban a Journal of Economic Literature periodikát részesítettem előnyben, hiszen úgy vélem, kutatási témám ennek a lapnak a profiljához áll közelebb. Ezen okokból döntöttem a kutatási célnak megfelelően a TOP 5 folyóiratok kiválasztása és vizsgálata mellett.

4. táblázat: Külföldi közgazdasági folyóiratok két vizsgált csoportja

Főáramú közgazdasági folyóirat megnevezése	SJR (2015)	JIF (2015)	Tudományterület /kategória	SJR Quartile (2015)	Első megjelenés Letöltési intervallum	Cikkek száma	Terjedelem (oldal)
Quarterly Journal of Economics	20,761	5,538	Economics, Econometrics	Q1	1886 1995-2011	853	27 932
Journal of Economic Literature	9,770	6,614	Economics, Econometrics	Q1	1969 1995-2014	5 020	40 066
Review of Economic Studies	9,250	4,077	Economics, Econometrics	Q1	1933 1995-2013	968	22 969
American Economic Review	8,048	3,833	Economics, Econometrics	Q1	1911 1995-2014	4 257	61 464
Journal of Political Economy	7,646	3,750	Economics, Econometrics	Q1	1892 1995-2013	1 028	25 361
Összesen:						12 126	177 792

Alternatív közgazdasági folyóirat megnevezése	SJR (2015)	JIF (2015)	Egyéb kapcsolódó tudományterület /kategória	SJR Quartile (2015)	Első megjelenés Letöltési intervallum	Cikkek száma	Terjedelem (oldal)
Journal of Environmental Economics and Management	2,915	2,197	1. Economics, Econometrics 2. Environmental Science: Management, Monitoring, Policy, Law	Q1	1974 1995-2015	1 072	17 858
World Development	2,100	2,438	1. Development 2. Economics, Econometrics 3. Geography, Planning, Development 4. Sociology, Political Science	Q1	1973 1995-2015	3 337	48 263
Ecological Economics	1,733	3,227	1. Economics and Econometrics 2. Environmental Science	Q1	1989 1995-2015	4 222	41 162
Ecological Indicators	1,490	3,190	1. Agricultural and Biological Sciences: Ecology, Evolution, Behavior, Systematics 2. Decision Sciences 3. Environmental Science: Ecology	Q1	2001 2001-2015	2 415	23 971
Journal of Economic Behavior and Organization	1,425	1,374	1. Economics, Econometrics 2. Organizational Behavior, Human Resource Management	Q1	1980 1995-2015	2 948	42 541
Összesen:						13 994	173 795
						26 120	351 587

Forrás: SJR, JIF rangsorok és Scopus alapján saját szerkesztés

A két táblázatban (4-5. táblázat) a folyóiratoként feltüntetett összesített cikkszámot évenkénti részletes bontásban a 8. sz. melléklet tartalmazza.

5. táblázat: Hazai közgazdasági folyóiratok két vizsgált csoportja

Főáramú közgazdasági folyóirat megnevezése	Besorolás	Első megjelenés Letöltési intervallum	Cikkek száma	Terjedelem (oldal)
Közgazdasági Szemle	A	1876 1995-2015	1 564	24 636
Külgazdaság	B	1957 1995-2011	1 431	17 671
Köz-Gazdaság	C	2006 2006-2015	859	7 577
Competitio	C	2002 2002-2015	263	4 222
Közgazdász Fórum	D	1998 1999-2015	709	7 168
Összesen:			4 826	61 274

Alternatív közgazdasági folyóirat megnevezése	Besorolás	Első megjelenés Letöltési intervallum	Cikkek száma	Terjedelem (oldal)
Society and Economy	C	2002 2002-2015	365	6 618
Eszmélet	C	1989 1995-2015	1 242	15 805
Polgári Szemle	D	2005 2005-2015	1 944	7 239
Lépések	-	1996 1996-2015	744	1 045
Kovács	-	1997 1997-2015	139	1 815
Összesen:			4 434	32 522
			9 260	93 796

Forrás: MTA besorolása alapján saját szerkesztés

Mindösszesen tehát 35380 közgazdasági szaklap cikk 445353 oldalnyi terjedelemben került a vizsgált mintába.

Sedláček (2011) *A jó és a rossz közgazdaságtana – A Gilgames-eposztól a Wall Streetig* című könyvének egyik fejezetében a közgazdaságtan „bibliáit” gyűjtötte össze. Az általa összegyűjtött és megnevezett szerzők, valamint műveik kerültek a vizsgálandó mintába, azaz az öt főáramú közgazdaságtan könyv sorába. Az alternatív irányzatokhoz tartozó könyvek, vagyis a híres (rég) és a modern alternatív közgazdászok négy-négy jelentős monográfiájának kiválasztása és besorolása Tóth (2016, pp. 240-269.) nyomán készült. Tóth *Gazdasággép – A fenntartható fejlődés közgazdaságtanának kettős története* című könyvének Szigeti közösen megalkotott fejezetében az alternatív közgazdászokat sorolták csoportokba. Ezen besorolás alapján történt a vizsgálandó mintába való beemelése a közgazdászoknak, legjelentősebb műveik meghatározásával. Összesen tehát öt főáramú és négy-négy alternatív – híres közgazdász és modern alternatívok – közgazdasági könyvet (6. táblázat) vizsgáltam tartalomelemzéssel napjaiktól 1776-ig visszamenőleg. Azonban itt szükséges megjegyezni azt, hogy a főáramú könyvek esetében Samuelson 1948-ban megjelent *Közgazdaságtan* című prominens műve volt az utolsó, ami a mintába került. Tisztában vagyok vele, hogy az óta már eltelt 70 év, ugyanakkor a ma már a közgazdaságtan „bibliájaként” számon tartott Economics számtalan kiadást élt meg és mai is a legtöbb közgazdasági egyetemen azt tanítják. Ezen okból nem került a vizsgálandó főáramú könyvek sorába fiatalabb szerzemény. A szaklapcikkekkel együtt tehát mindez 451013 oldalnyi terjedelmű vizsgált mintát jelent.

6. táblázat: Közgazdasági könyvek három vizsgált csoportjai

Főáramú közgazdasági könyvek				
Szerző	Kiadás éve	Cím	Nyelv	Terjedelem (oldal)
Adam Smith	1776	The Wealth of Nations	angol	1 289
John Stuart Mill	1848	Principles of Political Economy, with some of Their Applications to Social Philosophy	angol	365
Alfred Marshall	1890	Principles of Economics	angol	305
John Maynard Keynes	1936	The General Theory of Employment, Interest and Economy	angol	417
Paul Samuelson	1948	Economics: An Introductory Analysis	angol	720
Összesen:				3 096
Alternatív közgazdasági könyvek				
<i>Híres alternatívok</i>				
Karl Marx	1867	Capital	angol	2 381
Arthur Cecil Pigou	1920	The economics of Welfare	angol	980
Nicholas Georgescu-Roegen	1971	The Entropy Law and the Economic Process	angol	469
Ernst Friedrich Schumacher	1973	Small is Beautiful	angol	210
Összesen:				4 040
<i>Modern alternatívok</i>				
Herman Daly	1989	For the Common Good	angol	600
David W. Pearce	1989	Blueprint for a Green Economy	angol	288
Amartya Sen	1999	Development as Freedom	angol	367
Tomáš Sedláček	2011	Economics of Good and Evil: The Quest for Economic Meaning from Gilgamesh to Wall Street	angol	365
Összesen:				1 620
				5 660

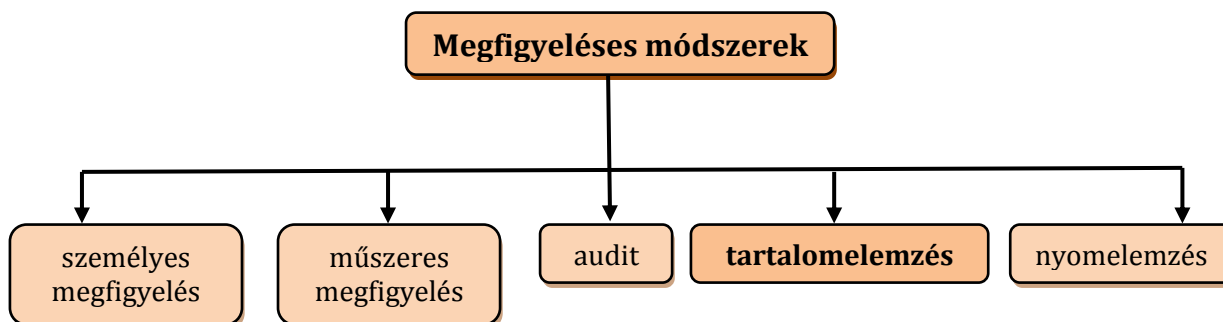
Forrás: saját szerkesztés

3.2. Anyag- és adatelemzési technikák, eljárások

A megfelelő elemzési módszer kiválasztása releváns, mert lehetővé teszi a vizsgált kérdéskört és folyamatot jellemző törvényszerűségek feltárását, a hipotézisek bizonyítását. A modern társadalomtudományok egyik legjelentősebb kutatási területe az adatok elemzése, amiről a köztudatban egy sztereotipikus kép alakult ki. Azonban a valóságban sokkal színesebb a társadalomtudományok által felhasznált adatforrások sora és módszertani eszköztára, hiszen segítségükkel nemcsak kvantitatív, hanem kvalitatív adatokat is vizsgálhatunk. Ilyen minőségi adatforrás például a szöveg. A szövegek, mint kvalitatív adatforrások ugyanúgy vizsgálhatóak mind kvalitatív, mind

kvantitatív társadalomtudományi módszertannal, illetve ezek valamilyen kombinációjával (Sebők et al., 2016). Módszertani értelemben adatelemzésnek tekinthetőek bizonyos kvalitatív eljárások is a hagyományos kvantitatív, statisztikai eszköztár mellett. Mivel a fent bemutatott mintámat közgazdasági monográfiák adják és a kutatásomat tiszta elméleti alapokra fektettem, ezért olyan kutatási metódust választottam, ami szakmai szempontból nézve optimális volt, vagyis a tartalomelemzést (9. sz. melléklet). A tudományos igényű tartalomelemzés alkalmazása a társadalomtudományok területén az utóbbi néhány évtizedben vált ismertté hazánkban. Segítségével a dolgok megváltoztatása és a folyamatokba történő beavatkozás nélkül végezhettem vizsgálatokat. Malhotra (2008) a megfigyelési módszerek (18. ábra) közé sorolta a tartalomelemzést.

18. ábra: Megfigyelési módszerek csoportosítása

Forrás: Malhotra (2008, p. 238.) alapján saját szerkesztés

3.2.1. Tartalomelemzés

„Do newspapers now give the news?“, azaz „Szolgálnak-e mostanság valamiféle újsággal az újságok?“ – tette fel a kérdést Speed 1893-ban megjelent publikációjában, amit az első kvantitatív újságelemzésként jegyeznek. A tartalomelemzés kvantitatív típusát a módszer klasszikus formájaként tartják számon, amelyet Holsti (1969) mellett Berelson és Krippendorff (1995) képvisel. Másik formája, a kvalitatív tartalomelemzés a Glaser és Strauss-féle (1967) „megalapozott elméletből” gyökerezik. Az első módszertani könyv (Content analysis in communication research) 1952-ben jelent meg és Berelson nevéhez fűződik. Berelson (1952) megfogalmazásában a tartalomelemzés egy olyan kutatási módszer, amelynek célja, hogy a kommunikáció manifeszt tartalmát kvalitatív eszközökkel szisztematikusan és objektíven írja le. Több mint fél évszázaddal később Malhotra (2008, p. 242.) a következőképpen definiálta a tartalomelemzést: „A

kommunikáció megfigyelhető tartalmának objektív, szisztematikus és kvantitatív jellemzése.” A módszert olyan esetekben javasolja, amikor a megfigyelés tárgya valamilyen kommunikáció. A megfigyelést, valamint az elemzést is magába foglalja. Az elemzés egysége variábilis, lehet például szó, mondat, de akár egy jellemző vagy maga a kommunikáció. A definíciót (Antal, 1976; Krippendorf, 1995; Babbie, 1996; Majoros, 2004) illetően a mai napig nem igazán született konszenzus a tudományág jeles képviselői között. A módszer több szempont szerinti értékelését a 7. táblázat jegyzi.

7. táblázat: Tartalomelemzés módszerének értékelése

Értékelési szempont	Tartalomelemzés
Strukturáltság mértéke	magas
Rejtettség mértéke	magas
A természetes környezetben történő megfigyelés lehetősége	közepes
Megfigyelési torzítás	közepes
Elemzési torzítás	alacsony
Általános megállapítások	kommunikáció megfigyelésére korlátozott

Forrás: Malhotra (2008, p. 245.) alapján saját szerkesztés

A strukturáltság a megfigyelések rögzítési módjára, valamint a megfigyelendő objektumok evidens meghatározásra vonatkozik, melynek szintje magasra értékelt. Mivel a jelenség megfigyelése a megtörténte után valósul meg, ezért a rejtettség szintje szintén magas. A vizsgált kommunikáció a természetes jelenségnek csak egy mintája, ezért a természetes környezetben történő megfigyelés mértéke közepes. A megfigyelési torzítás szintén közepes. Az adatelemzésből fakadó torzítás szintje alacsony, hiszen a változók egzaktan meg vannak határozva.

Kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzés

A tartalomelemzésnek tehát két formáját különböztetjük meg, a kvantitatív és a kvalitatív tartalomelemzést (10. sz. melléklet). A két módszer eljárásaiban, metódusában, adatelemzési algoritmusában helyenként több hasonlóságot is mutat. Terjedelmes szövegek szisztematikus feldolgozására és az így kapott adatok hatékony kezelésére egyaránt kiválóan alkalmasak. A kvantitatív formája az adatok mennyiségére, az abból fakadó induktív és egyben manifeszt következtetésekre koncentrálódik, valamint numerikus, számszerű formában summázza az eredményeket. Ezzel szemben a kvalitatív módszer a források látens, szemantikai tartalmának megfejtésére alkalmas.

Napjainkban a nemzetközi tudományos körökben a kvantitatív és a kvalitatív megközelítés integrálásának korszakát éljük, ebből adódóan is elemzéseimhez a komplex módszert választottam és alkalmaztam.

3.2.2.1. NVivo™ 11 Plus tartalomelemző szoftver és funkciói

A tartalomelemzés ma már szinte csak automatizált formában történik szoftverek segítségével. A nemzetközi kutatásokat tekintve Sántha (2013) azt tapasztalta, hogy az NVivo™ különböző fejlesztései az ATLAS.ti™ és a MAXQDA™ szoftverek mellett a leggyakrabban jelennek meg az adatelemzés folyamatában. A három szoftver „gondolkodásának” alapkövei megegyeznek, azonban néhány mechanizmusban, funkcióban eltérnek. Választásom az NVivo™ 11 Plus for Windows programra esett, hiszen a másik két szoftverrel összehasonlítva több, emellett újabb funkciókkal is rendelkezik. A szoftverhez háromszor kéthetes időintervallumban tudtam hozzáférni és használni azt az elemzéseimhez. Előfizetni rá rendkívül költséges lett volna.

NVivo™ összetett lehetőségeket kínál a multikódolt adatok elemzéséhez. A szöveges adatokat a különféle keresésekkel és a kapcsolatok létrehozásával kombinálja. Részt vállal az elméletépítésben is, ami kardinális jelentőséggel bír. Az adatok és az eredmények magyarázatára, valamint prezentálására az anyagoknak témák szerint csoportosítását kínálja fel. A szoftver vizuális eszközeivel grafikonok, diagramok és modellek készíthetők. Úgynevezett projektekkel dolgozik és számos adatformátum feldolgozását teszi lehetővé.

A szoftver segítségével induktív és deduktív módon is végezhetünk elemzést. Ha az elemzést induktív módon végezzük, akkor fogalmi kategóriákat azonosítunk közvetlenül az empirikus anyagokból kiindulva, azaz a szózsák módszerével a leggyakrabban előforduló szavakat keressük. Ha a nyers adatokat előre meghatározott kategóriákba soroljuk, amelyeket a szakirodalomból merítünk, akkor deduktív módon elemzünk. Tehát a deduktív megközelítés esetében kategória-szótárt hozunk létre (Sebők et al., 2016).

Szózsák módszer (vektortér modell)

A szózsák (vektortér modell) az információ visszakeresés egyik legalapvetőbb modellje, amely segítségével egyes szavak előfordulását és gyakoriságát (kvantitatív

tartalomelemzés) vizsgálhatjuk meg egy adott korpuszon belül (Tikk – Kovács, 2007), melyből további következtetéseket vonhatunk le. Az információ visszakeresését arra használjuk, hogy a már strukturált korpuszból visszakeressük a számunkra releváns információt (Russel – Norvig, 2005; Vázsonyi – Tikk, 2007). Tehát a leggyakrabban előforduló szavakat tudjuk ennek a módszernek a segítségével kiemelni a szövegállományból. A kapott eredmények ábrázolásához szófelhő és struktúraillusztráció szerkeszthető.

Szófelhő

A szófelhő – word cloud –, vagyis a szavak kiemelésével összeállított kép nemcsak dizájnelem lehet, hanem akár fontos illusztrációként is funkcionálhat. A készítéséhez számos online alkalmazás közül válogathatunk, ilyen a <https://wordart.com> online szófelhő készítő program is. A WordArt programmal gyorsan és egyszerűen készíthetünk szófelhőket. Kedvünk szerint, egyszerűen állíthatjuk be az általunk megfelelőnek ítélt paramétereket: a szavak számát és méretét, színét, betűtípusát, elhelyezkedését és elrendezését, az ismétlődés gyakoriságát és a szófelhő alakját is, tudományos jelleget adva ezzel ennek az ábrázolásmódnak. Ugyanakkor az egyes tartalomelemző szoftverek is tudnak már generálni a lefuttatott elemzések eredményeit szemléltető szófelhőket.

Struktúraillusztráció

A szógyakoriságok ábrázolásának egyik újabb módja a struktúraillusztráció. A szavak gyakorisága alapján, balról jobbra haladva csökkenő sorrendben tartalmazza az ábra a leggyakrabban előforduló szavakat, kifejezéseket. A módszer előnye, hogy gyorsan és egyszerűen emeli ki a legfontosabb szavakat az adott szövegben.

Kategória-szótár

A szakirodalmi feltárás eredményeképpen azonosított és meghatározott, a főáramú és az alternatív közgazdaságtant leíró kulcsszavakat és kifejezéseket (3. táblázat) kategória-szótrákba rendezve a 8. táblázat tartalmazza. A kategória-szótárak angol megfelelőit külön nem tüntetem fel, mert az eredmények bemutatásánál azokat is használtam.

8. táblázat: Vizsgált kulcsszavak, kifejezések kategória-szótárai

Főáramú közgazdaságtan	Alternatív közgazdaságtan
1) növekedés	1) fenntarthatóság, fenntartható fejlődés
2) hatékonyság	2) együttműködés, kooperáció
3) verseny, versenyképesség	3) egyenlőtlenség
4) egyensúly	4) jóllét
5) jólét	5) közjó
6) profit, profitmaximalizálás	6) boldogság
7) GDP	7) környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem
8) racionalitás, racionális	8) CSR, társadalmi felelősségvállalás
9) önérdek, öncél	9) ökológiai lábnyom
10) piac	10) méltányosság, igazságosság
11) haszon, haszonelv	11) helyi, lokális
12) jövedelmező, jövedelmezőség	12) közösség
13) szűkösség	13) erkölcs, etika
14) homo oeconomicus	14) egészség
15) láthatatlan kéz	15) szegénység

Forrás: saját szerkesztés

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az előfordulásokat és gyakoriságelemzéseket a kulcsszavak és kifejezések ragozott, toldalékolt alakjait mellőzve futtattam le. Azért döntöttem emellett, mert az egyes szavak, kifejezések angol megfelelőjét, ha ragozzuk vagy toldalékoljuk, akkor más jelentéssel „ruházzuk fel” azokat. Ennek értelmében magyarul is hasonlóképpen jártam el. A használt szoftver beállításai a 4. fejezetben kerülnek ismertetésre.

Konkordanciaelemzés

A kvalitatív módszerek tekintetében nincs konszenzus, hiszen nincs egy általánosan elfogadott eljárási rendje, metódusa. Számos iskolája létezik, de a gyakorlatban a kutató általában saját módszerét követi. A tartalomelemző szoftver kiemeli a keresett szó, kifejezés előtt és után álló szavakat. Ez a konkordanciaelemzés alapja a tartalomelemzésben. Annak megszámlálására és megítélésére szolgál, hogy egy keresett szó jellemzően milyen szövegkörnyezetben szerepel. Azok elemzésével már lényeges következtetések vonhatóak le. Az információkinyerés segítségével képesek lehetünk a kifejezések közötti kapcsolatok elemzésére, tendenciák és minták felismerésére, az információk összekapcsolása révén új információk létrehozására. A kategória-szótárakban szereplő 15-15 szó és kifejezés előfordulása, valamint gyakoriságelemzése mellett elvégeztem tehát azok konkordanciaelemzését (szövegkörnyezet elemzését) is, hiszen az egyes szavak jelentése különböző kontextusokban fordulhat elő, ugyanis a

szerzők más értelemben is használhatják a vizsgált kulcsszavakat. Az elemzést nem a teljes mintán végeztem el, hanem a folyóiratok esetében szakaszoltam azt, hogy lássam, változott-e a vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezete az idő múlásával. A vizsgált időintervallum elejének eredményül kapott konkordanciaelemzését vetettem össze a vizsgált időintervallum végén ugyanilyen formában elvégzett konkordanciaelemzés eredményével. Számokban kifejezve ez az jelenti, hogy a mintában szereplő 35380 szakcikk 25 %-át vettem konkordanciaelemzés alá is, azaz 8786 cikket. A könyvek esetében mind a 13 könyvben végeztem kvalitatív tartalomelemzést.

3.2.2. Adatelemzés statisztikai eszközei, módszerei

A tartalomelemzés rendkívül sokoldalú módszer, amit gyakran komplex kutatásokban is eredményesen alkalmaznak, hiszen az adatfeldolgozás során egyéb statisztikai eszközökkel kombinálható. Ehhez nyújt segítséget a GRET (Gnu Regression, Econometrics and Time-series Library) statisztikai és ökonometriai programcsomag legfrissebb verziója (2018.09.03., version 1.9.4.), mert hatékonyan lehet vele az egyszerűbb statisztikai elemzésektől az összetett idősor vizsgálatokig bármilyen problémát megoldani. Emellett az eredmények értékeléséhez, ábrázolásához a Microsoft Office Excel 2007 programot és annak adatelemző funkcióját használtam még.

Leíró statisztikák

A dolgozatban alkalmazott egyváltozós, leíró statisztikai elemzéseimet a 9. táblázatban foglaltam össze.

9. táblázat: Egyváltozós elemzések, alkalmazott leíró statisztikai mutatószámok mérési skálák szerint

Mutatószámok	Nominális	Ordinális	Intervallum/arány
Helyzetmutató számok	-	medián	számtani átlag
Szóródási mutatók	gyakoriság, relatív gyakoriság	terjedelem, kvartilisek, interkvartilis terjedelem	szórás, relatív szórás, variancia
Alakmutató számok	-	-	ferdeség, csúcosság
Egyéb mutatószámok	-	minimum, maximum	-
Grafikus megjelenítés	oszlopdiagram	boxplot	hisztogram

Forrás: saját szerkesztés

A leíró statisztikák mellett rangsorokat is készítettem, valamint kategorizáltam a vizsgált kulcsszavakat.

Idősor elemzés

Tartalomelemzés során a kutatás szakaszolható, ezáltal lehetővé teszi a hosszabb időszak alatt lezajló események idősoros vizsgálatát. Az idősor elemzést a szekunder longitudinális kutatások egy típusaként mutatja be Lázár (2009), amely a megfigyelt társadalmi és gazdasági jelenségek változását, fejlődését az idő függvényében jeleníti meg.

Az idősorok stacionaritásának vizsgálataihoz statisztikai próbákat használtam:

- kiterjesztett Dickey – Fuller-teszt (ADF),
- ADF – GLS-teszt,
- Kwiatkowski – Phillips – Schmidt – Shin teszt (KPSS).

A stacionaritás alátámasztásához korrelogramokat is készítettem. A számszerű igazolására megvizsgáltam az autokorreláció (ACF) és a parciális autokorreláció (PCAF) értékeit és szignifikanciáit (Ljung – Box Q értékét). A kapott eredmények függvényében determinisztikus modellezést – trend becslésének módszereit –, azaz analitikus trendszámítást (trendfüggvény illesztést) és mozgó átlagolást végeztem. A strukturális stabilitást is vizsgáltam, amihez a Cumulative Sum (CUSUM) tesztet használtam. Az idősor elemzésem legfőbb célja, hogy megvizsgáljam, lehetséges-e valamilyen növekvő trendet illeszteni a kapott idősorokra a közgazdasági folyóiratokban a növekedés – versenyképesség – hatékonyság szavak előfordulásának alakulását vizsgálva az időben, ami az „ökonómizmus” jelenlétét bizonyítaná a közgazdaságtanban.

4. KÖZGAZDASÁGI SZAKLAPOK ÉS KÖNYVEK ELEMZÉSI EREDMÉNYE

4.1. Közgazdaságtudományi szaklapok komplex tartalomelemzése

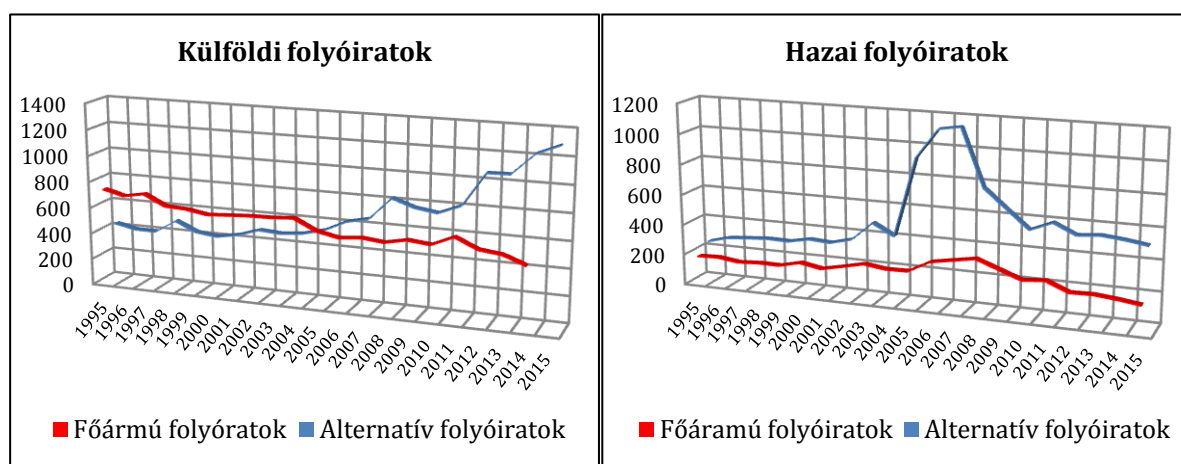
A kvantitatív elemzés során a vizsgált folyóiratokban a legtöbbször előforduló szavak gyakoriság vizsgálata mellett a meghatározott kulcsszavak előfordulását is számszerűsítettem. A kvalitatív elemzés, vagyis a konkordanciaelemzés során a szavak szöveggörnyezetét tanulmányoztam. A vizsgált kulcsszavak kontextusa ugyanis választ ad arra, hogy milyen értelemben használták, milyen jelentéstartalommal „ruházták fel” azokat az egyes cikkek szerzői a vizsgált időszak elején és végén, valamint egyúttal arra is, hogy miként változott a közgazdaságtan meghatározott kulcsszavainak

szöveggörnyezete a vizsgált 20 év során. Az egyes vizsgálatokat, elemzéseket külön-külön minden egyes – a vizsgálatokba bevont – folyóíratra elvégeztem, azonban a kapott eredményeket csak azok egyes csoportjaira, vagyis az öt-öt főáramú, valamint alternatív folyóíratra együtt nézve ismertetem.

Mielőtt azonban a tartalomelemzés eredményét ismertetném, úgy gondolom a vizsgálatba bevont folyóiratok – 1995 és 2015 között megjelent – cikkszámának alakulására (19. ábra) is érdemes egy pillantást vetni, hiszen sokat mondóak azok is.

19. ábra: Vizsgált cikkek számának alakulása a külföldi és hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995 és 2015 között

Forrás: saját számítás és szerkesztés

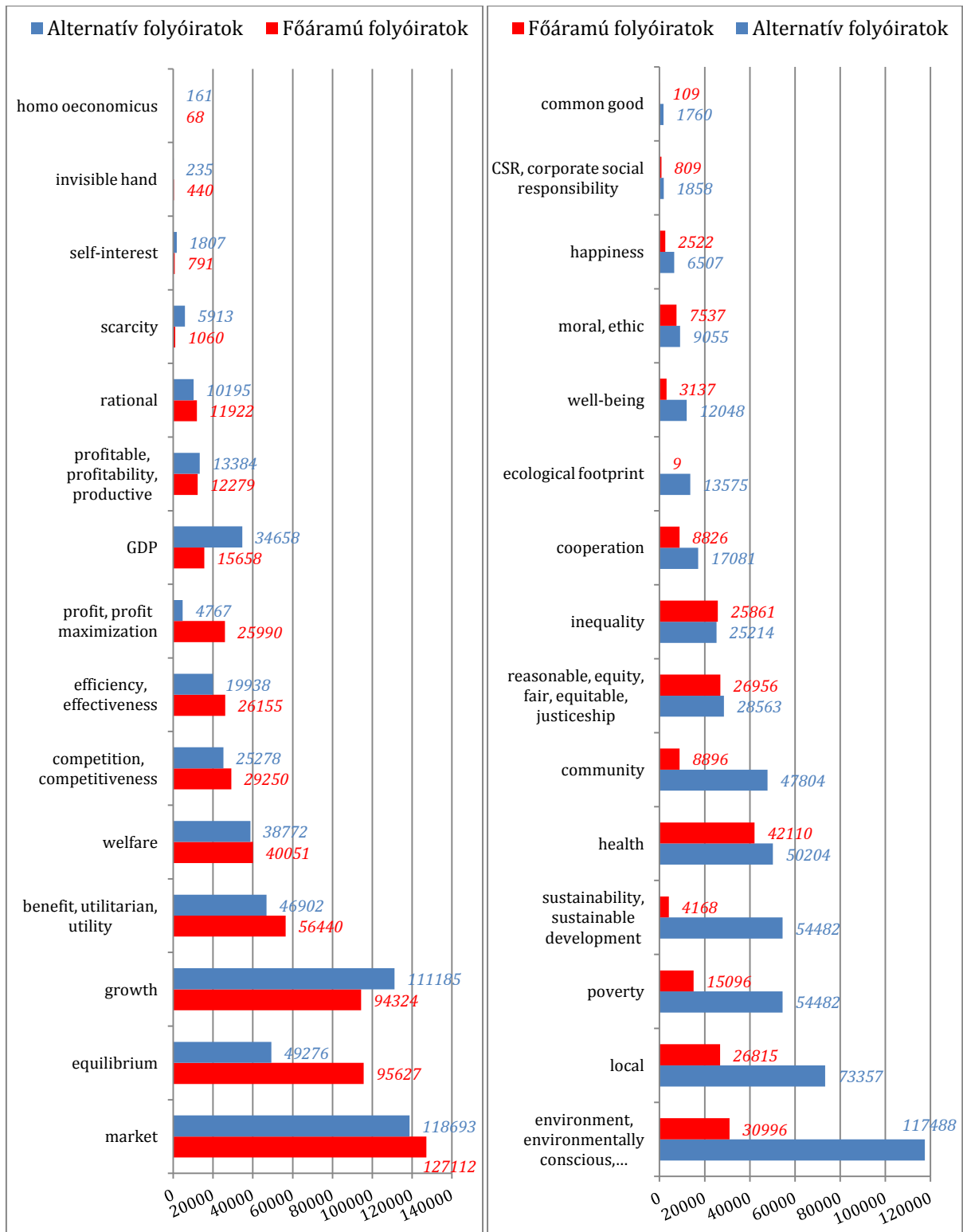
Az elemzésbe bevont külföldi közgazdasági folyóiratok esetében látható, hogy a főáramú folyóiratokban megjelent cikkek száma közel azonos volt az első 10 évben, majd 2006-tól el kezdett gyarapodni az alternatív folyóiratokban közölt cikkek száma olyannyira, hogy ezt követően már jóval több cikket jelentettek meg ezekben a folyóiratokban, mint az főáramúakban, ahol enyhe, de fokozatos csökkenés volt tapasztalható. A szalagdiagramokon szembetűnő, hogy a 2007-2009-es gazdasági válság hatással volt az egyes folyóiratokban a közölt cikkek számára. A hazai folyóiratok esetében a vizsgált időszakban mindvégig több cikk jelent meg az alternatív folyóiratokban, mint a főáramúakban. A gazdasági válság idején hazánkban is ugrásszerűen megnövekedett az alternatív folyóiratokban közölt cikkek száma, míg a főáramúakban csak enyhe növekedés mutatkozott meg.

4.1.1. Külföldi közgazdasági folyóiratok kvantitatív elemzése

Kulcsszavak elemzése

A külföldi közgazdasági folyóiratok mindkét – főáramú és alternatív – csoportjában vizsgáltam a szakirodalom alapján azonosított, a kategória-szótárakban feltüntetett és a 3.2.2.1 fejezetben ismertetett főáramú és alternatív kulcsszavak előfordulását (11. és 12. sz. melléklet). A 20. ábra bal oldala a főáramú kulcsszavak találati eredményét szemlélteti. Az oszlopdiagramra tekintve szembetűnő, hogy a növekedés, a GDP, a jövedelmező/jövedelmezőség, a szűkösség, az önérdék és a homo oeconomicus szavak az alternatív közgazdasági folyóiratokban szerepelnek gyakrabban. Legnagyobb különbség a GDP, a profit/profitmaximalizálás és az egyensúly szavak előfordulásában tapasztalható a folyóiratok két csoportjában. Az ábra jobb oldala az alternatív kulcsszavak előfordulását szemlélteti. A találati eredményekben nagy különbségek vannak a folyóiratok két vizsgált csoportjában, az egyenlőtlenség és az igazságosság/méltányosság szavak kivételével. Az oszlopdiagram arról árulkodik, hogy a várakozásoknak megfelelően az alternatív közgazdasági folyóiratokban fordulnak elő gyakrabban az ábrán szereplő szavak, egyedül az egyenlőtlenség kulcsszó az, ami gyakrabban használatos szóként van jelen a főáramú közgazdasági folyóiratokban. Ugyanakkor említést érdemel az egészség, valamint az igazságosság/méltányosság szavak előfordulása is ezekben a folyóiratokban. Megjegyzést érdemel, hogy az erkölcs/etika mint tipikus, az alternatív közgazdaságtant jellemző kulcsszó, több ezerszer kerül említésre a főáramú közgazdasági folyóiratokban is.

20. ábra: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Összehasonlíthatóságuk miatt a fenti találati eredményeket a két folyóiratcsoportra, azok összesített cikkszámára és terjedelmére vetítve (13. sz. melléklet) is vizsgáltam. A

főáramú folyóiratokban az alternatív kulcsszavak közül az egyenlőtlenség és az igazságosság/méltányosság, ami többször szerepel az összesített cikkszámra levetve, míg az oldalszámokra történő vetítés esetén csak az egyenlőtlenség. Az alternatív folyóiratoknál a főáramú kulcsszavak közül a homo oeconomicus, az önérdek, a GDP, a szűkösség és a növekedés cikkszámra vetítve, terjedelemre vetítve pedig az előbbi felsorolásban szereplő szavak mellett a jövedelemező/jövedelmezőség, valamint a szűkösség kivételével többször kerültek említésre. Tehát hasonló eredményre jutottam a fentikkel.

A vizsgált kulcsszavak találati eredményét leíró statisztikák segítségével is elemeztem („ökonimizmus szentháromsága” nélkül, azt lásd később 4.3. fejezetben). A kapott eredményeket a 14. sz. mellékletben részletesen feltüntettem. A főáramú folyóiratokban a piac (127112 találat), az egyensúly (95627 találat) és a növekedés (94324 találat) kulcsszavak fordultak elő legtöbbször. A piac kulcsszó esetében 1998-ban 7919, az egyensúly 2011-ben 5769, míg a növekedés szintén 1998-ban 6942 találattal kiemelekedő volt. Átlagban a piac több mint 6000-szor, az egyensúly több mint 4500-szor, míg a növekedés is közel 4500-szor került említésre a főáramú folyóiratokban a vizsgált 21 év alatt. Az alternatívok esetében is a piac (118693 találat), a növekedés (111185 találat) kulcsszavak, valamint a környezethez (117488 találat) kapcsolódó kifejezések előfordulása volt a legjelentősebb. A piac kulcsszó esetében 8777, a növekedés 9039, míg a környezet 10638 találattal a 2015-ös évben kiemelekedő volt. Átlagban a piac több mint 5600-szor, a növekedés több mint 5200-szor, míg a környezet közel 10700-szor került említésre a főáramú folyóiratokban a vizsgált időszak alatt.

A fenti eredmények és a leíró statisztikák ismeretében a vizsgált kulcsszavakat összegezve rangsoroltam (14. sz. melléklet), majd azokat öt kategóriába rendeztem. A meghatározott kategóriákat és azok jellemzőit a 10. táblázatban foglaltam össze.

10. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategorizálási szempontjai a külföldi közgazdasági folyóiratokban

Kategóriák	Előfordulási, találati intervallum
Legkevésbé jellemző vagy nem jellemző	0 - 999
Kevésbé jellemző	1 000 - 9 999
Többnyire jellemző	10 000 - 49 999
Jellemző	50 000 - 99 999
Leginkább jellemző	100 000 felett

Forrás: saját szerkesztés

A rangsorokban (15. sz. melléklet) a főáramú közgazdasági folyóiratok esetében az első 10 helyen 6 főáramú és 4 alternatív kulcsszó szerepel. Az alternatív közgazdasági folyóiratok esetében ez pont fordítva jelent meg, 6 alternatív és 4 főáramú kulcsszó foglalja el az első 10 helyet. A főáramú közgazdasági folyóiratokban ezt követően az alternatív szavak inkább a sor végén helyezkednek el, míg az alternatív közgazdasági folyóiratok esetében a főáramú kulcsszavak szerepelnek a rangsor végén.

A leíró statisztikák, a rangsorok és a kategóriák segítségével azonosítható, hogy mely kulcsszavak jellemzik leginkább a főáramú, valamint az alternatív közgazdaságtant és melyek kevésbé vagy egyáltalán nem a külföldi közgazdasági folyóiratokban. A 11. táblázat a rangsorolt és kategorizált kulcsszavakat tartalmazza a vizsgált folyóiratok két csoportjában. A táblázat segítségével tehát meghatározhatóak, azonosíthatóak a külföldi főáramú és az alternatív közgazdaságtant leíró releváns kulcsszavak.

11. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategóriái a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Kategóriák	Főáramú folyóiratok kulcsszavai	Alternatív folyóiratok kulcsszavai
Leginkább jellemző	1. market	1. market 2. environment, environmentally conscious, environmental protection, nature 3. growth
Jellemző	2. equilibrium 3. growth 4. benefit, utilitarian, utility	4. local 5. sustainability, sustainable development 6. poverty 7. health
Többnyire jellemző	5. health 6. welfare 7. environment, environmentally conscious, environmental protection, nature 8. competition, competitiveness 9. reasonable, equity, fair, equitable, justiceship 10. local 11. efficiency, effectiveness 12. profit, profit maximization 13. inequality 14. GDP 15. poverty 16. profitable, profitability, productive 17. rational	8. equilibrium 9. community 10. benefit, utilitarian, utility 11. welfare 12. GDP 13. reasonable, equity, fair, equitable, justiceship 14. competition, competitiveness 15. inequality 16. efficiency, effectiveness 17. cooperation 18. ecological footprint 19. profitable, profitability, productive 20. well-being 21. rational

Kevésbé jellemző	18. community 19. cooperation 20. moral, ethic 21. sustainability, sustainable development 22. well-being 23. happiness 24. scarcity	22. moral, ethic 23. happiness 24. scarcity 25. profit, profit maximization 26. CSR, corporate social responsibility 27. self-interest 28. common good, commonweal, public weal
Legkevésbé jellemző vagy nem jellemző	25. CSR, corporate social responsibility 26. self-interest 27. invisible hand 28. common good, commonweal, public weal 29. homo oeconomicus 30. ecological footprint	29. invisible hand 30. homo oeconomicus

Forrás: saját szerkesztés

Leggyakrabban előforduló szavak elemzése

A kulcsszavak vizsgálata után megnéztem, hogy mely szavakat használták a leggyakrabban a külföldi közgazdasági folyóiratok két vizsgált csoportjában.

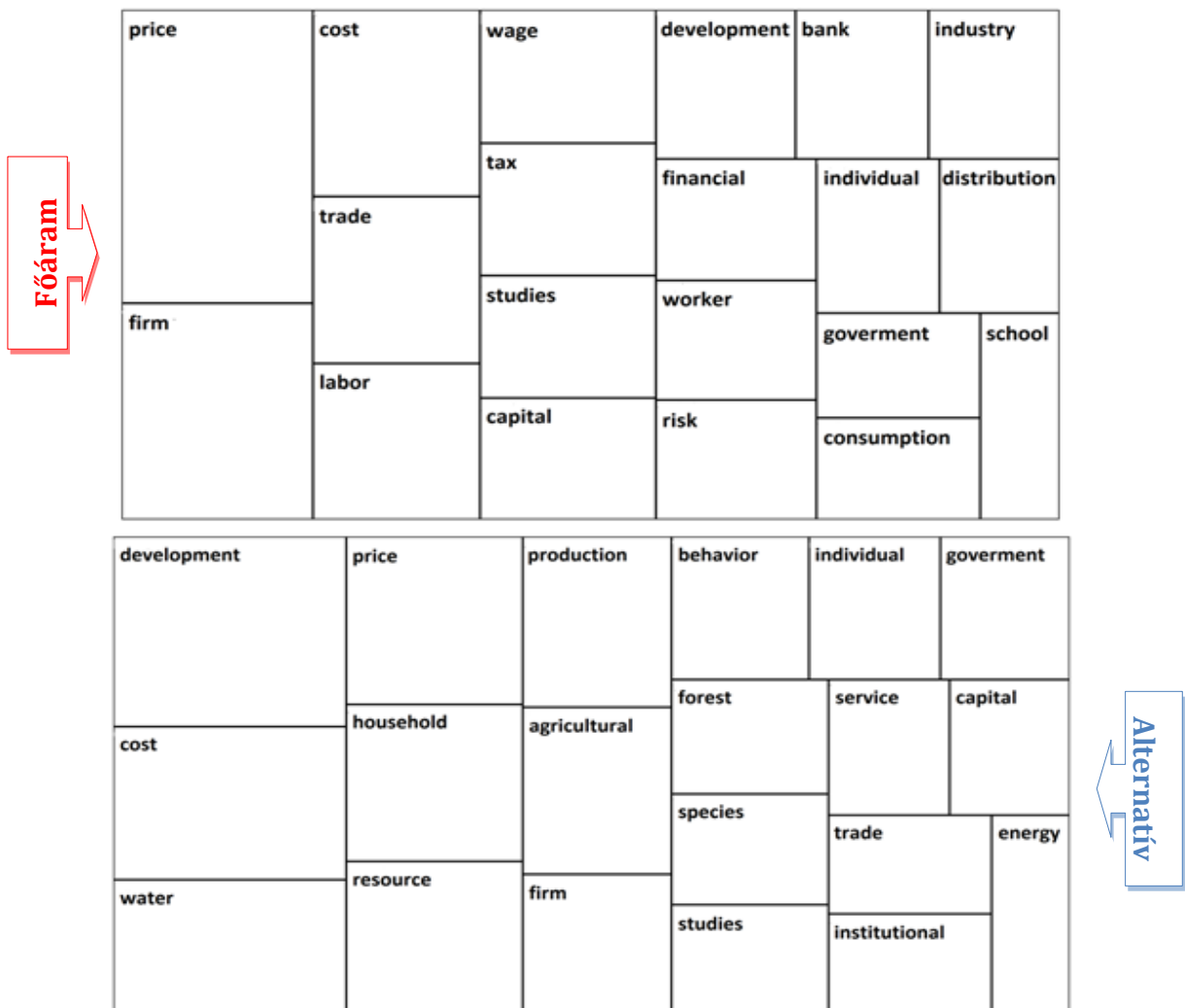
A 21. ábra az első 300 leggyakrabban előforduló szó szófelhőjét mutatja a főáramú (felső ábra) és alternatív (alsó ábra) közgazdasági folyóiratokban a korábban vizsgált 30 kulcsszó nélkül. Értelemszerűen a listában szereplő szavak szinonimáit és ragozott formáit összevontam, így a szófelhőben már csak az összevont szavak szerepelnek. A „word cloud”-ban szereplő szavakat előfordulásuknak megfelelően súlyoztam, amit az egyes szavak betű mérete tükröz. A szavakat jelentésük szerint három csoportba, kategóriába soroltam (16. és 17. sz. melléklet):

- gazdasági (pirossal jelölt),
- társadalmi (kékkel jelölt),
- környezeti (zölddel jelölt).

A felső ábrán látható, hogy a főáramú közgazdasági folyóiratokban a gazdasági szavak vannak túlsúlyban, ugyanakkor több társadalmi kategóriába sorolt szó is feltűnik az ábrán, míg a környezettel kapcsolatos szavak száma elenyésző.

22. ábra: 20 leggyakoribb szó struktúraillusztrációja a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját szerkesztés NVivo 11 Plus szoftver segítségével

Az alsó ábra az alternatív közgazdasági folyóiratok struktúraillusztrációját szemlélteti. Itt az első, vagyis a leggyakrabban előforduló szó a fejlődés/fejlesztés, míg a 20. helyen az energia szó szerepel. Az ábra a fentihez képest jóval vegyesebb képet mutat, hiszen a gazdasággal kapcsolatos szavak mellett előfordulnak környezeti és társadalmi jelentést hordozóak is.

A 12. táblázatban összesítettem, hogy a leggyakrabban előforduló szavak szűrése eredményeképpen kapott 300-as találati listában a már korábban meghatározott és vizsgált főáramú, valamint alternatív kulcsszavak milyen gyakorisággal szerepelnek.

12. táblázat: Vizsgált kulcsszavak előfordulási gyakorisága a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában az összes szó ismeretében

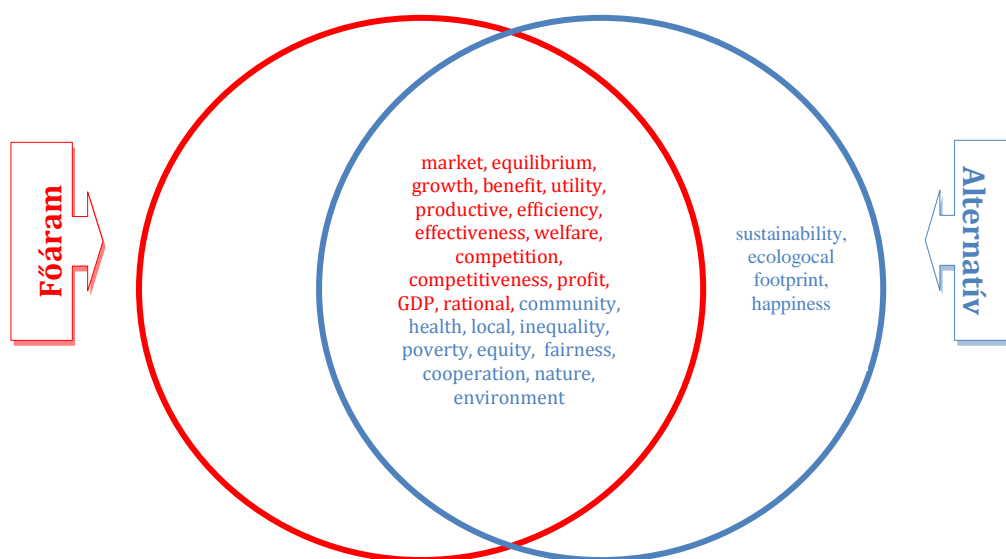
Főáramú folyóiratok	Súlyozott előfordulás összesen (%)	Főáramú kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Alternatív kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Összes találat	Főáramú kulcsszavak találata	Alternatív kulcsszavak találata
JoEL	3,05	1,82	1,23	336124	201797	134327
JoPE	2,27	1,84	0,43	114242	92716	21526
QJoE	2,08	1,54	0,54	99208	73405	25803
RoES	2,31	1,91	0,40	126323	104964	21359
AER	2,21	1,71	0,50	330288	256410	73878
Összesen:				1006185	729292	276893
Alternatív folyóiratok	Súlyozott előfordulás összesen (%)	Főáramú kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Alternatív kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Összes találat	Főáramú kulcsszavak találata	Alternatív kulcsszavak találata
EE	3,23	1,10	2,13	510275	173922	336353
EI	1,72	0,20	1,52	183669	20649	163020
JoEBaO	2,23	1,56	0,67	275166	193692	81474
JoEEaM	2,97	1,65	1,32	148874	82904	65970
WD	2,68	1,06	1,62	473904	187736	286168
Összesen:				1591888	658903	932985

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A főáramú közgazdasági folyóiratokban kivétel nélkül a meghatározott főáramú kulcsszavak adták a nagyobb %-ot – 1,54 és 1,91 % közötti értékekkel – az összes előforduló szó ismeretében, ugyanakkor az alternatívok 0,4 és 1,23 % közötti értékekkel szerepelnek az egyes főáramú folyóiratokban. Az alternatív folyóiratokban a meghatározott alternatív kulcsszavak szolgáltatták a nagyobb %-ot – 0,67 és 2,13 % közötti értékekkel – az összes előforduló szó ismeretében, míg a főáramúak 0,20 és 1,65 % közötti értékekkel szerepelnek az egyes alternatív folyóiratokban. Összességében tehát az egyes főáramú folyóiratokban szereplő összes szó 2,08-3,05 %-át adják az egyes vizsgált kulcsszavak, míg az alternatívokban 1,72-3,23 %-át.

A 23. ábra tartalmazza azokat a kulcsszavakat, amelyek szerepelnek az első 300 szűrési listájában is. Látható, hogy a vizsgált folyóiratok mindkét csoportjában ugyanazok a főáramú és alternatív kulcsszavak találhatóak meg. Az alternatív közgazdasági folyóiratok esetében a lista három alternatív kulcsszóval bővebb. Azokról a kulcsszavakról, amelyek a listákban szerepelnek, elmondható, hogy valóban jellemzik a közgazdaságtan két irányvonalát.

23. ábra: Külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában leggyakrabban előforduló szavak között szereplő kulcsszavak

Forrás: saját számítás és szerkesztés

4.1.2. Külföldi közgazdasági folyóiratok kvalitatív elemzése

Konkordanciaelemzés

A vizsgált folyóiratok konkordanciaelemzését a 18. sz. melléklet tartalmazza. Az elemzést nem a teljes mintán végeztem el. A vizsgált időszak elején, valamint végén megjelent cikkeket (8. sz. melléklet) elemeztem azon okból, hogy megvizsgáljam, változott-e a kulcsszavak szövegkörnyezete 20 év elteltével.

Az alternatív közgazdaságtant leíró kulcsszavak közül látható volt, hogy az egyenlőtlenség kulcsszó volt az, ami a főáramú folyóiratokban szerepelt többször. A főáramot meghatározó kulcsszavak közül a homo oeconomicus, az önérdék, a GDP, a szükségesség, a jövedelmező/jövedelmezőség és a növekedés kulcsszavak említése jelentősebb volt az alternatív folyóiratokban. Ezeknek a kulcsszavaknak a szövegkörnyezet elemzésével részletesebben is foglalkoztam (13. és 14. táblázat).

13. táblázat: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Alternatív kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak végén	
inequality	jövedelem, gazdasági, társadalmi, piaci, globális, vagyon	Jensen, jövedelem, társadalmi, szegénység, szociális, etnikum, nemzedékek	jövedelem, vagyon, bérek, társadalmi, jóléti, szociális, fogyasztás, szegénység,	jövedelem, jólét, szegénység, növekedés, fejlődő országok, Jensen, szegénység, vidéki
Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak végén	
GDP	szint, részesedés, növekedés, aránya, GNP, összetevői, alakulása	globális GDP-CO ₂ kibocsátás, növekedés, kereskedelem, ásványi anyag, környezeti problémák leküzdése, környezeti kiadások	növekedés, globális, fogyasztás, aránya, jólét, egyensúly, kiadások	FDI, növekedés, arány, környezetvédelmi hatékonyság, részesedés, energiafogyasztás, kereskedelem
homo oeconomicus	viselkedési minta, önzés, preferenciamodell, tökéletes hedonista	homo politicus, femina oeconomica, racionális, kritikája, gazdasági ember fantomja	gazdasági viselkedési modell, homo sovieticus	racionalitás, homo politicus, homo sociologicus, femina oeconomica, megőrzése
profitable, profitability, productive	munkaerő, beruházások, termelési hatékonyság, vállalatok, piaci, üzleti, tőkebefektetés	üzleti tevékenység, munkaerő, együttműködés, K+F, beruházások, hulladék újrahásznosítás	termékek, hatékonyság, termelékenység, piaci, vállalatok, erőforrás, kereskedelem	termelékenység, vállalati, munkaerő, üzleti lehetőség, ökoszisztéma, fogyasztás, globális, gazdálkodás
self-interest	jólét, politikai, racionalitás, saját érdekérvényesítés, altruizmus, intézkedések	haszonelv, racionalitás, közjó, érdekérvényesítés, altruizmus, tisztességes, önzetlenség-önérdek,	racionális, kognitív, tiszta, követése, nagylelkűség, egyenlőtlenség, önérdek maximalizálása	kollektív, racionális szereplők, politikai, kereskedelmi, korlátozott, egyenlőtlenség
scarcity	munkaerő, társadalmi, tőke, erőforrás, természeti erőforrás, monetáris rendszer	természeti erőforrás, olaj, víz, élelmiszer, tőke, munkaerő, földterület, környezeti	fogyasztás, energia, víz, munkaerő, élelmiszer, tőke, pénzügyi, erőforrás, bőség	erőforrás, energia, víz, ökológiai, élelmiszer, bőség, tőke, élőhely, környezeti

Forrás: saját szerkesztés

Az egyenlőtlenség kulcsszó a vizsgált időszak elején a főáramú folyóiratokban a jövedelemmel, vagyonnal és gazdasággal kapcsolatosan jelenik meg. A vizsgált időszak végére a kulcsszó szövegkörnyezete kibővült a jólétre, a szociális viszonyokra és

szegénységre vonatkozóan. Ugyanakkor az alternatívokban már a vizsgált időszak elején a szegénységről, a szociális, az etnikumok közötti egyenlőtlenségről írtak, ami a vizsgált időszak végére is elmondható, kiegészülve a jóléthez, a vidékhez és a fejlődő országokhoz kapcsolódó vonatkozásokkal.

A GDP összetevőivel, arányával, növekedésével és alakulásával foglalkoztak a főáramú folyóiratokban a vizsgált időszak elején, a vizsgált időszak végére megjelenik a jóléthez, az egyensúlyhoz fűző kapcsolat is. Az alternatívokban a GDP és CO₂ kibocsátás összefüggéseiről, környezeti problémák leküzdéséhez szükséges környezeti kiadásokról írtak, ami a vizsgált időszak végére is aktuális maradt. A homo oeconomicust a főáramú folyóiratokban egy tökéletes hedonista, önző viselkedési mintával, gazdasági viselkedési modellel azonosítják és írják le. Az alternatívokban a homo oeconomicus kritikája jelenik meg, valamint olyan egyéb kapcsolódó fogalmak, mint a homo politicus és a femina oeconomica. A jövedelemező/jövedelmezőség kulcsszó a vállalatok, a munkaerő, a piac és a termelékenység kapcsolatában van jelen a főáramú folyóiratokban a vizsgált időszak elején, valamint végén is. Az alternatív folyóiratokban megjelentek a szónak az együttműködéshez, az ökoszisztémához, a K+F-hez és a hulladék újrahasznosításhoz vonatkozó összefüggései. Az önérdék kulcsszóról a politikához, a jóléthez, az érdekérvényesítéshez kapcsolódóan írnak a főáramú folyóiratokban, azonban mellette foglalkoztak az önző viselkedés, az önzés ellentétével, az altruizmussal is és a racionalitással. Az alternatívokban a közjó, az altruizmus, az önzetlenség-önérdék kapcsolat jelenik meg a haszonelv, a racionalitás mellett. A főáramú folyóiratokban a munkaerő, a tőke, az erőforrások és a monetáris rendszer szűkössége mellett megjelenik többek között a természeti erőforrások, a víz, az élelmiszer, az energia szűkössége is a vizsgált időszak végére. Az alternatívokban mind a vizsgált időszak elején és végén is ugyanolyan értelemben, szöveggörnyezetben használták a szűkösség szót, úgy, mint természeti, olaj, víz, élelmiszer, energia, földterület, élőhely vagy ökológiai.

A 14. táblázatban egy-egy főáramú és alternatív folyóiratcikkből „kiragadott” példamondat segítségével illusztrálom a fenti megállapításaimat.

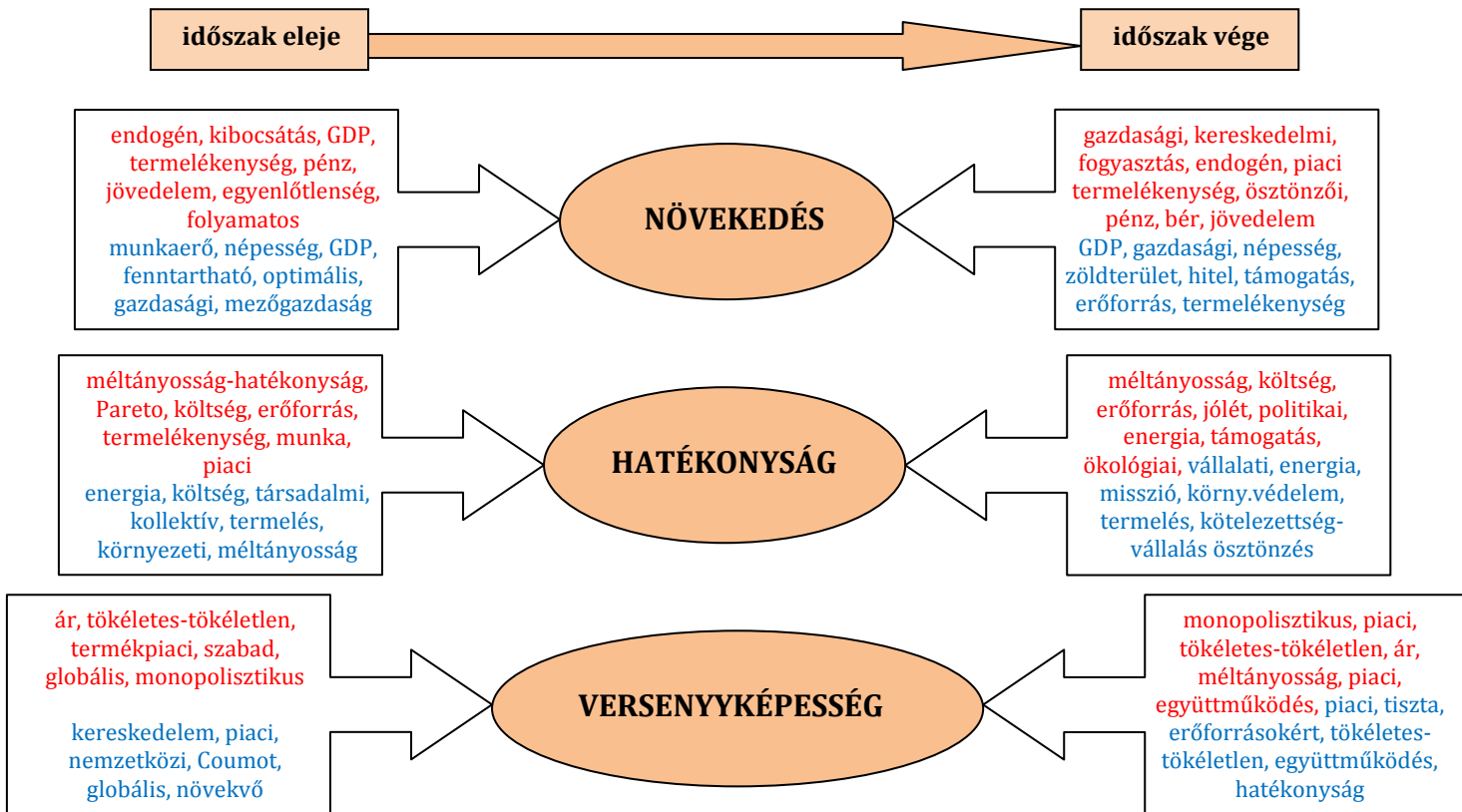
14. táblázat: Vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezete a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Kulcsszó	Példamondat
egyenlőtlenség	the implications of differences between inequality in the distribution of income /JoEL perspectives on the Emergence of Social Inequality / JoPE
	contribution of social and economic inequality to the emergence of civil /WD self-assessed health status, education, inequality aversion, and current economic status /EE
homo oeconomicus	the behavioral motives that the Homo economics fiction assumes away /QJoE preferenc model is the standard homo oeconomicus model, which assumes that decision /RoES
	the model of homo oeconomicus has been criticised in Ecological / EE precautions in order to keep homo oeconomicus , or maybe rather femina oeconomica /JoEEaM
önérdek	self-Interest and altruism in intergenerational relations /JoEL maximization suit of their own self-interest . A unique aspect of leads /JoEL
	aiming at maximizing its own self-interest also maximizes social welfare /WD public acceptance for environmental taxes: self-interest , environmental and distributional concerns /EE
GDP	to standard sources such as GDP components or indexes of quantity /JoEL an increase in per capita GDP on the equilibrium number of /QJoE
	carbon dioxide emissions and global GDP /EE prices is consistent with increased GDP and growth in environmentally adjusted /WD
szűkösség	the Resolution of the Labor- Scarcity Paradox /AER accordingly droughts amplify food scarcity /AER
	the traditional economy: increased land scarcity where fallow forest and rubber /WD the region in a water scarcity and climate change context /WD
jövedelmező, jövedelmezőség	for consumption smoothing and for productive investments are fungible within /QJoE may there fore refrain from profitable investments in others (education, labor) /QJoE
	of view is that the profitability of Ekokem's hazardous waste disposal /EE biodiversity depends critically on how productive their ecosystems are in /JoEEaM
növekedés	as the relationship between money growth and inflation and/or output /AER comparative statics; international trade and growth -dynamics; endog enous growth /JoEL
	sustainable economic performance. Second, economic growth is a subset of development /WD Saharan Africa, with high population growth rates and low economic development /EE

Forrás: saját szerkesztés

Az „ökonomizmus szentháromságát” alkotó – növekedés, versenyképesség és hatékonyság – kulcsszavak szöveggörnyezetének elemzésével (24. ábra) kiemelten foglalkoztam, hiszen az „ökonomizmus” jelenségének vizsgálatához nélkülözhetetlen.

24. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak konkordanciaelemzése a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját szerkesztés

A növekedés kulcsszó a főáramú folyóiratokban a GDP-hez, a jövedelemhez, a termelékenységhez, a kibocsátáshoz, a fogyasztáshoz és az egyenlőtlenséghez kapcsolóan jelent meg a vizsgált időszak elején és végén is. Az alternatív folyóiratokban a munkaerő, a népesség, a fenntartható és az optimális növekedés mellett, foglalkoznak annak mezőgazdasági vonatkozásával is. A munka, a költség, a piaci, a Pareto hatékonyságról írnak a főáramú folyóiratokban és a méltányossággal is összefüggéspárba hozzák. A vizsgált időszak végére megjelent az energiához, a jóléthez, a támogatásokhoz és az ökológiához fűződő viszonya. Az alternatív folyóiratokban a termelés, a költség hatékonyság mellett végig jelen volt a környezeti, a társadalmi, az energia hatékonyság. A verseny/versenyképesség vonatkozásában az ár, a termékpiaci, a szabad, a globális, a monopolisztikus és a tökéletes-tökéletlen versenyről írtak, majd a vizsgált időszak végére a méltányosság és az együttműködés, mint a verseny ellentétpárja is említésre került. Az alternatív folyóiratokban a kereskedelmi, a piaci, a nemzetközi, a globális verseny mellett a növekvő, a tiszta verseny, az erőforrásokért folyó verseny és az együttműködés is jelen volt.

Összességében tehát megállapítható, a vizsgált időszakban a kulcsszavak szöveggörnyezete láthatóan megváltozott. A kulcsszavak előfordulásának elemzése alapján a főáramú közgazdasági folyóiratokban növekedett a keresett alternatív kulcsszavak előfordulása, ami az egyes alternatív irányzatok nézeteinek elfogadását, bevonását is jelentheti a főáramú tanokba. Ugyanakkor előfordulhat, hogy csupán csak az egyes alternatív kutatási területek iránt való érdeklődést mutatja (előfordul, hogy egyes lapszámokban egy-egy érdekes alternatív cikket is leközőlnék) vagy az csak egy szimpla reflektálás egy főáramot bíráló alternatív publikációra. Az alternatív közgazdasági folyóiratokban növekedett a főáramú kulcsszavak előfordulása, csakhogy ezek többnyire kritikával illetett kontextusban jelentek meg. Több olyan eset is előfordult azonban, amikor ezek a bizonyos szavak alternatív megközelítésben jelentek meg. Vannak fogalmak, amik együtt fordulnak elő, együtt használják őket mind a főáramú, mind az alternatív közgazdasági folyóiratokban a vizsgált időszak elején és végén is. Ilyenek például: együttműködés – verseny, hatékonyság – méltányosság, jólét – jól-lét/jóllét, szegénység – egyenlőtlenség.

A vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezete egyértelműen eltérő a vizsgált főáramú, valamint alternatív közgazdasági folyóiratokban. A vizsgált időszak elején és végén is a főáramú közgazdasági folyóiratoknál a vizsgált alternatív kulcsszavak gazdasági szöveggörnyezete társadalmi dimenzióval együtt jelent meg. Ezek a szavak tehát már a vizsgált időszak elején társadalmi vonatkozásukban is jelen voltak, csak nem helyeződött olyan jelentős mértékű hangsúly rájuk, mint gazdasági kontextusukban. A főáramú kulcsszavak a vizsgált időszak elején inkább gazdasági szöveggörnyezetben szerepeltek a főáramú közgazdasági folyóiratokban, ami a vizsgált időszak végére társadalmi dimenzióval bővült. A vizsgált főáramú szavak szöveggörnyezetéről azonban egységesen elmondható, hogy finomodtak, lágyultak a vizsgált 20 év alatt, hiszen társadalmi oldalról is megközelítésre kerültek. Ugyanakkor mindemellett ezek a szavak megőrizték kemény gazdasági mivoltukat is a főáramú közgazdasági folyóiratokban.

Az alternatív közgazdasági folyóiratokban a vizsgált alternatív kulcsszavak a vizsgált időszak elején gazdasági, társadalmi és környezeti kontextusban is megjelentek. A vizsgált időszak végén ez a hármas kontextus a legtöbb esetben gazdaságira és társadalmira redukálódott, de még így is jelentősnek mondható a környezeti kontextusban is szereplő alternatív kulcsszavak jelenléte. Ez talán azzal magyarázható,

hogy külföldön a társadalomtudományos mivoltát próbálják hangsúlyozni a közgazdaságtannak, míg a környezettel kapcsolatos speciális vonatkozásait a természettudományok tárgyalják. A főáramú kulcsszavak esetében az alternatív közgazdasági folyóiratokban a vizsgált időszak elején és végén is a hármas kontextus érvényesült. A főáramú kulcsszavakat gazdasági szövegkörnyezetben jelentős kritikával illették. Ugyanakkor társadalmi és környezeti kontextusban való előfordulásuk az egyes alternatív irányzatok nézeteinek sajátos perspektívából történő megközelítését tükrözik az egyes főáramú kulcsszavaknak.

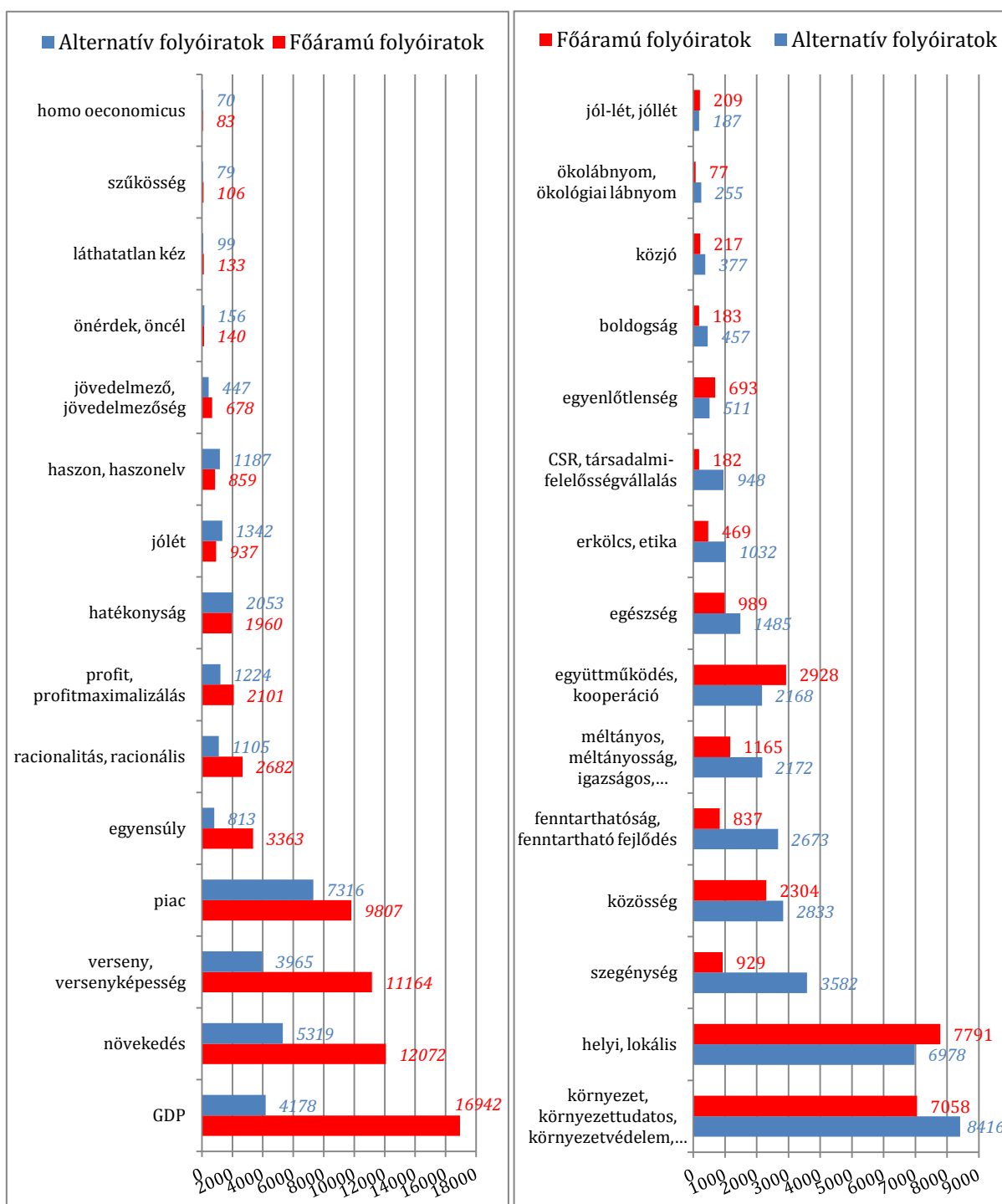
4.1.3. Hazai tudományos közgazdasági folyóiratok kvantitatív elemzése

Kulcsszavak elemzése

A hazai közgazdasági folyóiratoknak a két csoportjában – főáram és alternatív – is vizsgáltam a korábban meghatározott főáramú és alternatív kulcsszavak előfordulását (19. és 20. sz. melléklet). A 25. ábra bal oldala a főáramú kulcsszavak találati eredményét szemlélteti. Az oszlopdiagramra tekintve szembetűnő, hogy a hatékonyság, a jólét és a haszon/haszonelv szavak kivételével a főáramú közgazdasági folyóiratokban fordulnak elő gyakrabban az ábrán szereplő kulcsszavak. A folyóiratok két csoportjában nagy az eltérés azoknak a főáramú kulcsszavaknak az előfordulásában, ahol a főáramú közgazdasági folyóiratokban szerepelnek gyakrabban. Az ábra jobb oldalán az oszlopdiagram arról árulkodik, hogy a helyi/lokális, az együttműködés/kooperáció, jólét/jóllét és az egyenlőtlenség szavak a főáramú közgazdasági folyóiratokban szerepelnek gyakrabban. Emellett megjegyezném, hogy a környezettel kapcsolatos kulcsszó is jelentős számmal fordult elő ezekben a folyóiratokban.

25. ábra: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Összehasonlíthatóságuk miatt a fenti találati eredményeket a két folyóiratcsoportra, azok összesített cikkszámára és terjedelmére vetítve (21. sz. melléklet) is vizsgáltam. A főáramú folyóiratokban az alternatív kulcsszavak közül a jólét/jól-lét, az egyenlőtlenség, az együttműködés/kooperáció és a helyi/lokális, ami többször szerepel

az összesített cikkszámra levetítve, míg az oldalszámokra történő vetítés esetén az erkölcs/etika. Az alternatív folyóiratoknál a főáramú kulcsszavak közül az önérdek, a haszon/haszonelv, a hatékonyság és a jólét cikkszámra vetítve, terjedelemre vetítve pedig az előbbi felsorolásban szereplő szavak mellett a jövedelmező/jövedelmezőség, a homo oeconomicus, a láthatatlan kéz, a profit/profitmaximalizálás, valamint a piac többször kerültek említésre.

A folyóiratokban vizsgált kulcsszavak találati eredményét szintén leíró statisztikák segítségével is elemeztem („ökonizmus szentháromsága” nélkül, lásd később 4.3. fejezetben). A kapott eredményeket a 22. sz. mellékletben részletesen feltüntettem. A főáramú folyóiratokban a GDP (16942 találat), a verseny/versenyképesség (11164 találat) és a növekedés (13072 találat) kulcsszavak fordultak elő legtöbbször. A GDP kulcsszó esetében 2014-ben 1170, a verseny/versenyképesség 2010-ben 852, míg a növekedés szintén 2004-ben 896 találalattal kiemelekedő volt. Átlagban a GDP több mint 800-szor, a verseny/versenyképesség több mint 500-szor, míg a növekedés közel 600-szor került említésre a főáramú folyóiratokban a vizsgált 21 év alatt. Az alternatívok esetében is a piac (7316 találat), a helyi/lokális (6978 találat) kulcsszavak, valamint a környezethez (8416 találat) kapcsolódó kifejezések előfordulása volt a legjelentősebb. A piac kulcsszó esetében 2011-ben 670, a helyi/lokális 2006-ban 735, míg a környezet 735 találalattal a 2005-ös évben kiemelekedő volt. Átlagban a piac közel 350-szer, a helyi/lokális több mint 330-szor, míg a környezet több mint 400-szor került említésre a főáramú folyóiratokban a vizsgált időszak alatt.

A fenti eredmények és ezen leíró statisztikák ismeretében a folyóiratokban a vizsgált kulcsszavakat összegezve rangsoroltam (23. sz. melléklet), majd öt kategóriába rendeztem. A meghatározott kategóriákat és azok jellemzőit a 15. táblázatban foglaltam össze.

15. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategorizálási szempontjai a hazai közgazdasági folyóiratokban

Kategóriák	Előfordulási, találati intervallum
Legkevésbé jellemző vagy nem jellemző	0 – 99
Kevésbé jellemző	100 – 499
Többnyire jellemző	500 – 999
Jellemző	1 000 – 4 999
Leginkább jellemző	5 000 felett

Forrás: saját szerkesztés

A főáramú közgazdasági folyóiratok esetében az első 4 helyet főáramú kulcsszavak foglalják el, úgy, mint a GDP, a növekedés, a verseny/versenyképesség és a piac. Ezt követően felváltva következnek a sorban az alternatív és a főáramú kulcsszavak. Az alternatív közgazdasági folyóiratokban az első 10 helyen az alternatív szavak mellett szerepel a főáramú rangsor első 4 helyen lévő kulcsszava. A középmezőnyben inkább az alternatív kulcsszavak találhatók, míg a főáramúak a sor végén állnak.

A leíró statisztikák, a rangsorok és a kategóriák segítségével azonosítható, hogy mely kulcsszavak jellemzik leginkább a főáramú, valamint az alternatív közgazdaságtant és melyek kevésbé vagy egyáltalán nem a hazai közgazdasági folyóiratokban. A 16. táblázat a rangsorolt és kategorizált kulcsszavakat tartalmazza a vizsgált folyóiratok két csoportjában. A táblázat segítségével meghatározhatóak, azonosíthatóak a főáramú és az alternatív közgazdaságtant leíró releváns kulcsszavak.

16. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategóriái a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Kategóriák	Főáramú folyóiratok kulcsszavai	Alternatív folyóiratok kulcsszavai
Leginkább jellemző	<p>1. GDP</p> <p>2. növekedés</p> <p>3. verseny, versenyképesség</p> <p>4. piac</p> <p>5. helyi, lokális</p> <p>6. környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem</p>	<p>1. környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem</p> <p>2. piac</p> <p>3. helyi, lokális</p> <p>4. növekedés</p>
Jellemző	<p>7. egyensúly</p> <p>8. együttműködés, kooperáció</p> <p>9. racionalitás, racionális</p> <p>10. közösség</p> <p>11. profit, profitmaximalizálás</p> <p>12. hatékonyság</p> <p>13. méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság</p>	<p>5. GDP</p> <p>6. verseny, versenyképesség</p> <p>7. szegénység</p> <p>8. közösség</p> <p>9. fenntarthatóság, fenntartható fejlődés</p> <p>10. méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság</p> <p>11. együttműködés,</p> <p>12. kooperáció</p> <p>13. hatékonyság</p> <p>14. egészség</p> <p>15. jólét</p> <p>16. profit, profitmaximalizálás</p> <p>17. haszon, haszonelv</p> <p>18. racionalitás, racionális</p> <p>19. erkölcs, etika</p>

Többnyire jellemző	14. egészség 15. jólét 16. szegénység 17. haszon, haszonelv 18. fenntarthatóság, fenntartható fejlődés 19. egyenlőtlenség 20. jövedelmező, jövedelmezőség	20. CSR, társadalmi-felelősségvállalás 21. egyensúly 22. egyenlőtlenség
Kevésbé jellemző	21. erkölcs, etika 22. közjó 23. jól-lét, jóllét 24. boldogság 25. CSR, társadalmi felelősségvállalás 26. önérdék, öncél 27. láthatatlan kéz 28. szűkösség	23. boldogság 24. jövedelmező, jövedelmezőség 25. közjó 26. ökolábnyom, ökológiai lábnyom 27. jól-lét, jóllét 28. önérdék, öncél
Legkevésbé jellemző vagy nem jellemző	29. homo oeconomicus 30. ökolábnyom, ökológiai lábnyom	29. láthatatlan kéz szűkösség 30. homo oeconomicus

Forrás: saját szerkesztés

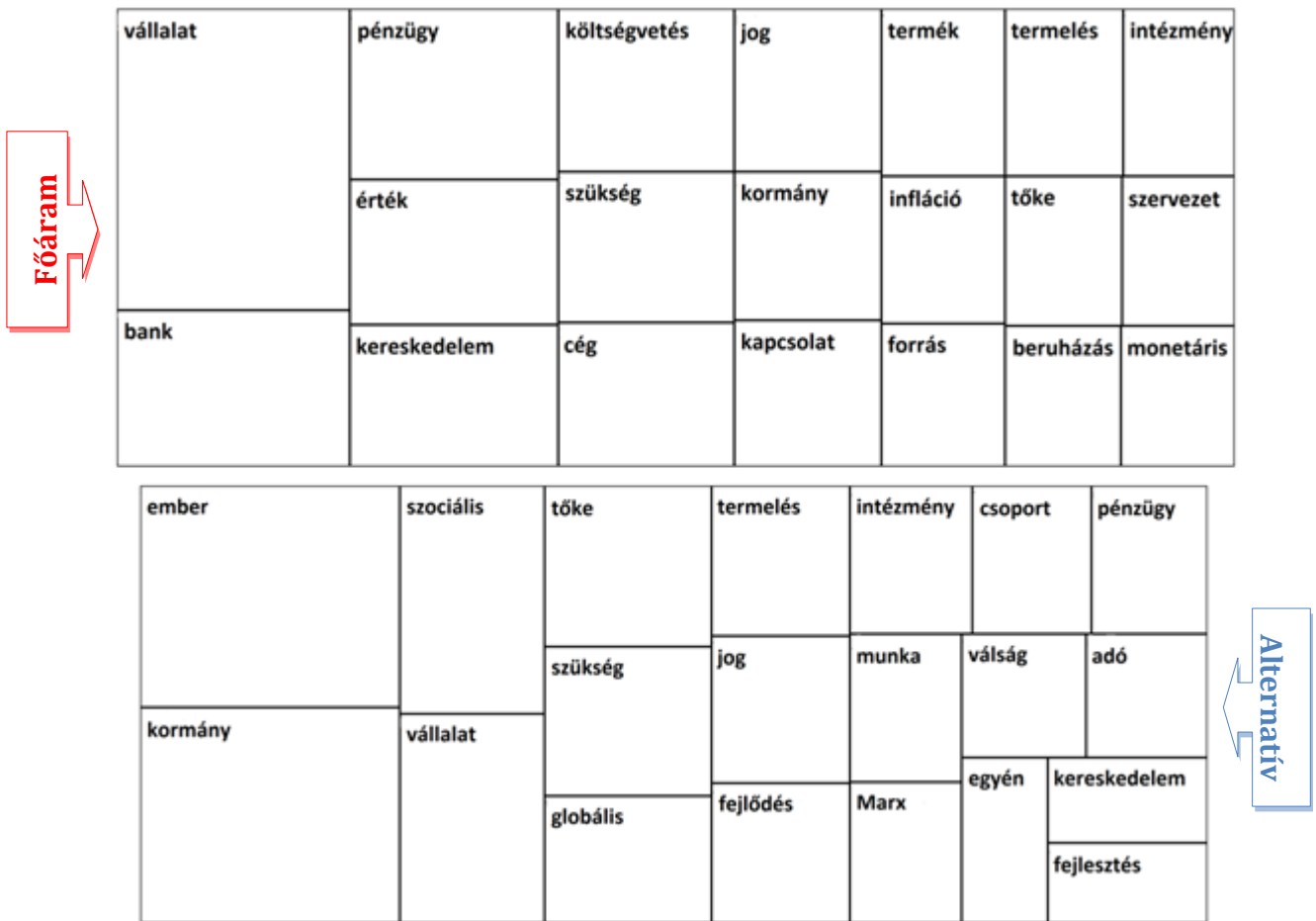
Leggyakrabban előforduló szavak elemzése

A 26. ábra az első 300 leggyakrabban előforduló szó szófelhőjét mutatja a főáramú (felső ábra) és alternatív (alsó ábra) közgazdasági folyóiratokban a korábban vizsgált 30 kulcsszó nélkül. A szófelhőket a külföldi közgazdasági folyóiratokéval megegyező módon készítettem el, azaz a felhőben szereplő szavakat előfordulásuknak megfelelően súlyozva tüntettem fel, amit az egyes szavak betű mérete tükröz. A szavakat jelentésük szerint szintén három csoportba, kategóriába soroltam (24. és 25. sz. melléklet).

A felső ábrán, azaz a főáramú közgazdasági folyóiratok esetében látható a gazdasággal kapcsolatos szavak túlsúlya, ugyanakkor több, leginkább a társadalmi kategóriába sorolható szó is feltűnt.

27. ábra: 20 leggyakoribb szó struktúraillusztrációja a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját szerkesztés NVivo 11 Plus szoftver segítségével

Az alsó ábra az alternatív közgazdasági folyóiratok struktúraillusztrációját szemlélteti. Itt az első, vagyis a leggyakrabban előforduló szó az ember, míg a 20. helyen a fejlesztés szó áll. Az ábra a fentihez képest vegyesebb képet mutat, hiszen a gazdasággal kapcsolatos szavak mellett előfordulnak társadalmi jelentést hordozóak is.

A 17. táblázatban összesítettem, hogy a leggyakrabban előforduló szavak szűrése eredményeképpen kapott 300-as találati listában a már korábban meghatározott és vizsgált főáramú, valamint alternatív kulcsszavak milyen gyakorisággal szerepelnek.

17. táblázat: Vizsgált kulcsszavak előfordulási gyakorisága a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában az összes szó ismeretében

Főáramú folyóiratok	Súlyozott előfordulás összesen (%)	Főáramú kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Alternatív kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Összes találat	Főáramú kulcsszavak találata	Alternatív kulcsszavak találata
C	0,87	0,68	0,19	8062	6240	1822
KF	0,80	0,47	0,33	12218	7111	5107
KSz	0,94	0,75	0,19	64552	51818	12734
Kü	1,07	0,79	0,28	51599	38069	13530
KG	1,14	0,61	0,53	20835	11054	9781
Összesen:				157266	114292	42974
Alternatív folyóiratok	Súlyozott előfordulás összesen (%)	Főáramú kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Alternatív kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Összes találat	Főáramú kulcsszavak találata	Alternatív kulcsszavak találata
E	0,47	0,17	0,30	17577	6637	7979
PSz	0,82	0,40	0,42	15232	7253	9781
Ko	2,07	0,55	1,52	9318	2501	6817
L	2,91	0,25	2,66	13804	1186	12618
SaE	2,13	1,00	1,13	31919	15097	16822
Összesen:				87850	32674	55176

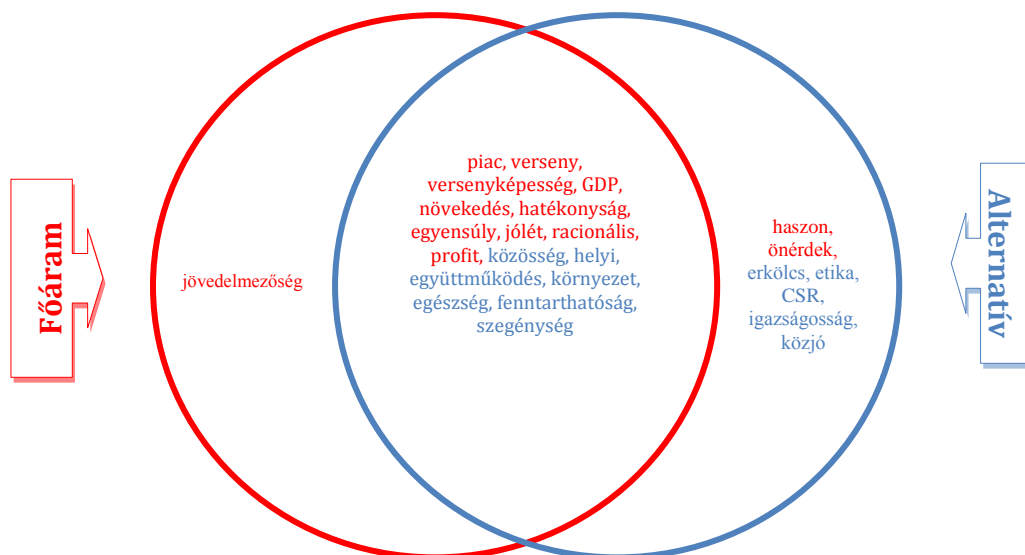
Forrás: saját számítás és szerkesztés

A főáramú közgazdasági folyóiratokban kivétel nélkül a meghatározott főáramú kulcsszavak adták a nagyobb %-ot – 0,47 és 0,79 % közötti értékekkel – az összes előforduló szó ismeretében, míg az alternatívok 0,19 és 0,53 % közötti értékekkel szerepelnek az egyes főáramú folyóiratokban. Az alternatív folyóiratokban a meghatározott alternatív kulcsszavak szolgálták a nagyobb %-át – 0,3 és 2,66 % közötti értékekkel – az összes előforduló szó ismeretében, ugyanakkor a főáramúak 0,17 és 1 % közötti értékekkel szerepelnek az egyes alternatív folyóiratokban. Összességében tehát az egyes főáramú folyóiratokban szereplő összes szó 0,80-1,14 %-át adják az egyes vizsgált kulcsszavak, míg az alternatívokban 0,47-2,91 %-át.

A 28. ábra tartalmazza azokat a kulcsszavakat, amelyek szerepelnek az első 300 szó szűrési listájában is. Látható, hogy a vizsgált folyóiratok mindkét csoportjában ugyanazok a főáramú és alternatív kulcsszavak találhatóak meg. A főáramú közgazdasági folyóiratok esetében a jövedelmező/jövedelmezőség és az egyensúly, addig az alternatív közgazdasági folyóiratok esetében a haszon/haszonelv és az önérdék/öncél, mint főáramú kulcsszavak tekintetében van különbség. Az alternatív közgazdasági folyóiratok

esetében a lista négy alternatív kulcsszóval bővebb. A listákban szereplő kulcsszavakról elmondható, hogy valóban jellemzik a közgazdaságtan két irányvonalát.

28. ábra: Hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában leggyakrabban előforduló szavak között szereplő kulcsszavak

Forrás: saját számítás és szerkesztés

4.1.4. Hazai tudományos közgazdasági folyóiratok kvalitatív elemzése

Konkordanciaelemzés

A vizsgált folyóiratok konkordanciaelemzését a 26. sz. melléklet tartalmazza. Az elemzést szintén a vizsgált időszak elején, valamint végén megjelent cikkekre (8. sz. melléklet) végeztem el.

Az alternatív közgazdaságtant leíró kulcsszavak közül látható volt, hogy a helyi/lokális, az együttműködés/kooperáció és a jóllét/jól-lét kulcsszó volt az, ami a főáramú folyóiratokban szerepelt többször. A főáramot meghatározó kulcsszavak közül a hatékonyság, a jólét és a haszon/haszonelv kulcsszavak említése jelentősebb volt az alternatív folyóiratokban. Ezeknek a kulcsszavaknak a szövegekörnyezet elemzésével részletesebben is foglalkoztam (18. és 19. táblázat).

18. táblázat: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Alternatív kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak végén	
együttműködés, kooperáció	nemzetközi vállalatok, verseny-együttműködés, pénzügyi, OECD, EU, stratégiai	együttműködés-verseny, stratégiai, intézményi, fenntartható fejlődésért, regionális, energetikai, nemzetközi	gazdasági, innovációs, hatékony, közösségek, nemzetközi, regionális, visegrádi, politikai	politikai, gazdasági, EU, V4, nemzetközi, önkéntes társadalmi, helyi, kölcsönösség
helyi, lokális	termelés, piac, munkaerő, adók, vállalkozás, szervezetek, önkormányzat	közösség, környezet, önkormányzat, identitás, ökoszisztéma, piac, adók, vállalkozás	piac, munkaerő, önkormányzat, termelés, vállalkozás, közösség, tudás	közösség, vállalkozás, kultúra, identitás, tudás, civil szféra, adottság, kötődés, piac
jóllét, jól-lét	jóllét-jólét, szubjektív, hasznosság, boldogság	emberi, vidéki, szociális, állampolgári, érzelem, szabadság	szubjektív, jólét-jóllét, gazdasági növekedés-jóllét, hasznosság-alapú, bizonytalanság	elégedettség, szubjektív, ökolábnyom, életminőség, környezetterhelés, nem anyagi
Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szövegkörnyezete a vizsgált időszak végén	
haszon, haszonelv	költség-haszon elemzés, gazdasági, társadalmi, elmaradt, teljes, anyagi	költség-haszon, üzleti, várható, nemzetgazdasági, környezeti	költség-haszon elemzés, üzleti, osztársadalmi, elmaradt, nemzeti	költség-haszon elemzés, hedonista, utilitarizmus, elégedettség, jövedelem
jóllét	életszínvonal, fogyasztói, gazdasági, társadalmi, anyagi	társadalmi, szociális, fogyasztói, jólét teológiája, környezeti, globális, jólét-jóllét	gazdasági, társadalmi, szegénység, életszínvonal, jólét-jóllét, fogyasztói, nemzeti, hatékonyság	anyagi, vagyon, jólét-jóllét, életszínvonal, jóléti gazdaságtan, osztársadalmi

Forrás: saját szerkesztés

A főáramú folyóiratokban nemzetközi, vállalatok közötti, pénzügyi, stratégiai az együttműködés/kooperációról írtak a vizsgált időszak elején, valamint az OECD és az EU intézményéről, de megjelent a verseny-együttműködés kapcsolata is. A vizsgált időszak végén a regionális, a politikai, a visegrádi, az innovációk területén történő, hatékony kooperáció és az egyes közösségek együttműködése is megjelent. Az alternatív

folyóiratokban a főáramúhoz hasonlóan az együttműködés-verseny kapcsolata, a stratégiai, az intézményi, a regionális, valamint a nemzetközi együttműködés mellett a fenntartható fejlődés érdekében megvalósuló kooperáció is előkerült, majd a vizsgált időszak végén már az önkéntes, társadalmi, helyi, kölcsönös együttműködés, ezenfelül az EU és a Visegrádi 4-ek intézménye is szintén a publikációk tárgya volt. A helyi/lokális kulcsszó a termelés, a piac, a munkaerő, a vállalkozások, a szervezetek és az önkormányzat, az adók vonatkozásában jelent meg a vizsgált időszak elején a főáramú folyóiratokban, azonban a vizsgált időszak végére a helyi közösségekkel és tudással is foglalkoztak már ezekben a folyóiratokban. Az alternatívok esetében a főáramú folyóiratokhoz hasonlóan a piac, a vállalkozások, az önkormányzat és az adók helyi vonatkozásban jelentek meg, ezek mellett azonban a helyi közösség, a környezet, az identitás és az ökoszisztéma is jelen volt. A vizsgált időszak végére a kultúrával, a tudással, a civil szférával, a helyi adottságokkal, a kötődéssel is foglalkoztak már a cikkek szerzői. A jóllét/jól-léthez kapcsolódóan annak szubjektív formájáról, a hasznosságról és a boldogságról írtak a vizsgált időszak elején a főáramú folyóiratokban, míg a vizsgált időszak végén a gazdasági növekedés és a jóllét/jól-lét kapcsolatát, a jóllét/jól-léthez fűződő bizonytalansággal foglalkoztak. Az alternatív folyóiratokban az emberi, a vidéki jóllét/jól-léthez kapcsolódóan írtak jelentőséget tulajdonítva annak szociális, érzelmi és a szabadságra vonatkozó aspektusainak. A vizsgált időszak végére előkerült az elégedettség, az életminőség, valamint a környezeti összefüggései is a kulcsszónak, úgy, mint ökolábnyom vagy környezetterhelés.

A haszon/haszonelv a költség-haszon elemzések kapcsolatán keresztül jelent meg a főáramú folyóiratokban többek között a gazdasági, a társadalmi, az elmaradt, a teljes, és az anyagi haszon mellett, azonban a vizsgált időszak végére már az osztársadalmi és nemzeti haszonnal is foglalkoztak a publikációkban. A költség-haszon elemzések az alternatív folyóiratokból sem maradhettek ki az üzleti, a várható, a nemzetgazdasági haszon mellett, ugyanakkor környezeti szempontból is előkerült a szó használata. A vizsgált időszak végén a hedonizmussal és az utilitarizmussal hozták összefüggésbe, valamint a haszon kapcsolatát tárgyalták a jövedelmekkel és az elégedettséggel.

A 19. táblázatban egy-egy főáramú és alternatív folyóiratcikkből „kiragadaott” példamondat segítségével illusztrálom a fenti megállapításaimat.

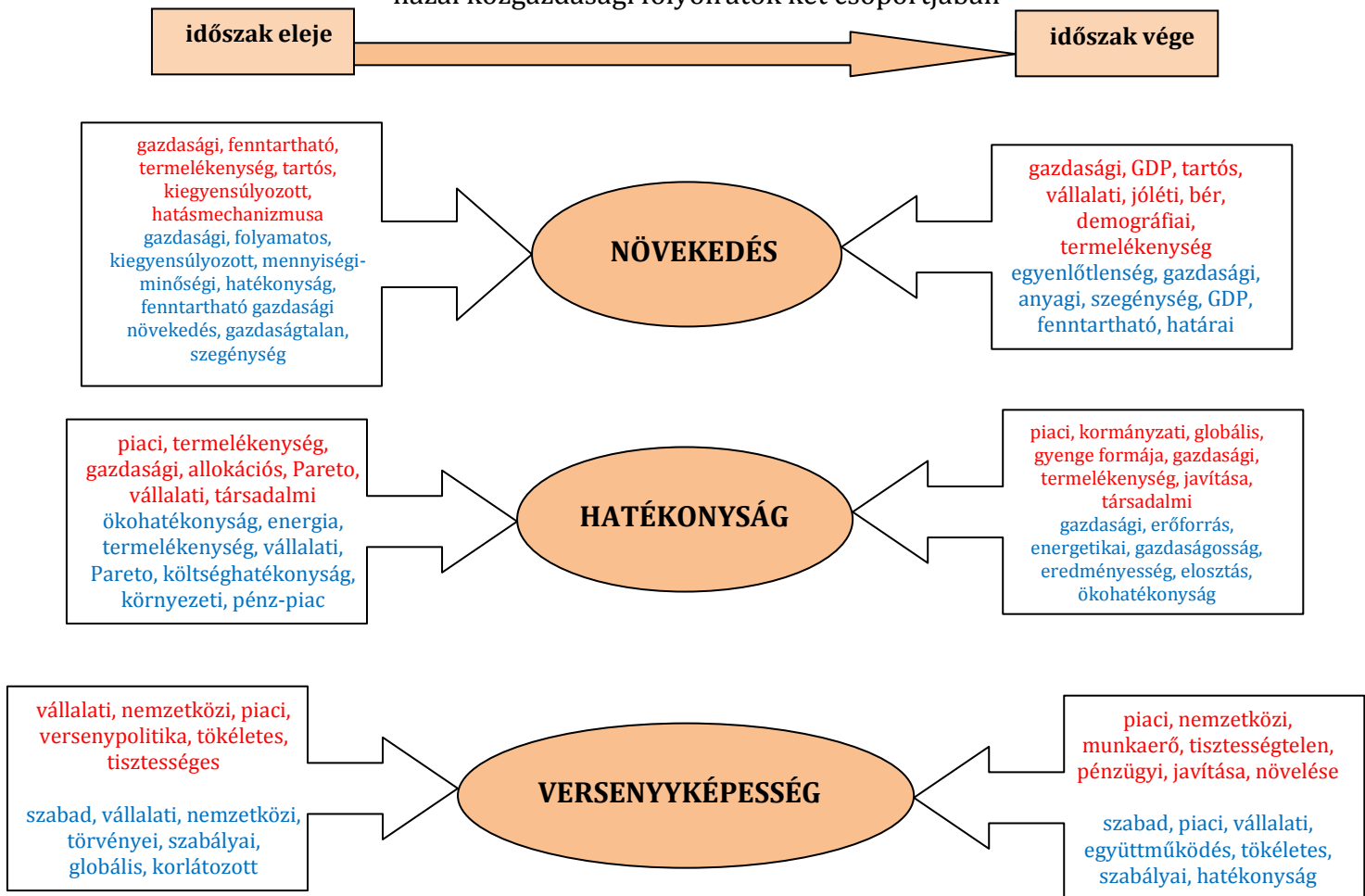
19. táblázat: Vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezete a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Kulcsszó	Példamondat
helyi, lokális	foglalkoztatás növekedésében döntően a regionális (lokális) tényezők játszottak meghatározóbb szerepet /C tendenciái ellenére újabban felértékelődik a lokális tudás /KSz
	a gazdasági-társadalmi kérdések nem lokális jellegűek, mindenkit érintenek /L felgyorsulása magában rejt a kulturális, lokális vagy regionális identitások újraerősödését /E
együtműködés, kooperáció	nagy, tőkeerős nemzetközi vállalatokkal való együttműködés lehetőségeit, sikerhez elengedhetetlen /C létrejött az Európai Gazdasági Együtműködés Szervezete (OEEC), amely a feladatkörében /KSz
	gazdasági kapcsolatokra – a külföldi tőkével való együttműködés, a fejlett tőkés országokkal /E future-oriented thinking, proactivity, strong cooperation within the society, solution-oriented /SaE
jóllét, jól-lét	életkor és a szubjektív jóllét mértéke között nincs összefüggés /KF cikk kiinduló hipotézise szerint a jóllét a jólét egy lehetséges mérőszáma /KSz
	felveti a szegénység és a jóllét kérdését, azaz hogy lehetséges-e /Ko ökoszisztémák és az emberi jóllét közötti összefüggések leírhatók /Ko
hatékonyság	együttal a vállalati hatékonyság növelését, a versenytársak kizárását /Kü kulcsszerepet töltenek be a gazdasági hatékonyság javításában /KSz
	strategies for ecological sustainability Eco-efficiency /SaE hatékonyság elveinek alkalmazása a nyersanyagokkal /L
jóllét	gazdasági növekedés felgyorsulását és a jólét emelkedését várták /Kü elért társadalmi jólét elmarad a potenciálisan megvalósíthatótól /KSz
	"környezeti jólét" és amortizációja /E természetből vett technológia a valódi jólét alapja" /Ko
haszon, haszonelv	költség-haszon elemzés rávilágít a probléma gyökerére /KSz szűkebb közösség szolgálata társadalmi haszon a vállalkozás-utánpótlás segítése /KSz
	környezeti és társadalmi haszon maximalizálása azért is fontos /L we measured hedonic, utilitarian and aesthetic consumer responses by /SaE

Forrás: saját szerkesztés

Az „ökonómizmus szentháromságát” alkotó – növekedés, versenyképesség és hatékonyság – kulcsszavak szöveggörnyezetének elemzésével (29. ábra) kiemelten foglalkoztam, hiszen az „ökonómizmus” jelenségének vizsgálatához nélkülözhetetlen.

29. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak konkordanciaelemzése a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját szerkesztés

A növekedés kulcsszó szerepe a főáramú folyóiratokban annak a tartós gazdasági, a termelékenységhez kapcsolódó vonatkozásában jelenik meg, ugyanakkor a fenntartható és egyben kiegyensúlyozott növekedés jelentősége is előkerült ezekben a folyóiratokban. A vizsgált időszak végén a GDP, a jólét, a bérek növekedésével és a demográfiai növekedéssel is foglalkoztak. Az alternatív folyóiratokban a gazdasági növekedés mellett szintén megjelent a fenntartható és kiegyensúlyozott növekedés, ugyanakkor annak mennyiségi és minőségi mértékéről is publikáltak, valamint a szegénység növekedéséről és a gazdaságtalan növekedésről is esett szó. A piaci, a gazdasági, a vállalati, a társadalmi, a Pareto hatékonyságról és a termelékenység hatékonyságáról is írtak a főáramú folyóiratokban a vizsgált időszak elején és végén is. Ugyanakkor az alternatív folyóiratokban már a vizsgált időszak elején más vonatkozásban is használták a kulcsszót az előbbieket mellett, úgy, mint energia, környezeti vagy költséghatékonyság, ezen felül az ökohatékonyság is előtérbe került

ezekben a folyóiratokban. A vizsgált időszak végére kibővült a gazdaságosság és az eredményesség fogalmkörének tárgyalásával a hatékonyság kulcsszó szövegkörnyezete. A verseny/versenyképesség szó szerepe nemzetközi, vállalati és piaci szinten is megjelent, mellette a versenypolitika, a tisztességes és tökéletes verseny is fókuszba került a főáramú folyóiratokban a vizsgált időszak elején. A vizsgált időszak végén a versenyképesség növeléséről, javításáról, valamint a munkaerő és a tisztességtelen verseny vonatkozásában is szó esett a verseny/versenyképességről. A szabad és ellenben a korlátozott versenyről, annak szabályairól és törvényeiről, a vállalati és nemzetközi, a tökéletes és hatékony versenyről írtak az alternatív folyóiratokban a vizsgált időszak elején és végén egyaránt.

Összességében tehát megállapítható, a vizsgált időszakban a kulcsszavak szövegkörnyezete láthatóan megváltozott, azonban más módon, mint a külföldi közgazdasági folyóiratoknál, bár tagadhatatlanul vannak hasonlóságok is. A kulcsszavak előfordulásának elemzésével hasonló eredményt kaptam, mint a külföldi közgazdasági folyóiratok esetében, hiszen a hazai főáramú közgazdasági folyóiratokban is növekedett a keresett alternatív kulcsszavak előfordulása, ami az egyes alternatív irányzatok nézeteinek elfogadását, bevonását jelentheti a főáramú tanokba. Ugyanakkor előfordulhat, hogy csupán csak az egyes alternatív kutatási területek iránt való érdeklődést mutatja (előfordul, hogy egyes lapszámokban egy-egy érdekes alternatív cikket is leközlnek) vagy az csak egy szimpla reflektálás egy főáramot bíráló alternatív publikációra. Az alternatív közgazdasági folyóiratokban növekedett a főáramú kulcsszavak előfordulása, csak hogy ezek többnyire kritikával illetett kontextusban jelentek meg. Több olyan eset is előfordult azonban, amikor ezek a bizonyos szavak alternatív megközelítésben jelentek meg. Vannak fogalmak, amik együtt fordulnak elő, együtt használják őket mind a főáramú, mind az alternatív közgazdasági folyóiratokban a vizsgált időszak elején és végén is. Ilyenek például együttműködés – verseny, hatékonyság – méltányosság, jólét – jól-lét/jóllét, szegénység – egyenlőtlenség.

A vizsgált kulcsszavak szövegkörnyezete egyértelműen eltérő a vizsgált főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokban. A vizsgált időszak elején és végén is a főáramú közgazdasági folyóiratoknál a vizsgált alternatív kulcsszavak gazdasági szövegkörnyezete társadalmi dimenzióval együtt jelent meg. Ezek a szavak tehát már a vizsgált időszak elején társadalmi vonatkozásukban is jelen voltak, csak nem

helyeződött olyan mértékű hangsúly rájuk, mint gazdasági kontextusukban. A főáramú kulcsszavak a vizsgált időszak elején inkább gazdasági szövegekörnyezetben szerepeltek a főáramú közgazdasági folyóiratokban, ami a vizsgált időszak végére társadalmi dimenzióval bővült.

Az alternatív közgazdasági folyóiratokban a vizsgált alternatív kulcsszavak a vizsgált időszak elején és végén is gazdasági és társadalmi szövegekörnyezetben jelentek meg, valamint egyes szavak esetében környezeti dimenziói is kapcsolódott hozzájuk. Ugyanez figyelhető meg a főáramú szavak esetében is.

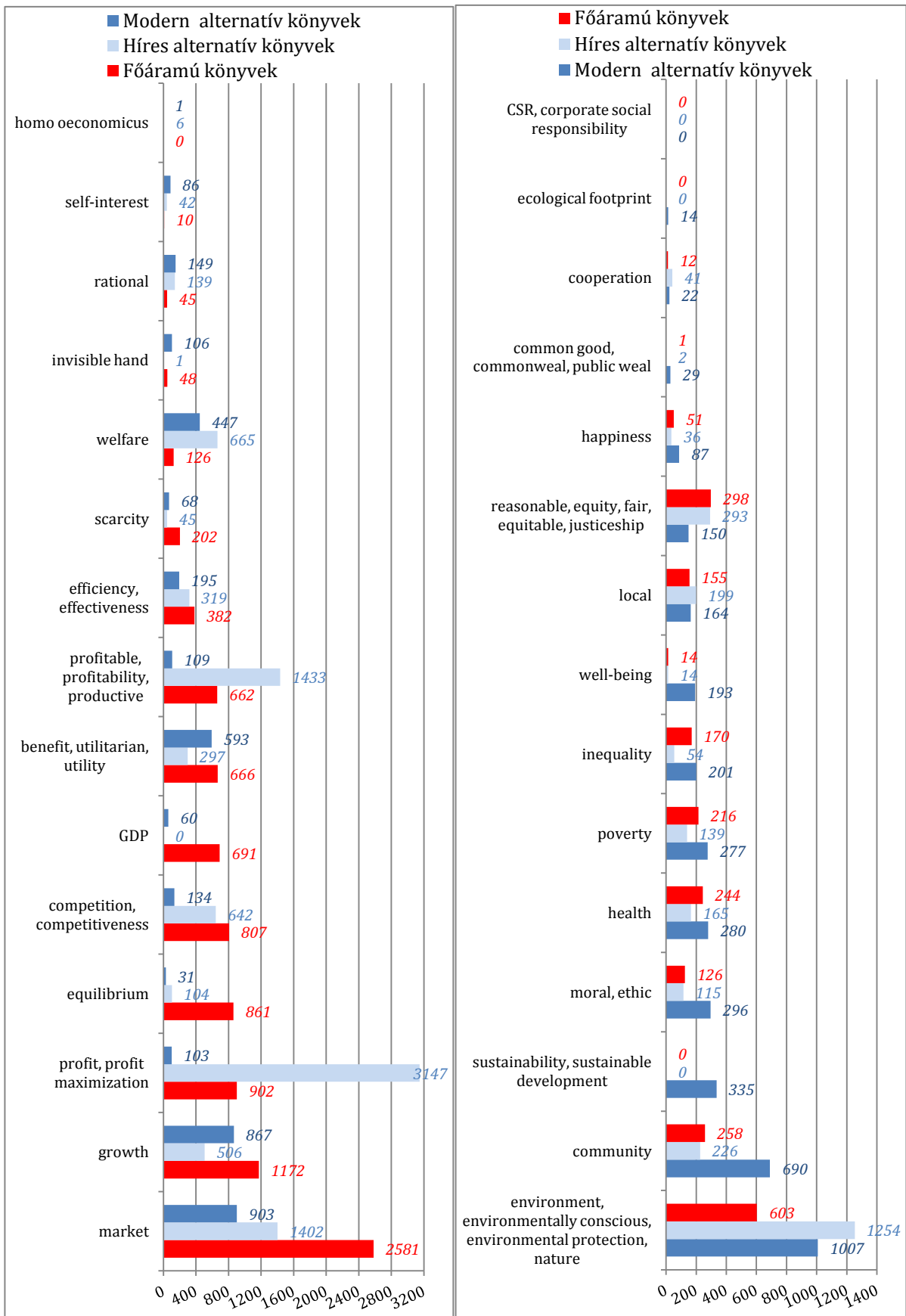
4.2. Közgazdasági alapkönyvek komplex tartalomelemzése

4.2.1. Kvantitatív elemzés

Kulcsszavak elemzése

A közgazdasági könyvek három csoportjában – főáram, híres és modern alternatív – is vizsgáltam a főáramú és alternatív kulcsszavak előfordulását (27. és 28. sz. melléklet). A 30. ábra bal oldala a főáramú kulcsszavak találati eredményét szemlélteti. A profit/profitmaximalizálás, a jövedelmező/jövedelmezőség, a jólét és a homo oeconomicus szavak a híres alternatív közgazdasági könyvekben fordulnak elő gyakrabban, annak ellenére, hogy azok a főáramú közgazdaságtant jellemző kulcsszavakként kerültek meghatározásra. A racionalitás/racionális, a láthatatlan kéz és az önérdék a modern alternatív közgazdasági könyvekben szintén gyakrabban említik a szerzők, mint a főáramú közgazdaságtani könyvekben. Az ábra jobb oldala az alternatív kulcsszavak előfordulását szemlélteti. A vizsgált alternatív kulcsszavak az igazságosság/méltányosság kivételével vagy a híres vagy a modern alternatív könyvekben szerepeltek gyakrabban. A környezettel kapcsolatos kulcsszavak a híres alternatívokban, míg a többi a modern alternatívokban fordul elő leginkább. Az egészség, a szegényég és az egyenlőtlenség szavak előfordulása a főáramú közgazdasági könyvekben kevéssel marad el a modern alternatívokéhoz képest. Ugyanakkor kiegészítve ezt a sort a közösséggel és az etikával/erkölccsel, látható, hogy a főáramú könyvekben ezeket gyakrabban említik, mint a híres alternatívokban.

30. ábra: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvek három csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Összehasonlíthatóságuk miatt a fenti találati eredményeket a három könyvcsoportra, azok összesített terjedelmére vetítve (29. sz. melléklet) is vizsgáltam. A főáramú könyvekben az alternatív kulcsszavak közül az igazságosság/méltányosság, ami többször szerepel az oldalszámokra történő vetítés esetén. A híres alternatív könyveknél a főáramú kulcsszavak közül a terjedelemre vetítve a jövedelmező/jövedelmezőség, a homo oeconomicus, a láthatalan kéz, a profit/profitmaximalizálás többször kerültek említésre. A modern alternatív könyvek esetében az önérdek, a láthatatlan kéz, a jólét, a hatékonyság, a haszon/haszonelv és a növekedés, mint főáramot leíró kulcsszavak fordultak elő többször.

A főáramú és alternatív közgazdasági könyvekben vizsgált kulcsszavak találati eredményét szintén leíró statisztikák segítségével is elemeztem („ökonimizmus szentháromsága” nélkül, lásd később 4.3. fejezetben). A kapott eredményeket a 30. sz. mellékletben részletesen feltüntettem. A főáramú könyvekben a piac (2581 találat), a profit/profitmaximalizálás (902 találat) és a növekedés (1172 találat) kulcsszavak fordultak elő legtöbbször. A piac kulcsszó esetében Samuelson 1948-ban megjelent könyvében 1492, a növekedés 940 találattal, míg a profit/profitmaximalizálás Smith 1776-ban megjelent könyvében 479 találattal kiemelekedő volt. Átlagban a piac több mint 500-szor, a profit/profitmaximalizálás több mint 180-szor, míg a növekedés közel 250-szer került említésre a főáramú könyvekben. A híres alternatívok esetében a profit/profitmaximalizálás (3147 találat), a jövedelmező/jövedelmezőség (1433 találat) kulcsszavak, valamint a környezethez (1254 találat) kapcsolódó kifejezések előfordulása volt a legjelentősebb. A profit/profitmaximalizálás kulcsszó esetében 3049, a jövedelmező/jövedelmezőség 1244, míg a környezet 617 találalattal Marx 1877-ben megjelent művében kiemelkedő volt. Átlagban a profit/profitmaximalizálás közel 800-szor, a jövedelmező/jövedelmezőség több mint 350-szer, míg a környezet több mint 300-szor került említésre a híres alternatív könyvekben. A modern alternatívok esetében a piac (903 találat), a növekedés (867 találat) kulcsszavak, valamint a környezethez (1007 találat) kapcsolódó kifejezések előfordulása volt a legjelentősebb. A piac kulcsszó esetében 332, a növekedés 351 találattal Daly 1989-ben megjelent könyvében, míg a környezet 479 találalattal Pearce szintén 1989-ben megjelent művében kiemelekedő volt. Átlagban a piac közel 230-szor, a növekedés több mint 250-szer, míg a környezet is több mint 250-szor került említésre a híres alternatív könyvekben.

A fenti eredmények és ezen leíró statisztikák ismeretében a közgazdasági könyvekben a vizsgált kulcsszavakat összegezve rangsoroltam (31. sz. melléklet), majd öt kategóriába rendeztem. A meghatározott kategóriákat és azok jellemzőit a 20. táblázatban foglaltam össze.

20. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategorizálási szempontjai a közgazdasági könyvekben

Kategóriák	Előfordulási, találati intervallum
Legkevésbé jellemző vagy nem jellemző	0 – 9
Kevésbé jellemző	10 – 99
Többnyire jellemző	100 – 499
Jellemző	500 – 999
Leginkább jellemző	1 000 felett

Forrás: saját szerkesztés

A főáramú közgazdasági könyvek esetében az első 8 helyet főáramú kulcsszavak foglalják el, úgy, mint a piac, a növekedés, a profit, az egyensúly, a verseny/versenyképesség, a GDP, a haszon/haszonelv és a jövedelmező/jövedelemzőség. Az alternatív kulcsszavak a rangsor második felében találhatók. A híres alternatív közgazdasági könyvekben a 4. helyen már felbukkannak a környezettel kapcsolatos alternatív kulcsszavak, a többi szó pedig a rangsor középmezőnyében helyezkedik el. A modern alternatív közgazdasági könyvek esetében az előbb említett alternatív kulcsszó már az első helyet foglalja el. A többi alternatív kulcsszó is a rangsor első felében található. A főáramú és a híres alternatív közgazdasági könyvekben az „ökonómizmus szentháromságát” alkotó szavak mind megtalálhatók az első 10-ben. A modern alternatív közgazdasági könyvekben csak a növekedés szó szerepel az első 10-ben.

A leíró statisztikák, a rangsorok és a kategóriák segítségével azonosítható, hogy mely kulcsszavak jellemzik leginkább a főáramú, valamint az alternatív közgazdaságtant és melyek kevésbé vagy egyáltalán nem a közgazdasági könyvekben. A 21. táblázat a rangsorolt és kategorizált kulcsszavakat tartalmazza a vizsgált könyvek három csoportjában. A táblázat segítségével meghatározhatóak, mely vizsgált kulcsszavak jellemzik valóban a főáramú, valamint az alternatív közgazdaságtant és melyek nem a közgazdasági könyvekben.

21. táblázat: Vizsgált kulcsszavak kategóriái a közgazdasági könyvek három csoportjában

Kategóriák	Főáramú könyvek kulcsszavai	Híres alternatív könyvek kulcsszavai	Modern alternatív könyvek kulcsszavai
Leginkább jellemző	1. market 2. growth	1. profit, profit maximization 2. profitable, profitability, productive 3. market 4. environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	1.environment, environmentally conscious, environmental protection, nature
Jellemző	3. profit, profit maximization 4. equilibrium 5. competition, competitiveness 6. GDP 7. benefit, utilitarian, utility 8. profitable, profitability, productive 9. environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	5. welfare 6. competition, competitiveness 7. growth	2. market 3. growth 4. community 5. benefit, utilitarian, utility
Többnyire jellemző	10. efficiency, effectiveness 11. reasonable, equity, fair, equitable, justiceship 12. community 13. health 14. poverty 15. scarcity 16. inequality 17. local 18. welfare 19. moral, ethic	8. efficiency, effectiveness 9. benefit, utilitarian, utility 10. reasonable, equity, fair, equitable, justiceship 11. community 12. local 13. health 14. rational 15. poverty 16. moral, ethic 17. equilibrium	6. welfare; 7. sustainability, sustainable development 8. moral, ethic 9. health 10. poverty 11. inequality 12. efficiency, effectiveness 13. well-being 14. local 15. reasonable, equity, fair, equitable, justiceship 16. rational 17. competition, competitiveness 18. profitable, profitability, productive; 19. invisible hand 20. profit, profit maximization
Kevésbé jellemző	20. happiness 21. invisible hand 22. rational 23. well-being 24. cooperation 25. self-interest	18. inequality 19. scarcity 20. self-interest 21. cooperation 22. happiness 23. well-being	21. happiness 22. self-interest 23. scarcity 24. GDP 25. equilibrium 26. common good, commonweal, public weal 27. cooperation 28. ecological footprint

Legkevésbé jellemző vagy nem jellemző	26. common good, commonweal, public weal 27. homo oeconomicus 28. sustainability, sustainable development 29. ecological footprint 30. CSR, corporate social responsibility	24. homo oeconomicus 25. common good, commonweal, public weal 26. invisible hand 27. GDP 28. sustainability, sustainable development 29. ecological footprint 30. CSR, corporate social responsibility	29. homo oeconomicus 30. CSR, corporate social responsibility
--	---	--	--

Forrás: saját szerkesztés

Leggyakrabban előforduló szavak elemzése

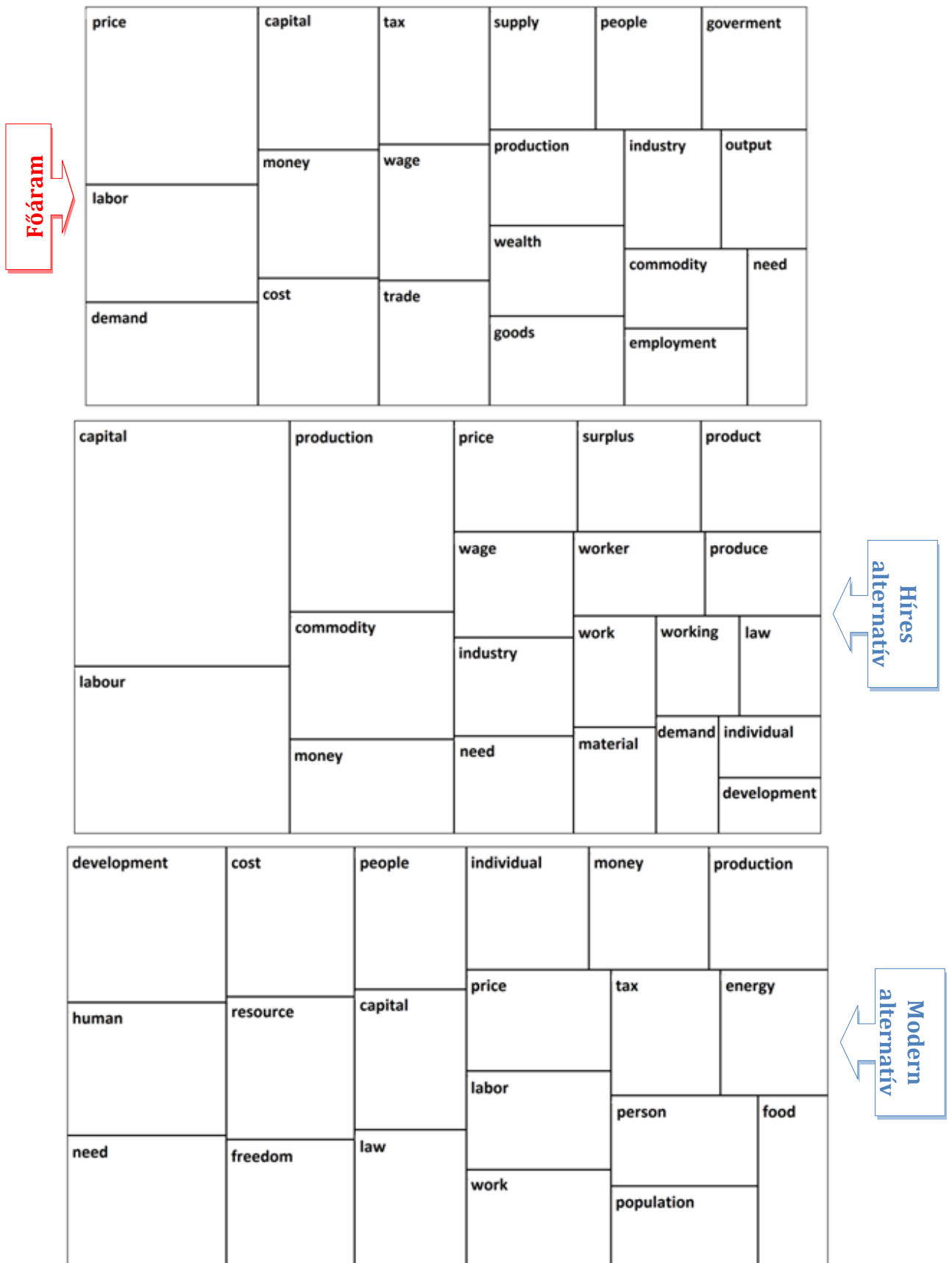
A kulcsszavak előfordulásának vizsgálata után rákerestem, hogy mely szavakat használták a leggyakrabban a vizsgált közgazdasági könyvek három csoportjában.

A 31. ábra az első 300 leggyakrabban előforduló szó szófelhőjét mutatja a főáramú (felső ábra), a híres alternatív (középső ábra), valamint a modern alternatív (alsó ábra) közgazdasági könyvekben a korábban vizsgált 30 kulcsszó nélkül. A szófelhőket a közgazdasági folyóiratokéval megegyező módon készítettem el, azaz a felhőben szereplő szavak előfordulásainak megfelelően súlyozva szerepelnek, amit az egyes szavak betű mérete tükröz. A szavakat jelentésük szerint szintén három csoportba, kategóriába soroltam (32. és 33. sz. melléklet).

A felső ábrán, azaz a főáramú közgazdasági könyvek szófelhőjében a gazdasággal kapcsolatos szavak túlsúlya látható, ugyanakkor néhány társadalmi és környezeti kategóriába sorolható szó is feltűnt. A középső szófelhőben, vagyis a híres alternatív közgazdasági könyvekben a gazdasággal kapcsolatos szavak száma még mindig meghatározó, ugyanakkor szintén néhány társadalmi és környezeti kategóriába sorolt szó is szerepel, hasonló számban, mint a főáramú könyvekben. Az alsó ábrán, a modern alternatív közgazdasági könyvek szófelhőjében egyértelműen szembetűnő a társadalmi és környezeti kategóriába sorolt szavak túlsúlya.

32. ábra: 20 leggyakoribb szó struktúraillusztrációja a közgazdasági könyvek három csoportjában

Forrás: saját szerkesztés NVivo 11 Plus szoftver segítségével

A középső ábrán, a híres alternatív közgazdasági könyvek esetében az első helyen álló, vagyis a leggyakrabban előforduló szó a tőke, míg a 20. helyen a fejlesztés szó áll. Az alsó ábra a modern alternatív közgazdasági könyvek struktúraillusztrációját szemlélteti. Itt az első, vagyis a leggyakrabban előforduló szó a fejlődés/fejlesztés, míg a utolsó helyen az élelmiszer szó szerepel. A főáramú és a híres alternatív közgazdasági könyvek struktúraillusztrációja többnyire gazdasággal kapcsolatos szavakat tartalmaz, míg a modern alternatív közgazdasági könyveké már vegyesebb képet mutat, hiszen a gazdasággal kapcsolatos szavak mellett előfordulnak társadalmi és környezeti jelentést hordozóak is.

A 22. táblázatban összesítettem, hogy a leggyakrabban előforduló szavak szűrése eredményeképpen kapott 300-as találati listában a már korábban meghatározott és vizsgált főáramú és alternatív kulcsszavak milyen gyakorisággal szerepelnek.

22. táblázat: Vizsgált kulcsszavak előfordulási gyakorisága a közgazdasági könyvek három csoportjában az összes szó ismeretében

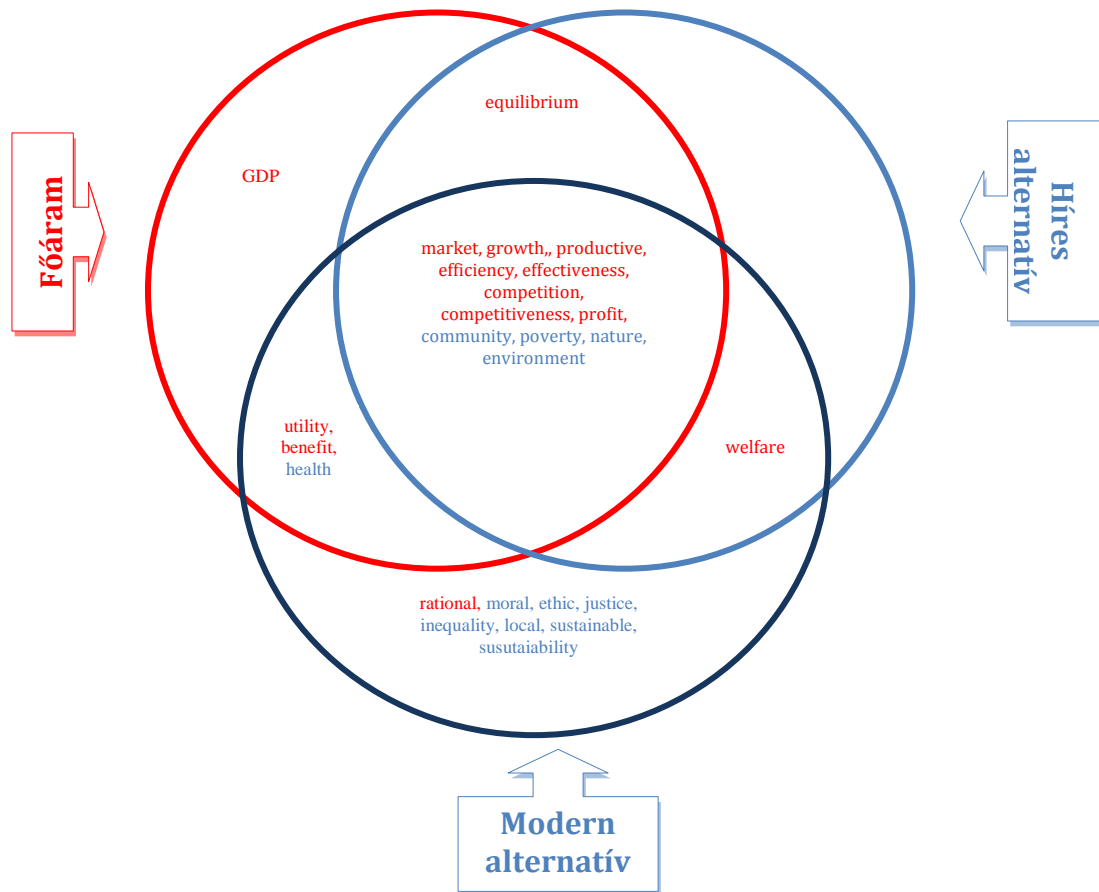
Könyvek	Súlyozott előfordulás összesen (%)	Főáramú kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Alternatív kulcsszavak súlyozott előfordulása (%)	Összes találat	Főáramú kulcsszavak találata	Alternatív kulcsszavak találata
Főáramú	3,35	2,50	0,85	17775	13296	4479
Híres alternatívok	1,96	1,43	0,53	14073	10278	3795
Modern alternatívok	3,92	1,49	2,43	10837	4196	6641
Összesen:				42685	27770	14915

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A főáramú közgazdasági könyvekben előforduló szavak 3,35 %-át adták együtt a meghatározott kulcsszavak, ennek 2,44 %-át a főáramú és 0,91 %-át az alternatív kulcsszavak. A híres alternatív közgazdasági könyvek esetében 1,96 %-ot tett ki az együttes előfordulási érték, amiből 1,43 % a főáramú és 0,53 % az alternatív szavakat jelentette. A modern alternatív közgazdasági könyvekben a főáramú kulcsszavak 1,49 %-kal, míg az alternatív kulcsszavak 2,43 %-kal szerepeltek, ami összesen 3,92 %-ot tett ki az összes előforduló szó ismeretében. Összességében tehát az egyes főáramú közgazdasági könyvekben szereplő összes szó 3,35 %-át adják az egyes vizsgált kulcsszavak, míg a híres alternatívokban 1,96 %-át, addig a modern alternatívokban 3,92 %-át.

A 33. ábra tartalmazza azokat a kulcsszavakat, amelyek szerepelnek az első 300 szó szűrési listájában is. Látható, hogy a főáramú és a híres alternatív közgazdasági könyvek listájában ugyanazok az alternatív kulcsszavak találhatóak meg. Érdekes, hogy a főáramú közgazdasági könyvekben ez a lista kiegészül még egy alternatív kulcsszóval. A modern alternatív közgazdasági könyvek listájában ezek a kulcsszavak kivétel nélkül mind szerepelnek, ugyanakkor ez a lista több alternatív kulcsszóval bővebb. A főáramú kulcsszavak tekintetében jelentősebb különbség van. Egyes főáramú kulcsszavak mind a három listában benne vannak, ugyanakkor mások egyik-egyik csoportban. Ezekről a kulcsszavakról, melyek a listákban szerepelnek tehát elmondható, hogy valóban jellemzik a közgazdaságtan két irányvonalát.

33. ábra: Közgazdasági könyvek három csoportjában leggyakrabban előforduló szavak között szereplő kulcsszavak

Forrás: saját számítás és szerkesztés

4.2.2. Kvalitatív elemzés

Konkordanciaelemzés

A vizsgált könyvek konkordanciaelemzését a 34. sz. melléklet tartalmazza.

Az alternatív közgazdaságtant leíró kulcsszavak közül látható volt, hogy az igazságosság/méltányosság kulcsszó volt az, ami a főáramú könyvekben szerepelt többször. A főáramot meghatározó kulcsszavak közül a profit/profitmaximalizálás, jövedelmező/jövedelmezőség, a jólét és a homo oeconomicus kulcsszavak említése jelentősebb volt a híres alternatív könyvekben, míg a modern alternatívokban a racionalitás, a láthatatlan kéz és az önérdék kulcsszavaké. Ezeknek a kulcsszavaknak a szöveggörnyezet elemzésével részletesebben is foglalkoztam (23. és 24. táblázat).

23. táblázat: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a közgazdasági könyvek három csoportjában

Alternatív kulcsszavak	Főáramú könyvek	Híres alternatív könyvek	Modern alternatív könyvek
	Kulcsszavak szöveggörnyezete		
reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	javadalmazás, ár, adó, elosztás, profit, terhek, munkabér	jövedelem, adó, demokrácia, ár, bérek, ellátás	adó, jövedelem, növekedés, elosztás, gazdaságpolitika, méltányosság-hatékonyság, verseny
Főáramú kulcsszavak	Főáramú könyvek	Híres alternatív könyvek	Modern alternatív könyvek
	Kulcsszavak szöveggörnyezete		
homo oeconomicus	-	neoklasszikus fikció	eredete
welfare	emberi, jóléti állam, fogyasztói, gazdasági, társadalmi	jóléti állam, gazdasági, közösségi, humán	szociális, közjó, közösségi, fenntartható, jóléti állam
profitable, profitability, productive	mezőgazdaság, termelési tevékenység, munka, munkaerő, termék	vállalkozás, monopólium, termelés, mezőgazdaság	munka, gazdasági tevékenység, tőkebefektetés, kereskedelem
invisible hand	piac, Smith, privát érdek, önszabályozás, mechanizmus	támaszkodás	Smith, vezette, privát érdek, piac, bűnei, elegáns
self-interest	motívum, magántulajdon, játéka, verseny	szabad játék, egyenlőség megteremtése, érdekérvényesség, gyakorlati	korrozója, korlátozása, racionális, tiszta, kapzsiság, motiváció, határokat átlépő
rational	fogyasztó, döntéshozás, várakozás	gondolkodás, döntés, fogyasztó, viselkedés	társadalmi választás, döntés, viselkedés, tervezés, egyén racionális önérdéke
profit, profit-maximization	tőkejövedelem, vállalkozó, forrása, mértéke, termelés	tőkefelhalmozás, társadalmi, magán, abnormális	tiszta, individualista maximalizálás, non-profit, hosszú távú

Forrás: saját szerkesztés

Az igazságosság/méltányosság kulcsszó a főáramú könyvekben a javadalalmazás, az árak, az adók, az elosztás, a profit és a munkabér vonatkozásában jelent meg. A híres alternatívokban az előbbieken felül a demokráciához és az ellátáshoz kapcsolódóan, míg a modern alternatívokban a gazdaságpolitikához, a méltányosság-hatékonyság szópárhoz és a versenyhez kapcsolódóan tárgyalták a szerzők műveikben a vizsgált kulcsszót.

A homo oeconomicus kifejezés a főáramú könyvekben nem került említésre. Ugyan Smith-nek tulajdonítják a fogalom meghatározását, de az 1776-ban megjelent *A nemzetek gazdagsága* című könyvében azt konkrétan nem nevezte meg, csak leírta, a mindig racionálisan döntő és önérdekkövető homo oeconomicus viselkedését. A híres alternatív könyvekben neoklasszikus fikcióként írnak róla, míg a modern alternatívokban a homo oeconomicus eredetével foglalkoznak. A jólét gazdasági és társadalmi mivoltában, fogyasztói és emberi aspektusában foglalkoztatta a főáramú könyvek íróit, valamint előkerült a jóléti állam vonatkozásában is a vizsgált kulcsszó. A híres alternatív művekben a főáramhoz hasonló szövegekörnyezetben használták a jólét kifejezését. A modern alternatívokban a szociális, a közösségekre és a közjóra vonatkozó értelemben, valamint a fenntartható, jóléti állam tekintetében foglalkoztak a jóléttel. A jövedelmező/jövedelmezőség a munka, a munkaerő, a termelékenység és a mezőgazdaság révén jelent meg a főáramú könyvekben. A híres alternatív könyvekben a vállalkozások, a monopóliumok, a termelés és a mezőgazdaság kapcsolatában van jelen. A modern alternatív művekben a munka, a gazdasági tevékenység, a tőkebefektetés, és a kereskedelem vonatkozásában írnak a szerzők. A láthatatlan kéz Smith a piac önszabályozó mechanizmusa révén van jelen a főáramú könyvekben. A híres alternatívok a láthatatlan kézre történő támaszkodást tárgyalják. A modern alternatív könyvekben is foglalkoznak Smith-tel, a láthatatlan kézzel, ami a piacot vezeti. Az önérdek kulcsszó, mint motívum jelenik meg a főáramú könyvekben, valamint a magántulajdonhoz kapcsolódik. A híres alternatívokban a szabad játék, egyenlőség megteremtése, érdekérvényesség kapcsán jelenik meg az önérdek. A modern alternatívok az önérdekről, mint a kapzsiságról, annak motivációjáról, korróziójáról és korlátozásáról írnak. A racionális fogyasztó, döntéshozás, várakozások jelennek meg a főáramú folyóiratokban a kulcsszó kapcsán. A híres alternatívokban szintén a racionális fogyasztó, döntés és viselkedés foglalkoztatja a szerzőket. A modern alternatív könyvekben a társadalmi választás, döntés, viselkedés, tervezés, egyén racionális

önérdeke jut szerephez. A profit/profitmaximalizálás kulcsszó a tőkejövedelemhez, a termeléshez kapcsolódóan jelenik meg a főáramú könyvekben, valamint a profit forrását, mértékét is tárgyalják. A híres alternatív könyvek írói a tőkefelhalmozásról, a társadalmi és magán, valamint az abnormális profitról írnak. A modern alternatív szerzeményekben a tiszta profit és individualista profitmaximalizálás mellett a non-profit és a hosszú távú profit is fókuszba került.

A 24. táblázatban egy-egy főáramú és híres, valamint modern alternatív könyvből „kiragadaott” példamondat segítségével illusztrálom a fenti megállapításaimat.

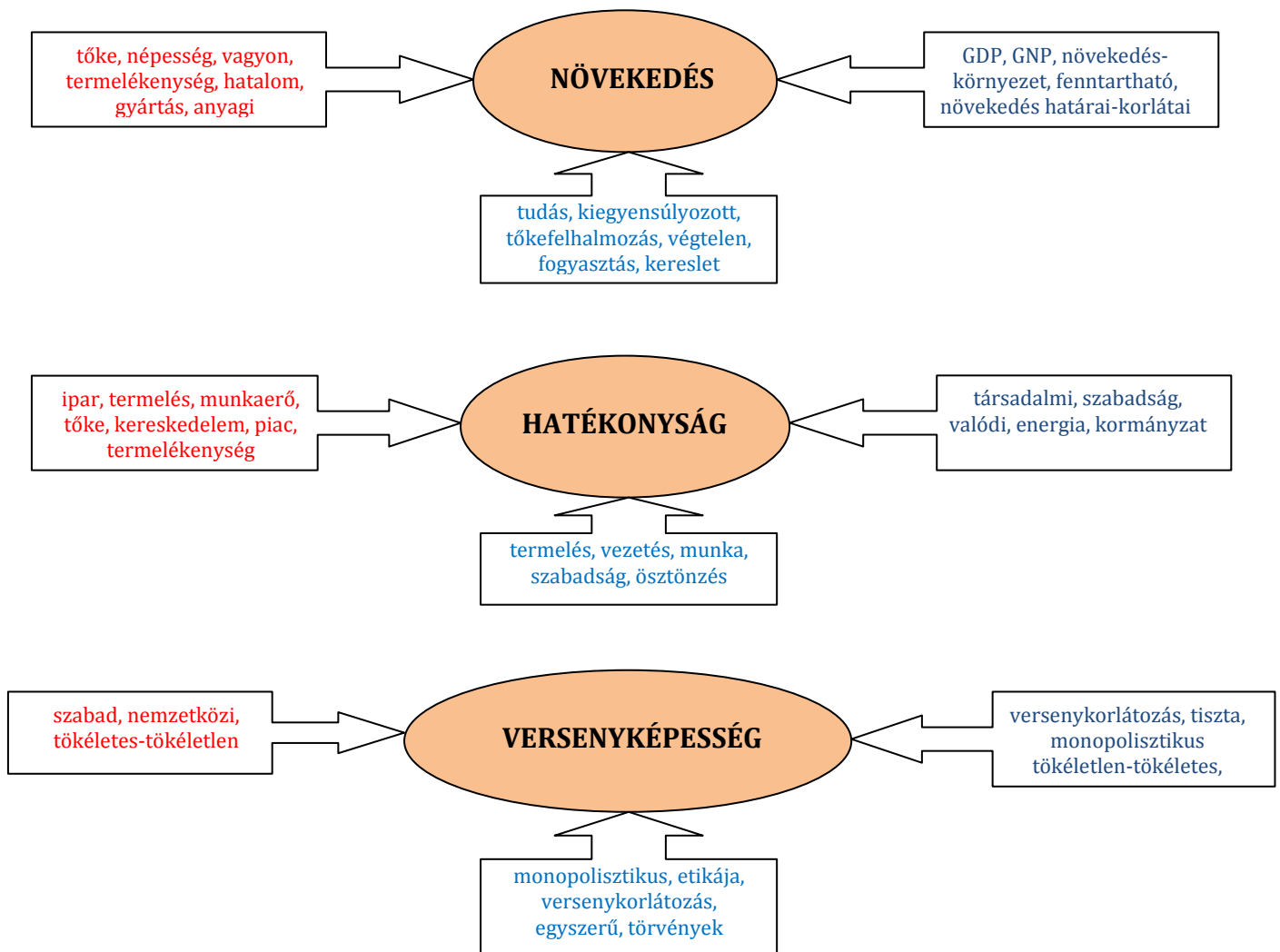
24. táblázat: Vizsgált kulcsszavak szövegekörnyezete a közgazdasági könyvek három csoportjában

Kulcsszó	Példamondat
igazságosság, méltányosság	will produce a fair and equitable distribution of income and property /Samuelson
	democracy allows for an equitable satisfaction of individual wants /G-Roegen
	basic education, health care and equitable land distribution for its success /Sen
profit, profit maximalizálás	is the prospect of a profit in production which determines /Mill
	total social surplus-value or profit produced in a given time /Marx
	meeting employee concerns for both profit and non-profit reasons / Pearce
jövedelmező, jövedelmezőség	the agriculturist as the only productive worker, because his labour alone /Marshall
	value, which is produced by productive labour and appropriated by capitalists /Marx
	would have threatened their highly profitable monopoly of forest and arable /Pearce
jólét	highway will raise consumer economic welfare if its total cost is /Samuelson
	reasonable pseudo measure of the welfare level of a community /G-Roegen
	alternative measure of sustainable economic welfare is needed /Daly
homo oeconomicus	-
	Homo oeconomicus : Neoclassical fiction /G-Roegen
	are the roots of the homo oeconomicus /Sedlacek
racionális, racionalitás	economists use to understand how rational consumers make decisions. We derive /Samuelson
	most rapid optimum satisfaction of rational consumer needs, i.e. the /Marx
	and harmful. It is through rational behavior, which means self-interested /Daly
láthatatlan kéz	Adam Smith proclaimed that the invisible hand of markets would lead to /Samuelson
	by an independent artist. Ho “ invisible hand ” can be relied on to /Pigoue
	when the principle of the invisible hand is trivialized, ethics becomes seemingly /Sedlacek
önérdek	that economic laws (particularly individual self-interest and competition) determine prices /Samuelson
	to the free working of self-interest is likely to promote equality /Pigoue
	everyone must be pursuing her self-interest as her exclusive motivation. /Sen

Forrás: saját szerkesztés

Az „ökonómizmus szentháromságát” alkotó – növekedés, versenyképesség és hatékonyság – kulcsszavak szövegekörnyezetének elemzésével (34. ábra) kiemelten foglalkoztam, hiszen az „ökonómizmus” jelenségének vizsgálatához nélkülözhetetlen.

34. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak konkordanciaelemzése a közgazdasági könyvek három csoportjában

Forrás: saját szerkesztés

A növekedés kulcsszó a főáramú könyvekben anyagi vonatkozásban jelenik meg a tőke, a vagyon és a termelékenység tekintetében, ugyanakkor a hatalom és a népesség növekedése is foglalkoztatta e könyvek szerzőit. A híres alternatív könyvekben a fogyasztás, a kereslet és tőkefelhalmozás mellett a kiegyensúlyozott és végtelen növekedés, valamint a tudás növekedése is előtérbe került. A GDP és a GNP, mint makrogazdasági mutatószámok a modern alternatív könyvekben jelentek meg, értelemszerűen azért, mert akkor még nem alkották meg őket, mikor az egyes vizsgált főáramú és alternatív könyvek megjelentek. A környezet és a növekedés kapcsolatának feltárása is szintén ezekben a könyvekben került fókuszba, a fenntartható növekedés és a növekedés korlátai, határai tárgyalásával. Az ipar, a termelés, a munkaerő, a tőke és a piac hatékonysága a főáramú könyvekben jut jelentős szerephez. A híres alternatív

művekben a termelés, a vezetés és a munkahatékonyság mellett az ösztönzési rendszer hatékonysága is foglalkoztatta a szerzőket. A modern alternatív könyvek írói a kormányzati, az energia, a valódi és a társadalmi hatékonyságot is tárgyalták. A verseny/versenyképesség kulcsszó a nemzetközi, a szabad és a tökéletes-tökéletlen verseny tekintetében került elő a főáramú könyvekben. A verseny annak etikája, a versenytörvények és a versenykorlátozás kapcsán jelent meg a híres alternatív könyvekben. A modern alternatívok szerzőit szintén foglalkoztatták a versenykorlátozás, a tökéletes és tökéletlen verseny, valamint a tiszta és mentális verseny.

Összességében tehát megállapítható, az elemzés eredményeképpen egyértelműen kivehető a különbség a könyvek három csoportja között, hiszen a vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezetete mind a főáramú, mind a híres és a modern alternatív közgazdasági könyvek esetében eltérő. A főáramú közgazdasági művek esetében a vizsgált kulcsszavak gazdasági kontextusban jelentek meg. A híres alternatívok esetében ezek mellé már a társadalmi kontextus is párosul, míg a modern alternatívoknál megjelennek a környezeti vonatkozásai is a vizsgált kulcsszavaknak. A főáramú kulcsszavak közül a növekedést, az alternatívok közül a boldogságot vettem példaként. A növekedés a főáramú közgazdasági könyvekben a tőke, a termelékenység növekedését jelenti a legtöbb esetben. A híres alternatívokban a tudás, a fogyasztás növekedéséről írnak leginkább. A modern alternatív közgazdasági művekben a növekedés határai, a fenntartható növekedés, a növekedés és a környezet kapcsolata szerepel. A boldogság a főáramú közgazdasági könyvekben a fogyasztással, a jövedelemmel kapcsolatban jelenik meg leginkább. A híres alternatív közgazdasági művekben a boldogság a jólét, a társadalmi haladás kontextusában szerepel. A modern alternatívok a boldogságot az elégedettség, a harmóniával írják le.

Egyes kulcsszavak, mint például a GDP, a fenntartható fejlődés vagy az ökolábnyom, amik a múlt században „láttak napvilágot”, értelemszerűen csak azokban a könyvekben szerepelnek, amelyek azután jelentek meg.

A jólét és a jól-lét/jóllét szavak esetében a szerzők a modern alternatívokat kivéve nem tesznek különbséget a két fogalom között. A jól-létet/jóllétet is anyagi (gazdasági) oldalról közelítették meg műveikben. A modern alternatívok társadalmi és környezeti kontextusban is feltűntetik ezeket a kulcsszavakat. Azonban itt is szükséges

megjegyezni, hogy a két fogalmat csak az utóbbi pár évtizedben „ruházták fel” más-más tartalommal.

Olyan sajátos, speciális fogalmak, mint a láthatatlan kéz vagy a homo oeconomicus a vizsgált könyvek közül csak néhányban szerepelnek, azokban is csak gazdasági szövegek környezetben.

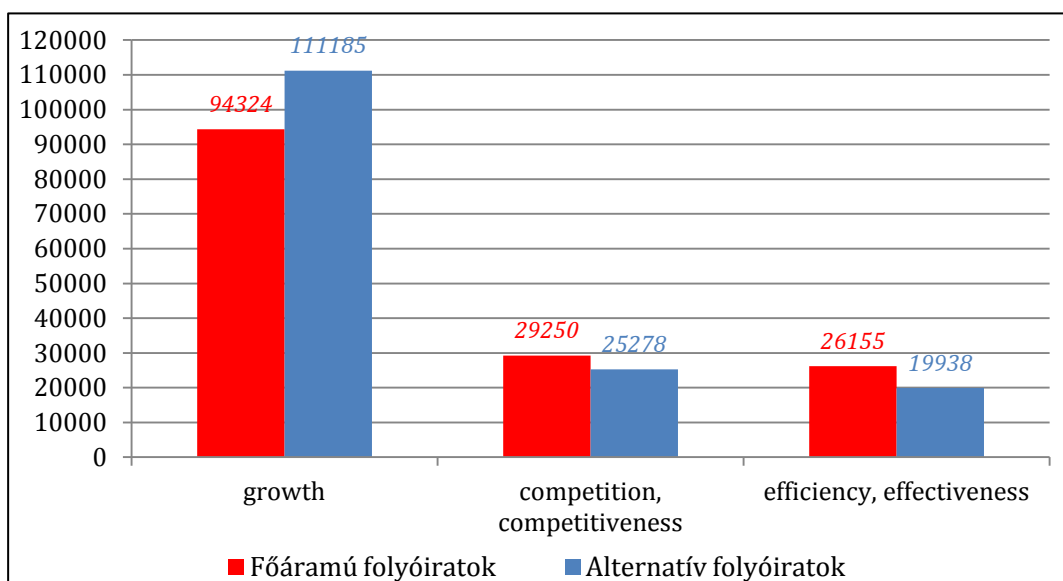
4.3. „Ökonomizmus” jelenségének vizsgálata idősor elemzéssel

Az „ökonomizmus szentháromságát” alkotó növekedés, verseny/versenyképesség és hatékonyság kulcsszavak (Tóth, 2016) előfordulását idősor elemzéssel is megvizsgáltam. Az elemzéshez a GRETl ökonometriai programcsomag legfrissebb verzióját használtam. Az elemzés választ ad arra a kérdésre, hogy a tudományos közgazdasági monográfiákban – azon belül a közgazdasági folyóiratokban – is megmutatkozó, valóban létező, a főáramú közgazdaságtantól megkülönböztethető jelenségről van-e szó. Hipotézisem szerint, ezeknek a szavaknak az előfordulása 1995-től 2015-ig növekvő tendenciát mutat, valamint a vizsgált kulcsszavak rangsorában előkelő helyen szerepelnek, ugyanakkor a 300 leggyakrabban előforduló szó találati listájában is megtalálhatóak. Mindezek teljesülése esetén valóban beszélhetünk a főáramú közgazdaságtantól megkülönböztethető és elhatárolható „ökonomizmusról” a tudományos életben.

Külföldi közgazdasági folyóiratok idősor elemzése

A 35. ábra az „ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulását mutatja a külföldi főáramú és alternatív közgazdasági folyóiratokban.

35. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Látható, hogy a főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokat összevetve nem annyira számottevő a különbség (kb. 5000 találat) a hatékonyság és a verseny/versenyképesség szavak találati eredményében, ugyanakkor a növekedés kulcsszó esetében már jelentősebb (kb. 15000 találat). Emellett meg kell jegyezni, hogy a növekedés gyakrabban használatos szóként van jelen az alternatív közgazdaságtan folyóiratokban. Összességében megállapítható, jelentős számban szerepelnek ezek a kulcsszavak a vizsgált folyóiratokban.

Összehasonlíthatóságuk miatt a fenti találati eredményeket a két folyóiratcsoportra, azok összesített cikkszámára és terjedelmére vetítve (25. táblázat) is vizsgáltam. Az alternatív folyóiratokban a három kulcsszó közül a növekedés többször került említésre mindkét esetben a fentiekhez hasonlóan.

25. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságának” előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelemben vetítve

Kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Előfordulás cikkszámra vetítve			Előfordulás terjedelemben vetítve	
growth	7,7787	7,9452	growth	0,5305	0,6397
competition, competitiveness	2,4122	1,8063	competition, competitiveness	0,1645	0,1454
efficiency, effectiveness	2,1569	1,4248	efficiency, effectiveness	0,1471	0,1147

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A 26. táblázat a vizsgált három kulcsszó találati eredményeinek leíró statisztikáit összegzi.

26. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek leíró statisztikái a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Kulcsszó	Mean	Median	Minimum	Maximum
growth alt.	5294,5	4684,0	3080,0	9039,0
growth főá.	4491,6	4350,0	0,00000	6942,0
efficiency, effectiveness alt.	949,43	1012,0	326,00	1878,0
efficiency, effectiveness főá.	1245,5	1129,0	0,00000	2149,0
competition, competitiveness alt.	1203,7	989,00	554,00	2246,0
competition, competitiveness főá.	1392,9	1327,0	0,00000	2046,0
Kulcsszó	Std. Dev.	C.V.	Skewness	Ex. kurtosis
growth alt.	1765,4	0,33344	0,58703	-0,95537
growth főá.	1587,1	0,35334	-0,72414	1,2935
efficiency, effectiveness alt.	394,75	0,41578	0,26477	-0,40231
efficiency, effectiveness főá.	525,22	0,42170	-0,0067252	-0,015850
competition, competitiveness alt.	562,43	0,46725	0,73468	-0,92180
competition, competitiveness főá.	442,77	0,31789	-1,2154	2,8510
Kulcsszó	5% Perc.	95% Perc.	IQ range	Missing obs.
growth alt.	3109,0	8922,0	2975,0	0
growth főá.	269,40	6919,6	2160,5	0
efficiency, effectiveness alt.	335,30	1830,9	660,00	0
efficiency, effectiveness főá.	70,200	2143,3	854,50	0
competition, competitiveness alt.	557,00	2242,1	940,50	0
competition, competitiveness főá.	89,700	2037,3	524,00	0

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

Az összes vizsgált kulcsszó elemzésénél kapott rangsorok listájában a 27. táblázat szerint alakult a növekedés, versenyképesség és hatékonyság szavak rangja.

27. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak rangja az összes vizsgált kulcsszó listájában és a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

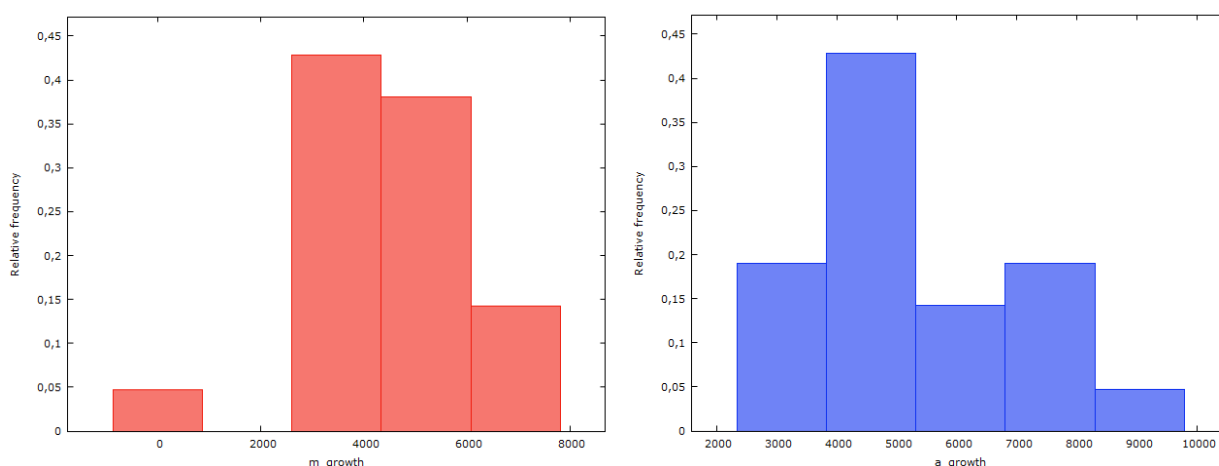
"Ökonomizmus szentháromságát" alkotó kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Rang a kulcsszavak előfordulási listájában		Rang átlaga a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában	
growth	3.	3.	13,6	28,2
efficiency, effectiveness	11.	16.	166	140,3
competition, competitiveness	8.	14.	111,2	171,3

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Mind a főáramú, mind az alternatív közgazdasági folyóiratokban az összes vizsgált kulcsszó rangsorában a hatékonyság és a verseny/versenyképesség szavak a középmezőnyben szerepelnek – az első 10-ben nem szerepelnek – azonban a növekedés szó mindkét esetben az előkelő 3. helyet foglalja el. A növekedés kulcsszó a főáramú folyóiratokban a jellemző, míg az alternatívokban a leginkább jellemző kulcsszó kategóriába tartozik. A hatékonyság és a verseny/versenyképesség kulcsszavak a vizsgált folyóiratok mindkét csoportjában a többnyire jellemző kulcsszó kategóriájában foglalnak helyet. A 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a növekedés kulcsszó mindkét esetben az első 100, míg a hatékonyság és a verseny/versenyképesség szavak a második 100 találatban szerepelnek.

A 36. ábra a növekedés kulcsszó találati eredményeinek eloszlásairól készített hisztogramokat szemlélteti.

36. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

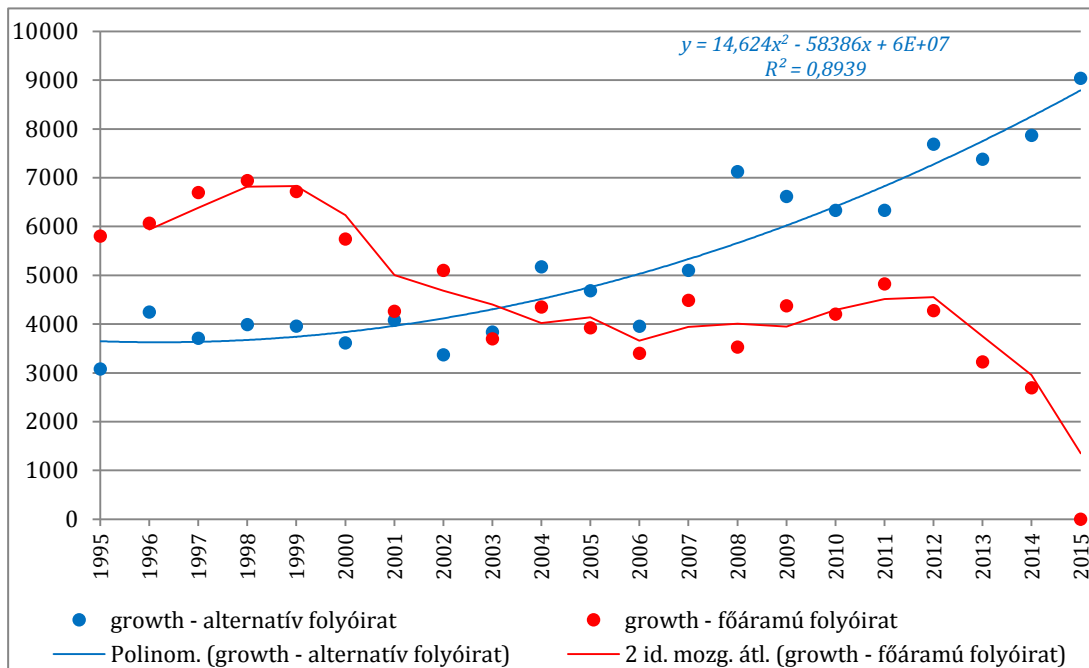
Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A hisztogramok szöveges outjait a 35. sz. melléklet tartalmazza. A növekedés kulcsszó gyakoriságának vizsgálata alapján látható, hogy a főáramú folyóiratokban (m_growth) a 2603 és a 4338 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak (43 % körül volt a részarányuk). Az alternatív folyóiratokban (a_growth) szintén közel 43 %-os részaránnyal, a 3824 és a 5314 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak.

A 37. ábra a növekedés kulcsszó előfordulásának alakulását szemlélteti 1995 és 2015 közötti időszakban a főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokban.

37. ábra: Növekedés kulcsszó előfordulásának alakulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között

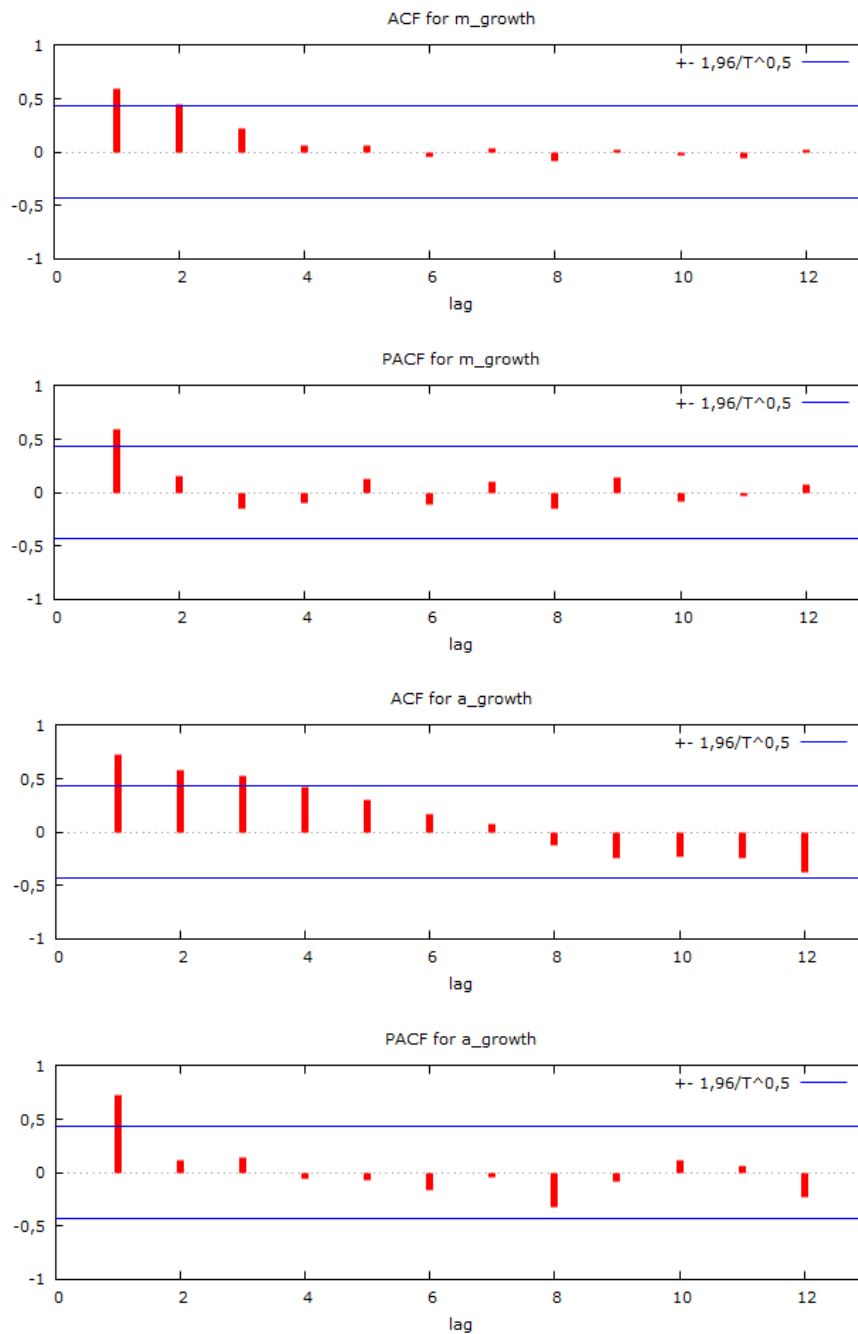

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A diagramokon szembeűnő, hogy míg a főáramú közgazdasági folyóiratokban csökkenő tendenciát mutat a szó előfordulásának alakulása, addig az alternatív közgazdasági folyóiratokban éppen ellenkező tendencia érvényesül. A változás átlagos mértéke ($\bar{d}$) alapján az alternatív folyóiratokban az adott időszakban évente 297,95 előfordulással nőtt, míg a főáramú folyóiratokban 163,68 előfordulással csökkent a szó elfordulása (36. sz. melléklet). A 2003-as év fordulópontnak tekinthető a kulcsszó előfordulásának alakulásában, hiszen ebben az évben hagyta le az alternatív közgazdasági folyóiratokban szereplő előfordulások száma a főáramúakét. 2008-tól ugrásszerűen megnövekedett az alternatív közgazdasági folyóiratokban a szó használata.

A fenti ábra alapján a feltételezésem az, hogy a növekedés kulcsszó előfordulásának idősorai a főáramú és az alternatív folyóiratokban nem stacionáriusak, mivel kifejezett trendeket lehet megfigyelni, míg a főáramú folyóiratok esetében csökkenést, addig az alternatívoknál emelkedést. A megállapításaim alátámasztására korrelogramot (38. ábra) készítettem, 12-es késleltetésig számítva.

38. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A korrelogramok szöveges outjait a 37. sz. melléklet tartalmazza. Az alternatív folyóiratok esetében látható, hogy az ACF (azaz Autocorrelation Function) csak a 4. időszak után cseng le és ez nem konzisztens a stacionaritás feltételezésével. Az első négy késleltetési szinten szignifikáns az autokorreláció és a parciális autokorreláció (PACF, azaz Partial Autocorrelation Function) az első megfigyelésnél szignifikáns, azaz idősorunk ebből a szempontból nem stacionárius. A főáramú folyóiratok esetében az

idősor a korrelogram szerint stacionárius. A korrelogram adattáblájából az AC és a PAC értékei mellett látszik, hogy a Ljung – Box Q értéke sehol sem szignifikáns.

Megállapításaim igazolásához, a stacionaritás tesztelésére a kiterjesztett Dickey – Fuller (ADF) próbát alkalmaztam, mely igen széles körben alkalmazott egységgyök-teszt. Az eredmények ellenőrzésére elvégeztem az ADF-GLS, valamint a Kwiatkowski – Phillips – Schmidt – Shin-féle KPSS-tesztet is, hogy megbizonyosodjak arról, valóban helyesek-e a következtetésem (21. táblázat). Adkins (2014) szerint mindkét módszer szignifikánsan nagyobb magyarázó erővel bír, mint az ADF-próba, ugyanis nem ritka jelenség, hogy olyan esetekben is elutasítják a H_0 hipotézist, amikor azt a kiterjesztett Dickey – Fuller-próba elfogadja. Azokban az esetekben, amikor az ADF és az ADF-GLS-teszt más eredményt mutatott, mint a KPSS, azt fogadtam el, amelyet a többség bizonyított, viszont ha két teszt ellent mondott egymásnak, akkor a KPSS-tesztet tekintettem helyesnek. Mindezek alapján a főáramú, valamint az alternatív folyóiratokban szereplő növekedés kulcsszó előfordulásának idősorát is nem stacionáriusnak határoztam meg.

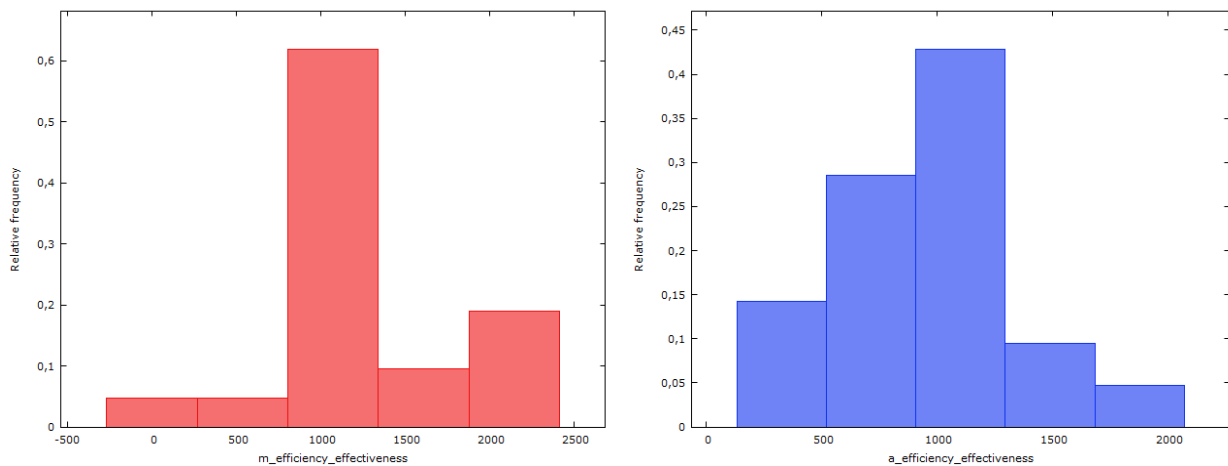
Előfordulhat, hogy a modellek együtthatói idővel megváltoznak. Ennek sokféle oka lehet, például valamilyen külső hatás (háború, válság, technológiai fejlődés) vagy valamilyen intézményi, esetleg politikai változás. Mivel a 2007-2009-es gazdasági világválság beleesett a vizsgált időintervallumba, ezért megvizsgáltam, hogy esetleg hatással volt-e az idősoros adataimra. Ugyanakkor, ha a vizsgált idősorokban strukturális törés van, akkor ez nagyban befolyásolhatja az egységgyök vizsgálat eredményeit is. Egy strukturális törés, az adott idősor középértékének permanens eltolódását eredményezi (Perron, 1989). A strukturális stabilitás tesztelésére is több módszer áll rendelkezésre. Vizsgálataimhoz a Cumulative Sum (CUSUM) tesztet használtam. Egyik esetben sem találtam strukturális törést, az együtthatók stabilak (38. sz. melléklet). Tehát mondhatni, hogy a válság nem volt hatással a kulcsszó előfordulására a vizsgált folyóiratokban. Azonban a vizsgált idősorokra nézve, látható, hogy 2008-tól ugrásszerűen megnövekedett az alternatív közgazdasági folyóiratokban a növekedés kulcsszó használata.

Az alternatív folyóiratokban a növekedés szó előfordulásának alakulására az idő függvényében másodfokú polinomiális növekvő trend illeszthető. Az $R^2=0,8939$ értéke jó közelítést mutat. A modell illeszkedését a 39. sz. melléklet tartalmazza. A főáramú folyóiratoknál mozgóátlagolást végeztem, a felrajzolt vonal jól követi a függvény alakját.

Ebben az esetben is lehetne (negyedfokú csökkenő) polinomiális trendet illeszteni a szó előfordulásának alakulására, ahol az R^2 értéke nagyon jó illeszkedést mutatna, azonban „a fokszám növelésével a reziduális variancia csökken, illetve ha túl magas lesz a fokszám, akár véletlen ingadozás is beépülhet az idősorba” (Závoti, 2010). P-ed fokú polinomok közül a másodfokú, vagyis a parabola a legismertebb és használatosabb. Ezen okból kifolyólag, valamint Závoti-ra hivatkozva csak a másodfokú és harmadfokú polinomokat rajzoltam fel, a felett már mozgóátlagolást végeztem. Emellett a modellek illeszkedését csak akkor fogadtam el, ha az R^2 értéke 0,8 felett volt (34. ábra).

A 39. ábra a hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek eloszlásairól készített hisztogramokat szemlélteti.

39. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

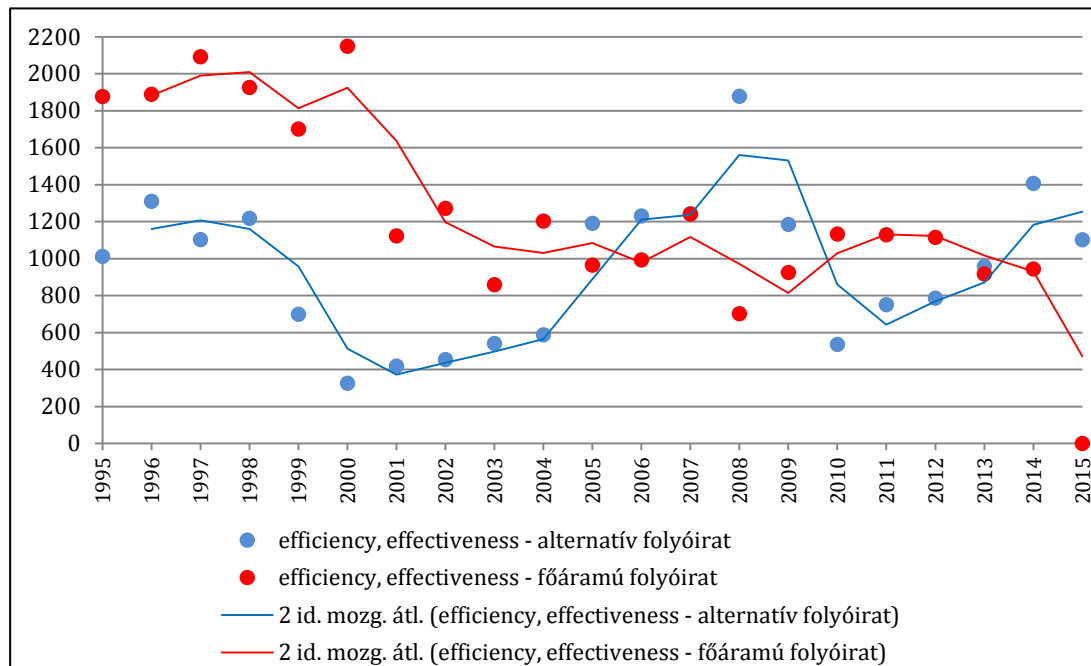

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A hisztogramok szöveges outjait a 40. sz. melléklet tartalmazza. A hatékonyság kulcsszó gyakoriságának vizsgálata alapján jól látszik a főáramú folyóiratokban, hogy a 805 és a 1343 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak (62 % körül volt a részarányuk). Az alternatív folyóiratokban szintén közel 43 %-os részaránnyal, a 908 és a 1296 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak.

A 40. ábra a hatékonyság kulcsszó előfordulásának alakulását szemlélteti 1995 és 2015 közötti időszakban a külföldi főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokban.

40. ábra: Hatékonyság kulcsszó előfordulásának alakulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között

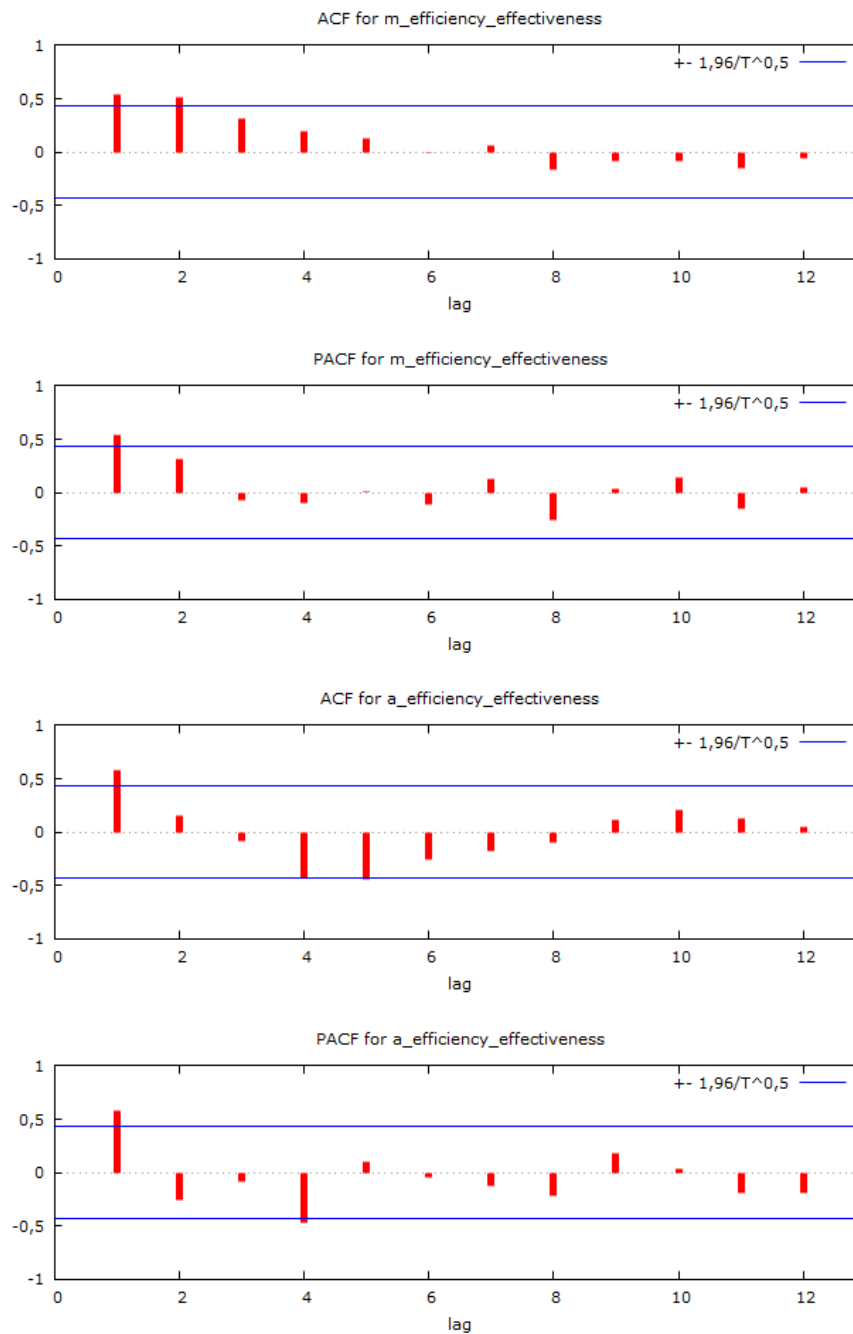

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Látható, hogy míg a főáramú közgazdasági folyóiratokban csökkenő tendenciát mutat a vizsgált szó előfordulásának alakulása, addig az alternatív folyóiratok esetében hullámzó mozgást tapasztalhatunk. A vizsgált időszak első felében hasonló tendencia érvényesül, mint a növekedés kulcsszónál. A fordulóponthoz itt a 2005-ös évre tehető, ebben az évben hagyta le az alternatív közgazdasági folyóiratokban szereplő előfordulások száma a főáramúét. 2008-ben ugrásszerűen megnövekedett az alternatív közgazdasági folyóiratokban ennek a szónak is az említése, majd 2010-re jelentősen csökkent. Ezt követően ismét növekvő tendencia érvényesült. Ugyanakkor a főáramú közgazdasági folyóiratokban a hatékonyság kulcsszó használatára ellentétes tendencia jellemző.

A fenti ábráról szembetűnő, hogy a hatékonyság kulcsszó előfordulásának időszora a főáramú folyóiratok esetében nem stacionárius, mivel kifejezett trendet, csökkenést lehet megfigyelni. Az alternatív folyóiratokban esetében trend hiányában az idősort stacionáriusnak feltételezem. A megállapításaim alátámasztására korrelogramot (41. ábra) készítettem, 12-es késleltetésig számítva.

41. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A korrelogramok szöveges outjait a 41. sz. melléklet tartalmazza. A korrelogramok adattáblájából az AC és a PAC értékei mellett látszik, hogy a Ljung – Box Q értékei kifejezetten közel vannak a szignifikáns értékekhez, ezért nehéz állást foglalni. A főáramú és az alternatív folyóiratok esetében is az idősort egységesen nem stacionáriusnak feltételezem.

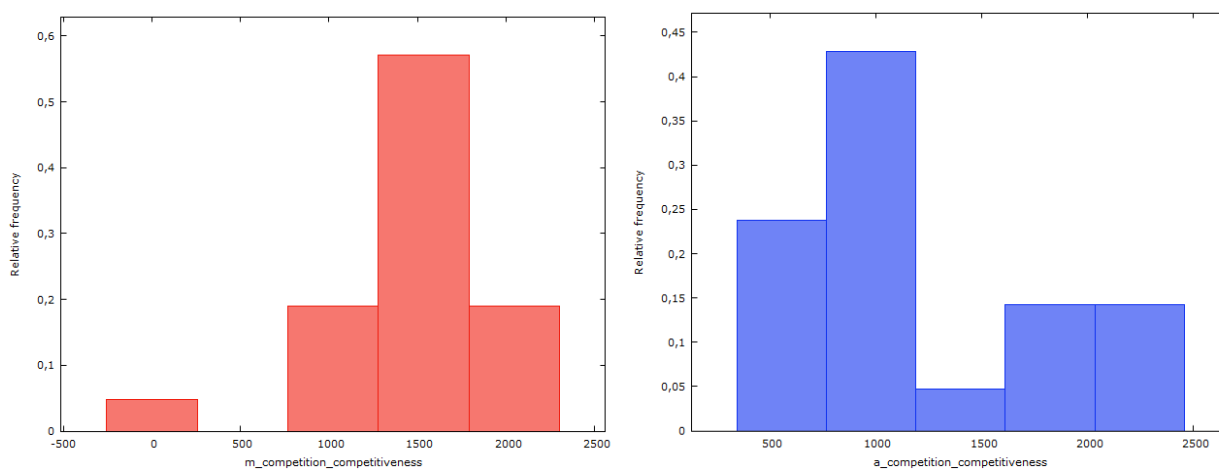
Megállapításaim igazolásához, a stacionaritás tesztelésére szintén a kiterjesztett Dickey – Fuller (ADF) próbát alkalmaztam, az eredmények ellenőrzésére elvégeztem az ADF-GLS, valamint a Kwiatkowski – Phillips – Schmidt – Shin-féle KPSS-tesztet is, hogy megbizonyosodjak arról, valóban helyesek-e a következtetésem (21. táblázat). A kapott eredmények összesítése alapján mind a főáram, mind az alternatív folyóiratokban szereplő hatékonyság kulcsszó előfordulásának idősorát nem stacionáriusnak határoztam meg.

A strukturális stabilitás tesztelésére ebben az esetben is a Cumulative Sum (CUSUM) tesztet használtam. Egyik esetben sem találtam strukturális törést, az együtthatók stabilak (42. sz. melléklet). A válság nem volt hatással a kulcsszó előfordulására a vizsgált folyóiratokban. Azonban a vizsgált idősorokra nézve, megállapítható, hogy 2008-tól ugrásszerűen megnövekedett az alternatív közgazdasági folyóiratokban a hatékonyság kulcsszó használata, míg a főáramúakban a felére csökkent.

Mind a főáramú, mind az alternatív folyóiratoknál mozgóátlagolást végeztem (37. ábra), a felrajzolt vonalak jól követik a függvények alakját. A főáramú folyóiratok esetében (negyedfokú csökkenő) polinomiális trendet is lehetne illeszteni a szó előfordulásának alakulására, ahol az R^2 értéke jó illeszkedést mutatna, azonban Závoti-ra hivatkozva ezt elvettem.

A 42. ábra a verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek eloszlásairól készített hisztogramokat szemlélteti.

42. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

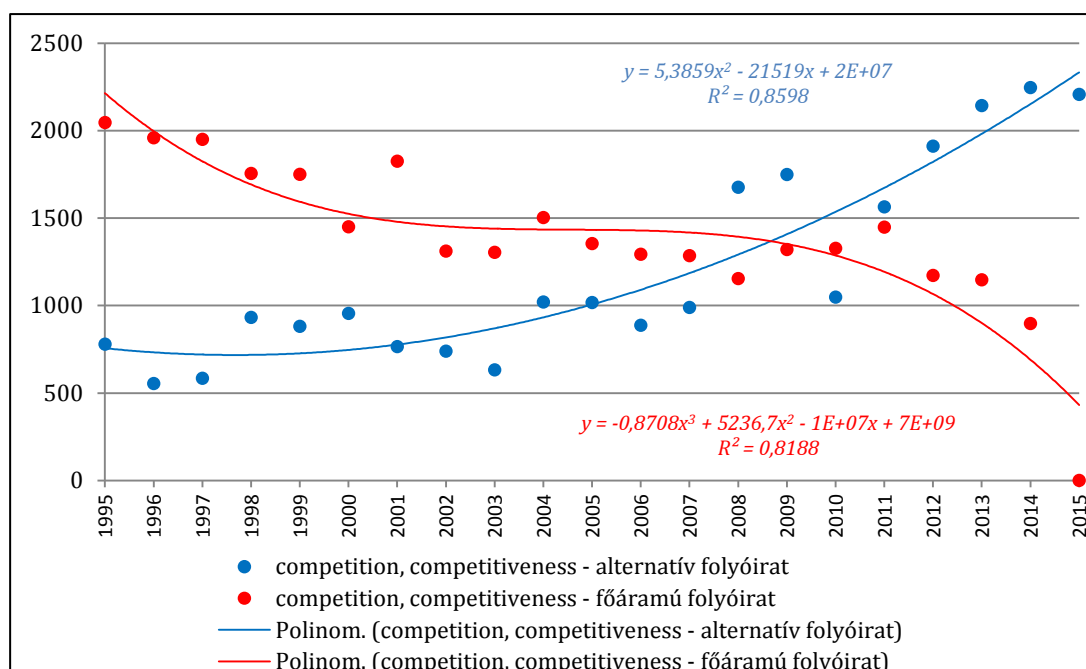

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A hisztogramok szöveges outjait a 43. sz. melléklet tartalmazza. A verseny/versenyképesség kulcsszó gyakoriságának vizsgálata alapján jól látszik a főáramú folyóiratokban, hogy a 1278 és a 1790 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak (57 % körül volt a részarányuk). Az alternatív folyóiratokban szintén közel 43 %-os részarányal, a 765 és a 1188 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak.

A 43. ábra a verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának alakulását szemlélteti 1995 és 2015 közötti időszakban a külföldi főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokban.

43. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának alakulása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között

Forrás: saját számítás és szerkesztés

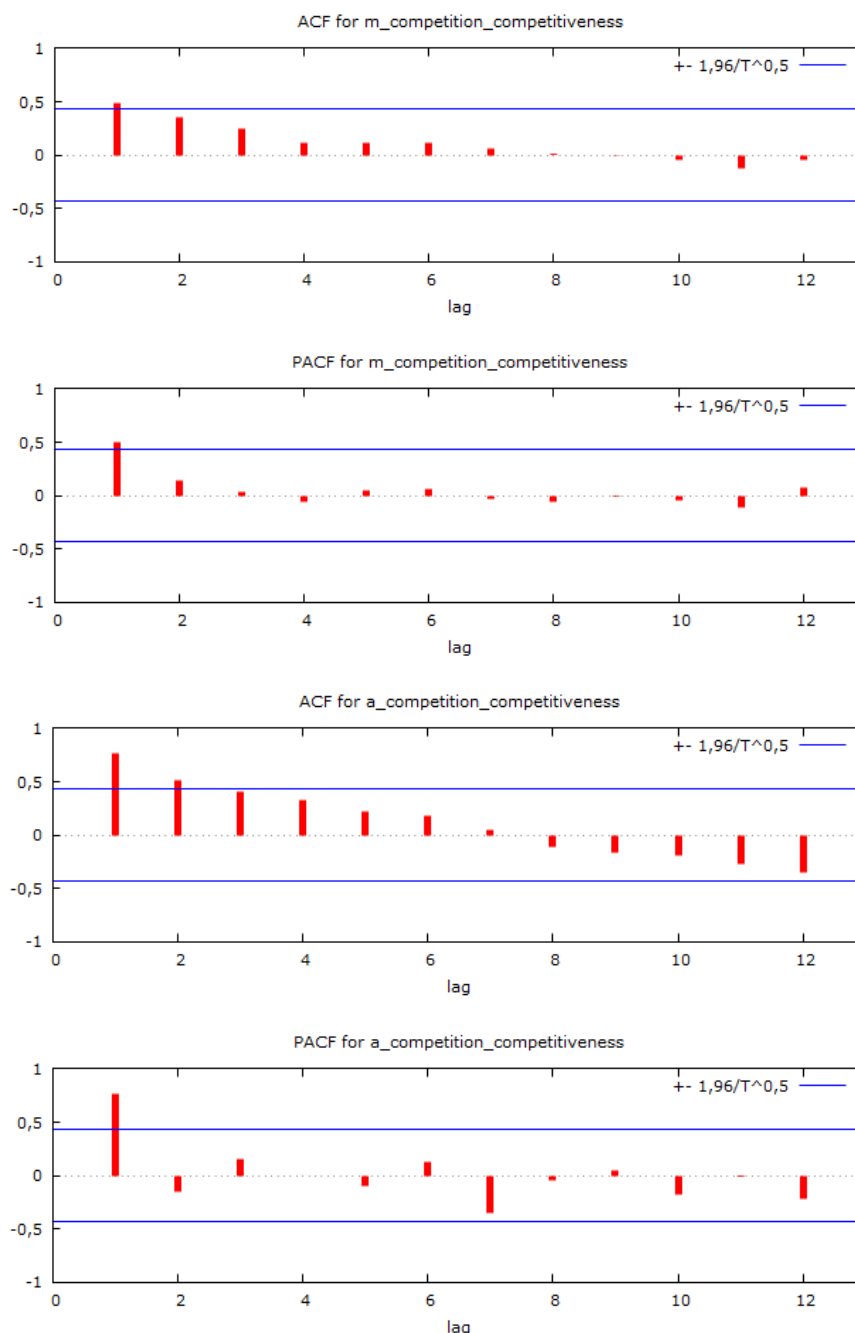
A diagramokon szembevetendő, hogy míg a főáramú közgazdasági folyóiratokban csökkenő tendenciát mutat a szó előfordulásának alakulása, addig az alternatív közgazdasági folyóiratokban éppen ellenkező tendencia érvényesül. A változás átlagos mértéke ($\bar{d}$) alapján a szó előfordulása az alternatív folyóiratokban az adott időszakban évente 71,4 előfordulással nőtt, míg a főáramú folyóiratokban 60,47 előfordulással csökkent. A fordulópont itt a 2008-as év volt, ugyanis ekkor már gyakrabban fordult elő a verseny/versenyképesség kulcsszó az alternatív folyóiratokban. Ezt követően ugrásszerűen megnövekedett az alternatív közgazdasági folyóiratokban a vizsgált szó

használata, bár a 2010-es és a 2011-es év kakukktojásként szerepel ebben a növekvő tendenciában.

Látható a fenti ábrán, hogy a verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának idősora a főáramú és az alternatív folyóiratokban sem stacionárius, mivel kifejezett trendet lehet megfigyelni, míg a főáramú folyóiratokban csökkenést, addig az alternatívokban emelkedést. A megállapításaim alátámasztására korrelogramot (44. ábra) készítettem, 12-es késleltetésig számítva.

44. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A korrelogramok szöveges outjait a 44. sz. melléklet tartalmazza. Az alternatív folyóiratok esetében az első három késleltetési szinten szignifikáns az autokorreláció (minden szokásos szignifikanciaszinten) és a parciális autokorreláció az első megfigyelésnél szignifikáns, azaz idősorunk ebből a szempontból nem stacionárius. A főáramú folyóiratok esetében a korrelogramok adattáblájából az AC és a PAC értékei mellett az látszik, hogy a Ljung – Box Q értéke sehol sem szignifikáns, így az idősor stacionárius.

Megállapításaim igazolásához, a stacionaritás tesztelésére szintén a kiterjesztett Dickey – Fuller (ADF) próbát alkalmaztam, majd az eredmények ellenőrzésére elvégeztem az ADF-GLS, valamint a Kwiatkowski – Phillips – Schmidt – Shin-féle KPSS-tesztet is, hogy megbizonyosodjak arról, valóban helyesek-e a következtetésem (28. táblázat).

28. táblázat: Stacionaritás vizsgálata az ADF, az ADF-GLS és a KPSS-teszt eredményei alapján a külföldi közgazdasági folyóiratokban

Kulcsszó	ADF-teszt (konstanssal és trenddel)	ADF-GLS- teszt	KPSS- teszt (trenddel)	Stacionaritás
	<i>H₀: egységgyök megléte – nem stacionárius H₁: egységgyök elvetése – stacionárius</i>	<i>H₀: egységgyök megléte – nem stacionárius H₁: egységgyök elvetése – stacionárius</i>	<i>H₀: egységgyök elvetése – stacionárius H₁: egységgyök megléte – nem stacionárius</i>	
m_growth	-1,60935 (p=0,7897)	-2,08908 (>10%)	0,0746476 (>10%)	nem stacionárius
a_growth	-2,62965 (p=0,2669)	-1,53823 (>10%)	0,173026 (>1%)	nem stacionárius
m_efficiency, effectiveness	-2,24166 (p=0,4657)	-1,96113 (>10%)	0,101824 (>10%)	nem stacionárius
a_efficiency, effectiveness	0,771648 (p=0,9998)	-2,30989 (>10%)	0,0774458 (>10%)	nem stacionárius
m_competition, competitiveness	-0,444225 (p=0,986)	-2,17257 (>10%)	0,0909542 (>10%)	nem stacionárius
a_competition, competitiveness	-1,63576 (p=0,779)	-1,15683 (>10%)	0,173846 (>1%)	nem stacionárius

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A kapott eredmények összesítése alapján mind a főáramú folyóiratokban, mind az alternatívokban szereplő verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának idősorát nem stacionáriusnak határoztam meg.

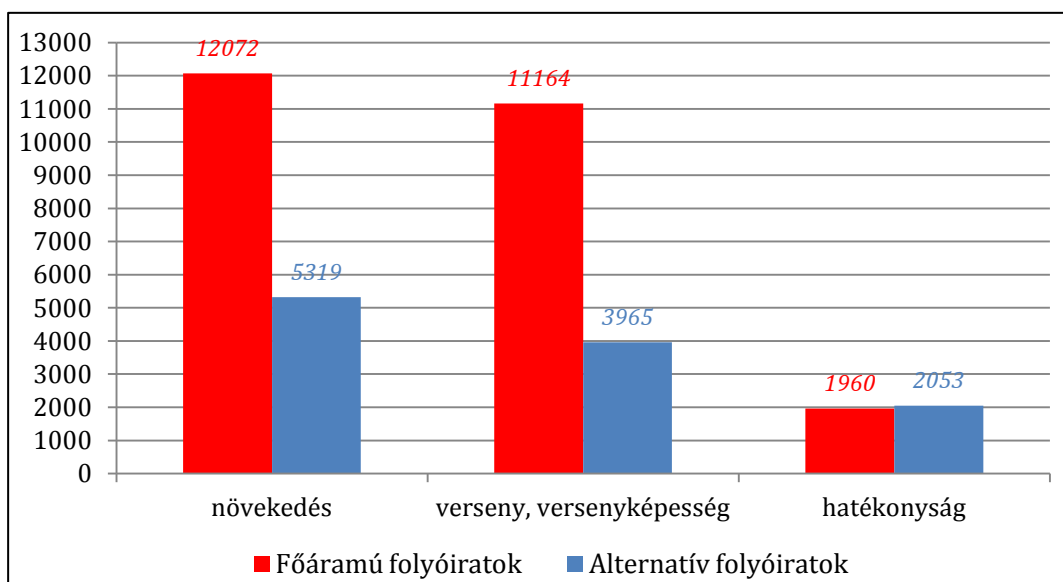
A strukturális stabilitás tesztelésére ebben az esetben is a Cumulative Sum (CUSUM) tesztet használtam. Egyik esetben sem találtam strukturális törést, az együtthatók stabilak (45. sz. melléklet). A válság nem volt hatással a kulcsszó előfordulására a vizsgált folyóiratokban. Azonban a vizsgált idősorokra nézve, megállapítható, hogy a 2008-as év fordulópont volt az idősoroknál, ugyanis ettől az évtől már gyakrabban fordult elő a verseny/versenyképesség kulcsszó az alternatív folyóiratokban, mint a főáramúakban.

Látható a 40. ábrán, hogy míg a főáramú közgazdasági folyóiratokban harmadfokú polinomiális csökkenő tendenciát mutat a vizsgált szó előfordulásának alakulása, addig az alternatív közgazdasági folyóiratokban éppen ellenkező tendencia érvényesül, másodfokú polinomiális növekedés. Az R^2 értéke mindkét esetben jó közelítést mutat. A modellek illeszkedését a 46. sz. melléklet tartalmazza.

Hazai közgazdasági folyóiratok idősor elemzése

A 45. ábra az „ökonimizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulását mutatja a hazai főáramú és alternatív közgazdasági folyóiratokban.

45. ábra: „Ökonimizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A vizsgált kulcsszavak közül a növekedés és a verseny/versenyképesség szó a főáramú közgazdasági folyóiratokban, míg a hatékonyság kulcsszó az alternatív folyóiratokban fordul elő gyakrabban. A növekedés és a verseny/versenyképesség szavak találati

eredményeiben jelentős a különbség a folyóiratok két csoportjában, ugyanakkor a hatékonyság kulcsszó esetében nem számottevő.

Összehasonlíthatóságuk miatt a fenti találati eredményeket a két folyóiratcsoportra, azok összesített cikkszámára és terjedelmére vetítve (29. táblázat) is vizsgáltam. Az alternatív folyóiratokban a három kulcsszó közül a hatékonyság többször került említésre mindkét esetben a fentiekhez hasonlóan.

29. táblázat: "Ökonómizmus szentháromságának" előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelemre vetítve

Kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Előfordulás cikkszámra vetítve			Előfordulás terjedelemre vetítve	
növekedés	2,5015	1,1996	növekedés	0,1970	0,1636
verseny, versenyképesség	2,3133	0,8942	verseny, versenyképesség	0,1822	0,1219
hatékonyság	0,4061	0,4630	hatékonyság	0,0320	0,0631

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A 30. táblázat a vizsgált három kulcsszó találati eredményeinek leíró statisztikáit összegzi.

30. táblázat: „Ökonómizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek leíró statisztikái a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Kulcsszó	Mean	Median	Minimum	Maximum
növekedés alt.	253,29	243,00	52,000	630,00
növekedés főá.	574,86	569,00	277,00	896,00
hatékonyság alt.	97,762	86,000	7,0000	300,00
hatékonyság főá.	93,333	87,000	53,000	206,00
verseny, versenyképesség alt.	188,81	183,00	15,000	851,00
verseny, versenyképesség, főá.	531,62	578,00	202,00	852,00
Kulcsszó	Std. Dev.	C.V.	Skewness	Ex. kurtosis
növekedés alt.	175,51	0,69294	0,58592	-0,76825
növekedés főá.	161,99	0,28179	0,075751	-0,74367
hatékonyság alt.	77,820	0,79602	0,78798	0,15718
hatékonyság főá.	40,241	0,43115	1,2530	1,0492
verseny, versenyképesség alt.	182,56	0,96688	2,3227	6,3407
verseny, versenyképesség, főá.	193,19	0,36340	-0,094181	-1,1174

Kulcsszó	5% Perc.	95% Perc.	IQ range	Missing obs.
növekedés alt.	52,100	619,50	284,50	0
növekedés főá.	282,40	885,10	285,00	0
hatékonyság alt.	8,0000	289,70	130,00	0
hatékonyság főá.	53,200	201,10	50,500	0
verseny, versenyképesség alt.	15,900	804,50	194,00	0
verseny, versenyképesség, főá.	206,00	846,10	329,50	0

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

Az összes vizsgált kulcsszó elemzésénél kapott rangsorok listájában a 31. táblázat szerint alakult a növekedés, verseny/versenyképesség és hatékonyság szavak rangja.

31. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak rangja az összes vizsgált kulcsszó listájában és a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

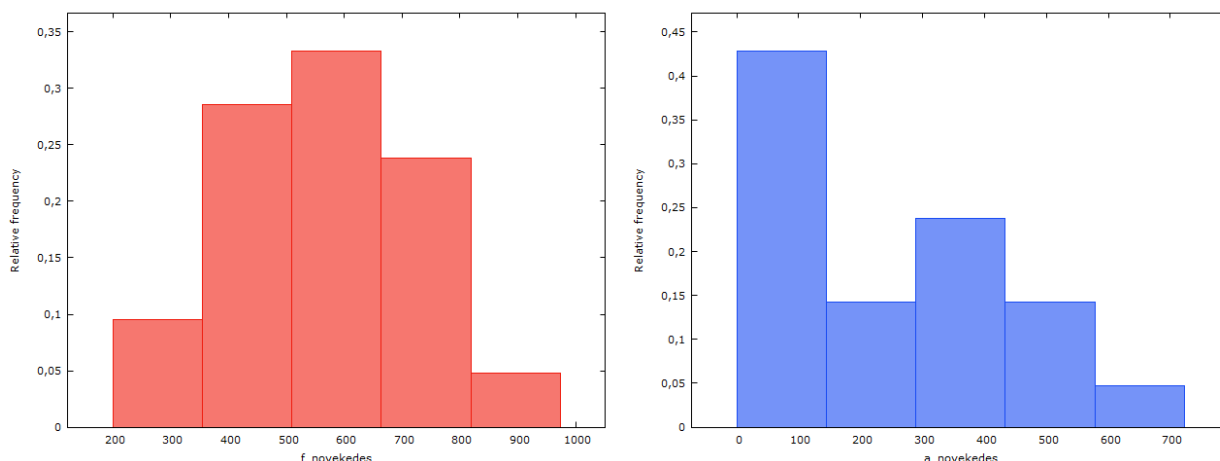
"Ökonomizmus szentháromságát" alkotó kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Rang a kulcsszavak előfordulási listájában		Rang átlaga a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában	
növekedés	2.	4.	33,4	90,8
hatékonyság	12.	12.	142,8	156
verseny, versenyképesség	3.	6.	118,6	162,3

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Míg a főáramú közgazdasági folyóiratokban az összes vizsgált kulcsszó rangsorában a növekedés és a verseny/versenyképesség szavak a dobogón végeztek, addig a hatékonyság szó a középmezőnyben szerepel. Az alternatív közgazdasági folyóiratok esetében a növekedés kulcsszó a 4. helyet foglalja el, míg a másik két vizsgált kulcsszó hátrább található a listában. A három kulcsszó a vizsgált folyóiratok mindkét csoportjában a leginkább jellemző és a jellemző kategóriában szerepel. A 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a növekedés kulcsszó mindkét esetben az első 100, míg a hatékonyság és a verseny/versenyképesség szavak csak a második 100 találatban szerepelnek.

A 46. ábra a növekedés kulcsszó találati eredményeinek eloszlásairól készített hisztogramokat szemlélteti.

46. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

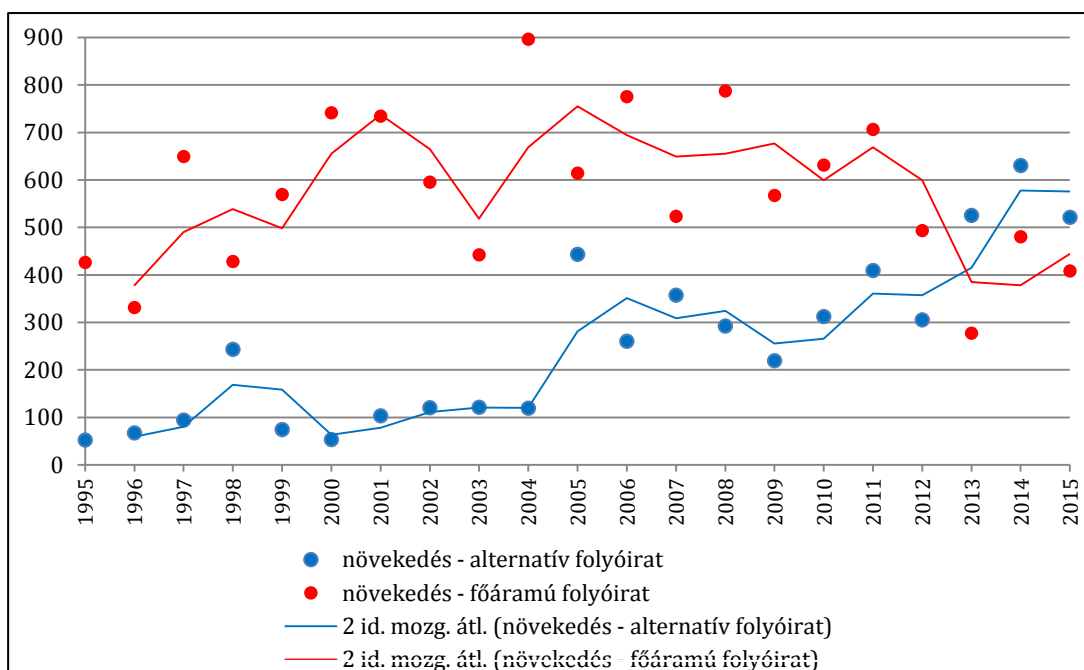

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A hisztogramok szöveges outjait a 47. sz. melléklet tartalmazza. A növekedés kulcsszó gyakoriságának vizsgálata alapján látható, hogy a főáramú folyóiratokban a 509 és a 663 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak (33 % körül volt a részarányuk). Az alternatív folyóiratokban szintén közel 43 %-os részaránnyal, a 0 és a 144 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak.

A 47. ábra a növekedés kulcsszó előfordulásának alakulását szemlélteti 1995 és 2015 közötti időszakban a hazai főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokban.

47. ábra: Növekedés kulcsszó előfordulásának alakulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között

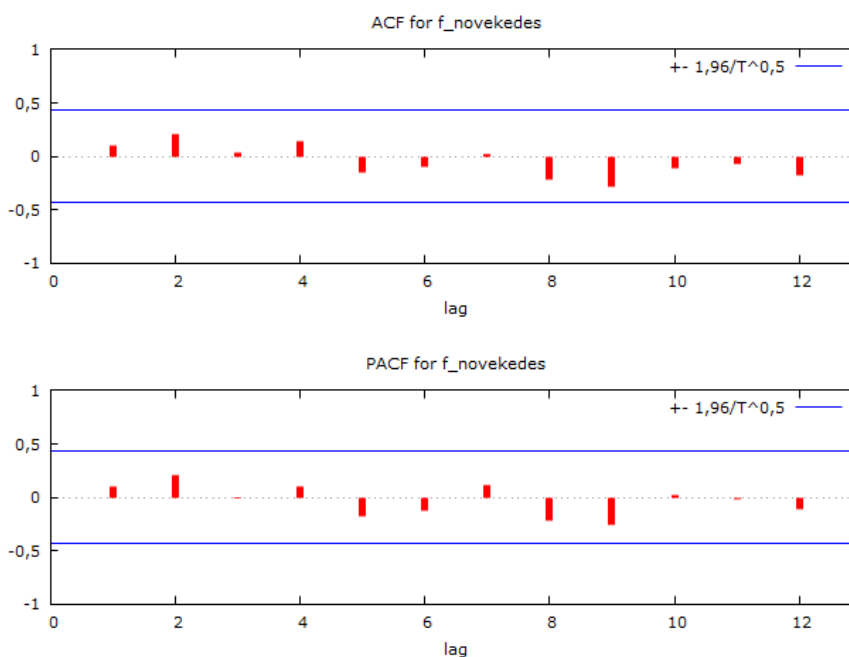

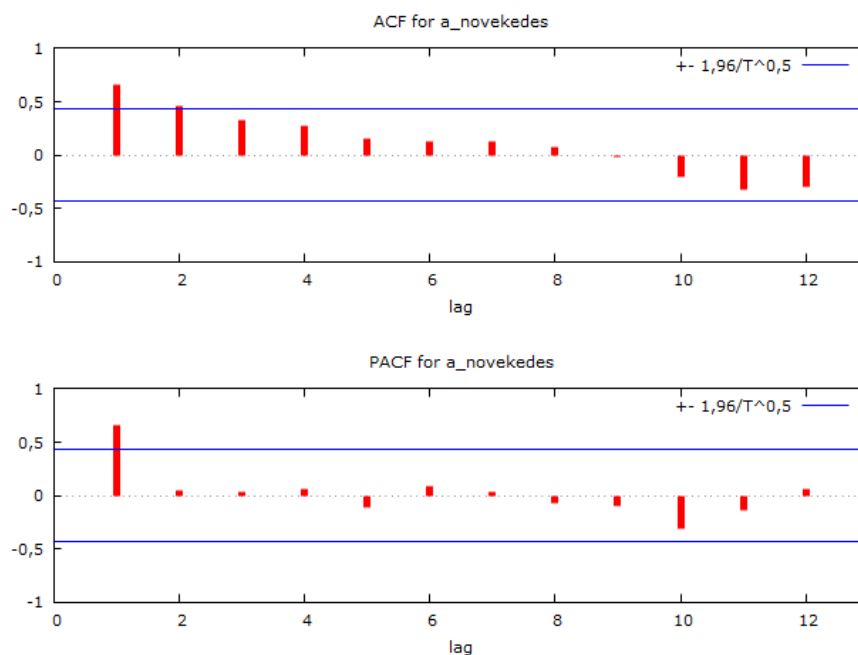
Forrás: saját számítás és szerkesztés

A diagramokon szembeűnő, hogy míg az alternatív közgazdasági folyóiratokban növekvő tendenciát mutat a vizsgált szó előfordulása (48. sz. melléklet), addig a főáramú közgazdasági folyóiratokban 2004-ben érte el a csúcspontot. Évente növekedő és csökkenő értékek szerepelnek mintegy fűrészfogszerűen 2013-ig csökkenő tendenciában, majd az utolsó két vizsgált évben újonnan növekedés tapasztalható. A fordulópona a 2013-as évre tehető, ebben az évben hagyta le az alternatív közgazdasági folyóiratokban szereplő előfordulások száma a főáramúét.

Megállapítható a fenti ábráról, hogy a növekedés kulcsszó előfordulásának idősora az alternatív folyóiratokban nem stacionárius, mivel trendet (alapvető emelkedést) lehet megfigyelni. A főáramú folyóiratok esetében stacionárius idősort feltételezek. A megállapításaim alátámasztására korrelogramot (48. ábra) készítettem, 12-es késleltetésig számítva.

48. ábra: Növekedés kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A korrelogramok szöveges outjait a *49. sz. melléklet* tartalmazza. Az alternatív folyóiratok esetében az első kettő késleltetési szinten szignifikáns az autokorreláció és a parciális autokorreláció az első megfigyelésnél szignifikáns, azaz idősorunk ebből a szempontból nem stacionárius. A Ljung – Box Q értéke több esetben is szignifikáns vagy nagyon közeli értéket mutat. A főáramú folyóiratok esetében a korrelogram adattáblájából az AC és a PAC értékei mellett az is látszik, hogy a Ljung – Box Q értéke sehol sem szignifikáns, így az idősor ebben az esetben stacionárius.

Megállapításaim igazolásához, a stacionaritás tesztelésére szintén a kiterjesztett Dickey – Fuller (ADF) próbát alkalmaztam, majd az eredmények ellenőrzésére elvégeztem az ADF-GLS, valamint a Kwiatkowski – Phillips – Schmidt – Shin-féle KPSS-tesztet is, hogy megbizonyosodjak arról, valóban helyesek-e a következtetésemek (*24. táblázat*). A kapott eredmények összesítése alapján a főáramú folyóiratokban szereplő növekedés kulcsszó előfordulásának idősorát nem stacionáriusnak, az alternatív folyóiratokban pedig stacionáriusnak határoztam meg.

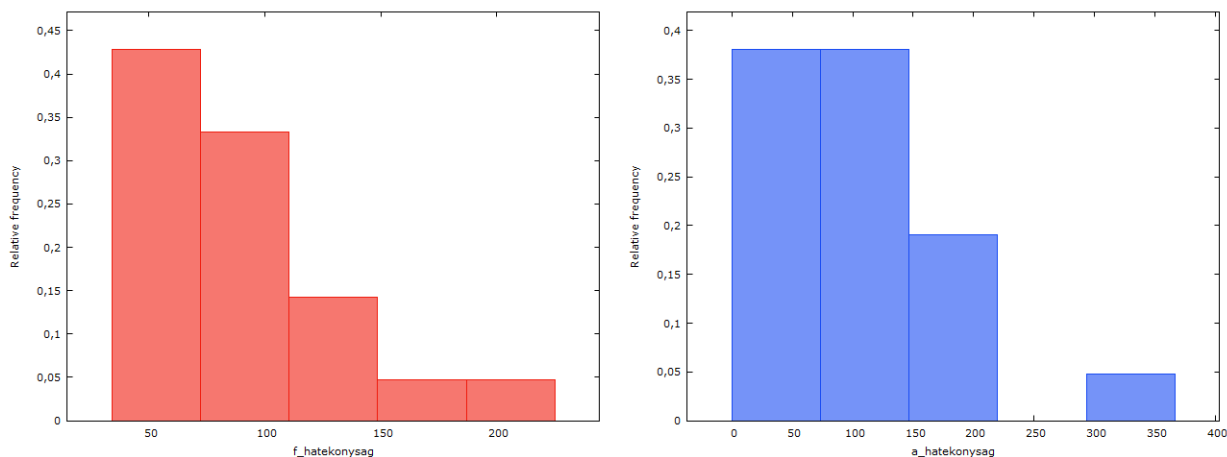
A strukturális stabilitás tesztelésére ebben az esetben is a Cumulative Sum (CUSUM) tesztet használtam. Egyik esetben sem találtam strukturális törést, az együtthatók stabilak (*50. sz. melléklet*). A válság nem volt hatással a kulcsszó előfordulására a vizsgált folyóiratokban.

Az egyes trendfüggvények illeszkedései nem jó eredményeket hoztak. Mind a főáramú, mind az alternatív folyóiratoknál mozgóátlagolást végeztem, az így felrajzolt vonalak jól követik a függvények alakját (44. ábra).

A 49. ábra a hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek eloszlásairól készített hisztogramokat szemlélteti.

49. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

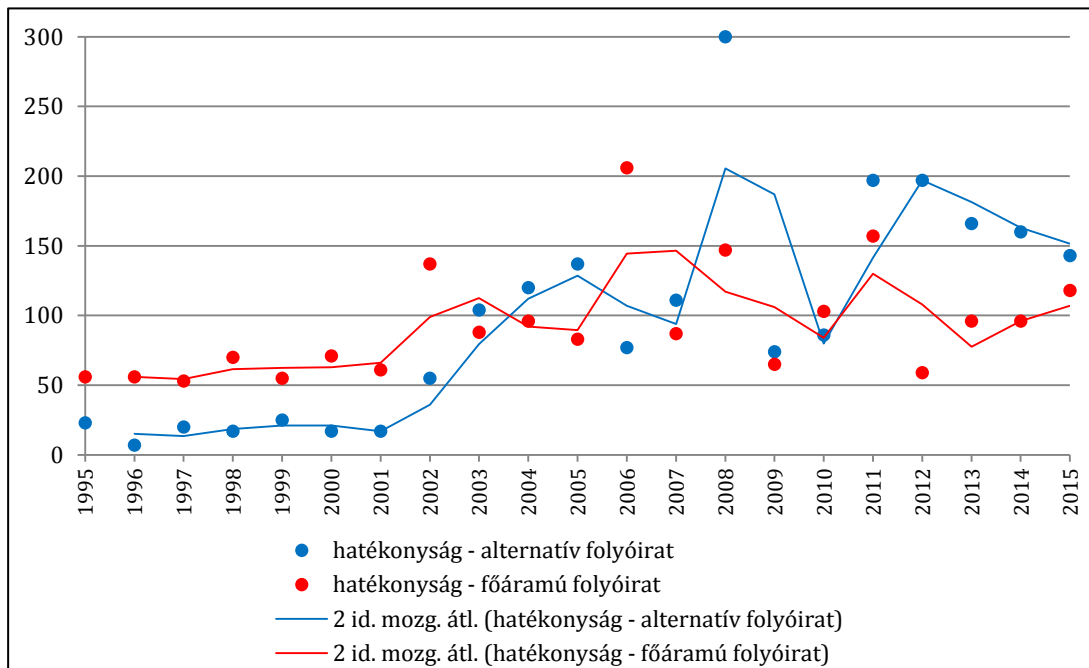

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A hisztogramok szöveges outjait az 51. sz. melléklet tartalmazza. A hatékonyság kulcsszó gyakoriságának vizsgálata alapján jól látszik a főáramú folyóiratokban, hogy a 0 és a 72 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak (43 % körül volt a részarányuk). Az alternatív folyóiratokban szintén közel 76 %-os részaránnyal, a 0 és a 146 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak.

Az 50. ábra a hatékonyság kulcsszó előfordulásának alakulását szemlélteti 1995 és 2015 közötti időszakban a hazai főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokban.

50. ábra: Hatékonyság kulcsszó előfordulásának alakulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között

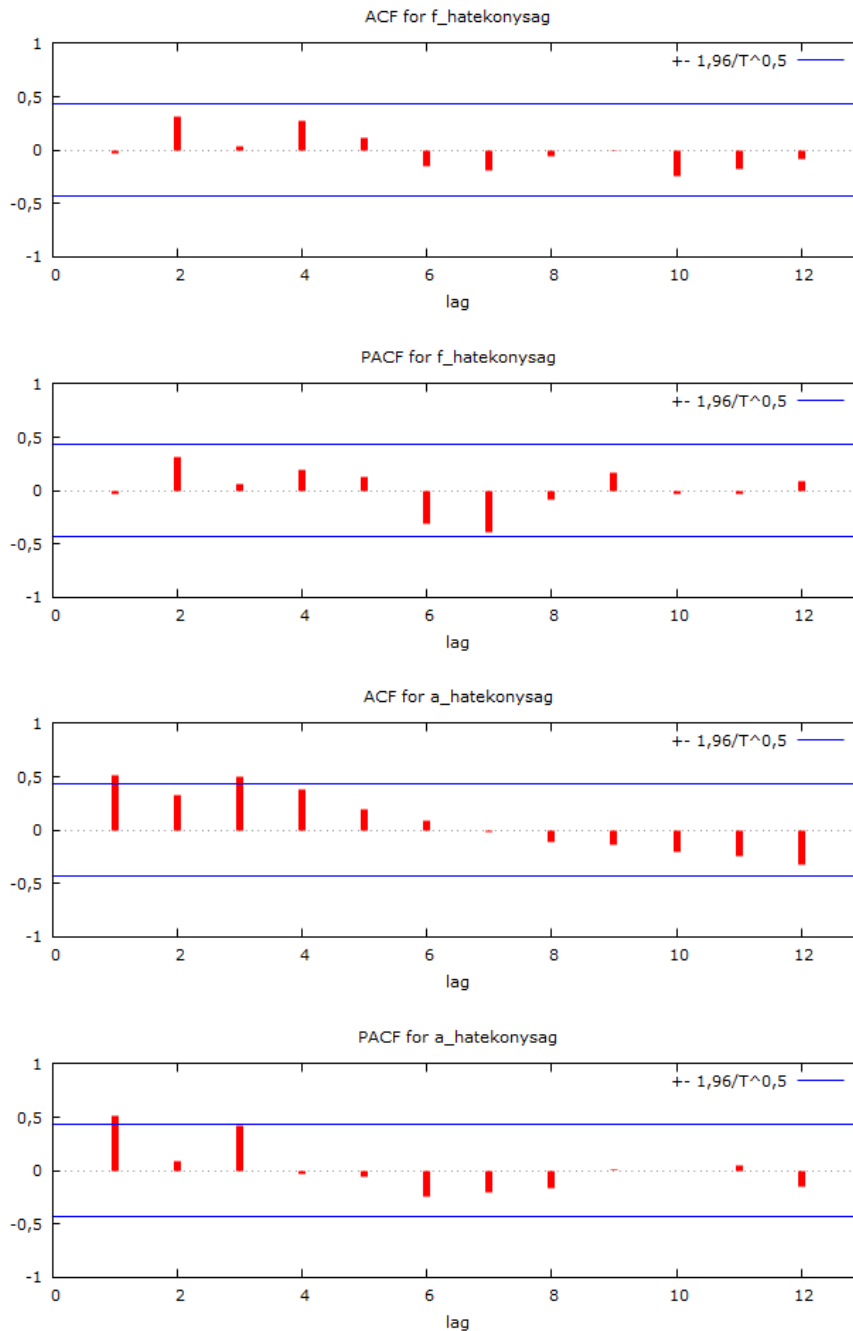

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Látható, hogy a két vonaldiagram szinte együtt mozog 2002-ig. 2002-ben jelentősebb növekedést mutat a kulcsszó előfordulása mindkét folyóiratcsoportban. Ezt követően visszaesett a szó előfordulása a főáramú közgazdasági folyóiratokban, míg az alternatívokban 2005-ig folyamatos volt a növekedése. A főáramú közgazdasági folyóiratokban az előfordulás maximuma a 2006-os évben volt. Az alternatívok esetében ez az év a 2008-as volt. Ettől az évtől kezdve az alternatív közgazdasági folyóiratokban már a vizsgált időszak végéig többször szerepelt a szó, mint a főáramúakban.

A fenti ábra alapján látható, hogy a hatékonyság kulcsszó előfordulásának időszora az alternatív folyóiratokban nem stacionárius, mivel trendet (emelkedést) lehet megfigyelni. A főáramú folyóiratok esetében inkább stacionárius idősort feltételezek, bár egy enyhe fokú emelkedés ott is kirajzolódik. A megállapításaim alátámasztására korrelogramot (51. ábra) készítettem, 12-es késleltetésig számítva.

51. ábra: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A korrelogramok szöveges outjait az 52. sz. melléklet tartalmazza. Az alternatív folyóiratok esetében látható, hogy az ACF csak a 3. időszak után cseng le és ez nem konzisztens a stacionaritás feltételezésével. Az első négy késleltetési szinten szignifikáns az autokorreláció és a parciális autokorreláció az első megfigyelésnél szignifikáns, azaz idősorunk ebből a szempontból nem stacionárius. A főáramú folyóiratok esetében a

korrelogram adattáblájából az AC és a PAC értékei mellett az is látszik, hogy a Ljung – Box Q értéke sehol sem szignifikáns, így az idősor ebben az esetben stacionárius.

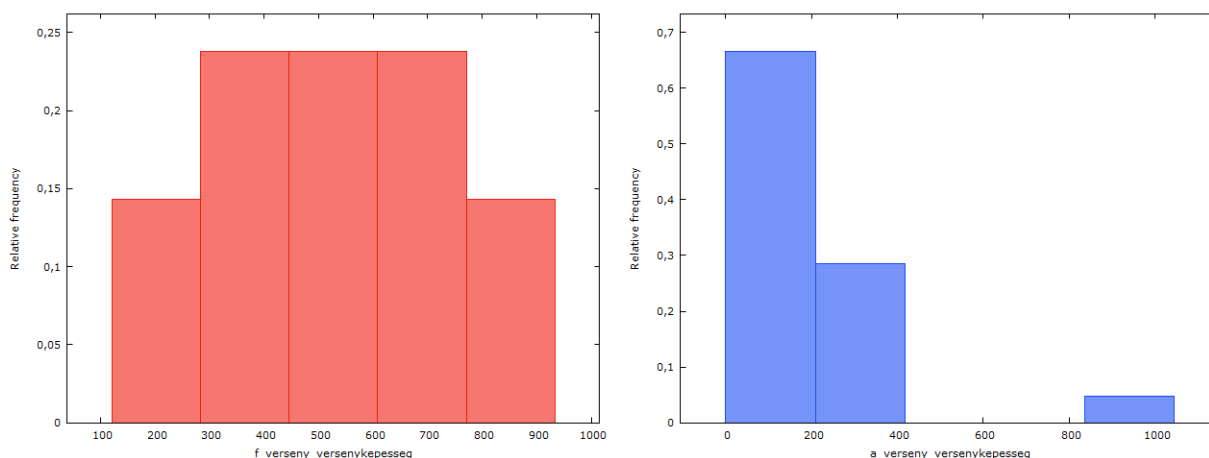
Megállapításaim igazolásához, a stacionaritás tesztelésére szintén a kiterjesztett Dickey – Fuller (ADF) próbát alkalmaztam, majd az eredmények ellenőrzésére elvégeztem az ADF-GLS, valamint a Kwiatkowski – Phillips – Schmidt – Shin-féle KPSS-tesztet is, hogy megbizonyosodjak arról, valóban helyesek-e a következtetésem (24. táblázat). A kapott eredmények összesítése alapján a főáramú folyóiratokban szereplő hatékonyság kulcsszó előfordulásának idősorát nem stacionáriusnak, az alternatív folyóiratokban pedig stacionáriusnak határoztam meg.

A strukturális stabilitás tesztelésére ebben az esetben is a Cumulative Sum (CUSUM) tesztet használtam. Egyik esetben sem találtam strukturális törést, az együtthatók stabilak (53. sz. melléklet). A válság nem volt hatással a kulcsszó előfordulására a vizsgált folyóiratokban. Azonban a vizsgált idősorokra nézve, megállapítható, hogy 2008-ban ugrásszerűen megnövekedett, megtöbbszöröződött az alternatív közgazdasági folyóiratokban a hatékonyság kulcsszó használata.

Az egyes trendfüggvények illeszkedései nem jó eredményeket hoztak. Mind a főáramú, mind az alternatív folyóiratoknál mozgóátlagolást végeztem, az így felrajzolt vonalak jól követik a függvények alakját (47. ábra).

Az 52. ábra a verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek eloszlásairól készített hisztogramokat szemlélteti.

52. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek hisztogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

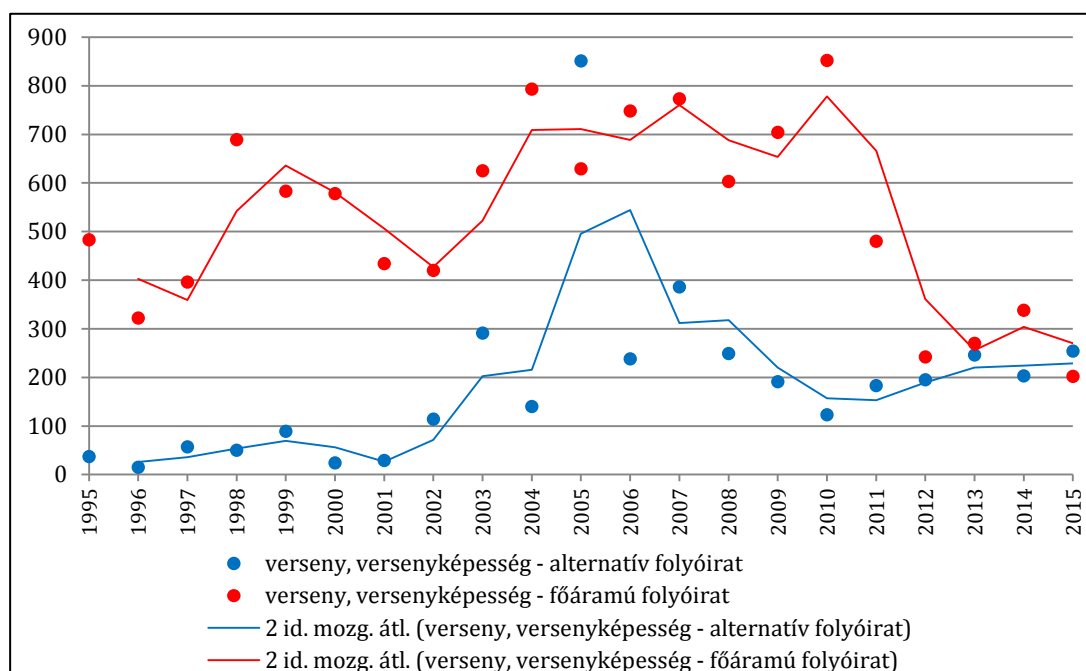

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A hisztogramok szöveges outjait az 54. sz. melléklet tartalmazza. A verseny/versenyképesség kulcsszó gyakoriságának vizsgálata alapján látható, hogy a főáramú folyóiratokban a 283 és a 770 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak (72 % körül volt a részarányuk). Az alternatív folyóiratokban szintén közel 67 %-os részaránnyal, a 0 és a 209 közötti előfordulások voltak a leggyakoribbak.

Az 53. ábra a verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának alakulását szemlélteti 1995 és 2015 közötti időszakban a hazai főáramú és az alternatív közgazdasági folyóiratokban.

53. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának alakulása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában 1995-2015 között

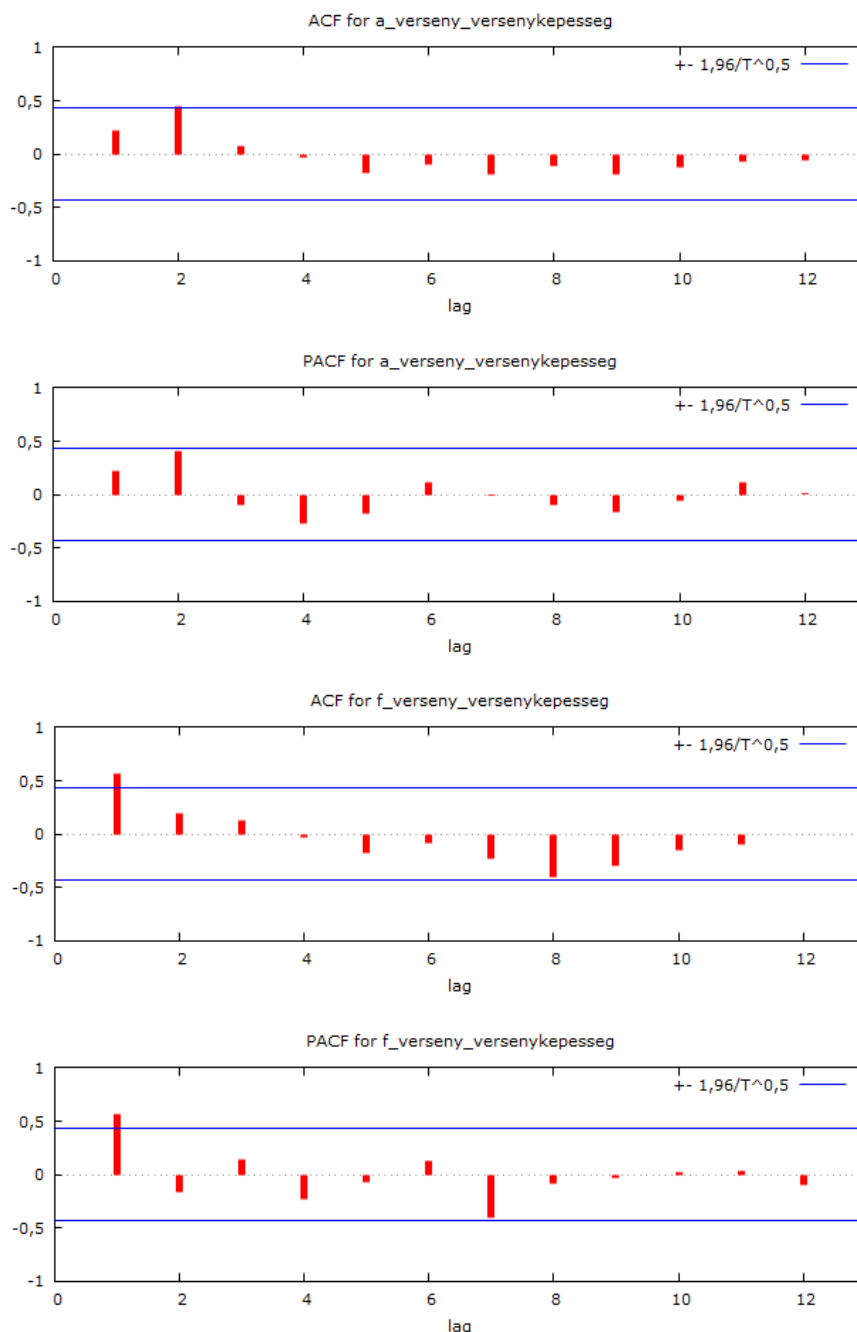
Forrás: saját számítás és szerkesztés

Elmondható, hogy egészen 2011-ig a főáramú közgazdasági folyóiratokban használták inkább a verseny és versenyképesség szavakat. 2010-ben összesen közel 900-szor fordult elő a két szó ezekben a folyóiratokban. Az alternatív közgazdasági folyóiratok esetében a 2005-ös év emelkedett ki, ekkor érte el a maximumot a kapott érték. 2012-ben és 2013-ban a főáramú közgazdasági folyóiratokban jelentősen visszaesett a vizsgált szavaknak az említése, ekkor már az alternatív közgazdasági folyóiratokban gyakrabban használatos szavakként szerelnek.

A fenti ábráról szembetűnő, hogy a verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának időszora mind a főáramú, mind az alternatív folyóiratokban stacionárius, mivel kifejezett

trendhatást nem lehet megfigyelni, bár az alternatív folyóiratok esetében egy enyhe fokú emelkedés kirajzolódik. A megállapításaim alátámasztására korrelogramot (54. ábra) készítettem, 12-es késleltetésig számítva.

54. ábra: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeinek korrelogramjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A korrelogramok szöveges outjait az 55. sz. melléklet tartalmazza. Az alternatív folyóiratok esetében a korrelogramok adattáblájából az AC és a PAC értékei mellett az is látszik, hogy a Ljung – Box Q értéke sehol sem szignifikáns, így az idősorok

stacionáriusoknak tekinthetőek. A főáramú folyóiratok esetében ezek az értékek több esetben is közel vannak a szignifikáns értékekhez, így azt nem stacionáriusnak feltételezem.

Megállapításaim igazolásához, a stacionaritás tesztelésére szintén a kiterjesztett Dickey – Fuller (ADF) próbát alkalmaztam, majd az eredmények ellenőrzésére elvégeztem az ADF-GLS, valamint a Kwiatkowski – Phillips – Schmidt – Shin-féle KPSS-tesztet is, hogy megbizonyosodjak arról, valóban helyesek-e a következtetésem (32. táblázat).

32. táblázat: Stacionaritás vizsgálata az ADF, az ADF-GLS és a KPSS-teszt eredményei alapján a hazai közgazdasági folyóiratokban

Kulcsszó	ADF-teszt (konstanssal és trenddel)	ADF-GLS-teszt	KPSS-teszt (trenddel)	Stacionaritás
	<i>H₀: egységgyök megléte – nem stacionárius H₁: egységgyök elvetése – stacionárius</i>	<i>H₀: egységgyök megléte – nem stacionárius H₁: egységgyök elvetése – stacionárius</i>	<i>H₀: egységgyök elvetése – stacionárius H₁: egységgyök megléte – nem stacionárius</i>	
f_novekedes	2,48141 (p=1)	-1,13816 (>10%)	0,179484 (>1%)	nem stacionárius
a_novekedes	-2,06873 (p=0,5627)	-3,91898 (<1%)	0,0928179 (>10%)	stacionárius
f_hatekonysag	-5,22423 (p=0,002388)	-0,991672 (>10%)	0,13875 (>5%)	nem stacionárius
a_hatekonysag	-1,06839 (p=0,9327)	-4,65253 (<1%)	0,111172 (>10%)	stacionárius
f_verseny, versenykepesseg	-6,99877 (p=2,508e-009)	-1,93007 (>10%)	0,167567 (>1%)	nem stacionárius
a_verseny, versenykepesseg	-3,69701 (p=0,04658)	-1,82614 (>10%)	0,122282 (>10%)	stacionárius

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A kapott eredmények összesítése alapján a főáramú folyóiratokban nem stacionáriusnak, az alternatívokban szereplő verseny/versenyképesség kulcsszó előfordulásának idősorát pedig stacionáriusnak határoztam meg.

A strukturális stabilitás tesztelésére ebben az esetben is a Cumulative Sum (CUSUM) tesztet használtam. Egyik esetben sem találtam strukturális törést, az együtthatók stabilak (56. sz. melléklet). A válság nem volt hatással a kulcsszó előfordulására a vizsgált folyóiratokban. Azonban a vizsgált idősorokra nézve, megállapítható, hogy 2008-ban mind az alternatív, mind a főáramú folyóiratokban a verseny/versenyképesség kulcsszó

használata visszaesett, majd a főáramúakban fokozatosan növekedett, míg az alternatívokban fokozatosan csökkent a szó előfordulása 2010-ig.

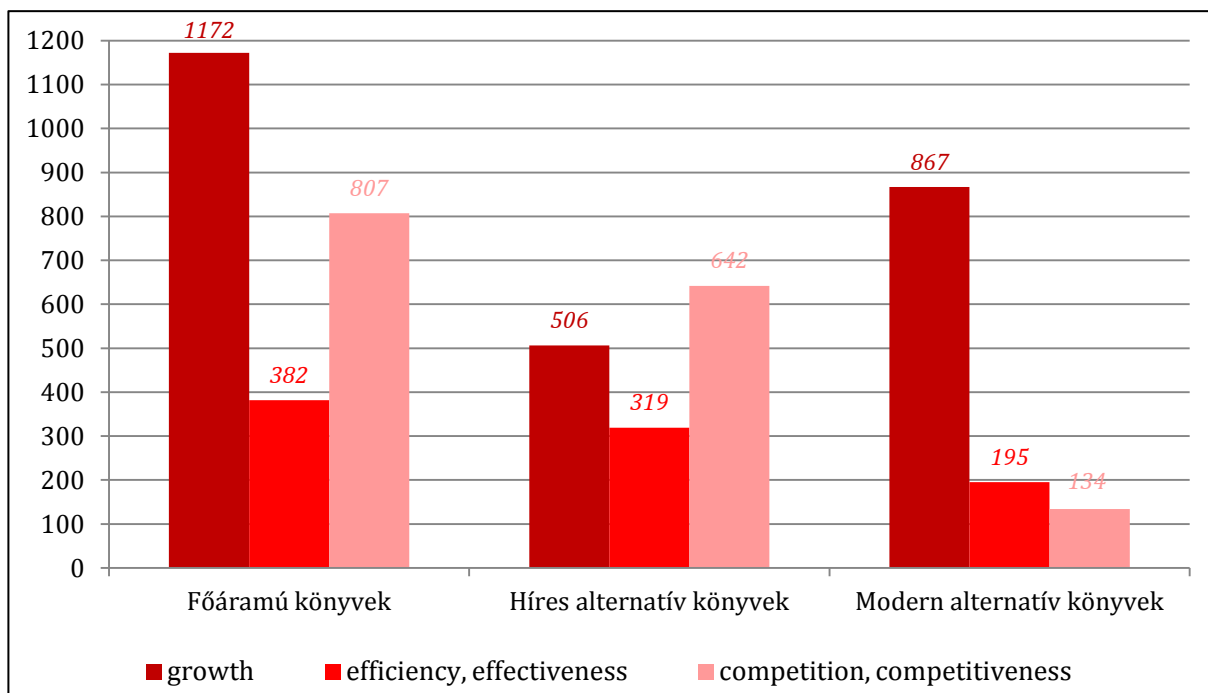
Az egyes trendfüggvények illeszkedései nem jó eredményeket hoztak. Mind a főáramú, mind az alternatív folyóiratoknál mozgóátlagolást végeztem, az így felrajzolt vonalak jól követik a függvények alakját (50. ábra).

Közgazdasági könyvek elemzése

A külföldi és hazai közgazdasági folyóiratok után a közgazdasági könyvekben is megvizsgáltam az „ökonómizmus szentháromságát” alkotó növekedés, verseny/versenyképesség és hatékonyság szavak előfordulásának alakulását, azonban mivel az egyes vizsgált könyvek megjelenési ideje között eltelt időszakok nem egyeznek meg, így azokat idősor elemzéssel vizsgálni nem lehet. Capra már 1966-ben írt a jelenségről, ezért úgy gondolom, hogy van létjogosultsága annak, hogy a könyvekben is megvizsgáljam és elemezzem e három kulcsszónak az előfordulását, szerepét.

Az 55. ábra az „ökonómizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulását mutatja a főáramú, valamint a híres és a modern alternatív közgazdasági könyvekben.

55. ábra: „Ökonómizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvek három csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A várakozásoknak megfelelően mindhárom vizsgált kulcsszó a főáramú közgazdasági könyvekben fordult elő gyakrabban. A híres alternatív közgazdasági könyvekben a verseny/versenyképesség kulcsszó, míg a modern alternatív közgazdasági könyvekben a növekedés kulcsszó szerepel a leggyakrabban.

Összehasonlíthatóságuk miatt a fenti találati eredményeket a három könyvcsoportra, azok összesített terjedelmére vetítve (33. táblázat) is vizsgáltam. A modern alternatív könyvekben a három kulcsszó közül a növekedés többször került említésre, mint a főáramúakban.

33. táblázat: "Ökonomizmus szentháromságának" előfordulása a közgazdasági könyvekben terjedelembre vetítve

Kulcsszavak	1948 Samuelson	1936 Keynes	1890 Marshall	1848 Mill	1776 Smith	1867 Marx	1920 Pigou	1971 G.-Roegen	1973 Schumacher	1989 Daly	1989 Pearce	1999 Sen	2011 Sedláček
growth	1,306	0,055	0,443	0,115	0,025	0,139	0,034	0,122	0,410	0,585	0,917	0,447	0,241
Összesen:	1,944					0,705				2,190			
efficiency, effectiveness	0,044	0,540	0,220	0,159	0,000	0,014	0,261	0,032	0,067	0,077	0,240	0,194	0,025
Összesen:	0,963					0,374				0,536			
competition, competitiveness	0,628	0,041	0,164	0,433	0,101	0,136	0,296	0,049	0,024	0,135	0,083	0,046	0,033
Összesen:	1,367					0,505				0,297			

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A 34. táblázat a vizsgált három kulcsszó találati eredményeinek leíró statisztikáit összegzi.

34. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek leíró statisztikái a közgazdasági könyvek három csoportjában

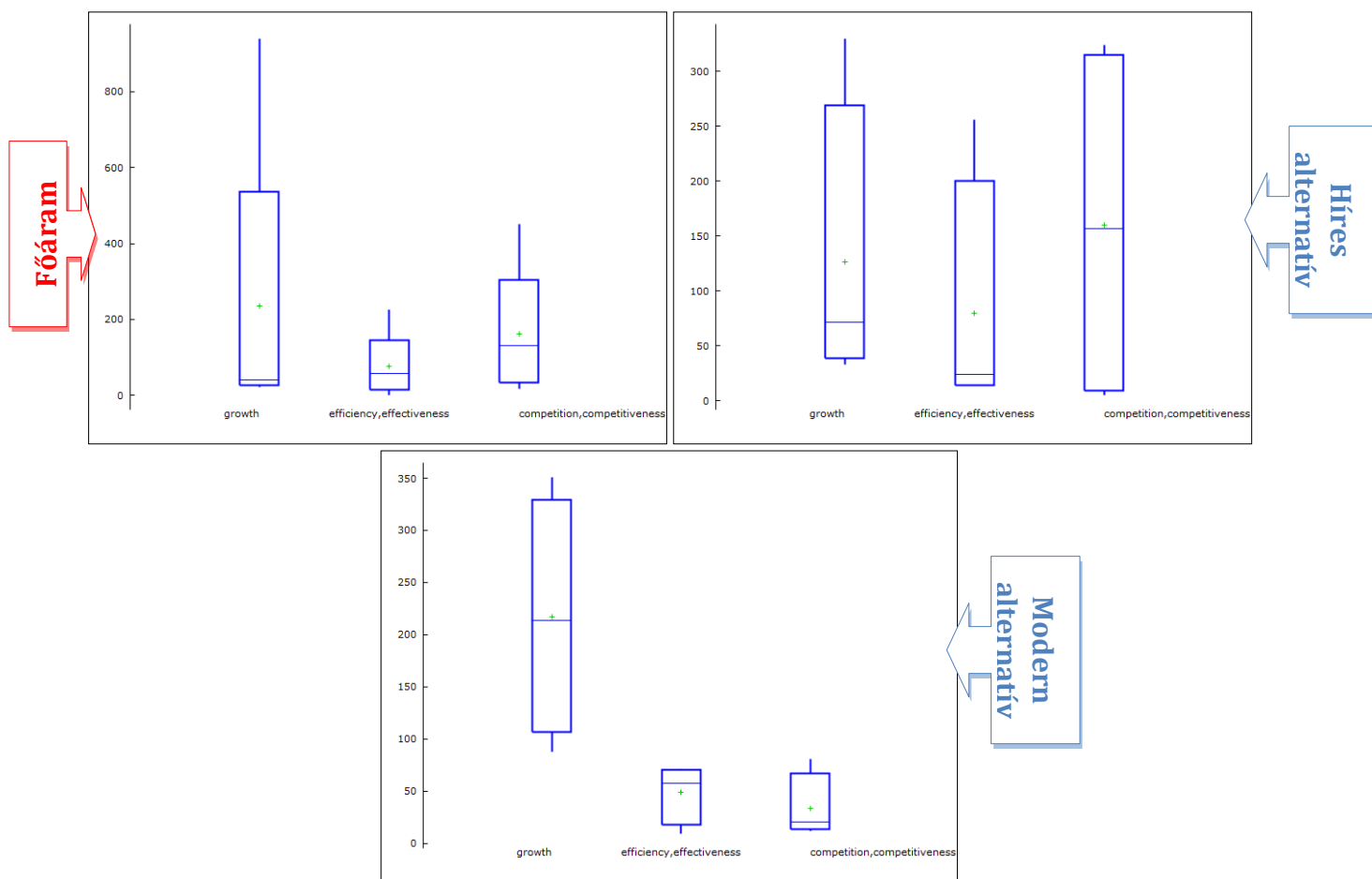
Főáramú könyvek				
Kulcsszó	Mean	Median	Minimum	Maximum
growth	234,40	42,000	23,000	940,00
efficiency, effectiveness	76,400	58,000	0,00000	225,00
competition, competitiveness	161,40	130,00	17,000	452,00
Kulcsszó	Std. Dev.	C.V.	Skewness	Ex. kurtosis
growth	397,00	1,6937	1,4539	0,18314
efficiency, effectiveness	87,059	1,1395	1,1610	-0,14028
competition, competitiveness	172,27	1,0673	1,0998	-0,26028

Kulcsszó	5% Perc.	95% Perc.	IQ range	Missing obs.
growth	undefined	undefined	510,00	0
efficiency, effectiveness	undefined	undefined	130,00	0
competition, competitiveness	undefined	undefined	271,50	0
Híres alternatív könyvek				
Kulcsszó	Mean	Median	Minimum	Maximum
growth	126,50	71,500	33,000	330,00
efficiency, effectiveness	79,750	24,500	14,000	256,00
competition, competitiveness	160,50	156,50	5,0000	324,00
Kulcsszó	Std. Dev.	C.V.	Skewness	Ex. kurtosis
growth	137,39	1,0861	1,0699	-0,73275
efficiency, effectiveness	117,86	1,4779	1,1340	-0,68372
competition, competitiveness	169,89	1,0585	0,014351	-1,9661
Kulcsszó	5% Perc.	95% Perc.	IQ range	Missing obs.
growth	undefined	undefined	230,00	0
efficiency, effectiveness	undefined	undefined	186,25	0
competition, competitiveness	undefined	undefined	306,00	0
Modern alternatív könyvek				
Kulcsszó	Mean	Median	Minimum	Maximum
growth	216,75	214,00	88,000	351,00
efficiency, effectiveness	48,750	57,500	9,0000	71,000
competition, competitiveness	33,500	20,500	12,000	81,000
Kulcsszó	Std. Dev.	C.V.	Skewness	Ex. kurtosis
growth	114,91	0,53016	0,061910	-1,4392
efficiency, effectiveness	28,826	0,59129	-0,69919	-1,1268
competition, competitiveness	32,047	0,95662	1,0746	-0,73018
Kulcsszó	5% Perc.	95% Perc.	IQ range	Missing obs.
growth	undefined	undefined	222,25	0
efficiency, effectiveness	undefined	undefined	52,250	0
competition, competitiveness	undefined	undefined	53,500	0

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

Az 56. ábra az „ökonómizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak boxplotjait mutatja a főáramú, valamint a híres és a modern alternatív közgazdasági könyvekben.

56. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak találati eredményeinek boxplotjai a közgazdasági könyvek három csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

A dobozábrák a vizsgált változók eloszlásairól adnak információt a főáramú, valamint a híres és modern alternatív könyvekben. A grafikonon látható dobozok az alsó és a harmadik kvartilisek által határolt területeket adják meg, az egyenesek pedig a mediánokat jelölik ki.

Az összes vizsgált kulcsszó elemzésénél kapott rangsorok listájában a 35. táblázat szerint alakult a növekedés, a verseny/versenyképesség és a hatékonyság szavak rangja.

35. táblázat: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak rangja az összes vizsgált kulcsszó listájában és a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a közgazdasági könyvek három csoportjában

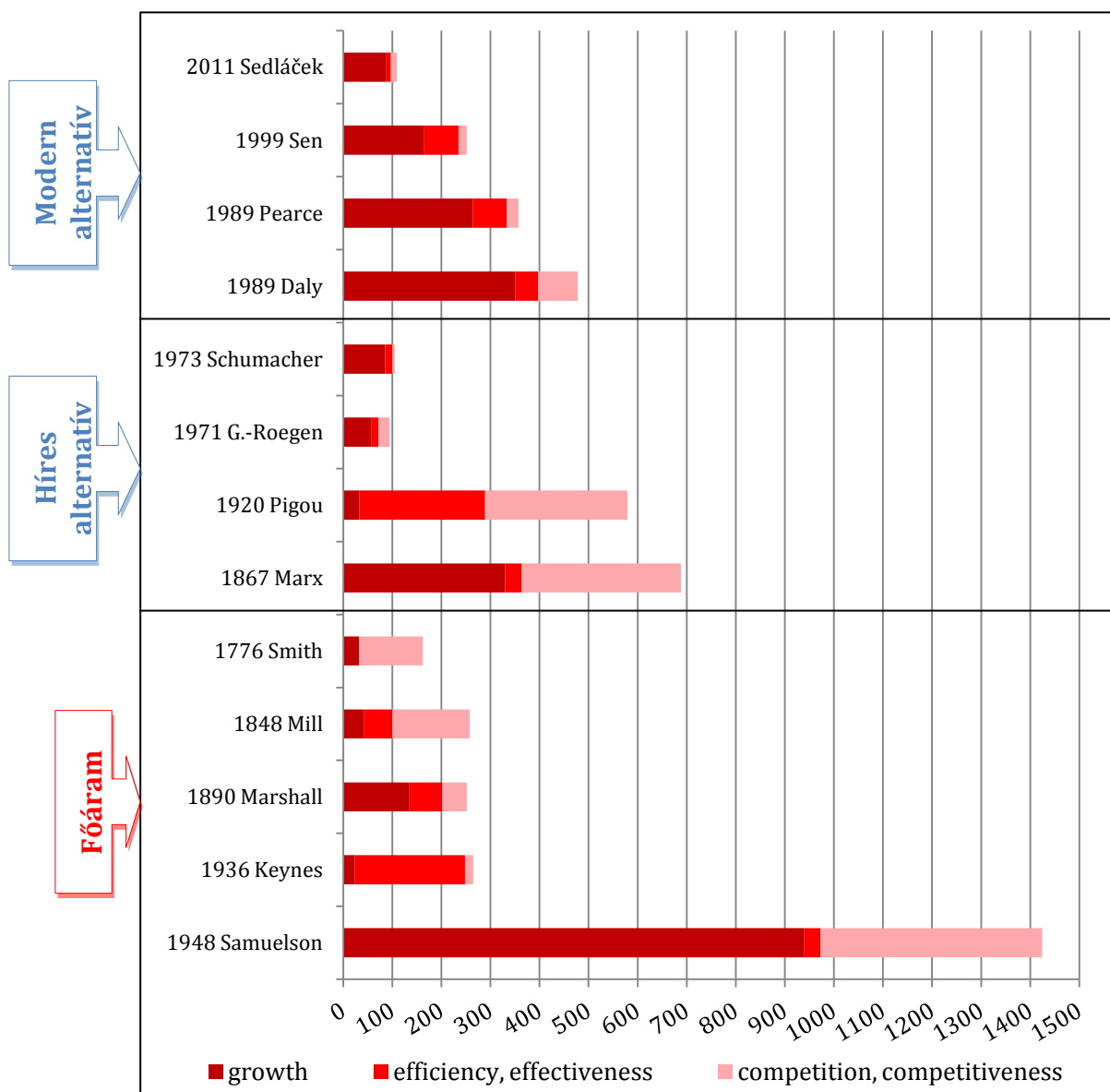
"Ökonomizmus szentháromságát" alkotó kulcsszavak	Főáramú könyvek	Híres alt. könyvek	Modern alt. könyvek	Főáramú könyvek	Híres alt. könyvek	Modern alt. könyvek
	Rang a kulcsszavak előfordulási listájában			Rang a 300 leggyakrabban előforduló szó listájában		
	growth	2.	7.	3.	37.	141.
efficiency, effectiveness	10.	8.	12.	156.	271.	175.
competition, competitiveness	5.	6.	17.	62.	94.	277.

Forrás: saját számítás és szerkesztés

A főáramú, valamint a híres alternatív közgazdasági könyvekben az összes vizsgált kulcsszó rangsorában mindhárom szó az első 10-ben szerepel, a főáramú közgazdasági könyvekben a növekedés kulcsszó az előkelő 2. helyet foglalja el. A modern alternatív közgazdasági könyvek esetében a növekedés kulcsszó a 3. helyet foglalja el, míg a másik két vizsgált kulcsszó a középmezőnyben szerepel. A főáramú könyvek esetében a növekedés kulcsszó a leginkább jellemző, a verseny/versenyképesség kulcsszó a jellemző, a hatékonyság kulcsszó pedig a többnyire jellemző kategóriában szerepel. A híres alternatív könyvekben a növekedés és a verseny/versenyképesség kulcsszavak a jellemző, a hatékonyság kulcsszó pedig a többnyire jellemző kategóriába tartoznak. A modern alternatív könyvek esetében a növekedés kulcsszó a jellemző, a hatékonyság és a verseny/versenyképesség kulcsszó pedig a többnyire jellemző kategóriában szerepel. A 300 leggyakrabban előforduló szó listájában a növekedés és a verseny/versenyképesség kulcsszavak a főáramú könyvekben az első 100, míg a hatékonyság kulcsszó csak a második 100 találatban szerepel. A híres alternatív könyvekben a verseny/versenyképesség kulcsszó az első 100, a növekedés kulcsszó a második 100, míg a hatékonyság kulcsszó a harmadik 100 találatban szerepel. A modern alternatív könyvekben a növekedés kulcsszó az első 10, a hatékonyság kulcsszó a második 100, míg a verseny/versenyképesség kulcsszó a harmadik 100 találatban szerepel.

Az 57. ábra az „ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulását szemlélteti a főáramú, a híres és a modern alternatív közgazdasági könyvekben.

57. ábra: „Ökonomizmus szentháromságát” alkotó kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvekben

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Az ábrán az egyes vizsgált könyveket nem időrendben tüntettem fel, hanem azt vettem figyelembe, hogy melyik vizsgált csoportba tartozik az adott könyv. A három csoporton belül viszont már megjelenésük időrendjében ábrázoltam őket és azokban a vizsgált kulcsszavak előfordulását. A főáramú közgazdasági könyvek közül kiemelkedik Samuelson könyve, hiszen abban szembetűnő a növekedés és a verseny/versenyképesség szavak jelentős előfordulása. Mill, Marshall és Keynes könyvében a vizsgált három kulcsszó együttes előfordulása hasonló értékeket mutat, azonban ha külön vizsgáljuk meg azok előfordulását, jelentős különbségeket tapasztalhatunk. Smith prominens művében egyszer sem fordult elő a hatékonyság szó.

A híres alternatív közgazdasági könyvek közül Marx és Pigou, valamint G.-Roegen és Schumacher sorolható egy-egy csoportba a vizsgált három szó előfordulását nézve. G.-Roegen és Schumacher könyvében szerepelnek legritkábban az összes vizsgált könyv közül, míg Marx és Pigou esetében Samuelson könyve után ezekben fordulnak elő leggyakrabban az „ökonómizmus szentháromságát” alkotó szavak. A modern alternatív közgazdasági könyvek esetében Daly-től Sedláček-ig fokozatos csökkenés tapasztalható mindhárom vizsgált kulcsszó előfordulásában.

5. EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE ÉS ÉRTELMEZÉSE

5.1. Kutatási kérdések megválaszolása

Q₁: Miként definiálható a főáramú („mainstream”) és az alternatív közgazdaságtan?

Főáramú közgazdaságtan: a fogalom pontos meghatározásához térbeli és időbeli lehatárolásra van szükség. A főáramú közgazdaság definíciója alatt mindig az adott kornak azt a meghatározó, uralkodó közgazdasági nézetrendszerét, irányzatát értjük, amit a tudományos közösségek értékelései, a tudományos akadémiai minősítések és maguk a szakterület prominens tudósai elfogadnak, valamint hitelesítenek. Azok az elméletek tartoznak ide, amelyek a legrangosabb folyóiratokban jelennek meg, amelyekre legtöbbet hivatkoznak a szakmai közösségek.

Többen napjainkban is a neoklasszikus iskolát tartják számon a meghatározó főáramú irányzatként (egyeseke Keynes nézeteivel kiegészítve, azaz a neoklasszikus szintézisben látják kiteljesedni azt). Vannak, akik már az új klasszikus és az új keynesi irányzatokat, azok szintézisét tekintik a főáramnak. A XIX-XX. század fordulójának uralkodó neoklasszikus nézeteit az elmúlt néhány évtizedben az új klasszikus közgazdaságtani irányzat újra visszahozta. Mellette számottevő jelentőséggel bír az új keynesi közgazdaságtan is. Ezek az irányzatok úgy gondolom, vitathatatlanul meghatározó szerepet töltenek be a mai főáramú közgazdaságtanban. A két irányzat ötvözeteként rajzolódott ki az új neoklasszikus szintézis.

Alternatív közgazdaságtan: fogalma nem csak a főárammal élesen szemben álló, kritikai irányzatokat foglalja magába, hanem azokat az irányzatokat (15. ábra) is, amelyek a főáram mellett mellékáramként azonosíthatóak; azok, amelyek elismerik a

főáram tanait, azt funkcionális bázisként használják fel saját nézeteikhez; valamint azok az irányzatok is, amelyek a főáram tanaitól függetlenül jöttek létre. Ezeken felül léteznek olyan alternatív elméletek is, amelyek nem szerveződtek, fejlődtek irányzatokká. Olyan gondolkodók alkották ezeket az elméleteket, melyek egy-egy irányzathoz nehezen köthetőek.

Q₂: Hogyan, mely irányzatokon keresztül alakult ki a főáramú gondolkodás a közgazdaságtudományban?

Smith 1776-os „tudományteremtő” művétől a klasszikusokon, majd a neoklasszikusokon át, egészen Keynes és a keynesiánusok 1950-1960-as évekig tartó „uralmáig” (neoklasszikus szintézis), ezt követően Friedman és a monetaristák fellépéséig a közgazdaságtan főárama jól nyomon követhető. Az 1970-es évektől azonban a közgazdaságtan főáramát egyre több kritika érte, ami egyre több új irányzat létrejöttét eredményezte. A XIX-XX. század uralkodó neoklasszikus nézeteit az elmúlt néhány évtizedben az új klasszikus közgazdaságtani irányzat újra visszahozta és vitathatatlanul meghatározó szerepet tölt be a mai főáramú közgazdaságtanban. Mellette ugyancsak kardinális jelentőséggel bír az új keynesi közgazdaságtan is. A két irányzat ötvözeteként jött létre az új neoklasszikus szintézis (5. ábra).

Q₃: Hogyan definiálható az „ökonomizmus” jelensége? Valóban megfigyelhető jelenség a közgazdaságtudományban?

„Ökonomizmus”: a főáramú közgazdaságtant egyesek megkülönböztetik az „ökonomizmustól” és ideológiaként, paradigmaként, sőt majdnem, hogy hitként (tévhitként), vallásként definiálják. A jelenleg uralkodó, főáramú közgazdaságtan átalakult egyfajta gazdaságossági mániává, azaz az „ökonomizmussá”. Az „ökonomizmus” az emberek gondolkodásmódját és az értékválasztását radikálisan az én központú felfogás irányába mozdította el. Értékválasztásunk ennek megfelelően az expanziót, a versengést és a mennyiséget, mint értéket helyezi előtérbe. Az ember és az egyes társadalmak kiegyensúlyozott létezése az anyagi javak és anyagi jellegű szolgáltatások állandón növekvő mennyiségét feltételezi. Ha egy tevékenység gazdaságtalan és gátolja a gazdasági növekedést, nemcsak hogy kérdésessé vált a létezéshez való joga, de egyszer s mindenkorra el is vesztette azt. Az „ökonomizmus”, mint a közgazdaságtan „machiavellizmusa” olyan nézet, mely szerint a kitűzött

gazdasági cél elérése érdekében bármilyen eszköz felhasználható. „Ökonomizmusról” tehát akkor beszélhetünk, ha a növekedésre, hatékonyságra és versenyképességre való törekvés öncélként jelenik meg és már nem az emberi haladást szolgálja. Az „ökonomizmus szentháromságát” a hatékonyság, a versenyképesség és a növekedés kulcsszavakkal határozták meg.

Q4: A közgazdaságtan természete vizsgálható-e a tartalomelemzés módszerével?

A modern társadalomtudományok egyik legjelentősebb kutatási területe az adatok elemzése, azonban a valóságban sokkal színesebb a társadalomtudományok által felhasznált adatforrások sora és módszertani eszköztára, hiszen segítségükkel nemcsak kvantitatív, hanem kvalitatív adatokat is vizsgálhatunk. Ilyen minőségi adatforrás például a szöveg. A szövegek, mint kvalitatív adatforrások ugyanúgy vizsgálhatóak mind kvalitatív, mind kvantitatív társadalomtudományi módszertannal, illetve ezek valamilyen kombinációjával. Mivel a vizsgálatom tárgyát a közgazdasági monográfiák adták, ezért olyan kutatási metódust választottam, ami szakmai szempontból nézve a optimális volt, vagyis a tartalomelemzést. A módszert olyan esetekben javasolják, amikor a megfigyelés tárgya valamilyen kommunikáció. Segítségével a dolgok megváltoztatása és a folyamatokba történő beavatkozás nélkül végezhettem vizsgálatokat. A tartalomelemzés két formája (kvantitatív és kvalitatív) eljárásaiban, metódusában, adatelemzési algoritmusában helyenként több hasonlóságot is mutat. Terjedelmes szövegek szisztematikus feldolgozására és az így kapott adatok hatékony kezelésére egyaránt kiválóan alkalmasak. A kvantitatív formája az adatok mennyiségére, az abból fakadó induktív és egyben manifeszt következtetésekre koncentrálódik, valamint numerikus, számszerű formában summázza az eredményeket. Ezzel szemben a kvalitatív módszer a források látens, szemantikai tartalmának megfejtésére alkalmas.

A kvantitatív módszer segítségével meghatározhatóak lettek a főáramú és az alternatív közgazdaságtant leíró releváns kulcsszavak. A metódus alkalmas volt az „ökonomizmus” jelenségének azonosítására is. A kulcsszavak látens tartalmának feltárásához a kvalitatív tartalomelemzés, vagyis a konkordanciaelemzés is hozzájárult. A módszer tehát kiválóan alkalmas volt a közgazdaságtan természetének vizsgálatához, a kutatási kérdéseim megválaszolásához és a hipotéziseim tesztelésére is.

Q5: A főáramú és az alternatív közgazdaságtant mely kulcsszavakkal, kifejezésekkel lehet azonosítani?

A kulcsszavak előfordulásának elemzésére szolgáló leíró statisztikák, rangsorok és a kategóriák segítségével azonosítható, hogy mely kulcsszavak jellemzik leginkább a főáramú, valamint az alternatív közgazdaságtant és melyek kevésbé vagy egyáltalán nem. A 11. táblázat a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában, a 16. táblázat a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában, míg a 21. táblázat a közgazdasági könyvek három csoportjában a rangsorolt és kategorizált kulcsszavakat tartalmazza. A táblázatok segítségével meghatározhatóak, azonosíthatóak a főáramú és az alternatív közgazdaságtant leíró releváns kulcsszavak. A felső három – leginkább jellemző, jellemző, többnyire jellemző – kategóriába sorolt kulcsszavakról elmondható, hogy jellemzik a közgazdaságtant, míg az alsó kettőről (kevésbé jellemző, legkevésbé jellemző vagy nem jellemző) kevésbé vagy egyáltalán nem. Ugyanakkor megjegyezném, hogy ebben a két kategóriában szerepelnek olyan új keletű és egyben speciális kulcsszavak, kifejezések is, melyekhez kapcsolódóan még kevés tanulmány íródott.

Q6: Lehet-e éles elválasztó „határvonalat” húzni a főáramú közgazdaságtan és az alternatív közgazdaságtan (irányzatok) közé?

Lehetséges, azonban nem csak egy „határvonalról” beszélhetünk, hanem „határvonalakról”. Ezek a választóvonalak az egyes alternatív irányzatok csoportjai és a főáramú közgazdaságtan között azonban a legtöbb esetben csak nehezen felismerhetőek és húzhatóak meg. Egyes kutatási területek, témák átfedik egymást, több ponton is kapcsolódnak egymáshoz, ezért nehéz besorolni azokat egy-egy irányzathoz. Mondhatni, ahány alternatív kutató, szinte annyi alternatív nézet, irányzat létezik. Az egyes alternatív irányzatok, nézetek a főáramhoz fűződő kapcsolatuk alapján csoportokba sorolhatóak (2. táblázat). Úgy vélem, hogy az egyes csoportokba besorolt alternatív irányzatok és a főáramú közgazdaságtan közti „határokat” – a bíráló, a főáramú nézeteket elutasító alternatív irányzatok csoportja kivételével – a jövőben még nehezebben lehet majd azonosítani, míg végül el fognak tűnni. Másik lehetőségként az is előfordulhat, hogy az egyes alternatív közgazdasági irányzatok más tudományágakhoz csatlakoznak majd (például természettudományokhoz) vagy esetleg egy teljesen új tudományágot hoznak létre nézeteiknek. Az egyes alternatív irányzatok csoportjait,

valamint azok kapcsolatát a főáramú közgazdaságtannal a 15. ábra – halmazábra – segítségével szemléltettem.

5.2. Hipotézisek helytállósága – tézisek

H₁: A közgazdaságtan természete vizsgálható a komplex tartalomelemzés módszerével: IGAZ.

A közgazdasági egyetemeken egy általánosan megfogalmazott és elfogadott definíciót tanítanak az ökonómiáról, mely szerint olyan társadalomtudomány, amely a különféle, szűkösen rendelkezésre álló javak megtermelésével, azok elosztásával, fogyasztásával és értékelésével foglalkozik, vagyis átfogóan úgymond az egész gazdasági rendszerrel. Ezek alapján elmondható, hogy a közgazdaságtan a mindennapi életünket átszövő és meghatározó tudomány. Sokan vannak, akik különösképpen nem foglalkoznak a közgazdaságtannal, holott szimpla újságolvasóként, a világháló „szörfőseként” vagy csak egy egyszerű vásárlóként is nap, mint nap észrevétlenül használják annak fogalomtárát. Ezek a fogalmak, melyek a tudományos éterből olykor a közéletbe is átkerültek, fontos jelentőséggel bírnak, ugyanis ezeknek a kulcsfogalmaknak a segítségével definiálható a közgazdaságtan és sorolható a társadalomtudományok közé (egyesekek szerint módszertanilag természettudományos volta ellenére).

Mivel a vizsgálataim tárgyát a közgazdasági monográfiák adták, ezért szakmai szempontból nézve azok elemzéséhez a leghatékonyabb módszer a tartalomelemzés volt. Ezt a módszert olyan esetekben javasolják, amikor a megfigyelés tárgya valamilyen kommunikáció. A szövegek, mint kvalitatív adatforrások ugyanúgy vizsgálhatóak, mint a kvantitatív adatok mind kvalitatív, mind kvantitatív társadalomtudományi metódusokkal, illetve ezek valamilyen kombinációjával. Segítségével a dolgok megváltoztatása és a folyamatokba történő beavatkozás nélkül végezhettem vizsgálatokat. A tartalomelemzés két formája (kvantitatív és kvalitatív) terjedelmes szövegek szisztematikus feldolgozására és az így kapott adatok hatékony kezelésére egyaránt kiválóan alkalmasak. A kvantitatív formája az adatok mennyiségére, az abból fakadó induktív és egyben manifeszt következtetésekre koncentrálódik, valamint numerikus, számszerű formában summázza az eredményeket. Ezzel szemben a kvalitatív módszer a források látens, szemantikai tartalmának megfejtésére alkalmas.

Ezek alapján a kvantitatív módszer segítségével meghatározhatóvá váltak a főáramú és az alternatív közgazdaságtant leíró releváns kulcsszavak, ezáltal a vizsgált fogalmak – úgy mint a főáramú és az alternatív közgazdaságtan – definiálhatóak lettek. A módszer alkalmas volt az „ökonimizmus” jelenségének azonosítására is a közgazdaságtudományban. A kulcsszavak látens tartalmának feltárásához a kvalitatív tartalomelemzés, vagyis a konkordanciaelemzés is hozzájárult, hiszen a vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezete választ adott arra, hogy milyen értelemben használták, milyen jelentéssel „ruházták fel” azokat. A módszer tehát kiválóan alkalmas volt a közgazdaságtan természetének vizsgálatához, a kutatási kérdéseim megválaszolásához és a hipotézisem tesztelésére is.

T₁: A közgazdaságtan természete vizsgálható a komplex tartalomelemzés módszerével.

H₂: A főáramú és az alternatív közgazdaságtan kulcsszavakkal azonosítható, azok által megkülönböztethető: IGAZ. A főáramú és az alternatív közgazdaságtan (irányzatok) közé „határvonal” húzható: IGAZ.

A főáramú és az alternatív közgazdaságtan a szakirodalom alapján kulcsszavak azonosításával jellemezhető. A komplex tartalomelemzés segítségével meghatározhatóak, hogy melyek a főáramú és alternatív közgazdaságtant valóban leíró releváns kulcsszavak. A szófelhőkben (58. és 59. ábra) a leginkább jellemző, a jellemző és a többnyire jellemző kategóriába sorolt kulcsszavakat és a vizsgált folyóiratok, valamint könyvek teljes szöveges adatbázisában szereplő 300 leggyakrabban előforduló szavak listájában is szereplő kulcsszavakat összesítve tartalmazza. A szófelhőkben feltüntetett szavak betű méretei súlyozva tükrözik azok előfordulási gyakoriságát és jelentőségét a vizsgált monográfiákban.

Külföldi főáramú közgazdasági folyóiratok releváns főáramú kulcsszavai: market; equilibrium; growth; benefit, utilitarian, utility; welfare; competition, competitiveness; efficiency, effectiveness; profit, profit maximization; GDP; profitable, profitability, productive; rational.

Külföldi alternatív közgazdasági folyóiratok releváns alternatív kulcsszavai: environment, environmentally conscious, environmental protection, nature; local;

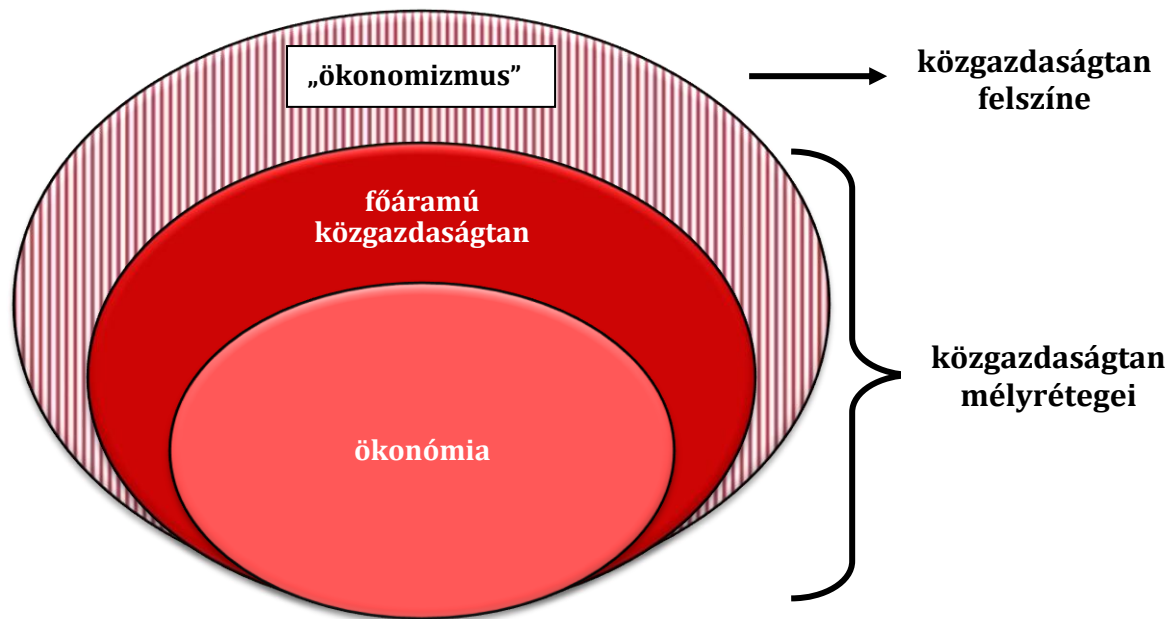

A klasszikus közgazdaságtan elméleti alapjait a XVIII. század végén Smith (1776) *A nemzetek gazdagsága* című művének megírásával lefektette. A XIX-XX. században Mill, Marshall, Keynes és Samuelson kifejlesztették az erre épülő alapmodellt, ami azóta is szinte „változatlan” formában „él” tovább. Ez határozza meg a mai kor közgazdászainak is a gondolkodásmódját és a főáramú közgazdaságtant, mely napjainkra már ideológiává, paradigmává, egyesek szerint hitté erősödött. Az „ökonimizmus szentháromságát” a hatékonyság, a versenyképesség és a növekedés kulcsszavakkal határozták meg. A főáramú közgazdaságtant tehát a szakirodalom alapján megkülönböztethetjük az „ökonimizmustól”.

A közgazdasági folyóiratok tartalom- és idősor elemzéseinek eredményei azt mutatják, hogy a főáramú közgazdaságtanban az „ökonimizmus szentháromságát” alkotó növekedés, verseny/versenyképesség és hatékonyság kulcsszavak előfordulásának száma a vizsgált 20 év során nem növekedett. Ezzel ellenben az alternatív közgazdaságtanban növekedési trendek figyelhetőek meg. A vizsgált kulcsszavak (15 főáramú és 15 alternatív) rangsorolásaiként kapott listákban mind a főáramú, mind az alternatív folyóiratok esetében a három kiemelten vizsgált kulcsszó a rangsorok első 20 helyén szerepelnek (néhány esetben kivételt képez a növekedés kulcsszó, ami többször a listák első felében szerepel). A 300 leggyakrabban előforduló szó listáiban kivétel nélkül megtalálhatóak ezek a szavak. Tehát a tudományos életben a három vizsgálat közül kettő bizonyította az „ökonimizmus” jelenlétét, viszont megállapítható, hogy az alternatív közgazdaságtanban jut érvényre jobbára. A jelenség a külföldi alternatív közgazdasági folyóiratok esetében jobban megfigyelhető.

Az elemzések eredményei alapján módosítottam a 2.2.2. fejezetben feltüntetett, a szakirodalom feldolgozásának eredményeképpen született kezdetleges „hagyma modelletem” (12. ábra), ami a közgazdaságtan és az „ökonimizmus” kontaktusát szemlélteti és a 60. ábrát készítettem.

60. ábra: „Hagyma modell” az „ökonomizmus” és a közgazdaságtan kapcsolatáról

Forrás: saját szerkesztés

A modell „magját” továbbra is a hagyományos közgazdaságtan, azaz az ökonómia képezi. A következő réteget a főáram alkotja. Ezek a közgazdaságtan úgynevezett mélyebb rétegeinek tekinthetőek. A felszínen az „ökonomizmus” jelensége részben jelenik csak meg, mint a „hagymát” borító legkülső „hép”.

A közgazdaságtan a hétköznapi ember számára olyan pragmatikus valóságot jelent, ahol az ember, mint célirányos cselekvő lény, a valóságot a tapasztalattal azonosítja és csak a látható, megtapasztalható jelenségeket fogadja el. Legfőbb értéknek a hasznosságot, a hatékonyságot tartja a versenytársaik legyőzősével, a lehető legnagyobb profit elérése érdekében, a minél kiterjedtebb piaci lefedettség eléréséhez, akár a fenntarthatatlan növekedés (például környezetszennyezés, ásványkincsek kiaknázása) árán is. A közéleti (köz)gazdasági folyóiratok elemzésével úgy vélem közelebb lehetne kerülni az „ökonomizmus” jelenségének vizsgálatához.

T₃: „Ökonomizmus” jelensége részben jelen van a közgazdaságtudományban. Jobbára az alternatív közgazdaságtanban megfigyelhető jelenségről beszélhetünk. A főáramú közgazdaságtan és az „ökonomizmus” megkülönböztethető egymástól.

5.3. Új és újszerű kutatási eredmények

Az értekezés újszerű eredménye tehát a következő fogalmak újradefiniálása:

- hagyományos közgazdaságtan (ökonómia),
- főáramú közgazdaságtan,
- „ökonomizmus”,
- alternatív közgazdaságtan.

A szakirodalom alapján azonosítottam a főáramú és az alternatív közgazdaságtant jellemző és leíró kulcsszavakat, majd a vizsgálatba bevont hazai és külföldi közgazdasági monográfiák komplex tartalomelemzése után kategorizáltam azokat, hogy meg tudjam állapítani, melyek a valóban relevánsak közülük.

Új eredménye a disszertációnak az alternatív közgazdaságtan definiálása és az egyes alternatív irányzatok csoportosítása. Ezen felül szintén új eredménynek számít a kialakított csoportok kapcsolatának, kapcsolódásának feltárása a főáramú közgazdaságtannal, valamint e kapcsolatok ábrázolása egy halmazábra segítségével (15. ábra).

Az ökonómia, a főáramú közgazdaságtan és az „ökonomizmus” definiálása, valamint a hozzájuk kapcsolódó elemzések után a fogalmak egymáshoz való kapcsolódásait is feltártam, majd ábrázoltam egy úgynevezett „hagyma modell” (60. ábra) segítségével. A megalkotott modell új a közgazdaságtanban.

Úgy gondolom, hogy a közgazdaságtudomány általam választott szemszögből történő vizsgálata az elemzéseknél alkalmazott kutatási módszerrel, a tartalomelemzéssel is újszerűnek számít.

5.4. További kutatási irányok

A további kutatási céljaimat három csoportba rendeztem:

- 1) A közgazdaságtan fejlődéstörténetének mélyreható és alapos feltárása után – Samuelson példáját követve – egy olyan komplex közgazdasági „családfa” felvázolása, ami részletekbe menően feltünteti az egyes közgazdasági irányzatokat és jeles képviselőit a korai közgazdaságtantól napjainkig.
- 2) A közgazdaságtan számos alternatív irányzatot felvonultató szakterület, ezért a jövőbeni kutatási céljaim közé tartozik a szakirodalomban fellelhető összes alternatív iskola, irányzat, elmélet összegyűjtése, majd azt követően egy átfogó, a

lehető legtöbb alternatív irányzatot magába foglaló és részletező táblázat összeállítása.

- 3) a. Az egyes hazai és külföldi közéleti (köz)gazdasági folyóiratok komplex tartalomelemzése.
- b. A kapott eredmények összevetése a tudományos közgazdasági folyóiratok elemzési eredményeivel.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

„A közgazdaságtan a társadalomtudományok királynője – a legrégebbi művészet a legújabb tudomány” (Samuelson – Nordhaus, 1990, p. 1.). A közgazdaságtan (ökonómia) tudománnyá válásának történetét nyomon követve arra a megállapításra jutottam, hogy egyidős magával a történelemmel, ennek ellenére önálló tudományként csak 1776-tól tartják számon.

Mint minden tudományban, úgy a közgazdaságtan fejlődésének egyes korszakaiban is kialakult egy-egy uralkodó főáram, ami háttérbe szorította a különféle alternatív irányzatokat. Az elmúlt közel 250 évben a közgazdaságtan fejlődésének főárama a klasszikus, később a neoklasszikus közgazdaságtanon keresztül, majd Keynes által, azt követően pedig a Samuelson és Hicks által létrejött neoklasszikus szintézisben teljesedett ki, amit a friedmani monetarizmus követett. Napjainkban az új klasszikus és új keynesi közgazdaságtan fúziójából született meg az új neoklasszikus szintézis. Ezen irányzatok – amik egy jól kirajzolódó főáramú fejlődési vonalat alkotnak – mellett számos eltérő értéket valló és képviselő alternatív irányzat is létrejött. Ezeket az irányzatok öt csoportba soroltam, attól függően, hogy milyen kapcsolatban állnak a főáramú közgazdaságtannal. A két szélsőséges csoport közül az egyik, amelyik tagadja a főáram tanait és erősen bírálja azokat, míg a másik, ami olyan álláspontot képvisel, amit a főáram is elismer, mely akár mellékáramként is azonosítható. A legtöbben az alternatív közgazdaságtan a főáramot bíráló, azzal szemben álló, élesen elkülönülő, más nézeteket valló irányzatokkal azonosítják, mint ahogy a kutatásomból kiderült, tévesen. Az egyes alternatív irányzatok köre ennél sokkal diverzifikáltabb, hiszen vannak olyan irányzatok, amik elismerik a főáram tanait, azt funkcionális bázisként használják fel saját elméleteikhez. Ezen felül vannak azok az irányzatok, amelyek függetlenek a főáramtól és vannak olyanok, amik nem fejlődtek irányzatokká.

A disszertációmban a főáramú és az alternatív közgazdaságtan releváns kulcsszavainak (15 – 15) azonosítását követően a társadalomtudományok területén viszonylag újabb módszer, a tartalomelemzés, annak is a kvantitatív formájának segítségével megvizsgáltam azok előfordulását az 1995 és 2015 között megjelent tudományos hazai és külföldi közgazdasági folyóiratok cikkeiben. A meghatározott kulcsszavak közül a külföldi alternatív közgazdasági folyóiratokban a főáramú kulcsszavak közül a homo oeconomicus, az önérdék, a GDP, a növekedés és a szűkösség többször szerepeltek, mint a főáramúakban. Az alternatívokban a piac, a növekedés és a környezettel kapcsolatos kulcsszó említése volt kiemelkedő a vizsgált 30 kulcsszó közül. A külföldi főáramú közgazdasági folyóiratokban az egyenlőtlenség és az igazságosság/méltányosság alternatív kulcsszavak előfordulása jelentősebb volt, mint az alternatívokban. A főáramúakban a piac, a növekedés és az egyensúly kulcsszó szerepelt az első három helyen. A hazai alternatív közgazdasági folyóiratokban a főáramú kulcsszavak közül az önérdék, a haszon, a jólét és a hatékonyság említése több volt, mint a főáramúakban. Az alternatívokban a piac, a helyi/lokális és a környezettel kapcsolatos kulcsszó említése volt kiemelkedő a vizsgált 30 kulcsszó közül. A hazai főáramú folyóiratokban a jólét/jóllét, az egyenlőtlenség, az együttműködés és a helyi/lokális alternatívként meghatározott kulcsszavak többször szerepeltek, mint az alternatívokban. A főáramúakban a GDP, a növekedés és a verseny/versenyképesség kulcsszó szerepelt az első három helyen.

Emellett egyes közgazdasági könyvekben is végeztem hasonló elemzést kicsit tágabb időintervallumban, 1776-tól napjainkig. A főáramú közgazdasági könyvekhez besorolt művekben az igazságosság/méltányosság kulcsszó többször szerepelt alternatívként beazonosított létére. A vizsgált 30 kulcsszó közül a főáramú folyóiratokban a piac, a profit és a növekedés szerepelt a legtöbbször. A híres alternatívokban a jövedelmező/jövedelmezőség, a profit és a homo oeconomicus, míg a modern alternatívokban az önérdék, a láthatatlan kéz, a jólét, a hatékonyság, a haszon és a növekedés kulcsszavak is többször kerültek említésre, annak ellenére, hogy a főáramot leíró kulcsszavakról van szó. A híres alternatívokban szintén a profit, valamint a jövedelmező/jövedelmezőség és a környezettel kapcsolatos kifejezések szerepeltek az első három helyen. A modern alternatívokban a növekedés, a piac és a környezettel kapcsolatos kifejezések fordultak elő a legtöbbször a vizsgált kulcsszavak közül.

Ezen felül a leggyakrabban előforduló szavakra is végeztem elemzést. A külföldi főáramú közgazdasági folyóiratokban a 20 leggyakrabban előforduló szó gazdasági kategóriába sorolható. Az első három helyen az ár, a költség és a vállalat szavak szerepeltek. A külföldi alternatív közgazdasági folyóiratokban a leggyakoribb szavak vegyesebb képet mutatnak, hiszen a gazdasággal kapcsolatos szavak mellett környezeti és társadalmi jelentést hordozóak is megjelentek. A képzeletbeli dobogóra a fejlődés/fejlesztés, a költség és a víz szavak kerültek. A hazai főáramú közgazdasági folyóiratok esetében is a gazdasági kategóriába tartozó szavak szerepeltek a 20 leggyakrabban előforduló szó között. A vállalat, a bank és a pénzügy szavak voltak a leggyakrabban említettek. A hazai alternatív közgazdasági folyóiratokban a leggyakoribb gazdasági kategóriába sorolt szavak mellett társadalmi jelentéssel bírók is megjelentek. Az ember, a kormány és a szociális szavak voltak a leggyakoribbak. A főáramú és a híres alternatív közgazdasági könyvek esetében is gazdasági kategóriába tartozik a 20 leggyakrabban említett szó. A főáramúakban az ár, a munkaerő és a kereslet, a híres alternatívokban a tőke, a munkaerő és a termelés szó volt a leggyakoribb. A modern alternatív könyvekben a gazdasági kategóriás szavak mellett társadalmi és környezeti jelentést hordozóak is előfordultak. A leggyakoribb szavak a fejlődés/fejlesztés, az ember és a szükség voltak.

A konkordanciaelemzés – kvalitatív tartalomelemzés – során a kulcsszavak szöveggörnyezetét elemeztem azért, hogy megvizsgáljam, milyen értelemben, milyen jelentésben használták azokat. A vizsgált kulcsszavak kontextusa mind a külföldi, mind a hazai közgazdasági folyóiratokban megváltozott a vizsgált időszak végére. A külföldi főáramú folyóiratokban növekedett az alternatívként meghatározott kulcsszavak előfordulása. Ennek három oka lehetett. Az egyik, hogy az egyes alternatív irányzatok nézeteit elfogadta, befogadta a főáram. Ezek azok az alternatív irányzatok, melyek mellékáramként is azonosíthatóak. Ugyanakkor találni arra is példát, hogy csupán csak az egyes alternatív kutatási területek iránt való érdeklődést mutatta (egyes lapszámokban egy-egy érdekes alternatív cikket is leközltek) az alternatív kulcsszavak előfordulási számának növekedése. Végül az is előfordult, hogy csak egy szimpla refláktálás volt egy főáramot bíráló alternatív publikációra. A külföldi alternatív folyóiratokban is növekedett a főáramú kulcsszavak előfordulási száma, amik többnyire kritikával illetett kontextusban voltak jelen vagy alternatív megközeleítésben használták azokat. Mindemellett egyes kulcsszavak együtt, párban fordultak elő a monográfiákban, úgy, mint együttműködés – verseny, hatékonyság – méltányosság, jólét – jól-lét/jóllét

vagy szegénység – egyenlőtlenség. A vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezete eltérő volt a főáramú és az alternatív folyóiratokban. A külföldi főáramú folyóiratokban a vizsgált 20 év alatt finomodott, lágyult a főáramú kulcsszavak szöveggörnyezete, hiszen társadalmi vonatkozásukban is megjelentek, ugyanakkor egyes kulcsszavak megőrizték kemény gazdasági mivoltukat. A külföldi alternatív folyóiratokban a vizsgált alternatív kulcsszavak gazdasági, társadalmi és környezeti kontextusban is megjelentek, ami a vizsgált időszak végére gazdaságira és társadalmira redukálódott. Ennek oka, hogy külföldön a közgazdaságtan társadalomtudományos mivoltát hangsúlyozzák inkább, míg a környezettel kapcsolatos speciális vonatkozásait a természettudományok tárgyalják. A főáramú kulcsszavak esetében a vizsgált időszak elején és végén is érvényesült a hármas kontextus. Ezeket a kulcsszavakat jobbra kritikával illették, vagy sajátos, alternatív perspektívából fogalkoztak azokkal. A hazai közgazdasági folyóiratokban is megváltozott a vizsgált időszak elejéhez képest az egyes kulcsszavak szöveggörnyezete a külföldi folyóiratokéhoz hasonlóan. A közgazdasági könyvek esetében, azok három csoportjában is észrevehető a különbség, hiszen a vizsgált kulcsszavak szöveggörnyezete a főáramú, a híres és a modern alternatív közgazdasági könyvek esetében is eltérő. A főáramú könyvekben a kulcsszavak gazdasági, a híres alternatívokban társadalmi kontextussal is, míg a modern alternatívokban pedig már környezetivel is kiegészítve jelentek meg.

Az elemzések eredményeképpen tehát a főáramú és az alternatív közgazdaságtan kulcsszavak segítségével meghatározható, valamint megkülönböztethető, ezáltal közējük „határvonalak” húzhatóak. Azért beszélhetünk többes számról, mert mint fent említettem, az egyes alternatív irányzatokat a főáramú közgazdaságtannal való kapcsolata alapján több csoportba sorolhatjuk.

A növekedés, a verseny/versenyképesség és a hatékonyság – mint az „ökonimizmus szentháromságát” leíró – kulcsszavak előfordulásának alakulását idősor elemzéssel is megvizsgáltam a közgazdasági monográfiákban az „ökonimizmus” jelenségének azonosítása végett. A közgazdasági folyóiratok tartalom- és idősor elemzéseivel kapott eredmények azt mutatják, hogy a főáramú közgazdaságtanban az „ökonimizmus szentháromságát” alkotó növekedés, verseny/versenyképesség és hatékonyság kulcsszavak előfordulása a vizsgált 20 év során nem növekedett, ellenben az alternatív közgazdaságtanban, ahol igen. A vizsgált kulcsszavak rangsorolásaiként kapott listákban

mind a főáramú, mind az alternatív folyóiratok esetében a három kiemelten vizsgált kulcsszó a rangsorok első 20 helyén szerepelnek (némely esetben kivételt képez a növekedés kulcsszó, ami többször a listák első felében szerepel). A 300 leggyakrabban előforduló szó listáiban kivétel nélkül megtalálhatóak ezek a szavak. Tehát a tudományos életben a három vizsgálat közül kettő bizonyította az „ökonizmus” jelenlétét, viszont megállapítható, hogy az alternatív közgazdaságtanban jut érvényre jobbra. A jelenség a külföldi alternatív közgazdasági folyóiratok esetében jobban megfigyelhető.

A közgazdaságtan jövőjéről megfogalmazott álláspontjaik alapján három csoportba soroltam a közgazdászokat. Kijelenthetjük azonban, hogy az még egy jó ideig rejtély fog maradni, hogy a régi tanok újulnak-e majd meg, esetleg a főáramú közgazdaságtan integrálni fogja az egyes alternatív irányzatok nézeteit vagy egy esetleges paradigmaváltás fog bekövetkezni. A közgazdaságtanban a 2008-as „összeomlás” azonban minden bizonnyal annak bizonyítéka, hogy a gazdasági gondolkodásnak szélesítenie és diverzifikálnia kell megközelítéseit.

Értékezésemet egy úgymond örök érvényű idézettel zárom:

„Hiszen bármit is mondjon erről az ember, a jövő minden bizonnyal megcáfolja majd, az utókor pedig elveti. Olyan hatalmas változások következtek be már az emberi dolgokban, s oly sok minden látott napvilágot, ami ellentétes a régiek várakozásaival, hogy lehetetlen nem gyanítani: a jövőben is minden megváltozik.” (David Hume)

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE

1. Adkins, Lee C. (2014): Using gretl for Principles of Econometrics. Letöltés: http://www.learneconometrics.com/gretl/using_gretl_for_POE4.pdf Letöltés ideje: 2018.10.18.
2. Antal László (1976): Tartalomelemzés alapjai. Magvető Kiadó, Budapest, p. 15.
3. Babbie, Earl (1996): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest
4. Baritz Sarolta Laura (2012): Alternatív gazdasági modell erényetikai paradigmában. Előadás a Vállalkozás, etika, erkölcs szekcióban, Kautz Gyula Konferencia, Győr, 2012. június 12.
5. Baritz Sarolta Laura (2014): Főáramlatok a közgazdaságtanban. <http://valasz.hu/uzlet/foaramlatok-a-kozgazdasagtanban-104708> Megjelent: 2014.09.24. Letöltés ideje: 2016.04.18.
6. Baritz Sarolta Laura (2014b): Háromdimenziós gazdaság. Lehet-e gazdálkodni erényetikai paradigmában? BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM Gazdálkodástudományi Ph.D. program, PhD értekezés. Letöltés: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/793/1/Baritz_Sarolta_Terez.pdf Letöltés ideje: 2017.01.16.
7. Bartók István (2001): Vállalkozáskormányzás. Ph.D értekezés, Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Gazdálkodástani Ph.D Program, Budapest
8. Báthory Zoltán – Falus Iván (1997): Pedagógiai lexikon I-III., Orosz Sándor: Szócikkek. Keraban Kiadó, Budapest
9. Becker, Gary S. (1957): The Economics of Discrimination. Chicago Press, Chicago
10. Beinhocker, Eric D. (2007): The Origin of Wealth. Evolution, Complexity and the Radical Remaking Economics. Random House Business Books
11. Bekker Zsuzsa (2000): Alapművek, alapirányzatok. Gazdaságelméleti olvasmányok sorozat, Aula Kiadó, Budapest, p. 26.
12. Bélyácz Iván (2014): A perdikció elsődlegessége és a fundamentális bizonytalanság. Magyar Tudomány, 175. évfolyam – 2014/8. szám, pp. 909–913.
13. Berde Éva – Petró Katalin (1995): A különféle hasznosságfogalmak szerepe a közgazdaságtanban. Közgazdasági Szemle, XLII. évf., 1995. 5. sz., pp. 511–529.
14. Berelson, Bernard (1952): Content Analysis. New York, Free Press, p. 18.
15. Blaug, Mark (1979): The German hegemony of location theory: a puzzle in the history of economic thought. History of Political Economy, 11 (1), pp. 21–29.
16. Blaug, Mark (1998): Methodology of scientific research programmes. In: J. B. Davis, D. W. Hands and U. Maki (eds.): The Handbook of Economic Methodology. Edward Elgar, Cheltenham
17. Boulakia, Jean D. (1971): Ibn Khaldún: A Fourteenth-Century Economist. The Journal of Political Economy, vol. 79, issue 5, pp. 1105–1118.

18. Boulding, Kenneth E. (2004): Az eljövendő „Föld-űrhajó” gazdaságtana. Megjelent: Pataki György–Takács Sánta András (szerk.): Természet és gazdaság. Ökológiai közgazdaságtan szöveggyűjtemény. Typotex, Budapest, pp. 29–40.
19. Bródy András (2007): A ciklusok oka és hatása. *Közgazdasági Szemle*, LIV. évf., 2007. október, pp. 903–914.
20. Buchanan, James (1977): *Freedom in Constitutional Contract*. College Station, Texas A & M, University Press, p. 368.
21. Buchholz, Todd G. (1998): *Új ötletek halott közgazdászoktól*. Európa Könyvkiadó, Budapest
22. Capra, Francis (1966): *Lebensnetz – Ein neues Verständnis der lebendigen Welt*. Scherz Verlag, Bern – München – Wien
23. Card, David – Della Vigna, Stefano (2013): Nine Facts About Top Journals in Economics. *Journal of Economic Literature*, Volume 51, Issue 1, pp. 144–161.
24. Carlyle, Thomas (1849): Occasional Discourse on the Negro Question. *Fraser's Magazine for Town and Country*, Vol. XL., February 1849., London Letöltés: <http://cruel.org/econthought/texts/carlyle/carlodnq.html> Letöltés ideje: 2016.12.19.
25. Chapra, Muhamed U. (1996): What Is Islamic Economics? Islamic Development Bank Islamic Research and Training Institute. Ford.: Janzsó Péter: Az iszlám közgazdaságtan. *Fordulat* 11. sz., 2010 tél, pp. 88–107.
26. Cherrier, Beatrice (2016): How the term “mainstream economics” became mainstream: a speculation. *Institute for New Economic Thinking Blog*, 2016. 05.23. Letöltés: <https://www.ineteconomics.org/perspectives/blog/how-the-term-mainstream-economics-became-mainstream-a-speculation> Letöltés ideje: 2018.06.02.
27. Colander, David – Holt, Ric – Rosser, Barkley (2003): The Changing Face of Mainstream Economics. *Middlebury College Economics Discussion Paper No. 03-27*, Letöltés: <http://community.middlebury.edu/~colander/articles/Changing%20Face%20of%20Mainstream%20Economics.pdf>. Letöltés ideje: 2018.06.03.
28. Colander, David (2010): The Economics Profession, the Financial Crisis, and Method. *Middlebury College Economics Discussion Paper*, October 2010, pp. 10–38.
29. Costanza, Robert (1989): What is Ecological Economics? *Ecological Economics*, 1, pp. 1-7.
30. Csaba László (2008): Módszertan és relevancia a közgazdaságtanban. *Közgazdasági Szemle*, LV. évf., 2008. április, pp. 285–307.
31. Csaba László (2009): *Crisis in Economics?* Akadémiai Kiadó, Budapest
32. Csaba László (2010): A közgazdaságtan útkeresése. *Jogtudományi Közlöny*, 65. évf., 11. sz., pp. 521–539.
33. Csaba László (2011): A válságkezelés válsága és a kiút kiúttalansága? In: 20 év múlva: vissza a jövőbe. Szerk.: Muraközy László, Akadémia Kiadó, Budapest, pp. 220–257.

34. Csaba László (2013): Kérdőjelek a közgazdaságtanban és oktatásában. *Közgazdasági Szemle*. LX. évf., 2013. január, pp. 47–63.
35. Csaba László (2014): *Európai közgazdaságtan*. Akadémiai Kiadó
36. Csath Magdolna (2018): A közgazdaságtan megreformálása. *Magyar idők, Vélemény*, 2018. január 22. Letöltés: <https://magyaridok.hu/velemenya-kozgazdasagtan-megreformalasa-2701237/> Letöltés ideje: 2018.05.28.
37. Daly, Herman E. (1999): Uneconomic growth: in theory, in fact, in history, and in relation to globalization. *EdEcological Economics and the Ecology of Economics: Essays in Criticism*; Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, pp. 8–24.
38. Darvas Zsolt – Szapáry György (1999): A nemzetközi pénzügyi válságok tovaterjedése különböző árfolyamrendszerekben. *Közgazdasági Szemle*, XLVI. évf., 1999. november, pp. 945–968.
39. De Vroey, Michel – Pensieroso, Luca (2016): The Rise of a Mainstream in Economics. IRES Université catholique de Louvain, Discussion Paper 2016-26 Letöltés: <http://sites.uclouvain.be/econ/DP/IRES/2016026.pdf> Letöltés ideje: 2018.05.20.
40. Deane, Phyllis (1984): *A közgazdasági gondolatok fejlődése*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
41. Dorfman, Joseph (1970): Heterodox Economic Thinking and Public Policy. *Journal of Economic Issues* 4(1), pp. 1–22.
42. Dörpfeld, Friedrich W. (1911): *Grundlinien einer Theorie des Lehrplans, zunächst der Volks- und Mittelschule*. 5. kiadás, Bertelsman, Gütersloh
43. Dosi, Giovanni (1988): Sources, Procedures and Microeconomic Effects of Innovation. *Journal of Economic Literature*, 26(3), pp. 1120–1171.
44. Downs, Anthony (1957): *An Economic Theory of Democracy*. Harper, New York
45. Downs, Anthony (1967): *Inside Bureaucracy*. Little, Brown, Boston, Mass.
46. Egyesült Nemzetek Szervezete Környezet és Fejlődés Világbizottság (1987): *Közös jövőnk*. Brundtland jelentés. Brundtland Bizottság.
47. Eichengreen, Barry (2003): *Pénzügyi válságok - mit tehetünk ellenük?* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
48. Eichner, Alfred S. (1983): Why Economics Is Not Yet a Science. *Journal of Economic Issues*, Vol. 17., No.2, June, pp. 507–520.
49. Falus Iván (2014): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Műszaki Könyvkiadó Kft., Budapest
50. Fazekas Károly (2015): *Roszkedvünk tana. Értelme, érzelem, közgazdaságtudomány*. Műhelytanulmányok MT-DP – 2015/36, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet
51. Ferenc pápa (2015): *Laudato Si (On care for our common home)*. Vatican Press, Róma
52. Fisher, Irving (1930): *The Theory of Interest*. Macmillan, New York

53. Frank, Robert H. (2011): Darwin Economy: Liberty, Competition and the Common Gold. Princeton University Press
54. Friedman, Milton (1976): Price Theory. Aldine Publishing, Chicago
55. Galbács Péter (2017): Az újklasszikus makroökonómia megértése Adalékok a realizmus közgazdasági programjához. Köz-Gazdaság, 2017/1., pp. 43–63.
56. Georgescu-Roegen, Nicolas (1971): The Entropy Law and the Economic Process. Harvard University Press
57. Glaser, Barney – Strauss, Anselm (1967): The Discovery of Grounded Theory
58. Granovetter, Mark S. (1973): The Strength of Weak Ties. American Journal of Sociology, Vol. 78, No. 6., May 1973, pp. 1360–1380.
59. Greenspan, Alan (2013): The Map and the Territory: Risk, Human Nature, and the Future of Forecasting. Penguin Press
60. Gruchy, Allan (1987): The Reconstruction of Economics: An Analysis of the Fundamentals of Institutional Economics. Greenwood Press, New York
61. Halmai Péter (2014): Krízis és növekedés az Európai Unióban. Európai modell, strukturális reformok. Akadémiai Kiadó, Budapest
62. Harvey, William (1649): Exercitatio anatomica de circulatorio sanguinis.
63. Hicks, John – Allen, Roy (1934): A Reconsideration of the Theory of Value. Parts 1. *Economica*, New Series, Vol. 1, No. 1–2., 1934, pp. 52–76.
64. Hicks, John – Allen, Roy (1934): A Reconsideration of the Theory of Value. Parts 2. *Economica*, New Series, Vol. 1, No. 2., 1934, pp. 196–219.
65. Hodgson, Geoffrey (2009): The great crash of 2008 and the reconstruction of economics. *Cambridge Journal of Economics*, 33. évf., 6. szám, pp. 1205–1221.
66. Hofstede, Geert (1994): The Business of International Business is Culture. *International Business Review*, Vol. 3., No. 1., pp. 1–14.
67. Holsti, Ole R. (1969): Content analysis for the social sciences and humanities
68. Horváth Sándor (1998): Értékek és választások a közgazdasági gondolkodásban. *Replika*, 31–32. szám, pp. 95–97.
69. Horváth Tibor (1987): "Egy törzsnek az ága..." Ismeretszervezés és szintaxis. Kandidátusi értekezés, Budapest
70. Hudy Róbert (2010): Gazdaságtan szociológia nélkül. Ben Fine – Dimitris Milonakis: From political economy to economics (Routledge, 2009). *Fordulat* 9. sz., 2010. nyár, pp. 126–131.
71. Isard, Walter (1956) Location and Space-Economy. MIT, Cambridge, Massachusetts.
72. IUCN – UNEP – WWF (1991): Caring for the Earth. A Strategy for Sustainable Living. Gland, Switzerland
73. Ivánné Hild Márta (1997): A marxi elmélet "újralfedezésének" története. *Eszmélet* 34., pp. 123–145.

74. Janzsó Páter (2011): Egy modern karaktertisztítás. Jonathan B. Wight: Saving Adam Smith Prentic-Hall, 2002. Fordulat 16. sz. (2011 tél), pp. 146–153.
75. Jevons, William S. (1871): The Theory of Political Economy. Macmillan, London, p. 3.
76. Juhász Valéria (2007): Egy internetes honlap, az iwiw szegedi felhasználóinak szociolingvisztikai vizsgálata, különös tekintettel a nemre és a korra. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program
77. Kahneman, Daniel – Tversky, Amos (2000): Choices, values and frames. Cambridge University Press and the Russell Sage Foundation, New York
78. Káldor Miklós (1978): Az egyensúlyi közgazdaságtan alkalmatlansága. In: Uó (vál.): Gazdaságelmélet – Gazdaságpolitika. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1989.
79. Keynes, John Maynard (1936): The General Theory of Employment, Interest and Money. Macmillan, London
80. Khaldun, Ibn (1995): Bevezetés a történelembe. Al-Muqaddima. Osiris Kiadó, Budapest
81. Kiss Áron (2010): Élet és (közgazdaság) tudomány. A makroökonómia állapota a közgazdaságtan módszereiről való újabb gondolkodás fényében. Fordulat 9. sz. (2010. nyár), pp. 20–45.
82. Kiss Gabriella – Pál Gabriella (2006): Környezetgazdaságtan. HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0102/1.0 pályázat támogatásával. Letöltési ideje: 2017.03.26. Letöltve: http://www.sze.hu/~kiczenko/2010_2011_II_kornyeztgazdasagtan_I_HUN/kornyeztgazdasagtan.pdf
83. Kiss Károly (2011): A közgazdaságtan esendősége (és mihaszna válság idején). Stratégiakutató Intézet, Budapest
84. Kiss Károly (2013): Luigino Bruni – Stefano Zamagni: Civil gazdaság. Kovász, Könyvismertetés, 2013. tavasz-tél, pp. 69–75.
85. Kiss Livia Benita (2016): A közgazdaságtan, mint tudomány fejlődése a paradigmák tükrében – Adam Smith munkásságától napjainkig. Pannon Egyetem Georgikon Kar, XXII. Intézményi Tudományos Fórum, 2016. május 26., Keszthely
86. Kóczy László – Martin Strobel (2010): The World Cup of Economics Journals: A Ranking by a Tournament Method. Working Paper 1011, Óbuda University, Budapest
87. Kolozsi Pál Péter (2015): Útkeresés és megújulás a közgazdasági gondolkodásban. Polgári Szemle, 2015. június, 11. évfolyam, 1-3. szám.
88. Kolozsi Pál Péter (2018): Kell-e iránytű a közgazdászoknak? Economania, az MNB Tanszék blogja, 2018.02.09. Letöltés: <https://mnbtanszekeblog.hu/2018/02/09/kell-e-iranytu-a-kozgazdaszoknak/> Letöltés ideje: 2018.05.28.
89. Koltay Gábor – Vincze János (2009): Fogyasztói döntések a viselkedési közgazdaságtan szemszögéből. Közgazdasági Szemle, LVI. évf., 2009. június, pp. 495–525.

90. Kondratieff, Nikolai D. (1922): The long waves in economic life. Letöltés: <https://web.archive.org/web/20081008212120/http://www.kwaves.com/kwave.pdf> Letöltés ideje: 2019.11.10.
91. Kornai János (1971): Anti-equilibrium. A gazdasági rendszerek elméleteiről és a kutatás feladatairól. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
92. Korotayev, Andrey V. – Tsirel, Sergey V. (2010): A Spectral Analysis of World GDP Dynamics: Kondratiev Waves, Kuznets Swings, Juglar and Kitchin Cycles in Global Economic Development, and the 2008–2009 Economic Crisis. Structure and Dynamics, Vol. 4. (1)., pp. 3–57.
93. Korten, David C. (1996): When Corporations Rule the World. Kumarian Press,
94. Kozenkow Judit (2010): A mainstream és az új intézményi közgazdaságtan versenye a posztoszocialista térségben. Grotius, November, pp. 1-12. Letöltés: http://www.grotius.hu/doc/pub/IULQHS/2010_210_kozenkow_judit_a%20mainstream%20%C3%A9s%20az%20uj%20intezmenyi%20kozgazdasagtan.pdf Letöltés ideje: 2018.03.24.
95. Krippendorff, Klaus (1995): A tartalomelemzés módszertanának alapjai. Bp., Balassi Kiadó, p. 22.
96. Krugman, Paul (1991): Geography and Trade. MIT Press, Cambridge
97. Krugman, Paul (2009): Dismal science. The Economist, June 11. Letöltés: <http://www.economist.com/node/13832580> Letöltés ideje: 2016.12.19.
98. Krugman, Paul (2009a): How Did Economists Get It So Wrong? In: New York Times, Sept. 2. Letöltés: <http://www.nytimes.com/2009/09/06/magazine/06Economic-t.html> Letöltés ideje: 2016.12.18.
99. Krugman, Paul (2012a): The Dismal State of the Dismal Science. The New York Times, Dec. 16. Letöltés: http://krugman.blogs.nytimes.com/2012/12/16/the-dismal-state-of-the-dismal-science/?_r=2 Letöltés ideje: 2016.12.19.
100. Krugman, Paul (2012b): Elég legyen a válságból! Akadémiai Kiadó, Budapest
101. Kuhn, Thomas (1962): The Structure of Scientific Revolutions (University of Chicago Press, Chicago, 1962); magyarul: A tudományos forradalmak szerkezete. Ford. Bíró Dániel (Gondolat, Budapest, 1984 és Osiris, Budapest).
102. Kuhn, Thomas (1977): Objectivity, Value Judgement and Theory of Choice. in: The Essential Tension. Selected Studies in Scientific Tradition and Change. The University of Chicago Press, Chicago/London. pp. 320–339.
103. Kuhn, Thomas (1984). A tudományos forradalmak szerkezete. Gondolat Kiadó, Budapest
104. Kuznets, Simon (1966). Modern Economic Growth, Yale University Press, New Haven
105. Lakatos Imre (1976): “A tudomány története és annak racionális rekonstrukciója”. In: *Lakatos Imre tudományfilozófiai írásai*. Szerk.: Miklós T. Budapest, Atlantisz. 1997. pp. 65–128.

- 106.** Lal, Deepak (1998): The Transformation of Developing Economies: From Plan to Market. In: Dorn, J. A. – Hanke, S. H. – Walters, A. A. (szerk.): The Revolution in Development economics. Cato Institute, Washington D.C., pp. 55–74.
- 107.** Lámfalussy Sándor (2008): Pénzügyi válságok a fejlődő országokban. Akadémiai Kiadó, Budapest
- 108.** Lane, Robert E. (1998): “The Joyless Market Economy” in Avner Ben-Ner and Louis Putterman (eds.): Economics, Values, and Organizations. 1998. Cambridge University Press, Cambridge. pp. 461–488.
- 109.** Láng Benedek (1997): Raimundus Lullus és az Ars Magna. Magyar Filozófiai Szemle 41 (1997/1-2), pp. 187–216.
- 110.** Lázár Ede (2009): Kutatásmódszertan a gyakorlatban az SPSS program használatával. Scientia Kiadó, Kolozsvár
- 111.** Lee, Frederic S. (2009): The emergence of heterodox economics, 1990 – 2006. Derived from Chapter 10 in A History of Heterodox Economics: Challenging the mainstream in the twentieth century, Routledge. Letöltés: https://hetecon.net/?page=about&side=history_of_heterodox_economics Letöltés ideje: 2018.0528.
- 112.** Lian, Robert (2014): Trillion Dollar Economists: How Economists and Their Ideas have Transformed Business. Wiley, Hoboken, New York
- 113.** Litan (2014): The Trillion Dollar Economists. Wiley Press
- 114.** Luther Márton (1517): A 95 tétel. Ford.: dr. Zsigmond Árpád. Megjelentette 1996-ban L. M. halálának 450. évfordulója alkalmából az Evangélikus Országos Múzeum és a Huszár Gál Papír- és Könyvesbolt, Budapest Letöltve: <http://mek.oszk.hu/00200/00203/00203.htm> Letöltés ideje: 2018.09.01.
- 115.** Madarász Aladár (2000): Közgazdaságtani eszmetörténet. Osiris, Budapest. p. 112.
- 116.** Madarász Aladár (2009): Buborékok és legendák. Válságok és válságmagyarázatok – a tulipánmánia és a Déltengeri Társaság, I. rész. Közgazdasági Szemle, 56. évf. 7–8. sz. (július–augusztus), pp. 609–633.
- 117.** Majoros Pál (2004): A kutatómódszertan alapjai. Perfekt Kiadó, Budapest
- 118.** Malhotra, Naresh K. (2008): Marketingkutató. Akadémiai Kiadó, Budapest
- 119.** Malthus, Thomas (1798): An Essay on the Principle of Population. Printed for J. Johnson, in St. Paul’s Church-Yard, London
- 120.** Marshall, Alfred (1925): Principles of Economics. (8th ed.) MacMillan, London
- 121.** Marx, Karl (1867): A tőke. Kossuth Kiadó Csoport, 1979, Budapest
- 122.** Mátyás Antal (2004): Az új osztrák iskola általános jellemzése. Közgazdasági Szemle, LI. évf., 2004. október, pp. 936–947.
- 123.** Medawar (1974): Hypothesis and imagination. Megjelent: Schilpp, P. A. (szerk.): Philosophy of Karl Popper. Book 1. Open Court Publishing, La Salle, IL, pp. 274–291.
- 124.** Meier, Gerald M. (2001): The Old Generation of Development Economists and the New. In: Meier, G. M. – Stiglitz J. E. (szerk.): Frontiers of Development Economics. Oxford University Press, Oxford, pp. 13–50.

- 125.** Mellár Tamás (2010): Válaszút előtt a makroökonómia? *Közgazdasági Szemle*, LVII. évf., 2010. július–augusztus, pp. 591–611.
- 126.** Mellár Tamás (2015a): Új paradigma felé? című előadása alapján. Megújul-e a közgazdasági szemlélet? Szerk.: Szekeres Tamás, szegedma.hu, 2015. március 1. Letöltés: <http://szegedma.hu/hir/szeged/2015/03/mellar-tamas-szegeden-megujul-e-a-kozgazdasagi-szemlelet.html> Letöltés ideje: 2016.12.19.
- 127.** Mellár Tamás (2015b): Szemben az árral. Rendhagyó közgazdasági előadások. Akadémiai Kiadó, Budapest
- 128.** Menger, Carl (1871): *Grundsätze der Volkswirtschaftslehre in Austria*
- 129.** Mill, John Stuart [1848]: *Principles of Political Economy with some of their Applications to Social Philosophy*. Longmans, Green and Co., 1909, 7th ed., London
Letöltés: <http://oll.libertyfund.org/titles/mill-principles-of-political-economy-ashley-ed> Letöltés ideje: 2016.12.19.
- 130.** Móczár József (2008): *Közgazdaságtan vagy közgazdaság-tudomány? I. rész. A 20. század legfontosabb eredményei*. Letöltés: http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/645/1/MoczarJ_Comp2008.pdf. Letöltés ideje: 2018.05.28.
- 131.** Móczár József (2014): Rendszerváltás és közgazdaság-tudomány. *Közgazdasági Szemle*, LXI. évf., 2014. február, pp. 220–227.
- 132.** Mueller, John D. (2015): *A közgazdaságtan megváltása. A hiányzó elem újralfelfedezése*. Mathias Corvinus Collegium/Tihanyi Alapítvány, Budapest
- 133.** Nelson, Richard R. – Winter, Sidney G. (1982): *An evolutionary theory of economic change*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England
- 134.** Németh Ferenc – Kiss Livia Benita (2016): Tóth Gergely: Gazdasággép. *Georgikon, a Pannon Egyetem, Georgikon Kar hivatalos lapja*, 2016/1. szám 59. évfolyam, p. 23.
- 135.** Niskanen, William (1973): *Bureaucracy: Servant or Master?* Institute of Economic Affairs, London
- 136.** Nyíri Tamás (2001): *A filozófiai gondolkodás fejlődése*. Szent István Társulat, Budapest
- 137.** Oláh Dániel (2018): *Közgazdászok szegezték ki tétéleiket az egyetemen: elkezdődött a közgazdaságtan reformációja*. *makronóm.mandiner*, 2018.01.07. Letöltés: http://makronom.mandiner.hu/cikk/20180107_kozgazdaszok_szegeztek_ki_teteleiket_az_egyetemen_elkezdodott_a_kozgazdasagtan_uj_reformacioja Letöltés ideje: 2018.05.28.
- 138.** Oweiss, Ibrahim M. – Atiyeh, George N. (1988): *Arab Civilization. Challenges and Responses: Studies in Honor of Dr. Constantine Zurayk*. State University of New York Press
- 139.** Papp Sándor (1997): *Az ökonomizmus nyomorúsága*. *Magyar Szemle*, VI. évfolyam, 7-8. szám, pp. 151–162.
- 140.** Pataky Ernő (1958): *A mezőgazdasági dokumentáció elméleti kérdései*. OMgK Közleménye 1. sz.

- 141.** Pearce, David – Turner, Kerry (1990): Economics of natural resources and the environment. Johns Hopkins University Press
- 142.** Pearce, David (1998): Economics and Environment: Essays on Ecological Economics and Sustainable Development. Edward Elgar, Cheltenham
- 143.** Peck, Jamie (2012): Economic geography: Island life. Dialogues in Human Geography, 2 (2), July 10., pp. 113–133.
- 144.** Perron, Pierre (1989): The great crash, the oil price shock and the unit root hypothesis. Econometrica, 57., pp. 1361–1401.
- 145.** Pigou, Arthur C. (1920): The Economics of Welfare. Macmillan and Co., London
- 146.** Polányi Károly (1976): Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet. Gondolat, p. 152.
- 147.** Polányi Károly (2004): A nagy átalakulás. Korunk gazdasági és politikai gyökerei. Napvilág Kiadó, Budapest
- 148.** Potts, Nick (2015): Economics: Past, Present and Future. Southampton Solent University, Alternative Economics. Letöltés: <https://www.solent.ac.uk/news/school-of-business-law-and-communications/2015/alternative-economics> Letöltés ideje: 2018.03.24.
- 149.** Quesnay, Francois (1759): Tableau Economique. In: Arthur Eli Monroe Early Economic Thought, Cambridge, 1923, pp 336–348.
- 150.** Ricardo (1817): On the Principles of Political Economy and Taxation. John Murray, London
- 151.** Robbins, Lionel (1932): An Essay on the Nature and Significance of Economic Science. New York University Press, New York. Letöltés: <https://mises.org/files/essay-nature-and-significance-economic-sciencepdf-0/download?token=N0Cdxg4a> Letöltés ideje: 2016.12.17.
- 152.** Rodrik, Dani (2009): Blame Economists, Not Economics. Project Syndicate, The world's opinion page, Mar. 11. Letöltés: <https://www.project-syndicate.org/commentary/blame-the-economists--not-economics?barrier=true> Letöltés ideje: 2016.12.18.
- 153.** Russel, Stuart – Norvig, Peter (2005): Mesterséges intelligencia modern megközelítésben. Második, átdolgozott, bővített kiadás. Budapest, Panem Könyvkiadó.
- 154.** Sahu, Nirmal Chandra – Nayak, Bibhudatta (1994): Niche diversification in environmental/ecological economics. Ecological Economics, 11, pp. 9–19.
- 155.** Sajtos László – Mitev, Ariel (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Alinea Kiadó, Budapest
- 156.** Samuelson, Paul A. (1981): Economics. McGraw-Hill, New York
- 157.** Samuelson, Paul A. – Nordhaus, William D. (1987): Közgazdaságtan. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- 158.** Samuelson, Paul A. – Nordhaus, William D. (1990): Közgazdaságtan. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

159. Samuelson, Paul A. – Nordhaus, William D. (1998): Economics. Mass Irwin – McGraw-Hill, Boston
160. Sántha Kálmán (2013): Multikódolt adatok kvalitatív elemzése. Eötvös József Kvk., Budapest
161. Sárkány Péter (2012): A közgazdaságtan története. Letöltés: https://issuu.com/mutf/docs/k_zgazdas_gtan_t_rt_nete_2012_02 Letöltés ideje: 2018.03.20.
162. Say, Jean-Baptiste (1803): Értekezés a politikai gazdaságtanról (Traité d'économie politique)
163. Schumacher, Ernst F. (1973): Small is beautiful: Economics as if People Mattered. Blond & Briggs, London. Ford.: Schumacher, E. F. (1991): A kicsi szép. Tanulmányok egy emberközpontú közgazdaságtanról. KJK, Budapest
164. Schumpeter, Joseph A. (1911): Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung. Duncker Humboldt, Leipzig
165. Schumpeter, Joseph A. [1961]: Konjunkturzyklen. Vanderhoeck & Ruprecht, Göttingen.
166. Sebők Miklós – Zorigt Burtejin – Zágoni Bella (2016): A szövegek társadalomtudományi elemzése: egy elméleti áttekintés. Szerk.: Sebők Miklós, Kvantitatív szövegelemzés és szövegbányászat a politikatudományban, L'Harmattan Kiadó, Budapest
167. Sedláček, Tomáš (2011): Economics of Good and Evil – The Quest for Economic Meaning from Gilgamesh to Wall Street. Oxford University Press
168. Smith, Adam (1776): A nemzetek gazdagsága. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1992
169. Somogyi Viola, Dániel Zoltán András, Rédey Ákos (2012): Fenntartható gazdaság. Pannon Egyetem. Digitális Tankönyvtár
170. Speed, John G. (1893): Do newspapers now give the news?. The Forum, 5, Aug., pp. 705–711.
171. Stiglitz, Joseph (2002): Globalization and its Discontents. W. W. Norton & Company, New York – London
172. Stockhammer, Engelbert – Yilmaz, Devrim (2015): A new student movement. Alternative economics. Radicalphilosophy, Issue 189 series 1/Jan/Feb 2015. Letöltés: <https://www.radicalphilosophy.com/commentary/alternative-economics> Letöltés ideje: 2018.05.28.
173. Szanyi Miklós (2009): A globális válság eredete, fő dimenziói és egyéb jellemzői. In.: A globális válság: hatások, gazdaságpolitikai válaszok és kilátások. 1. kötet: Világ gazdasági súlyponteltolódások. Szerk.: Farkas Péter. MTA Világ gazdasági Kutatóintézet, Budapest
174. Szigeti Cecília (2011): A környezeti nevelés és a versenyképesség kapcsolata elméleti és gyakorlati segédanyag. Széchenyi István Egyetem, Nemzetközi és Elméleti Gazdaságtan Tanszék, Győr

175. Szlávik János, Valkó László, Kósi Kálmán, Kerekes Sándor (2011): Környezetgazdálkodás. 2. kötet. 3. javított kiadás. Környezetmérnöki Tudástár. Pannon Egyetem – Környezetmérnöki Intézet, Veszprém
176. Tánczos Tamás (2015): Közgazdaságtan I.. Eszterházy Károly Főiskola, Médiainformatikai Kiadványok. TÁMOP-4.1.1.C-12/KONYV-2012-0003. Líceum Kiadó, Eger, p. 16.
177. Tesfatsion, Leigh (2006): Agent-based computational economics: A constructive approach to economic theory. Megjelent: Tesfatsion, L. K.–Judd, L. (szerk.): Handbook of Computational Economics, Vol. 2. Agent-Based Computational Economics, Handbooks in Economics Series, North-Holland
178. Tikk Domonkos – Kovács László (2007): Előfeldolgozás, modellalkotás, reprezentáció. In: Tikk Domonkos (szerk.): Szövegbányászat. Budapest, Typotex Kiadó, pp. 25–62.
179. Tinbergen, Jan (1936): 'Kan hier te lande, al dan niet na Overheidsingrijpen, een verbetering van de binnenlandse conjunctuur intreden, ook zonder verbetering van onze exportpositie?,' Praeadvies voor de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek, 's-Gravenhage, pp. 62–108.
180. Tomcsányi Pál (2000): Általános kutatómódszertan. Az ismeretalkotás és -közlés tudományraktól független elmélete és gyakorlata. Szent István Egyetem - Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet, Gödöllő – Budapest
181. Torma András (2010): Adalékok a közmenedzsment-reformok elméleti háttéréhez és főbb irányzataihoz. Sectio Juridica et Politica, Miskolc, Tomus XXVIII. (2010). pp. 315–338.
182. Tóth Gergely (2014): Jelentős és/vagy Nobel-díjas közgazdászok. Kautz Konferencia, Közgazdaságtan és a gazdasági valóság szekció, Győr
183. Tóth Gergely (2016): Gazdasággép. A Fenntartható fejlődés közgazdaságtanának kettős története. Humánökonómia I. L'Harmattan Kiadó, Követ Egyesület, Budapest
184. Török Ádám (2007): A „Methodenstreit” és a magyar közgazdaságtudomány. Magyar Tudomány, 2007/12, pp. 1520–1526.
185. Török Ádám (2009): Társadalomtudományi tények és természettudományos módszerek. Közgazdasági Szemle. LVI. évf., 2009. december, pp. 1067–1087.
186. Török Ádám (2013): „Levelled or Tilted Playing Field?”. Közgazdasági Szemle, LX. évf., 2013. március, pp. 342–351.
187. Tullock, Gordon (1976): The Vote Motive: An Essay in the Economics of Politics with Applications to the British Economy. Institute of Economic Affairs, London
188. Tversky, Amos N. – Kahneman, Daniel (1974): Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. Science, Vol. 185. No. 4157., pp. 1124–1131.
189. Vázsonyi Miklós – Tikk Domonkos (2007): Az információ-visszakeresés alapjai. In: Tikk Domonkos (szerk.): Szövegbányászat. Budapest, Typotex Kiadó, pp. 63–79.
190. Veblen, Thorstein (1898): “Why is Economics Not an Evolutionary Science”. The Quarterly Journal of Economics, Volume 12., No. 4, July, pp. 373–397.

- 191.** Verók Attila (2011): Bevezetés a könyvtár- és információtudományba. Digitális Tankönyvtár. Letöltés: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0005_02_bev_konyvtar_es_inf tudomany_s corm_11/1132_a_tudomnyok_rendszerezse.html Letöltés ideje :2017.01.07.
- 192.** Virág Barnabás (2018): Repedések a falon - úton a közgazdaságtan megújulása felé? Portfolio, 2018.01.18. Letöltés: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/repedesek-a-falon-uton-a-koz gazdasagtan-megujulasa-fele.273805.html> Letöltés ideje: 2018.05.28.
- 193.** Wallerstein, Immanuel (1974): The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century. New York: Academic Press.
- 194.** Walras, Léon (1874): Eléments d'économie politique pure
- 195.** Wartofsky, Marx W. (1977): A tudományos gondolkodás fogalmi alapjai. Gondolat kiadó, Budapest
- 196.** Weintraub, Eliot R. (2002): How economics became a mathematical science? Duke University Press, Durham-London
- 197.** Weintraub, Eliot R. (2010): Közgazdasági tudományháborúk. Fordulat, 9. sz., 2010 nyár, pp. 132–153.
- 198.** Weszelovszky Zoltán (2016): Korszimfónia: Harmincegy beszélgetés életünkről és világunkról. Petschnig Mária Zita: A hit alapvető..., Ad Librum Kiadó, Budapest
- 199.** Z. Karvalics László (1995): A történeti informatika a könyvtárról. Tudományos és műszaki tájékoztatás, 42. évf., 1. sz.
- 200.** Zalai Ernő (2014): Közgazdaság-tudomány és gazdálkodástudomány. Magyar Tudomány, 175. évfolyam – 2014/8. szám, pp. 902–905.
- 201.** Závoti József (2010): Matematikai statisztikai elemzések 7. Bevezetés az időszerelemzésbe. Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar. Letöltés: https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_MSTE7/ch01s03.html Letöltés ideje: 2018.11.19.
- 202.** 169/2000. (IX. 29.) Korm. rendelet az egyes tudományterületekhez tartozó tudományágak, valamint a művészeti ágak felsorolásáról Letöltés ideje: 2017.03.29. Letöltve: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/felsoo/03mell2_tudagak_kormrend.pdf

INTERNETES HIVATKOZÁSOK

¹ <http://www.heterodoxnews.com/HEN/home.html>

² <http://lexikon.katolikus.hu/%C3%96/%C3%B6konomizmus.html>

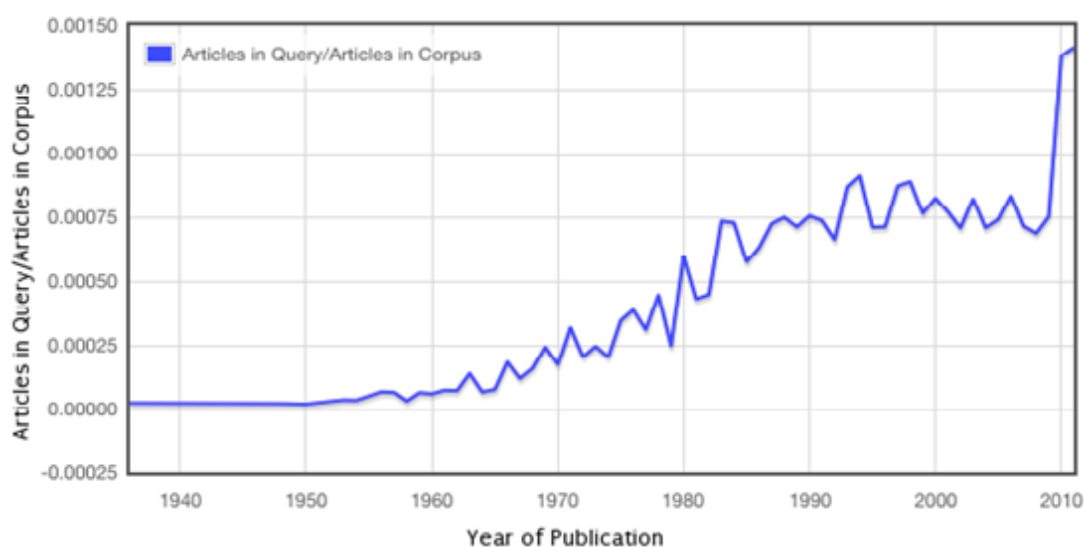
³ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/economism>

⁴ <https://www.eisz.hu/hu/licenszek/osszes/Scopus/licenz.html>

⁵ https://www.eisz.hu/hu/licenszek/osszes/Web_of_Science/licenz.html

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: "Mainstream" kifejezés előfordulása közgazdasági cikkekben a JSTOR adatbázisában

Forrás: Cherrier (2016)

2. sz. melléklet: EconLit statisztika a „mainstream” kifejezés használatáról a közgazdászok körében

Szerző	„Mainstream” kifejezés említésének száma
O’Boyle, Edward J.	7
Samuelson, Paul A.*	6
Ardalan, Kavous	5
Fine, Ben	5
Hodgson, Geoffrey M.	4
Lavoie, Marc	4
Lawson, Tony	4
Beed, Clive; Beed, Cara	3
Davidson, Paul*	3
Dow, Sheila C.	3

Forrás: Cherrier (2016) alapján saját szerkesztés

3. sz. melléklet: Alternatív irányzatok sajátosságai és csoportosítása

Megjelenés ideje, időszaka	Alternatív irányzat/gazdaságtan/elmélet	Alapító, fő képviselő	Vizsgálat tárgya, célja, kapcsolata a főárammal	Csoport
1960-as évek	új intézményi közgazdaságtan	Coase (1991), North (1993), Fogel (1993), Hurwicz (2007), Ostrom-Williamson (2009), Alchain	A társadalmi intézményeket vizsgálják a Marshall-i eszközökkel a neoklasszikus közgazdaságtan elfogadása mellett. Céljuk, hogy kimutassák az intézmények szerepét és hatását az egyéni döntések esetében, illetve az intézmények létrejöttét az egyéni magatartási szabályokból vezessék le (Mellár, 2015b).	AF
1871	régi osztrák iskola	Menger, Böhm-Bawerk, Wieser	A módszertani individualizmus, a szubjektivizmus, az idő fontossága, a tudás szerepe, az alternatív költségek elmélete, a határhaszon elmélete ugyan beépült a főáramú közgazdaságtanba, de hangsúlyos kiemelésük lehetővé tette, hogy a társadalomelméleti magyarázat igényét őrző osztrák iskola megtartsa valamit önálló beszédmódjából.	AF
1960-1970-es évek	új osztrák iskola	Mises, Hayek (1974), Schumpeter, Kirzner, Morgenstern, Rothard	A figyelem nem az egyensúlyi ár meghatározására irányul, hanem az élelmes, újító és kreatív vállalkozók által endogén módon fenntartott, szüntelen mozgásban lévő piaci folyamatokra. Eltávolodtak a neoklasszikus irányzattól és napjainkban a neoklasszikus közgazdasági rendszerek egyik legkeményebb bírálója, ugyanakkor Kirzner szerint az új osztrák iskola kiegészíti, nem pedig helyettesíti a hagyományos közgazdaságtant (Mátyás, 2004).	A _{FB}
(1700-as évek vége), 1930-as évek	kísérleti közgazdaságtan	Kahnemann (2002), Tversky, Smith (2002)	A kísérleti módszertan túlmutat az elméleti modellek predikcióinak egyszerű tesztelésén, lehetőséget nyújt az emberi viselkedés, döntéshozatal egyes valós közgazdasági helyzetekben történő megfigyelésére, tanácsokat adhat intézmények megtervezéséhez, szakpolitikai, vagy vállalati döntések támogatásához. Gyakorlatilag a közgazdaságtan főáramába sorolható területté nőtte ki magát.	AF
1950-es évek	fejlődésgazdaságtan	Sachs, Polar, Kuznets (1971), Stiglitz (2001), Lewis (1979)	A gazdasági elmaradottság okaival, leküzdésének feltételeivel foglalkozó tudományág. A fejlődő országokban a fiskális, gazdasági és társadalmi feltételek javítására összpontosít. A fejlett gazdaságtan olyan tényezőket vesz figyelembe, mint az egészség, az oktatás, a munkakörülmények, a hazai és a nemzetközi politika és a piaci feltételek. Mind a makrogazdasági, mind a mikroökonómiai tényezőket a fejlődő gazdaságok szerkezetére és a hazai és nemzetközi gazdasági növekedésre vonatkozóan vizsgálja (Lal, 1998; Meier, 2001).	AF

Megjelenés ideje, időszaka	Alternatív irányzat/gazdaságtan/elmélet	Alapító, fő képviselő	Vizsgálat tárgya, célja, kapcsolata a főárammal	Csoport
1970-es évek	jóléti közgazdaságtan	Hicks (1972), Kaldor, Scitovsky, Sen (1998), Arrow (1972)	A jóléti gazdaságtan az erőforrások és az áruk optimális elosztására fókuszál, és hogy ezeknek az erőforrásoknak az elosztása hogyan befolyásolja a szociális jólétet. Ez közvetlenül kapcsolódik a jövedelemeloszlás tanulmányozásához és annak a közös javakra gyakorolt hatásához. A Pareto-kritériumból indul ki. Komplex modellcsoport, amelynek alapja a hasznosságfogalom, mint szimpla koncepció. Elmélete a megfelelő elosztási viszonyok vizsgálatára korlátozódik. Jóléti szempontból a fogyasztás-csere Edgeworth-dobozának különböző pontjait – a javak különféle elosztását – hasonlítják össze. Olyan normatív megállapításokat tesz, miszerint akkor maximális a társadalmi jólét, ha a nagy haszonlehetőségek határa görbét érinti a társadalmi jóléti függvény.	AF
1920	környezetgazdaságtan	Pigou, Pearce, Gray, Hotelling, Pauli	A környezetgazdaságtan alapvetően a neoklasszikus közgazdasági paradigmát követi, de nézete szerint az erőforrások nem végtelenek, ezért törekedni kell azok optimális felhasználására. A piaci mechanizmus segítségével igyekszik megoldani a környezeti problémákat, bízunk abban, hogy a technológiai fejlődéssel helyettesítési lehetőségek adódnak, azaz a természeti erőforrások és az ember által létrehozott tőke a legtöbb esetben helyettesíthető egymással. A környezetgazdaságtan olyan, a környezeti tényezőket a gazdasági elemzések immanens változójaként kezelő tudományterület, amelynek célja annak vizsgálata, hogy a gazdasági - környezeti rendszerek dinamikus összhangja milyen gazdasági feltételek mellett valósulhat meg. A környezetgazdaságtan két nagy részre bontható, az egyik a természeti erőforrások kezelésének problémaköre és a fenntartható fejlődés megteremtése, másik fontos része a környezetszennyezéshez kapcsolódik (Pigou, 1920; (Szlávik et al., 2011). (4. sz. melléklet)	A _F
1900-as évek második fele	poszt-keynesi közgazdaságtan	Kalecki, Robinson, Kaldor, Harrod, Minsky, Weintraub	A főáramú közgazdaságtantól különböznek episztemológiájukban és ontológiájukban, racionalitásukban, módszereikben, gazdasági és politikai magjukban. A poszt-keynesiak a makrohatalásokra koncentrálnak, egy módon közelebb léptek vissza Keyneshez, de számos olyan elképzelést is bemutatnak, amelyek nem szerepelnek a munkájában.	A _{FB}
1970-es évek	disequilibrium irányzat	Benassy, Clower, Malinvaud, Quandt, Portes	Nem egyensúlyi alkalmazkodási mechanizmusokat dolgozott ki az egyes piacokra. A nem egyensúlyi piacok sajátos interakciói révén az egyensúlytalansági viszonyok tovaterjedtek a többi piacra is és így a mikroműködés már valóban összhangba került a makroszintű egyensúlytalansággal. Nem egyensúlyi modellek tehát azok az irányzatok, amelyek szerint a piac a ragadós árak, bérek mellett nem tisztul meg, így a magasan szervezett társadalom gyorsabban reagál az egyensúlytalanságokra, mint a piac és így működőképes.	A _F
1970-es évek	viselkedési közgazdaságtan	Thaler (2017), (Kahnemann, Tversky)	Az egyének gazdasági viselkedésével foglalkozik, az egyéni döntések és cselekvések mozgatórugóit kutatja. A racionális ember képénél pszichológiailag pontosabb modellekkel próbálja leírni az emberi viselkedést és döntéshozatalt. A viselkedési közgazdaságtan reakció a neoklasszikus közgazdaságtan emberképére. Központi kérdése az, hogy az idealizált neoklasszikus feltevésekhez képest hogyan viselkednek ténylegesen a gazdasági szereplők, azaz központi hangsúlyt kapott a viselkedési feltevések realitása. Lassú kialakulása során különböző réseket ütött a hagyományos elméleten és má általában úgy tekintenek rá, mint annak természetes továbbfejlesztésére, nem pedig mint valamilyen radikális alternatívájára (Koltay-Vincze, 2009; (Tversky-Kahneman, 1974).	A _F

Megjelenés ideje, időszaka	Alternatív irányzat/gazdaságtan/elmélet	Alapító, fő képviselő	Vizsgálat tárgya, célja, kapcsolata a főárammal	Csoport
1991	új gazdaságföldrajz	Krugman (2008)	A gazdaságföldrajz nem más, mint „a termelés térbeli elhelyezkedése”. A gazdasági tevékenységek földrajzának legfontosabb tényezője a koncentráció. Modelljei a növekvő skáláhozadék elvét alapul véve vizsgálják az agglomerációs gazdaságok kialakulását (Krugman, 1991).	A _F
1950-es évek	új gazdaságszociológia, szocioökonómia	Becker (1992), Downs, White, Granovetter, Etzioni	A szociológusok a gazdasági intézményeket, mindenekelőtt a munkaerőpiacot kezdték szociológiai szempontból vizsgálni. Fő vizsgálódási területei: társadalmi kapcsolatháló szerepe a gazdaságban, gazdasági szervezetek informális struktúrája, kultúra szerepe a gazdasági életben (Granovetter, 1973; Becker, 1957; Downs 1957).	A ₀
1980-as évek	fenntartható fejlődés gazdaságtana	Pearce, Turner, Wackernagel, Boulding, Brown	A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”. A társadalmi haladás elérése, megtartása érdekében a gazdasági fejlődés biztosítását és a környezeti feltételek megőrzését jelenti. Legfőbb céljának tekinti az egymást követő nemzedékek megfelelő életminőséghez való ekvivalens jogának biztosítását. Az uralkodó neoklasszikus paradigma számára értelmezhetetlen a fenntartható fejlődés koncepciója (Brundtland Jelentés, 1987; Caring for the Earth, 1991; Pearce, Turner, 1990).	A _{FB}
1980-as évek vége	ökológiai közgazdaságtan	Daly, Costanza, Georgescu-Roegen, Schumacher, Boulding	Kísérletet tesz arra, hogy a közgazdaságtani felfogást ökológiai szempontból közelítse meg és bővítse ki. A komplex ökológiai rendszer alrendszerének tekinti a gazdaságot, amelyben az ökológia leosztja az anyagot és energiát az élet és a föld tranzakcióinak és az emberi gazdaság definitívé ebben a rendszerben van. A környezet-gazdasággal ellenben nem fogadja el a neoklasszikus alapfeltevéseket, hanem integrálja a természettudományi és a társadalomtudományi ágakat. Az erős fenntarthatósági elvek alapján közelíti meg a környezeti problémákat (Daly, 1999; Pearce, 1998; Costanza, 1989). (4. sz. melléklet)	A _{FB}
1900-as évek eleje	régi intézményi közgazdaságtan	Veblen, Ayres, Commons, Mitchell, Hamilton, Myrdal (1974), Simon (1978), Polányi, Galbraith	Alapjaiban eltér a neoklasszikus megközelítéstől. A társadalmi intézmények változását, kialakulását és működését meghatározó emberi magatartást és érdekeket emelik. A gazdaságot egy változó és fejlődő rendszernek tekintik, elemzéseik kiterjednek a fejlődési folyamatra. Társadalomkritikai hangvétel jellemzi. Megközelítésük interdiszciplináris jellegű (Bartók, 2001; Veblen, 1898).	A _{FB}

Megjelenés ideje, időszaka	Alternatív irányzat/gazdaságtan/elmélet	Alapító, fő képviselő	Vizsgálat tárgya, célja, kapcsolata a főárammal	Csoport
1970-es évek vége	humanisztikus közgazdaságtan	Sen (1998), Lutz, Lux	A humanisztikus közgazdaságtan olyan perspektívaként írható le, amely a humanista pszichológia, az erkölcsi filozófia, a politikatudomány, a szociológia és a józan ész elemeit a hagyományos gazdasági gondolkodásba vetíti. A folyamatban az alapvető emberi szükségletek, az emberi jogok, az emberi méltóság, a közösség, az együttműködés, a gazdasági demokrácia és a gazdasági fenntarthatóság biztosítják a keretet. A humanisztikus gazdaság az alapjainál arra törekszik, hogy az atomista gazdasági embert holisztikusabb emberi képre cserélje. A humanisztikus gazdaságban nem a profit maximalizálása a végső cél, hanem az értékeremtés. A profit nem végső cél, hanem eszköz egy értékkel megvalósításához. A legnagyobb érték az ember. A gazdaság végső célja a közjó (Baritz, 2014b).	A _{FB}
1898	evolúciós közgazdaságtan	Nelson, Winter, Veblen, Schumpeter, Witt	Egy olyan közgazdasági elméleti irányzat, amely ellentétben a főáramlati közgazdaságtan statikus felfogásával, alapvetően a gazdasági rendszerek és szereplők dinamikájával, fejlődésével foglalkozik. Fontos helye és jelentős súlya van a mai uralkodó közgazdasági elméletekben vagy a közgazdaságtan eszmetörténetében. Az általános evolúciós elmélet gazdasági alkalmazása (Nelson-Winter, 1982; Nelson, 1985; Dosi et. al. 1988; Schumpeter, 1911; Meyer, 2003).	A _{FB}
1970-es évek	jól-léti közgazdaságtan, boldogság közgazdaságtana	Veenhoven, Easterlin, Layard	A főáramú boldogság közgazdaságtana a boldogság determinánsainak azonosítására összpontosított, egy alternatív megközelítés a tudományágban azt vizsgálja, hogy melyek a boldogság gazdasági következményei. A szubjektív boldogság vagy az élettel való elégedettség felmérése a boldogság közgazdaságtanának kezdetét jelzi (Kahneman, Tversky, 2000).	A ₀
Kr.e. 333.	vallásokból levezethető gazdasági tanok (pl.:iszlám, buddhista, keresztény)	Arisztotelész, Aquinói Szent Tamás, Khaldun, Schumacher, Yunus (2006)	A morálökönómia atyjának Arisztotelészt vagy Aquinói Szent Tamás tekintik. A közgazdaságtan nagyapjának Khaldun-t nevezik, akit a legnagyobb muszlim közgazdászaként tartanak számon (Oweiss, 1988; Boulakia, 1971). Fő műve az Al-Muqaddima, azaz Bevezetés a történelembe (1377), amiben megfogalmazta a kereslet-kínálat törvényét, a munkamegosztást és rámutatott a társadalmi kohézió (aszabijja) fontosságára. Az iszlám közgazdaságtan kifejezés azonban csak 1940-60-as években jelent meg. Chapra (1996) a hagyományos közgazdaságtannal veti össze az iszlám közgazdaságtant, aminek alapjának egy olyan paradigmát tart, melynek elsődleges célkitűzése a társadalmi-gazdasági igazságosság elérése. A buddhista közgazdaságtant először Schumacher (1973, p. 32.) említette a Small is beautiful című könyvében: „Mivel a Buddha által tanított Nemes Nyolcúttú Ösvény egyik eleme a Helyes Megélhetés, ezért léteznie kell egy olyan dolognak, amelyet buddhista közgazdaságtannak nevezhetünk”. A buddhista közgazdaságtan minimalizáló stratégiaként fogható fel, amely a főáramú maximalizáló megközelítés ellentéte. (5. sz. melléklet)	A ₀
2001	információ gazdaságtana	Stiglitz (2001), Spence (2001), Akerlof (2001)	Miként lehet módosítani a neoklasszikus modell működési mechanizmusát, miszerint a tökéletesen versenyző piacok mindig Pareto-hatékony egyensúlyi állapotokat hoznak létre. Arra a következtetésre jutott, hogy a tökéletes információ feltételének érvényesülése nélkül a piacok nem, vagy csak speciális esetekben vezetnek Pareto-hatékony egyensúlyhoz. Úgy vélik, hogy új paradigmára lenne szükség, ami figyelembe veszi, hogy nem létezik tökéletes információ. Az információ tökéletlenségének legtöbbet kutatott területe az információs asszimetria (Stiglitz, 2001).	AF

Megjelenés ideje, időszaka	Alternatív irányzat/gazdaságtan/elmélet	Alapító, fő képviselő	Vizsgálat tárgya, célja, kapcsolata a főárammal	Csoport
1950-es évek vége, 1960-as évek eleje	közösségi választás elmélete	Tullock, Buchanan (1986), Downs, Niskanen, Olson	A neoklasszikus közgazdaságtan keretein belül önálló irányzattá formálódott a gazdaság, a társadalom és a politika összefüggéseivel foglalkozva. Alapja a neoklasszikus metodológia, ezen belül a módszertani individualizmus, a homo oeconomicus magatartási posztulátuma és olyan klasszikus közgazdasági kategóriák alkalmazása, mint a piac és a verseny. Elemezte a közjavak keresletét, kínálatát, politikai pártokat, választási rendszereket, bürokráciát. Fő célja a politikai piac mechanizmusainak feltárása. A politikai közösségek, intézményrendszerek működésének elemzése a racionális döntésemélet szemszögéből (Tullock, 1976; Buchanan, 1977; Downs, 1967; Niskanen, 1973; Torma, 2010).	AF
1900-es évek vége	ágens alapú modellezés	Axelrod, Axtell, Epstein	Az egyik legújabb irányzat, amely a számítógépes szimulációs könnyű kivitelzetősége révén válik egyre népszerűbbé. A főáramú feltételezéssel szemben ez az irányzat több és nem feltétlenül homogén gazdasági szereplő tevékenységét és egymásra hatását tudja modellezni. Ez a módszer a gazdaságot autonóm, interaktív, tanulni képes ágensek fejlődő rendszerének, vagyis a komplex adaptív rendszerek egyik alkalmazási területének tekinti. Hátránya, hogy nem tud analitikus, matematikailag bizonyítható eredményeket produkálni. Mikro- és makro szinten is egyre több modell születik (Tesfatsion, 2006).	A ₀
1950-1960-as évek	input-output elmélet	Leontief (1973)	A vizsgálandó gazdaság jól elkülöníthető szektorokra van osztva és egyszerűen begyűjthető információk alapján lehet következtetni a gazdaság termelésére, valamint annak változására. A vizsgált gazdaság lehet állami szintű, ugyanakkor vállalati szintű is. A különböző szektorokat el tudjuk különíteni, illetve természetesen más feltételeket is meg kell szabnunk a modell teljesüléséhez. Ezen feltételek esetén már vizsgálni lehet a modellel a termelés alakulását az adott gazdaságban.	A _E
1983	centrum-periféria elmélet	Wallerstein, Prebisch, Singer	A térbeli egyenlőtlenségi viszonyok kifejezésére szolgáló duális elméleti modell. Wallerstein világregység-elméletének területeit centrumra, perifériára, valamint a kettő közötti átmenetet képező félperifériára tagolta. E kettősség a térelemek egymáshoz fűződő kapcsolatán alapul. Nincs centrum periféria nélkül, se periféria centrum nélkül, a kettő ugyanis egymást feltételezi (Wallerstein, 1983).	A _E
1980-es évek közepétől	új (endogén) növekedési elméletek	Barro, Romer, Lucas (1995), Mankiw	Alternatív hosszú távú modellek kidolgozására vállalkoztak. Az endogén növekedési elmélet előfeltétele a tőke szerepének újragondolása a gazdasági növekedésben. Romer kiszélesítette a tőke kategóriáját, belefoglalva a tőke felhalmozásán túl a tudás akkumulációját is. Lucsa modelljének alapvető tényezője az emberi tőke felhalmozása.	AF

Megjelenés ideje, időszaka	Alternatív irányzat/gazdaságtan/elmélet	Alapító, fő képviselő	Vizsgálat tárgya, célja, kapcsolata a főárammal	Csoport
(1798), 1920-as évek	népesedési (populációs) modell	Malthus, Pearl, Leslie	Egészen az elmúlt évtizedekig a népesség növekedése jól leírható volt a korlátlan növekedés modelljével. Malthus volt az első, aki megjegyezte, hogy a népesség geometrikus mintázattal nőtt, miközben az emberiség sorsát szemlélte. Leslie hangsúlyozta az élettapasztalat megteremtésének fontosságát annak megértése érdekében, hogy a kulcsfontosságú élettörténeti stratégiák milyen hatással voltak az egész népesség dinamikájára (Malthus, 1798).	AF
1940-es évek	jogi közgazdaságtan	Aaron, Becker (1992), Posner, Calabresi, Manne	A gazdasági elemzés jogi estekre való alkalmazása, különösen az antitröszt törvényre. A hatékony verseny érdekében az ipart szigorúan ellenőrizni és szabályozni kell. Ennek következményei a legtöbb esetben igazságtalanok, a kihirdetett céllal ellentétes hatásúak. Kezdeményezték a nem piaci magatartás elemzése gazdasági eszközökkel.	AF
2000-es évek	fenntarthatatlan fejlődés	Ehrlich, Holdren, Lovelock	Tudományos, technikai haladásról, fenntartható fejlődésről beszélünk és közben észre sem vesszük, mennyire eltávolodtunk mindattól, amit alapvető létszükségleteink, egészségünk, jövőnk jövődó létbiztonságunk tekintetében az élet minőségének lehet nevezni. Az emberiség vagy a civilizáció jelenlegi fejlődési rendjét is tarthatatlannak tartják, hiszen az olyan fejlődés, amely tisztán növekedésközpontú, az nem tartható fenn. A népesség növekedése, a fogyasztás növekedése, az energia-felhasználás növekedése, a fogyasztás növekedése, az energia-felhasználás növelése vagy akár csak szinten tartása, valamint a környezetszennyezés és a környezetterhelés növelése nem tartható fenn. A környezet védelem „paradigma váltásra” kényszerül, hiszen a fenntartható fejlődés pár évtizedes modellje csak gondolati, illetve kisléptékű és lokális megvalósítási szinten teljesült, a glóbuszt nézve a jelen állapot nem tartható fenn sokáig.	A _E
1988	feminista közgazdaságtan	Waring, Boserup, Ferber, Nelson, Folbre, Elson, McKey	A feminista közgazdászok felhívják a figyelmet a hagyományos közgazdaságtan társadalmi konstrukcióira, megkérdőjelezve azt, hogy mennyire pozitív és objektív és bemutatja, hogy modellei és módszerei elfogultak-e azáltal, hogy kizárólagos figyelmet fordítanak a férfiakhoz kapcsolódó témákra. A feminista közgazdaságtan a közgazdaságtan kritikai vizsgálata, ideértve a módszertant, az episztemológiát, a történelmet és az empirikus kutatásokat, és megpróbálja leküzdeni az androcentrikus (férfi és patriarchális) előítéleteket. A nők számára különösen fontos témákra összpontosít, például az ellátással vagy a foglalkozási szegregációval.	A _{FB}
1995	nemnövekedés, zero növekedés	Keen, Berg, Rosenbaum, Georgescu-Roegen, Baudrillard, Gorz, Goldsmith	Ahogy az emberiség egyre inkább szembesül a Föld véges biofizikai korlátaival, növekvő érdeklődés mutatkozik a zero növekedésű gazdaság stabilitására és egyenlőségére vonatkozó kérdések iránt (Georgescu-Roegen, 1971).	A _E

Megjelenés ideje, időszaka	Alternatív irányzat/gazdaságtan/elmélet	Alapító, fő képviselő	Vizsgálat tárgya, célja, kapcsolata a főárammal	Csoport
1944	játékelmélet	Neumann. Morgenstern, Nash (1994), Harsányi (1994), Selten (1994), Schelling (2005),	Játékelméleten a racionális szereplők (vagy csoportjaik) stratégiai interakcióinak elemzését értjük. A játékelmélet interdiszciplináris jellegű (tudományágak közé egyértelműen nehezen besorolható), amely olyan szituációkat vizsgál, amelyben a szereplőknek döntési alternatívák közül kell választani, és eredményességük attól függ, hogy a többi szereplő hogyan választ. Alkalmazásával lehetővé vált az egzakt matematikai összefüggések felhasználása a rendszerint bizonytalan gazdasági szituációk elemzésében és a gazdasági szereplők racionális, várható magatartásának elemzésében.	AF
1970-es évek	káoszelmélet, kaotikus rendszerek vizsgálata	Lorenz	A káosz ott kezdődik, ahol a klasszikus tudomány véget ér. Matematikusok, fizikusok, biológusok, társadalomkutatók a szabálytalanság különböző fajtái között kerestek hasonlóságot, és közvetlen kapcsolatot tártak fel a felhők mozgása, a villámlás irányvonala, a vérerek mikroszkopikus összefonódása, a csillagok galaktikus tömörülése és a tőzsdei árfolyam-ingadozások között. Így, lassan egy egész tudomány fejlődött ki a kaotikus jelenségekből, mely a már ismert törvények, addig el sem képzelt bonyolultságú megnyilvánulását ismerte fel. Az egyszerűség és komplexitás, illetve a rendezettség és rendezetlenség közötti mélyen rejlő összefüggések feltárása révén összekapcsolja mindennapos tapasztalatainkat a természet törvényeivel. Olyan nem lineáris dinamikai rendszerekkel foglalkozik, amelyek viselkedése az őket meghatározó determinisztikus törvényszerűségek ellenére sem jelezhető hosszú időre előre.	A _E
Jelölések: alapító , Nobel díjas (év)				
Marx tanait nem sorolom sem a főáram, sem az alternatív irányzatok közé, véleményem szerint külön kategóriát képvisel a közgazdaságtanban.				

AF	A _F	A _{FB}	A ₀	A _E
főáram által elismert	főáram tanait elismerő	főáram tanait bíráló	főáramtól független	alternatív elméletek

Forrás: saját szerkesztés

4. sz. melléklet: Környezet-gazdaságtan és ökológiai közgazdaságtan összevetése

Jellemzők	Környezet-gazdaságtan	Ökológiai közgazdaságtan
Alapvető törvényszerűségek, paradigma	(kiterjesztett) neoklasszikus	természettudományok, társadalomtudományok biofizikai
Fenntarthatósági elvek	gyenge fenntarthatóság	erős fenntarthatóság
Szükségesség szemlélet	relatív	abszolút
Értékelés	aggregált, pénzbeli	nem aggregált, fizikai egységben
Elemzés	optimumkeresés, költség-haszon elemzés	méret problémája
Problémamegoldó orientáció	piacgazdaságon alapuló	természet jogain alapuló
Integrációs fok	ökonómikus ökológia	ökologikus ökonómia

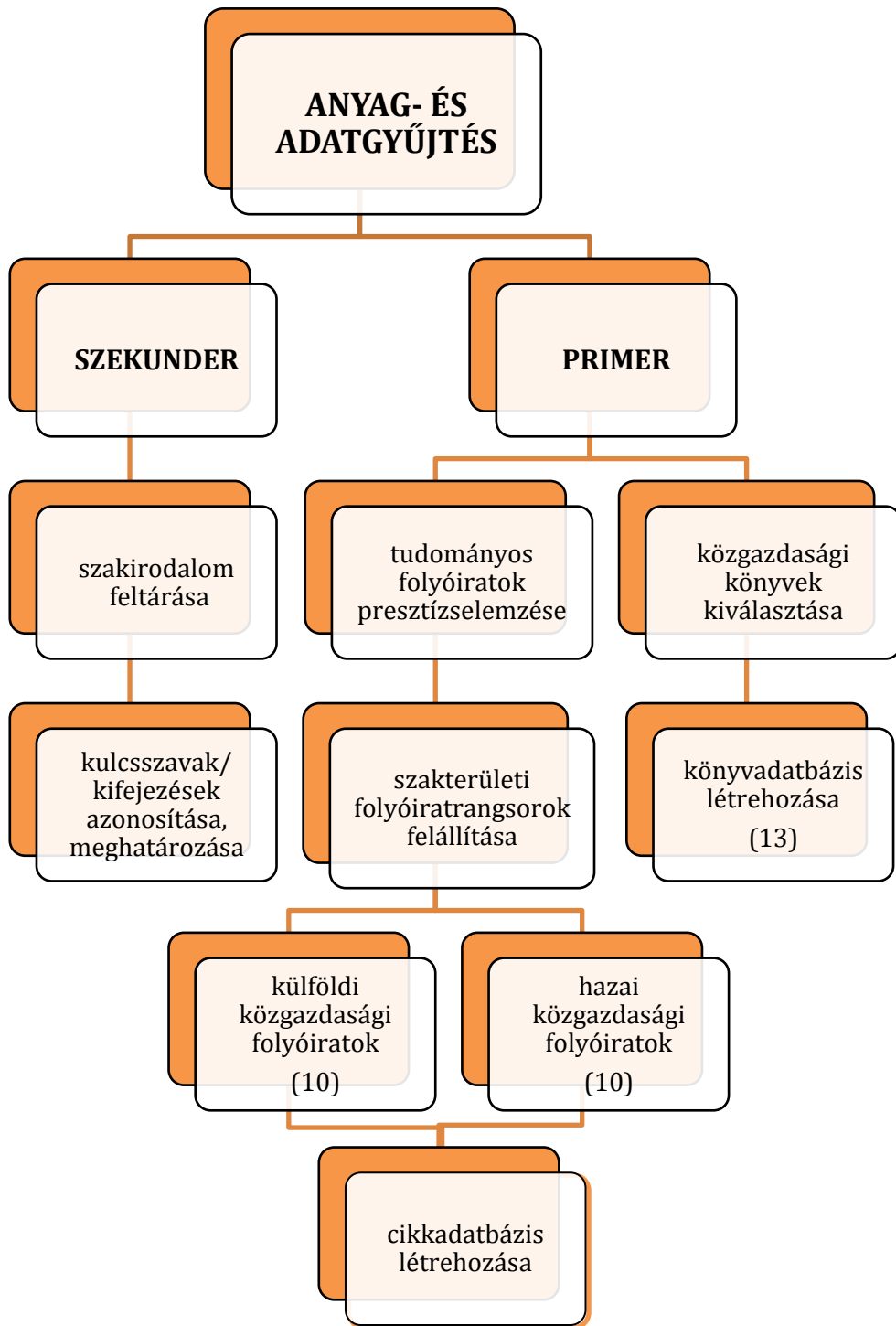
Forrás: Kiss-Pál (2006), Sahu-Nayak (1994) alapján saját szerkesztés

5. sz. melléklet: Vallásból levezethető gazdasági tanok összevetése a hagyományossal

Nyugati közgazdaságtan	Buddhista gazdaságtan	Iszlám gazdaságtan	Keresztény gazdaságtan
			
Homo Oeconomicus	Buddha	Homo Islamicus	Homo Reciprocans, erényes ember
profit maximalizálás	szenvedés csökkentése	társadalmi-gazdasági igazságosság	közjó, köz-jólét
vágyak megsokszorozása	vágyak leegyszerűsítése	jólét, boldogság	szeretet, boldogság
a piac kiterjesztése	erőszakmentesség	fennálló egyensúlytalanságok csökkentése, piaci egyensúly	szabályozott piacgazdaság
létezők instrumentális használata	valódi törődés	szolidaritás	kooperáció, együttérzés
önérdek	nagylelkűség	önérdekkövetés a társadalmi érdek korlátain belül	közérdek
“a nagyobb jobb”	“a kicsi szép”	társadalmilag elfogadható piaci egyensúly	mindenki egyenlő
“a több - több”	“a kevesebb - több”	több nem szükségszerűen és minden körülmények között jelent jobbat, mint a kevesebb	becsüld meg, amid van
végtelen növekedés	önmagukat korlátozó ciklusok	morális határok	erkölcs, hit és ráció
a cél elérése	az út maga a cél	kettős cél	végző cél

Forrás: Lane (1998) és Boulding (2004) alapján saját szerkesztés

6. sz. melléklet: Anyag- és adatgyűjtési technikák, eljárások strukturális folyamatmodellje

Forrás: saját szerkesztés

7. sz. melléklet: TOP 100 külföldi közgazdasági folyóirat presztízselemzéséből vizsgált folyóiratok legfontosabb jellemzői

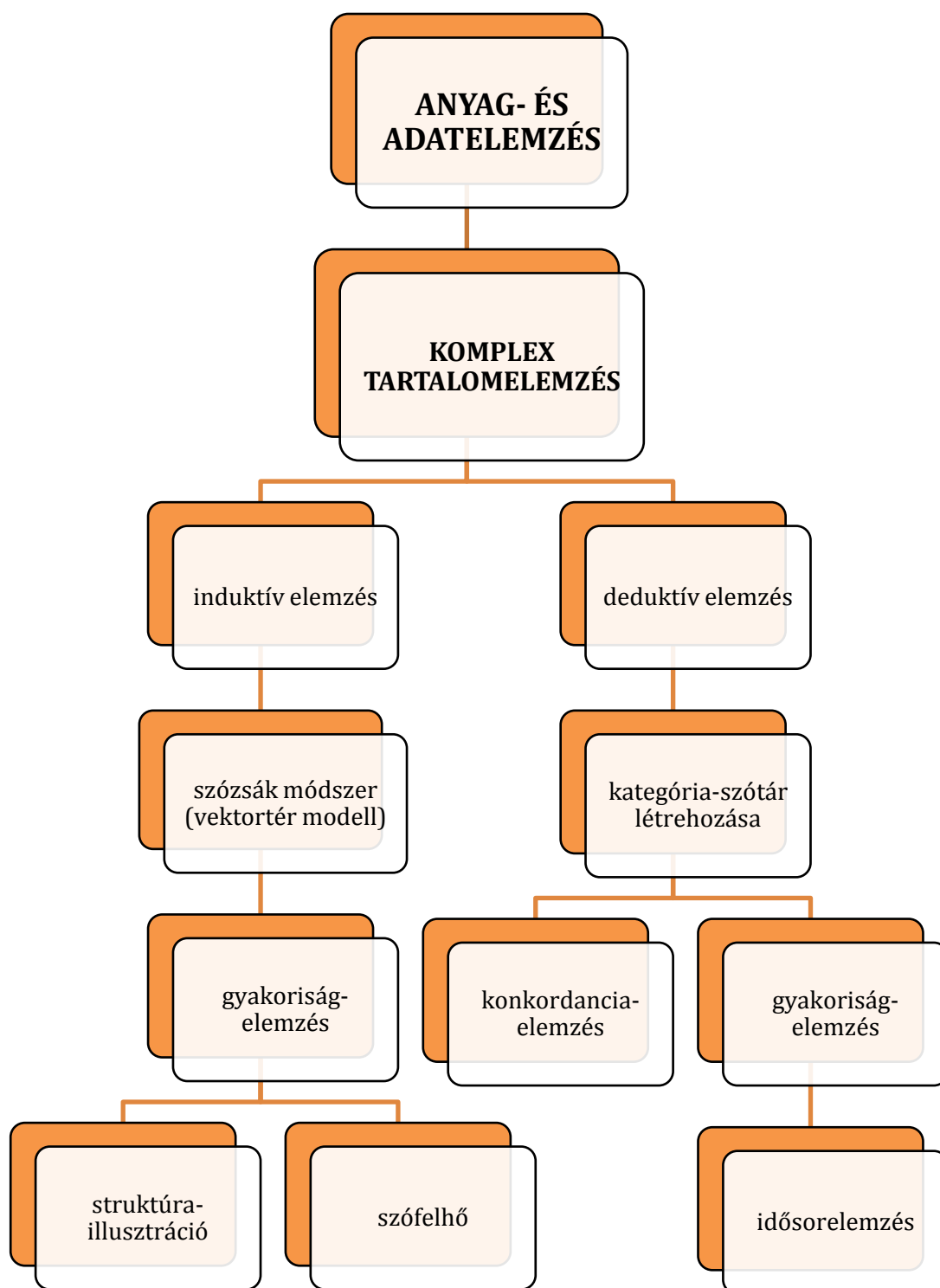
Rang	Folyóirat címe	H index	WoS (JIF)	SJR	SJR kvartilis	Tárgykör/kategória	Kvartilis	Tárgykör/kategória	Kvartilis	Tárgykör/kategória	Kvartilis	Tárgykör/kategória	Kvartilis
1	Quarterly Journal of Economics	186	5,538	20,761	Q1	Economics, econometrics	Q1						
6	Journal of Economic Literature	126	6,614	9,770	Q1	Economics, econometrics	Q1						
7	Review of Economic Studies	99	4,077	9,250	Q1	Economics, econometrics	Q1						
8	American Economic Review	202	3,833	8,048	Q1	Economics, econometrics	Q1						
9	Journal of Political Economy	139	3,750	7,646	Q1	Economics, econometrics	Q1						
36	Journal of Environmental Economics and Management	89	2,197	2,915	Q1	Economics, econometrics	Q1	Management, Monitoring, Policy, Law	Q1				
56	World Development	122	2,438	2,100	Q1	Development	Q1	Economics, econometrics	Q1	Geography, Planning, Development	Q1	Sociology, Political Science	Q1
67	Ecological Economics	133	3,227	1,733	Q1	Economics, econometrics	Q1	Environmental Science	Q1				
85	Ecological Indicators	63	3,190	1,490	Q1	Decision Science	Q1	Ecology	Q1	Ecology, Evolution, Behavior, Systematics	Q1		
94	Journal of Economic Behavior and Organization	79	1,374	1,425	Q1	Economics, econometrics	Q1	Organizational Behavior, Human Resource Management	Q1				
	Főáramú folyóiratok												
	Alternatív folyóiratok												

Forrás: saját szerkesztés

8. sz. melléklet: Közgazdasági folyóiratok folyóiratonkénti vizsgált cikkszama éves bontásban

ÉV	Külföldi főáramú közgazdasági folyóiratok cikkeinek száma						Külföldi alternatív közgazdasági folyóiratok cikkeinek száma						Hazai főáramú közgazdasági folyóiratok cikkeinek száma						Hazai alternatív közgazdasági folyóiratok cikkeinek száma					
	QJoE	JoEL	RoES	JoPE	AER	Összesen:	WD	JoEBaO	JoEEaM	EE	EI	Összesen:	KSZ	Kü	K-G	C	KF	Összesen:	SaE	PSz	L	E	Ko	Összesen:
1995	50	399	40	62	189	740	156	100	57	117	0	430	74	109	0	0	0	183	0	0	0	62	0	62
1996	47	372	38	60	182	699	142	97	50	107	0	396	84	104	0	0	0	188	0	0	29	64	0	93
1997	48	374	39	55	213	729	167	60	61	107	0	395	77	93	0	0	0	170	0	0	53	65	5	123
1998	51	325	46	48	180	650	166	155	35	139	0	495	81	98	0	0	0	179	0	0	36	63	25	124
1999	49	303	51	65	174	642	132	77	35	179	0	423	75	95	0	0	8	178	0	0	38	60	16	114
2000	54	259	44	59	199	615	132	84	37	151	0	404	71	103	0	0	37	211	0	0	15	59	6	80
2001	51	273	45	60	197	626	127	83	37	174	13	434	67	87	0	0	32	186	0	0	27	63	11	101
2002	47	272	47	65	205	636	133	112	53	148	41	487	77	98	0	10	31	216	22	0	0	68	8	98
2003	48	279	50	62	200	639	129	103	78	137	29	476	72	100	0	17	59	248	26	0	53	66	10	155
2004	49	278	56	74	194	651	121	126	56	160	29	492	70	101	0	22	36	229	19	0	26	66	7	118
2005	48	215	53	56	199	571	117	116	64	198	39	534	79	75	0	24	54	232	25	452	69	61	6	613
2006	48	179	52	52	206	537	126	119	44	266	59	614	77	83	36	33	78	307	19	524	57	53	5	658
2007	52	192	53	49	207	553	125	115	46	300	65	651	68	70	98	19	77	332	23	485	52	49	0	609
2008	53	179	58	47	199	536	165	237	41	281	96	820	74	65	116	23	79	357	21	55	55	53	8	192
2009	51	201	57	44	217	570	159	161	51	257	136	764	69	53	112	12	58	304	18	70	15	54	4	161
2010	52	162	60	40	239	553	141	167	40	254	138	740	68	42	88	20	34	252	20	55	0	56	4	135
2011	55	200	58	44	269	626	178	147	58	230	195	808	67	55	94	21	28	265	35	44	38	57	6	180
2012	0	186	60	41	264	551	188	199	59	233	379	1058	73	0	84	18	31	206	36	40	50	52	6	184
2013	0	182	61	45	244	532	184	238	70	247	323	1062	81	0	79	17	33	210	32	54	46	61	4	197
2014	0	190	0	0	280	470	259	222	53	252	434	1220	82	0	76	18	20	196	31	73	43	61	4	212
2015	0	0	0	0	0	0	290	230	47	285	439	1291	78	0	76	9	14	177	38	92	42	49	4	225
Összesen:	853	5020	968	1028	4257	12126	3337	2948	1072	4222	2415	13994	1564	1431	859	263	709	4826	365	1944	744	1242	139	4434
												26120												9260
	Kvalitatív tartalomelmzés - konkordanciaelemzés mintája																							

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Forrás: saját szerkesztés

10. sz. melléklet: Kvantitatív és a kvalitatív tartalomelemzés összevetése

Összehasonlítási szempont	Kvantitatív tartalomelemzés	Kvalitatív tartalomelemzés
Adat	mennyiségi	szöveg, kép, cselekvéssorozat kategóriák, fogalmak
Adatbázis nagysága	egészen nagy	kisebb
Automatizálhatóság	nagyfokú	egyenkénti kézi kódolás
Eljárás	matematikai, statisztikai	leíró, interpretatív
Módszer	deduktív	induktív
Szemlélet	merev, zárt	rugalmas, nyitott
Kutatási stratégia	strukturált, statikus	strukturálatlan, folyamatos
Tudományos megismerés útja alapján	kiindulópont a hipotézis, elméleti hipotézis tesztelése	nullhipotézis, elméletalkotás az adatokból indul, hipotézis vagy tézis a kutatás eredménye
Hipotézisbizonyítás	kutatás eredményeiből alakul ki	kutatás folyamatából származik
Kategóriák, kódok	kutatás előtt felállított	adathalmazból emelkednek ki
Jelentés megjelenésének formái	explicit jelenségekkel dolgozik	explicit és implicit jelentéssel dolgozik
Megközelítés	objektivitásra törekvő - kívülálló	szubjektumban gyökerező - bennfentes
Adat leírása, a kategóriák jellemzése	általános minták, gyakran előforduló elemek leírása	mintákat keres, összes variáció megtalálása, leírása, magyarázata, maximumvariáció
Minták jellemzése	statikus leírások	dinamikus leírás
Feladata	hipotézis tesztelése, elmélet bizonyítása	elmélet alkotása, generálása
Értékelés kritériumai	érvényesség, megbízhatóság, objektivitás, általánosíthatóság	hitelesség, érvényesség, dokumentáltság, érveltség, szabályszerűség, kommunikatív validitás, trianguláció
Cél	szabályosság, gyakoriságok, minták keresése	jelentésalkotások, fogalmak közötti összefüggések feltárása
Társadalmi valóság képe	statikus, szereplőtől független	folyamatosan alakuló, szereplő által konstruált

Forrás: Juhász (2007, p. 7.) alapján saját szerkesztés

11. sz. melléklet: Vizsgált főáramú kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
growth	JoEEaM	0	282	142	46	141	229	393	294	292	676	450	237	611	482	255	366	478	380	377	227	264	6622
	WD	2206	2856	2801	2336	2046	2175	2164	1331	2212	3027	1594	1958	1906	3598	3357	3209	2687	3139	3605	4634	5138	57979
	EE	634	848	678	833	1568	912	1071	1111	882	933	1926	1042	1941	1783	2107	1721	1622	1840	1897	690	540	26579
	EI	0	0	0	0	0	0	14	200	31	125	47	227	188	196	395	316	560	1404	741	1788	2662	8894
	JoEBaO	240	261	88	775	203	298	438	434	420	413	667	492	456	1067	503	720	986	925	760	530	435	11111
	Összesen:	3080	4247	3709	3990	3958	3614	4080	3370	3837	5174	4684	3956	5102	7126	6617	6332	6333	7688	7380	7869	9039	111185
	QJoE	911	524	899	1080	705	583	312	516	598	450	648	327	552	474	863	621	761	0	0	0	0	10824
	JoEL	2904	3018	3519	3038	3474	1396	1653	1944	822	1698	1367	1002	1566	1438	1556	1425	1738	1436	1249	1081	0	37324
	RoES	261	373	84	227	239	168	337	181	118	336	376	332	406	246	705	311	346	286	445	0	0	5777
	AER	1134	1612	1693	2081	1617	3271	1555	1923	1627	1305	1075	1594	1649	886	1007	1627	1504	2208	1085	1613	0	32066
	JoPE	594	541	502	516	683	326	406	537	533	561	458	146	314	485	244	220	475	346	446	0	0	8333
	Összesen:	5804	6068	6697	6942	6718	5744	4263	5101	3698	4350	3924	3401	4487	3529	4375	4204	4824	4276	3225	2694	0	94324
efficiency, effectiveness	JoEEaM	0	163	272	110	321	212	220	221	51	66	69	26	49	77	39	154	51	72	379	830	156	3538
	WD	447	510	545	599	93	9	10	22	20	5	6	12	2	25	17	11	25	20	19	35	54	2486
	EE	236	320	162	43	166	82	109	173	458	478	1063	1138	1106	1643	976	266	501	267	307	198	389	10081
	EI	0	0	0	0	0	0	36	20	2	8	0	15	23	55	81	63	79	361	146	215	357	1461
	JoEBaO	329	317	124	466	119	23	44	18	10	31	53	40	63	78	72	42	95	66	107	129	146	2372
	Összesen:	1012	1310	1103	1218	699	326	419	454	541	588	1191	1231	1243	1878	1185	536	751	786	958	1407	1102	19938
	QJoE	183	119	302	163	251	187	117	87	62	94	68	88	191	78	103	137	91	0	0	0	0	2321
	JoEL	1081	1224	1269	1296	922	567	522	395	317	411	367	366	399	258	372	352	295	303	255	311	0	11282
	RoES	138	106	74	88	173	1071	145	114	121	270	217	235	233	107	133	214	175	243	173	0	0	4030
	AER	406	299	414	364	343	320	326	661	350	425	275	232	395	250	309	416	538	561	479	633	0	7996
	JoPE	69	141	33	15	12	4	13	15	9	3	38	72	23	9	8	14	30	8	10	0	0	526
	Összesen:	1877	1889	2092	1926	1701	2149	1123	1272	859	1203	965	993	1241	702	925	1133	1129	1115	917	944	0	26155
competition, competitiveness	JoEEaM	0	44	52	16	86	66	28	128	93	122	241	95	34	61	139	95	137	151	83	118	53	1842
	WD	490	311	353	409	537	444	416	302	194	504	353	354	421	534	796	308	604	432	566	752	566	9646
	EE	48	67	94	73	162	158	162	115	98	110	239	143	285	179	305	183	187	211	277	304	330	3730
	EI	0	0	0	0	0	0	3	10	8	17	8	42	18	19	37	23	48	83	79	131	207	733
	JoEBaO	241	132	85	434	96	287	156	184	239	267	176	253	231	883	472	439	588	1034	1138	941	1051	9327
	Összesen:	779	554	584	932	881	955	765	739	632	1020	1017	887	989	1676	1749	1048	1564	1911	2143	2246	2207	25278
	QJoE	220	160	120	84	166	381	173	62	76	144	287	102	230	192	45	152	206	0	0	0	0	2800
	JoEL	1173	1098	1155	1198	1000	500	872	534	523	657	388	628	445	450	424	324	373	282	332	334	0	12690
	RoES	164	87	235	55	162	78	296	217	148	188	132	161	92	161	210	282	135	113	77	0	0	2993
	AER	348	404	232	326	281	377	371	375	446	382	367	345	455	253	377	451	554	584	444	563	0	7935
	JoPE	141	210	208	92	141	114	113	123	111	132	180	57	63	98	264	118	180	193	294	0	0	2832
	Összesen:	2046	1959	1950	1755	1750	1450	1825	1311	1304	1503	1354	1293	1285	1154	1320	1327	1448	1172	1147	897	0	29250

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
equilibrium	JoEEaM	0	383	640	240	451	199	455	648	894	637	693	524	595	259	685	405	53	99	105	15	41	8021
	WD	116	169	178	176	144	145	24	84	64	54	78	176	66	103	159	62	116	267	15	181	129	2506
	EE	189	182	148	127	216	266	258	392	152	151	381	429	616	540	441	437	463	453	594	398	422	7255
	EI	0	0	0	0	0	0	1	39	6	6	4	35	22	10	23	25	27	64	117	88	54	521
	JoEBaO	816	724	713	1974	910	947	817	886	1427	1600	1243	1295	1654	3212	2089	299	1018	2285	2564	2123	2377	30973
	Összesen:	1121	1458	1679	2517	1721	1557	1555	2049	2543	2448	2399	2459	2953	4124	3397	1228	1677	3168	3395	2805	3023	49276
	QJoE	308	272	602	272	550	658	607	495	329	520	607	574	313	381	396	880	835	0	0	0	0	8599
	JoEL	1092	1014	1182	1299	1000	371	647	202	239	577	656	351	263	225	344	196	259	250	839	280	0	11286
	RoES	883	1402	866	934	1293	1349	1606	1679	1301	1945	1041	1158	1412	1550	508	1347	1937	1703	1072	0	0	24986
	AER	1254	1350	836	1722	1589	1807	1583	1421	1361	1359	1594	1871	2205	2349	1532	2393	1967	2164	1683	2482	0	34522
JoPE	826	730	1112	899	825	965	836	1040	1315	787	941	781	726	671	479	637	770	993	901	0	0	16234	
Összesen:	4363	4768	4598	5126	5257	5150	5279	4837	4545	5188	4839	4735	4919	5176	3259	5453	5768	5110	4495	2762	0	95627	
profit, profit maximization	JoEEaM	0	106	109	27	110	21	157	82	1	0	3	0	0	0	0	0	24	79	78	75	872	
	WD	180	133	167	179	28	5	1	0	0	1	3	10	2	6	8	1	2	0	11	5	6	748
	EE	78	51	85	0	0	0	0	26	134	64	274	164	245	303	160	16	2	22	1	15	5	1645
	EI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
	JoEBaO	433	213	181	584	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	5	6	5	1501
	Összesen:	691	503	542	790	208	26	158	108	135	65	280	174	247	309	168	20	5	47	96	104	91	4767
	QJoE	81	98	119	90	113	226	154	79	137	170	201	121	139	109	88	171	153	0	0	0	0	2249
	JoEL	882	677	711	621	529	333	568	320	394	374	354	294	306	243	291	242	268	343	267	252	0	8269
	RoES	145	157	95	89	377	123	165	197	156	315	138	266	237	477	199	192	180	172	186	0	0	3866
	AER	555	510	388	361	386	476	520	479	426	368	455	492	592	339	573	678	782	636	689	591	0	10296
JoPE	240	113	98	48	65	59	60	65	70	74	56	52	49	47	44	40	44	41	45	0	0	1310	
Összesen:	1903	1555	1411	1209	1470	1217	1467	1140	1183	1301	1204	1225	1323	1215	1195	1323	1427	1192	1187	843	0	25990	
GDP	JoEEaM	0	3	12	31	7	12	33	18	42	43	39	23	52	55	59	118	141	172	190	88	120	1258
	WD	734	946	634	737	549	554	486	586	752	701	603	700	524	1028	1260	774	1080	1562	1915	1787	2022	19934
	EE	115	148	130	342	352	255	234	282	368	312	284	675	776	780	666	932	420	628	734	352	771	9556
	EI	0	0	0	0	0	0	0	111	0	4	0	0	68	36	26	95	88	409	152	837	654	2480
	JoEBaO	4	2	0	11	8	24	10	39	17	13	7	54	29	105	199	22	86	291	174	278	57	1430
	Összesen:	853	1099	776	1121	916	845	763	1036	1179	1073	933	1452	1449	2004	2210	1941	1815	3062	3165	3342	3624	34658
	QJoE	265	53	58	120	157	51	25	299	105	156	187	124	172	116	61	71	303	0	0	0	0	2323
	JoEL	121	195	164	108	167	107	216	136	70	115	119	141	198	283	185	179	219	112	116	154	0	3105
	RoES	3	3	2	35	7	20	17	63	15	29	160	71	36	91	119	44	18	11	84	0	0	828
	AER	161	241	374	246	283	500	522	321	533	445	298	269	340	241	402	655	530	636	453	417	0	7867
JoPE	29	2	28	88	84	10	53	105	102	61	123	63	187	47	27	21	63	265	177	0	0	1535	
Összesen:	579	494	626	597	698	688	833	924	825	806	887	668	933	778	794	970	1133	1024	830	571	0	15658	
rational	JoEEaM	0	23	7	15	34	10	46	40	45	21	29	13	13	24	16	38	24	23	26	34	6	487
	WD	37	63	68	65	58	79	27	51	42	29	21	35	33	25	37	25	33	33	51	50	56	918
	EE	55	33	41	92	73	115	46	69	58	89	95	51	99	171	146	116	124	83	224	56	136	1972
	EI	0	0	0	0	0	2	12	0	19	0	3	11	6	6	5	10	16	17	24	59	190	190
	JoEBaO	96	490	165	285	320	131	140	236	123	280	268	221	201	643	280	336	512	377	584	385	555	6628
	Összesen:	188	609	281	457	485	335	261	408	268	438	413	323	357	869	485	520	703	532	902	549	812	10195
	QJoE	46	45	60	3	92	39	151	50	106	82	61	81	20	26	34	30	32	0	0	0	0	958
	JoEL	419	450	380	394	340	125	113	117	80	275	142	96	82	77	140	106	45	68	246	161	0	3856
	RoES	23	112	88	121	93	48	48	67	85	60	33	58	70	56	94	120	202	98	119	0	0	1595
	AER	147	135	152	180	135	182	185	207	309	231	263	302	305	309	198	190	384	219	156	223	0	4412
JoPE	123	89	103	97	68	37	42	63	35	62	34	31	12	15	32	26	43	117	72	0	0	1101	
Összesen:	758	831	783	795	728	431	539	504	615	710	533	568	489	483	498	472	706	502	593	384	0	11922	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
self-interest	JoEEaM	0	1	1	0	1	0	1	5	2	2	2	0	4	1	7	1	20	3	2	4	0	57
	WD	18	22	25	10	7	14	5	21	4	9	8	12	14	2	10	17	33	25	22	23	20	321
	EE	8	10	11	22	9	16	6	15	19	25	10	26	28	13	24	30	74	14	44	38	41	483
	EI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2
	JoEBaO	5	40	59	36	12	43	37	32	35	39	41	24	13	37	140	25	96	18	133	38	41	944
	Összesen:	31	73	96	68	29	73	49	73	60	75	61	62	59	53	182	73	223	60	201	104	102	1807
	QJoE	0	0	4	1	12	3	0	34	0	2	3	10	0	3	0	1	4	0	0	0	0	77
	JoEL	18	29	35	27	40	16	9	3	26	14	43	7	18	2	18	9	12	14	12	5	0	357
	RoES	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	2	3	4	1	0	0	15
	AER	18	9	8	12	8	28	18	14	8	3	9	31	7	13	14	22	31	14	9	1	0	277
JoPE	4	2	9	2	5	12	11	1	1	1	1	7	3	2	1	1	2	0	0	0	0	65	
Összesen:	40	42	56	42	65	59	38	52	36	20	57	55	28	20	34	35	52	32	22	6	0	791	
welfare	JoEEaM	0	186	468	80	297	308	214	321	840	616	531	291	294	233	457	672	666	694	818	349	395	8730
	WD	405	423	504	494	313	317	334	282	472	385	412	515	350	574	504	619	439	1094	462	591	1001	10490
	EE	271	309	287	416	574	642	398	320	432	246	691	572	924	904	600	928	780	530	1016	529	1026	12395
	EI	0	0	0	0	0	0	0	83	0	1	0	25	15	58	24	86	6	91	24	133	75	621
	JoEBaO	83	166	38	235	138	131	124	242	135	142	377	281	274	462	300	382	600	958	446	625	397	6536
	Összesen:	759	1084	1297	1225	1322	1398	1070	1248	1879	1390	2011	1684	1857	2231	1885	2687	2491	3367	2766	2227	2894	38772
	QJoE	125	279	86	138	133	423	348	230	273	269	219	215	343	113	275	318	329	0	0	0	0	4116
	JoEL	1259	1248	1305	1376	1145	656	521	519	381	571	529	653	400	446	734	422	440	408	388	399	0	13800
	RoES	155	135	166	86	273	62	174	443	347	243	190	216	317	186	281	395	357	551	249	0	0	4826
	AER	713	361	620	504	556	509	528	604	671	647	441	677	775	364	676	644	468	759	931	688	0	12136
JoPE	226	99	331	229	293	284	518	235	540	393	228	175	227	214	142	454	235	224	126	0	0	5173	
Összesen:	2478	2122	2508	2333	2400	1934	2089	2031	2212	2123	1607	1936	2062	1323	2108	2233	1829	1942	1694	1087	0	40051	
market	JoEEaM	0	467	392	344	577	375	501	839	616	739	789	390	350	518	611	952	760	948	1112	674	765	12719
	WD	2201	1657	2074	2062	2356	2014	1563	1637	1424	1442	1682	1393	1108	2120	2333	1896	2091	2025	2753	2687	2813	41331
	EE	418	718	769	707	848	775	786	1024	848	813	1206	1476	1829	1821	1820	1819	1600	1680	1943	1278	1997	26175
	EI	0	0	0	0	0	0	0	9	27	0	5	16	34	29	31	29	74	192	57	281	295	1079
	JoEBaO	1203	880	740	1820	825	737	645	1337	1193	1087	1276	1545	1560	3757	2116	2019	2801	2808	2474	3659	2907	37389
	Összesen:	3822	3722	3975	4933	4606	3901	3495	4846	4108	4081	4958	4820	4881	8245	6911	6715	7326	7653	8339	8579	8777	118693
	QJoE	784	481	538	603	544	647	1054	576	1007	1278	644	647	831	815	572	564	722	0	0	0	0	12307
	JoEL	3573	3873	4284	4077	3252	1757	2387	1830	986	1735	1476	1379	1832	1229	1460	1046	1375	1397	1169	1094	0	41211
	RoES	618	454	535	566	893	377	882	500	499	1051	683	958	826	949	836	796	894	1013	1029	0	0	14359
	AER	1398	1570	1342	1863	1391	1592	1837	2295	2025	1954	1855	2192	2274	1912	1993	2253	3720	3312	2198	2709	0	41685
JoPE	608	1165	1174	810	730	1013	747	1232	1775	1277	547	960	862	781	800	720	620	934	795	0	0	17550	
Összesen:	6981	7543	7873	7919	6810	5386	6907	6433	6292	7295	5205	6136	6625	5686	5661	5379	7331	6656	5191	3803	0	127112	
benefit, utilitarian, utility	JoEEaM	0	399	1087	234	599	400	461	605	307	628	455	162	409	222	497	455	616	441	796	847	448	10068
	WD	321	328	302	409	78	115	143	75	64	65	54	95	163	181	78	184	178	191	166	290	245	3725
	EE	393	550	332	368	242	513	394	463	745	542	1024	1671	1643	1652	1300	678	878	583	715	689	910	16285
	EI	0	0	0	0	0	0	18	25	2	8	7	70	28	139	61	65	65	136	149	173	114	1060
	JoEBaO	605	557	208	987	539	472	545	436	598	518	587	392	640	1197	707	646	775	961	1497	1381	1516	15764
	Összesen:	1319	1834	1929	1998	1458	1500	1561	1604	1716	1761	2127	2390	2883	3391	2643	2028	2512	2312	3323	3380	3233	46902
	QJoE	284	192	722	193	322	279	557	312	376	337	290	585	589	206	264	284	461	0	0	0	0	6253
	JoEL	849	1157	732	828	725	621	477	560	345	305	489	382	392	535	508	494	374	312	314	284	0	10683
	RoES	532	337	222	282	584	313	517	419	519	383	678	682	644	774	829	634	692	733	858	0	0	10632
	AER	808	699	771	882	714	925	1025	882	940	934	959	1460	1697	1086	1422	1181	1359	1188	1472	1319	0	21723
JoPE	412	391	464	409	511	552	294	330	385	291	405	346	279	306	284	344	294	408	444	0	0	7149	
Összesen:	2885	2776	2911	2594	2856	2690	2870	2503	2565	2250	2821	3455	3601	2907	3307	2937	3180	2641	3088	1603	0	56440	

Kulcsszó	Folyóírat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
scarcity	JoEEaM	0	16	21	14	3	22	18	9	107	16	48	5	16	3	26	7	44	35	13	7	7	437
	WD	73	65	73	105	23	29	125	107	62	37	42	54	26	56	77	25	46	106	84	150	54	1419
	EE	56	33	111	76	156	73	49	100	51	171	70	216	165	234	203	183	200	144	405	130	438	3264
	EI	0	0	0	0	0	0	1	4	2	1	2	8	1	5	14	24	14	44	10	112	275	517
	JoEBaO	1	8	2	38	5	15	7	1	12	1	16	26	5	16	10	43	6	12	17	17	18	276
	Összesen:	130	122	207	233	187	139	200	221	234	226	178	309	213	314	330	282	310	341	529	416	792	5913
	QJoE	0	0	17	4	2	12	5	0	0	1	4	3	2	0	7	6	3	0	0	0	0	66
	JoEL	33	32	31	33	34	13	17	19	3	27	15	28	20	10	14	23	29	18	24	14	0	437
	RoES	1	1	1	0	3	2	1	12	0	14	2	6	1	0	4	0	1	4	10	0	0	63
	AER	5	8	5	9	3	23	19	30	11	7	8	6	4	44	8	12	30	19	6	18	0	275
JoPE	2	4	11	13	3	18	1	18	9	3	8	5	5	1	5	92	5	8	8	0	0	219	
Összesen:	41	45	65	59	45	68	43	79	23	52	37	48	32	55	38	133	68	49	48	32	0	1060	
homo oeconomicus	JoEEaM	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	
	WD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
	EE	0	0	0	1	0	0	4	52	1	1	8	9	5	2	4	7	1	1	8	1	4	109
	EI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	JoEBaO	0	7	2	0	0	0	0	0	1	3	4	0	0	2	16	6	2	2	5	0	0	50
	Összesen:	0	7	2	1	0	0	4	52	1	2	11	13	5	3	6	23	7	3	11	6	4	161
	QJoE	0	0	2	0	0	14	0	9	0	1	2	0	4	1	1	1	0	0	0	0	0	36
	JoEL	0	0	1	4	2	0	0	0	2	0	0	0	1	4	0	0	1	1	0	0	0	16
	RoES	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
	AER	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
JoPE	0	1	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	
Összesen:	0	1	9	10	2	14	0	9	2	1	2	0	6	5	1	2	2	1	1	0	0	68	
invisible hand	JoEEaM	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	WD	2	1	2	3	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	4	0	3	2	8	39	
	EE	6	2	6	2	1	1	0	2	0	1	5	2	2	5	15	5	2	2	3	0	65	
	EI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	2	0	6
	JoEBaO	3	4	0	3	2	1	2	2	4	5	2	0	1	7	7	10	18	14	35	1	2	123
	Összesen:	11	7	8	8	4	3	4	5	6	7	9	3	4	13	24	16	24	16	45	5	13	235
	QJoE	0	1	1	0	1	2	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	8
	JoEL	15	31	15	5	11	8	15	5	10	1	12	9	17	4	14	4	23	16	3	13	0	231
	RoES	1	1	0	1	0	1	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
	AER	7	0	10	6	0	1	0	6	0	0	3	3	2	1	0	1	8	2	4	2	0	56
JoPE	1	1	1	1	0	122	1	0	0	2	0	0	5	0	0	2	1	0	0	0	0	137	
Összesen:	24	34	27	13	12	134	19	11	10	4	15	13	24	5	15	5	33	19	8	15	0	440	

Az első és az utolsó megjelenés éve

Forrás: saját számítás és szerkesztés

12. sz. melléklet: Vizsgált alternatív kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
sustainability, sustainable development	JoEEaM	0	19	37	4	2	42	70	38	39	121	16	10	27	72	26	15	280	34	167	44	233	1296
	WD	179	241	303	141	176	359	339	293	280	280	268	341	190	352	228	201	287	196	220	345	393	5612
	EE	831	738	778	1099	1641	1282	1283	941	1176	1637	990	1348	2500	2463	2272	2351	2113	2474	1874	1162	2516	33469
	EI	0	0	0	0	0	0	50	728	11	204	31	124	467	303	850	1246	1274	2734	650	2598	2482	13752
	JoEBaO	2	2	0	2	2	3	3	10	12	42	50	9	8	25	10	6	20	104	6	14	23	353
	Összesen:	1012	1000	1118	1246	1821	1686	1745	2010	1518	2284	1355	1832	3192	3215	3386	3819	3974	5542	2917	4163	5647	54482
	QJoE	0	0	0	18	4	3	0	2	2	0	0	2	42	7	0	38	1	0	0	0	0	119
	JoEL	147	254	229	240	226	147	174	162	87	160	204	150	216	170	158	202	141	129	207	201	0	3604
	RoES	0	19	0	3	0	0	3	34	29	1	0	16	0	7	7	28	0	0	1	0	0	148
	AER	10	17	16	4	12	14	10	5	31	5	5	19	3	10	21	15	19	14	5	24	0	259
	JoPE	4	6	0	4	3	2	2	2	0	1	0	1	4	2	3	1	1	2	0	0	0	38
	Összesen:	161	296	245	269	245	166	189	205	149	167	209	188	265	196	189	284	162	145	213	225	0	4168
well-being	JoEEaM	0	6	18	19	1	4	4	2	6	0	1	2	10	14	19	9	3	0	4	3	0	125
	WD	80	128	232	90	98	151	9	110	139	84	102	44	304	252	171	195	171	240	28	281	651	3560
	EE	74	35	190	145	94	113	27	58	45	121	10	136	443	198	316	299	291	377	372	637	658	4639
	EI	0	0	0	0	0	0	0	16	0	0	1	16	2	43	24	36	25	246	460	220	172	1261
	JoEBaO	28	4	8	11	36	54	58	7	34	110	113	57	62	186	142	86	168	516	336	192	255	2463
	Összesen:	182	173	448	265	229	322	98	193	224	315	227	255	821	693	672	625	658	1379	1200	1333	1736	12048
	QJoE	2	6	10	8	11	12	26	8	12	2	46	10	10	4	20	4	9	0	0	0	0	200
	JoEL	78	61	75	211	45	28	56	199	39	49	62	50	56	105	161	55	42	81	69	90	0	1612
	RoES	0	0	1	1	2	0	1	3	2	0	31	7	4	3	4	5	30	12	1	0	0	107
	AER	34	12	35	37	58	45	57	29	34	89	74	32	62	25	33	9	27	68	169	146	0	1075
	JoPE	10	6	2	5	14	18	7	6	21	3	4	4	7	15	5	8	1	2	5	0	0	143
	Összesen:	124	85	123	262	130	103	147	245	108	143	217	103	139	152	223	81	109	163	244	236	0	3137
cooperation	JoEEaM	0	19	91	17	7	80	48	100	26	45	52	82	71	73	17	48	45	201	45	30	1104	
	WD	170	287	150	251	648	204	145	187	55	110	157	100	108	139	185	148	263	140	280	423	338	4488
	EE	30	74	42	47	62	110	53	58	50	117	139	133	240	184	242	286	291	213	305	133	503	3312
	EI	0	0	0	0	0	0	0	7	2	2	4	11	17	13	14	29	20	49	32	62	72	334
	JoEBaO	68	162	84	192	355	258	206	222	249	478	235	243	193	811	658	232	493	394	781	872	657	7843
	Összesen:	268	542	367	507	1072	579	484	522	456	733	580	539	640	1218	1172	712	1115	841	1599	1535	1600	17081
	QJoE	36	30	65	24	96	21	5	40	8	8	19	8	6	115	29	46	9	0	0	0	0	565
	JoEL	290	277	273	252	257	166	267	169	117	130	232	162	165	139	227	132	131	144	132	216	0	3878
	RoES	0	119	6	8	2	12	18	74	14	8	3	76	11	102	207	35	28	24	247	0	0	994
	AER	95	92	221	133	70	108	112	161	123	65	170	196	156	87	230	284	237	383	42	66	0	3031
	JoPE	14	16	15	9	11	26	22	4	23	11	10	6	27	9	3	6	6	136	4	0	0	358
	Összesen:	435	534	580	426	436	333	424	448	285	222	434	448	365	452	696	503	411	687	425	282	0	8826

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
common good, commonweal, public weal	JoEEaM	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	4
	WD	4	4	4	2	2	3	1	6	7	3	4	0	1	1	0	0	19	2	0	4	3	70
	EE	11	21	14	17	30	20	12	29	27	10	11	13	14	14	17	26	11	22	14	6	30	369
	EI	0	0	0	0	0	0	0	16	0	0	1	16	2	43	24	36	25	246	460	220	172	1261
	JoEBaO	1	2	3	3	0	2	2	0	2	0	1	8	0	5	3	0	2	4	12	1	5	56
	Összesen:	16	27	21	22	32	25	15	51	36	14	17	37	17	66	44	62	57	274	486	231	210	1760
	QJoE	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3
	JoEL	1	1	1	5	6	9	8	1	2	0	8	3	0	0	1	15	6	11	2	4	0	84
	RoES	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	AER	1	1	8	0	1	1	0	0	2	0	2	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	18
JoPE	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	
Összesen:	3	2	9	5	7	11	9	2	4	0	11	3	0	0	1	17	7	11	3	4	0	109	
happiness	JoEEaM	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	0	5	1	7	0	20	
	WD	14	5	1	1	1	2	1	8	1	13	3	6	25	47	14	200	38	123	68	234	150	955
	EE	4	3	40	31	5	30	10	10	4	14	115	70	198	107	187	63	89	76	98	373	208	1735
	EI	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	4	0	5	0	9	39	87	3	148
	JoEBaO	57	3	0	7	15	0	196	8	8	268	46	72	53	158	211	437	336	661	436	257	420	3649
	Összesen:	75	12	42	39	21	32	207	27	13	295	164	148	276	318	415	705	463	874	642	958	781	6507
	QJoE	0	0	8	0	0	1	5	1	2	2	95	8	8	3	4	1	5	0	0	0	0	143
	JoEL	25	12	6	28	20	8	12	285	48	5	8	23	99	326	199	48	50	49	42	49	0	1342
	RoES	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	86	0	2	1	1	0	1	4	3	0	0	102
	AER	2	5	1	0	2	6	32	1	10	51	17	17	103	3	27	6	47	92	178	156	0	756
JoPE	2	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1	166	1	0	1	0	0	3	0	0	179	
Összesen:	29	18	16	29	22	16	50	289	62	58	206	49	378	334	231	56	103	145	226	205	0	2522	
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	JoEEaM	0	354	270	139	218	286	200	362	414	360	437	246	346	263	398	227	350	431	493	371	205	6370
	WD	1401	1860	1409	1427	1862	1555	2023	1663	1511	1151	1446	1509	1380	1403	1103	746	1342	1229	1416	2926	2262	32624
	EE	1220	953	1301	1601	2262	1915	1769	2073	1574	1704	2131	2287	3482	2650	3117	3251	2517	2895	2883	2505	3097	47187
	EI	0	0	0	0	0	0	123	511	205	173	190	485	594	650	967	971	1373	3409	1702	3808	4064	19225
	JoEBaO	320	332	187	533	301	359	277	390	467	356	470	605	424	915	883	586	852	881	1075	859	1010	12082
	Összesen:	2941	3499	3167	3700	4643	4115	4392	4999	4171	3744	4674	5132	6226	5881	6468	5781	6434	8845	7569	10469	10638	117488
	QJoE	191	88	93	105	141	189	141	182	168	187	152	293	294	270	236	182	208	0	0	0	0	3120
	JoEL	1107	1008	954	1076	930	683	639	632	390	862	650	451	506	408	455	395	389	456	484	493	0	12968
	RoES	85	109	100	115	222	125	125	137	179	180	174	186	146	220	276	190	286	274	238	0	0	3367
	AER	460	322	327	465	312	344	428	377	389	353	378	381	481	370	458	394	789	617	476	839	0	8960
JoPE	134	140	127	140	229	182	104	134	323	100	97	130	95	123	88	87	79	156	113	0	0	2581	
Összesen:	1977	1667	1601	1901	1834	1523	1437	1462	1449	1682	1451	1441	1522	1391	1513	1248	1751	1503	1311	1332	0	30996	
inequality	JoEEaM	0	17	29	39	25	17	17	38	34	100	31	52	53	34	32	105	60	51	75	40	37	886
	WD	285	233	445	256	399	244	711	573	542	602	573	814	425	733	915	1527	891	1294	1028	1170	2076	15736
	EE	17	105	69	123	67	214	94	53	106	79	169	180	147	221	172	361	136	232	196	511	417	3669
	EI	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	1	2	2	17	1	34	7	75	26	169
	JoEBaO	46	66	27	148	74	68	229	180	79	79	100	135	89	358	205	284	326	714	501	432	614	4754
	Összesen:	348	421	570	566	565	543	1051	846	761	860	873	1183	715	1348	1326	2294	1414	2325	1807	2228	3170	25214
	QJoE	114	18	175	281	369	441	250	186	109	55	162	290	137	143	288	268	77	0	0	0	0	3363
	JoEL	534	463	894	629	764	287	483	316	553	269	278	240	411	568	324	211	275	340	265	280	0	8384
	RoES	64	160	63	122	141	212	231	405	178	461	85	361	100	142	445	184	397	227	234	0	0	4212
	AER	173	182	267	384	712	656	366	557	361	279	324	595	248	240	272	275	268	328	527	477	0	7491
JoPE	100	183	54	56	169	78	101	56	274	160	92	67	146	71	82	340	73	78	231	0	0	2411	
Összesen:	985	1006	1453	1472	2155	1674	1431	1520	1475	1224	941	1553	1042	1164	1411	1278	1090	973	1257	757	0	25861	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	JoEEaM	0	37	74	121	36	55	151	140	94	100	77	48	49	86	89	105	81	141	89	87	80	1740
	WD	438	309	552	517	312	259	295	386	324	394	593	247	200	611	622	222	561	709	512	607	585	9255
	EE	172	162	181	258	253	274	166	207	211	207	419	345	567	485	502	578	439	587	429	484	636	7562
	EI	0	0	0	0	0	0	14	52	53	8	3	17	45	56	131	122	67	209	72	231	288	1368
	JoEBaO	235	283	160	446	282	240	478	214	230	293	213	454	290	711	577	362	390	731	771	769	509	8638
	Összesen:	845	791	967	1342	883	828	1104	999	912	1002	1305	1111	1151	1949	1921	1389	1538	2377	1873	2178	2098	28563
	QJoE	160	116	238	117	136	110	216	265	577	106	242	374	111	138	179	108	138	0	0	0	0	3331
	JoEL	582	661	603	636	597	315	369	213	386	252	319	250	397	269	327	251	286	301	347	327	0	7688
	RoES	174	62	19	50	81	38	115	119	138	143	241	144	173	62	58	82	200	173	102	0	0	2174
	AER	350	236	282	279	253	445	641	1035	580	547	376	351	629	320	576	740	809	760	457	1030	0	10696
	JoPE	112	321	95	136	167	184	248	174	261	227	136	153	100	89	213	140	131	73	107	0	0	3067
Összesen:	1378	1396	1237	1218	1234	1092	1589	1806	1942	1275	1314	1272	1410	878	1353	1321	1564	1307	1013	1357	0	26956	
ecological footprint	JoEEaM	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	1	1	1	0	9	18
	WD	0	0	0	1	0	0	0	0	28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	32
	EE	0	3	35	103	196	266	269	109	73	168	157	315	683	685	1427	352	288	238	548	437	718	7070
	EI	0	0	0	0	0	0	0	5	1	0	0	6	75	60	158	173	316	2016	676	1692	1275	6453
	JoEBaO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
	Összesen:	0	3	35	104	196	266	269	114	102	168	157	321	764	745	1585	525	605	2257	1225	2130	2004	13575
	QJoE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
	JoEL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	0	0	1	0	0	1	0	0	7
	RoES	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	AER	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	JoPE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	0	0	1	2	0	1	0	1	0	9	
local	JoEEaM	0	114	93	68	62	83	72	209	143	115	296	130	112	109	237	257	13	10	11	33	14	2181
	WD	1642	1542	1222	1225	1534	1245	602	1298	1587	1376	1871	2262	1902	2398	2104	1110	2172	2442	210	3963	2887	36594
	EE	206	257	248	334	591	881	929	754	871	616	741	782	1454	1488	1294	1489	1132	1633	1615	1690	2509	21514
	EI	0	0	0	0	0	5	121	74	57	92	105	109	326	409	671	608	1453	1297	1410	1151	7888	
	JoEBaO	80	297	45	160	128	103	85	143	227	163	196	225	226	442	395	40	238	245	319	733	690	5180
	Összesen:	1928	2210	1608	1787	2315	2312	1693	2525	2902	2327	3196	3504	3803	4763	4439	3567	4163	5783	3452	7829	7251	73357
	QJoE	67	98	83	354	81	375	193	130	130	333	202	100	222	246	195	369	203	0	0	0	0	3381
	JoEL	660	689	728	789	679	283	327	300	225	381	316	263	365	264	410	394	387	264	571	464	0	8759
	RoES	74	111	185	98	71	152	271	105	51	56	117	79	132	112	50	134	143	172	381	0	0	2494
	AER	450	510	340	424	313	235	334	205	393	305	370	414	254	251	563	585	660	567	779	605	0	8557
	JoPE	164	106	287	31	170	181	568	123	315	269	186	168	106	125	149	243	306	54	73	0	0	3624
Összesen:	1415	1514	1623	1696	1314	1226	1693	863	1114	1344	1191	1024	1079	998	1367	1725	1699	1057	1804	1069	0	26815	
community	JoEEaM	0	17	40	35	8	32	66	132	50	87	50	122	104	84	146	42	9	22	54	10	1	1111
	WD	462	461	663	925	844	666	243	999	955	805	1026	871	1334	960	1451	849	704	1102	148	2409	1786	19663
	EE	77	87	223	198	296	493	374	250	305	564	420	402	894	847	925	936	670	1052	977	789	1430	12209
	EI	0	0	0	0	0	0	72	98	244	175	141	398	382	535	978	876	891	2223	2266	1443	1441	12163
	JoEBaO	33	27	47	78	51	26	67	133	47	89	72	160	63	198	370	42	86	250	136	320	363	2658
	Összesen:	572	592	973	1236	1199	1217	822	1612	1601	1720	1709	1953	2777	2624	3870	2745	2360	4649	3581	4971	5021	47804
	QJoE	14	6	39	157	42	132	17	38	134	55	40	9	63	40	168	21	31	0	0	0	0	1006
	JoEL	321	292	343	270	241	173	202	161	116	170	186	156	191	141	116	161	128	132	261	160	0	3921
	RoES	7	96	17	4	80	1	30	9	9	73	14	5	25	59	30	8	152	78	26	0	0	723
	AER	127	93	105	121	85	58	51	164	164	48	224	91	68	152	116	123	175	348	109	21	0	2443
	JoPE	17	54	145	14	122	18	148	59	26	19	3	9	16	16	14	24	78	7	14	0	0	803
Összesen:	486	541	649	566	570	382	448	431	449	365	467	270	363	408	444	337	564	565	410	181	0	8896	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
CSR, corporate social responsibility	JoEEaM	0	1	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	1	3	0	2	11	65	16	38	4	144
	WD	0	1	1	0	0	0	6	0	1	0	9	38	60	15	18	10	6	17	18	27	12	239
	EE	0	0	31	0	1	0	0	1	5	28	7	31	40	78	26	114	64	163	211	29	47	876
	EI	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	30	2	1	4	0	13	14	22	9	20	116
	JoEBaO	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	11	2	0	6	0	159	294	9	483
	Összesen:	1	2	32	0	3	0	7	2	6	28	16	99	104	108	50	126	100	259	426	397	92	1858
	QJoE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	7
	JoEL	5	3	3	0	2	4	4	7	3	4	41	8	8	16	66	52	41	441	15	57	0	780
	RoES	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	1	3	0	0	8
	AER	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	8	0	0	1	0	0	13
JoPE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Összesen:	6	3	3	0	2	4	4	7	3	4	42	8	10	24	67	63	41	442	19	57	0	809	
moral, ethic	JoEEaM	0	25	8	14	6	3	5	22	7	21	63	16	15	18	12	5	19	13	20	16	310	
	WD	54	244	85	90	41	149	49	71	71	44	186	72	38	116	61	118	112	48	64	89	195	
	EE	44	40	72	244	56	156	97	119	57	65	95	210	160	129	310	258	184	171	207	243	271	
	EI	0	0	0	0	0	0	1	8	0	1	4	0	1	2	1	5	7	16	7	32	16	
	JoEBaO	125	26	36	81	155	91	73	41	44	71	70	117	75	137	230	109	773	170	646	237	152	
	Összesen:	223	335	201	429	258	399	225	261	179	202	418	415	289	402	614	492	1081	424	937	621	650	
	QJoE	22	3	35	7	17	37	20	43	17	13	13	32	29	58	44	115	95	0	0	0	0	
	JoEL	229	212	224	280	238	100	150	97	110	107	83	118	143	103	104	90	114	194	91	125	0	
	RoES	32	8	14	13	67	9	41	18	19	44	5	24	41	38	37	7	152	85	30	0	0	
	AER	65	27	65	52	41	81	49	62	85	126	81	55	135	106	169	231	159	97	338	196	0	
JoPE	23	57	40	63	55	76	10	46	89	29	22	204	126	108	10	21	17	113	12	0	0		
Összesen:	371	307	378	415	418	303	270	266	320	319	204	433	474	413	364	464	537	489	471	321	0		
health	JoEEaM	0	68	58	48	28	121	20	213	112	300	201	97	146	53	218	91	153	71	432	289	361	
	WD	448	811	453	1706	840	663	781	837	878	1376	1039	1243	882	1327	715	1339	1657	1793	1776	2831	3125	
	EE	112	193	200	127	298	150	394	144	300	175	413	478	499	720	622	681	512	424	678	936	763	
	EI	0	0	0	0	0	0	36	93	54	51	59	198	137	180	299	305	377	1181	579	1014	1338	
	JoEBaO	20	25	18	185	68	104	28	292	236	61	41	38	88	229	155	201	273	743	535	1266	1278	
	Összesen:	580	1097	729	2066	1234	1038	1259	1579	1580	1963	1753	2054	1752	2509	2009	2617	2972	4212	4000	6336	6865	
	QJoE	148	303	96	180	50	359	223	42	243	296	310	101	1210	184	494	197	325	0	0	0	0	
	JoEL	1381	1184	1139	2327	940	618	567	778	798	438	525	775	669	1082	1182	591	596	1003	995	979	0	
	RoES	1	1	20	3	287	4	3	3	3	1	203	2	22	42	79	41	54	40	404	0	0	
	AER	718	620	851	637	438	265	263	902	700	411	813	468	551	435	846	884	1358	864	1532	1040	0	
JoPE	267	144	48	150	114	123	37	113	111	111	122	350	236	418	25	282	216	62	44	0	0		
Összesen:	2515	2252	2154	3297	1829	1369	1093	1838	1855	1257	1973	1696	2688	2161	2626	1995	2549	1969	2975	2019	0		
poverty	JoEEaM	0	1	20	0	1	2	7	1	19	3	3	1	8	2	4	208	56	9	22	2	5	
	WD	683	911	956	904	1349	1312	1722	1391	5569	1635	2284	2422	2006	3819	1658	3116	1754	3172	3200	4369	3763	
	EE	45	85	50	81	58	57	90	47	66	91	127	172	323	266	283	362	341	539	503	466	607	
	EI	0	0	0	0	0	0	0	23	0	4	0	6	0	10	12	28	32	87	28	125	48	
	JoEBaO	14	17	12	18	18	1	36	21	16	55	32	63	23	97	69	53	29	139	138	80	120	
	Összesen:	742	1014	1038	1003	1426	1372	1855	1483	5670	1788	2446	2664	2360	4194	2026	3767	2212	3946	3891	5042	4543	
	QJoE	20	65	13	8	50	244	144	12	16	55	47	228	234	18	20	440	23	0	0	0	0	
	JoEL	722	637	822	701	410	324	399	368	309	632	368	472	630	686	510	331	415	316	250	228	0	
	RoES	17	4	13	1	3	25	21	76	1	4	22	9	3	11	23	5	4	9	30	0	0	
	AER	155	51	171	454	219	67	26	169	152	86	130	78	51	200	110	295	92	393	223	124	0	
JoPE	15	31	4	9	50	18	40	29	13	24	36	40	4	23	9	15	9	10	23	0	0		
Összesen:	929	788	1023	1173	732	678	630	654	491	801	603	827	922	938	672	1086	543	728	526	352	0		

Forrás: saját számítás és szerkesztés

13. melléklet: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a külföldi közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelembre vetítve

Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Előfordulás cikkszámra vetítve			Előfordulás terjedelembre vetítve	
market	10,4826	8,4817	market	0,7149	0,6829
equilibrium	7,8861	3,5212	equilibrium	0,5379	0,2835
growth	7,7787	7,9452	growth	0,5305	0,6397
benefit, utilitarian, utility	4,6545	3,3516	benefit, utilitarian, utility	0,3174	0,2699
welfare	3,3029	2,7706	welfare	0,2253	0,2231
competition, competitiveness	2,4122	1,8063	competition, competitiveness	0,1645	0,1454
efficiency, effectiveness	2,1569	1,4248	efficiency, effectiveness	0,1471	0,1147
profit, profit maximization	2,1433	0,3406	profit, profit maximization	0,1462	0,0274
GDP	1,2913	2,4766	GDP	0,0881	0,1994
profitable, profitability, productive	1,0126	0,9564	profitable, profitability, productive	0,0691	0,0770
rational	0,9832	0,7285	rational	0,0671	0,0587
scarcity	0,0874	0,4225	scarcity	0,0060	0,0340
self-interest	0,0652	0,1291	self-interest	0,0044	0,0104
invisible hand	0,0363	0,0168	invisible hand	0,0025	0,0014
homo oeconomicus	0,0056	0,0115	homo oeconomicus	0,0004	0,0009

Alternatív kulcsszavak	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív kulcsszavak	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok
	Előfordulás cikkszámra vetítve			Előfordulás terjedelemre vetítve	
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	8,3956	2,5562	environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	0,6760	0,1743
local	5,2420	2,2114	local	0,4221	0,1508
poverty	3,8932	1,2449	poverty	0,3135	0,0849
sustainability, sustainable development	3,8932	0,3437	sustainability, sustainable development	0,3135	0,0234
health	3,5875	3,4727	health	0,2889	0,2368
community	3,4160	0,7336	community	0,2751	0,0500
reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	2,0411	2,2230	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	0,1643	0,1516
inequality	1,8018	2,1327	inequality	0,1451	0,1455
cooperation	1,2206	0,7279	cooperation	0,0983	0,0496
ecological footprint	0,9701	0,0007	ecological footprint	0,0781	0,0001
well-being	0,8609	0,2587	well-being	0,0693	0,0176
moral, ethic	0,6471	0,6216	moral, ethic	0,0521	0,0424
happiness	0,4650	0,2080	happiness	0,0374	0,0142
CSR, corporate social responsibility	0,1328	0,0667	CSR, corporate social responsibility	0,0107	0,0046
common good	0,1258	0,0090	common good	0,0101	0,0006

Forrás: saját számítás és szerkesztés

14. sz. melléklet: Leíró statisztikák a vizsgált kulcsszavak előfordulására a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

equilibrium	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	profit, profit maximization	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	GDP	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	rational	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	self-interest	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	welfare	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	4839	2448	Medián	1217	158	Medián	794	1179	Medián	539	457	Medián	38	73	Medián	2062	1857
Szórás	1247,49	816,46	Szórás	349,57	222,89	Szórás	236,48	924,14	Szórás	184,93	200,63	Szórás	17,47	52,45	Szórás	561,75	700,83
Minta varianciája	1556224,23	666601,76	Minta varianciája	122202,25	49680	Minta varianciája	55922,05	854043,25	Minta varianciája	34200,61	40251,16	Minta varianciája	305,33	2751,25	Minta varianciája	315561,36	491164,31
Csúcsosság	8,96	-0,61	Csúcsosság	8,18	1,18	Csúcsosság	4,04	-0,20	Csúcsosság	3,30	-0,11	Csúcsosság	-0,27	2,17	Csúcsosság	6,10	-0,54
Ferdeség	-2,79	0,34	Ferdeség	-2,06	1,42	Ferdeség	-1,41	1,05	Ferdeség	-1,21	0,74	Ferdeség	-0,48	1,70	Ferdeség	-2,19	0,53
Terjedelem	5768	3003	Terjedelem	1903	785	Terjedelem	1133	2861	Terjedelem	831	714	Terjedelem	65	194	Terjedelem	2508	2608
Minimum	0	1121	Minimum	0	5	Minimum	0	763	Minimum	0	188	Minimum	0	29	Minimum	0	759
Maximum	5768	4124	Maximum	1903	790	Maximum	1133	3624	Maximum	831	902	Maximum	65	223	Maximum	2508	3367
Számítási átlag	4553,67	2346,48	Számítási átlag	1237,62	227	Számítási átlag	745,62	1650,38	Számítási átlag	567,71	485,48	Számítási átlag	37,67	86,05	Számítási átlag	1907,19	1846,29
1. kvartilis	4545	1677	1. kvartilis	1192	91	1. kvartilis	626	933	1. kvartilis	489	335	1. kvartilis	28	60	1. kvartilis	1829	1297
3. kvartilis	5176	2953	3. kvartilis	1411	280	3. kvartilis	887	2004	3. kvartilis	710	549	3. kvartilis	52	96	3. kvartilis	2212	2231
Interkvartilis terjedeleme	631	1276	Interkvartilis terjedeleme	219	189	Interkvartilis terjedeleme	261	1071	Interkvartilis terjedeleme	221	214	Interkvartilis terjedeleme	24	36	Interkvartilis terjedeleme	383	943
Összeg	95627	49276	Összeg	25990	4767	Összeg	15658	34658	Összeg	11922	10195	Összeg	791	1807	Összeg	40051	38772
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21
market	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	benefit, utilitarian, utility	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	profitable, profitability, productive	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	scarcity	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	homo oeconomicus	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	invisible hand	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	6433	4881	Medián	2856	2028	Medián	606	597	Medián	48	233	Medián	2	4	Medián	15	8
Szórás	1726,33	1847,75	Szórás	746,56	678,78	Szórás	190,03	193,26	Szórás	25,58	152,49	Szórás	4,02	11,54	Szórás	27,47	9,94
Minta varianciája	2980201,55	3414183,45	Minta varianciája	557358,85	460735,56	Minta varianciája	36111,51	37349,93	Minta varianciája	654,36	23252,46	Minta varianciája	16,19	133,23	Minta varianciája	754,65	98,86
Csúcsosság	7,17	-1,35	Csúcsosság	8,42	-0,96	Csúcsosság	3,47	-0,07	Csúcsosság	5,11	5,72	Csúcsosság	1,25	11,47	Csúcsosság	15,92	6,05
Ferdeség	-2,29	0,56	Ferdeség	-2,54	0,56	Ferdeség	-1,40	0,88	Ferdeség	1,43	2,13	Ferdeség	1,47	3,17	Ferdeség	3,79	2,25
Terjedelem	7919	5282	Terjedelem	3601	2072	Terjedelem	865	678	Terjedelem	133	670	Terjedelem	14	52	Terjedelem	134	42
Minimum	0	3495	Minimum	0	1319	Minimum	0	385	Minimum	0	122	Minimum	0	0	Minimum	0	3
Maximum	7919	8777	Maximum	3601	3391	Maximum	865	1063	Maximum	133	792	Maximum	14	52	Maximum	134	45
Számítási átlag	6052,95	5652,05	Számítási átlag	2687,62	2233,43	Számítási átlag	584,71	637,33	Számítási átlag	50,48	281,57	Számítási átlag	3,24	7,67	Számítási átlag	20,95	11,19
1. kvartilis	5386	4081	1. kvartilis	2594	1716	1. kvartilis	528	503	1. kvartilis	38	200	1. kvartilis	1	2	1. kvartilis	10	5
3. kvartilis	6981	7326	3. kvartilis	2937	2643	3. kvartilis	665	711	3. kvartilis	59	314	3. kvartilis	5	7	3. kvartilis	24	13
Interkvartilis terjedeleme	1595	3245	Interkvartilis terjedeleme	343	927	Interkvartilis terjedeleme	137	208	Interkvartilis terjedeleme	21	114	Interkvartilis terjedeleme	4	5	Interkvartilis terjedeleme	14	8
Összeg	127112	118693	Összeg	56440	46902	Összeg	12279	13384	Összeg	1060	5913	Összeg	68	161	Összeg	440	235
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21

sustainability, sustainable development	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	well-being	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	cooperation	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	common good, commonweal, public weal	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	happiness	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	196	2010	Medián	139	322	Medián	434	640	Medián	4	36	Medián	58	207
Szórás	63,80	1418,55	Szórás	66,75	471,83	Szórás	151,63	413,79	Szórás	4,69	119,26	Szórás	117,02	311,33
Minta varianciája	4069,86	2012293,25	Minta varianciája	4455,85	222624,71	Minta varianciája	22992,11	171223,05	Minta varianciája	21,96	14221,86	Minta varianciája	13692,99	96926,73
Csúcsosság	3,71	-0,15	Csúcsosság	-0,16	0,48	Csúcsosság	2,27	-0,56	Csúcsosság	0,24	5,97	Csúcsosság	-0,41	-0,53
Ferdeség	-1,24	0,85	Ferdeség	0,04	1,20	Ferdeség	-0,66	0,82	Ferdeség	0,87	2,42	Ferdeség	0,92	0,88
Terjedelem	296	4647	Terjedelem	262	1638	Terjedelem	696	1332	Terjedelem	17	472	Terjedelem	378	946
Minimum	0	1000	Minimum	0	98	Minimum	0	268	Minimum	0	14	Minimum	0	12
Maximum	296	5647	Maximum	262	1736	Maximum	696	1600	Maximum	17	486	Maximum	378	958
Számtani átlag	198,48	2594,38	Számtani átlag	149,38	573,71	Számtani átlag	420,29	813,38	Számtani átlag	5,19	83,81	Számtani átlag	120,10	309,86
1. kvartilis	166	1518	1. kvartilis	108	227	1. kvartilis	365	522	1. kvartilis	2	21	1. kvartilis	29	39
3. kvartilis	245	3386	3. kvartilis	217	693	3. kvartilis	452	1115	3. kvartilis	9	62	3. kvartilis	206	463
Interkvartilis terjedele	79	1868	Interkvartilis terjedele	109	466	Interkvartilis terjedele	87	593	Interkvartilis terjedele	7	41	Interkvartilis terjedele	177	424
Összeg	4168	54482	Összeg	3137	12048	Összeg	8826	17081	Összeg	109	1760	Összeg	2522	6507
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21
environment, environmentally conscios, environmental protection, nature	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	inequality	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	ecological footprint	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	local	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	1503	4999	Medián	1257	873	Medián	1314	1151	Medián	0	269	Medián	1314	3196
Szórás	389,00	2213,21	Szórás	420,80	762,13	Szórás	378,16	504,64	Szórás	0,98	742,89	Szórás	407,76	1739,87
Minta varianciája	151321,10	4898317,93	Minta varianciája	177069,66	580845,83	Minta varianciája	143005,05	254656,83	Minta varianciája	0,96	551890,76	Minta varianciája	166271,49	3027157,16
Csúcsosság	10,86	0,66	Csúcsosság	3,31	0,70	Csúcsosság	6,49	-0,89	Csúcsosság	9,00	0,22	Csúcsosság	3,66	1,14
Ferdeség	-2,77	1,13	Ferdeség	-0,79	1,15	Ferdeség	-1,76	0,71	Ferdeség	2,88	1,25	Ferdeség	-1,39	1,26
Terjedelem	1977	7697	Terjedelem	2155	2822	Terjedelem	1942	1586	Terjedelem	4	2257	Terjedelem	1804	6221
Minimum	0	2941	Minimum	0	348	Minimum	0	791	Minimum	0	0	Minimum	0	1608
Maximum	1977	10638	Maximum	2155	3170	Maximum	1942	2377	Maximum	4	2257	Maximum	1804	7829
Számtani átlag	1476	5594,67	Számtani átlag	1231,48	1200,67	Számtani átlag	1283,62	1360,14	Számtani átlag	0,43	646,43	Számtani átlag	1276,90	3493,19
1. kvartilis	1437	4115	1. kvartilis	1006	570	1. kvartilis	1234	967	1. kvartilis	0	114	1. kvartilis	1069	2312
3. kvartilis	1667	6434	3. kvartilis	1472	1414	3. kvartilis	1396	1873	3. kvartilis	0	764	3. kvartilis	1623	4163
Interkvartilis terjedele	230	2319	Interkvartilis terjedele	466	844	Interkvartilis terjedele	162	906	Interkvartilis terjedele	0	650	Interkvartilis terjedele	554	1851
Összeg	30996	117488	Összeg	25861	25214	Összeg	26956	28563	Összeg	9	13575	Összeg	26815	73357
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21
community	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	CSR, corporate social responsibility	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	moral, ethic	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	health	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	poverty	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	444	1720	Medián	7	32	Medián	371	402	Medián	1995	1963	Medián	728	2212
Szórás	146,99	1410,99	Szórás	95,03	125,11	Szórás	118,49	239,26	Szórás	711,38	1684,27	Szórás	263,75	1473,36
Minta varianciája	21607,15	1990902,05	Minta varianciája	9030,76	15653,26	Minta varianciája	14039,89	57245,16	Minta varianciája	506055,29	2836749,83	Minta varianciája	69562,03	2170776,75
Csúcsosság	2,39	-0,46	Csúcsosság	18,46	2,94	Csúcsosság	3,05	1,93	Csúcsosság	2,17	2,28	Csúcsosság	1,60	-0,77
Ferdeség	-1,22	0,80	Ferdeség	4,20	1,89	Ferdeség	-1,30	1,43	Ferdeség	-0,86	1,64	Ferdeség	-0,74	0,65
Terjedelem	649	4449	Terjedelem	442	426	Terjedelem	537	902	Terjedelem	3297	6285	Terjedelem	1173	4928
Minimum	0	572	Minimum	0	0	Minimum	0	179	Minimum	0	580	Minimum	0	742
Maximum	649	5021	Maximum	442	426	Maximum	537	1081	Maximum	3297	6865	Maximum	1173	5670
Számtani átlag	423,62	2276,38	Számtani átlag	38,52	88,48	Számtani átlag	358,90	431,19	Számtani átlag	2005,24	2390,67	Számtani átlag	718,86	2594,38
1. kvartilis	365	1217	1. kvartilis	3	3	1. kvartilis	307	258	1. kvartilis	1829	1259	1. kvartilis	603	1426
3. kvartilis	541	2777	3. kvartilis	41	104	3. kvartilis	433	492	3. kvartilis	2515	2617	3. kvartilis	922	3891
Interkvartilis terjedele	176	1560	Interkvartilis terjedele	38	101	Interkvartilis terjedele	126	234	Interkvartilis terjedele	686	1358	Interkvartilis terjedele	319	2465
Összeg	8896	47804	Összeg	809	1858	Összeg	7537	9055	Összeg	42110	50204	Összeg	15096	54482
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21

Forrás: saját számítás és szerkesztés

15. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak rangsora előfordulási gyakoriságuk alapján a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Rang	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	
	Kulcsszavak	Előfordulások száma	Kulcsszavak	Előfordulások száma
1.	market	127112	market	118693
2.	equilibrium	95627	environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	117488
3.	growth	94324	growth	111185
4.	benefit, utilitarian, utility	56440	local	73357
5.	health	42110	sustainability, sustainable development	54482
6.	welfare	40051	poverty	54482
7.	environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	30996	health	50204
8.	competition, competitiveness	29250	equilibrium	49276
9.	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	26956	community	47804
10.	local	26815	benefit, utilitarian, utility	46902
11.	efficiency, effectiveness	26155	welfare	38772
12.	profit, profit maximization	25990	GDP	34658
13.	inequality	25861	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	28563
14.	GDP	15658	competition, competitiveness	25278
15.	poverty	15096	inequality	25214
16.	profitable, profitability, productive	12279	efficiency, effectiveness	19938
17.	rational	11922	cooperation	17081
18.	community	8896	ecological footprint	13575
19.	cooperation	8826	profitable, profitability, productive	13384
20.	moral, ethic	7537	well-being	12048
21.	sustainability, sustainable development	4168	rational	10195
22.	well-being	3137	moral, ethic	9055
23.	happiness	2522	happiness	6507
24.	scarcity	1060	scarcity	5913
25.	CSR, corporate social responsibility	809	profit, profit maximization	4767
26.	self-interest	791	CSR, corporate social responsibility	1858
27.	invisible hand	440	self-interest	1807
28.	common good, commonweal, public weal	109	common good, commonweal, public weal	1760
29.	homo oeconomicus	68	invisible hand	235
30.	ecological footprint	9	homo oeconomicus	161
Előfordulási szám 1000 alatt				
Leggyakrabban előforduló 300 szó között szereplő alternatív kulcsszavak				
Leggyakrabban előforduló 300 szó között szereplő főáramú kulcsszavak				

Forrás: saját számítás és szerkesztés

16. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a külföldi főáramú közgazdasági folyóiratokban

Főáramú folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
price	196793	14	studies	84437	10	sun	21686	6
firms	141895	12	individual	61387	10	evolution	10421	6
costs	127649	12	school	54768	10	field	9243	4
trade	96157	10	children	45566	8	energy	8609	4
labor	93198	10	behavior	43434	8	climate	4688	4
wage	91651	10	education	40922	8	water	4059	4
tax	85210	10	students	38371	8	plant	1525	4
capital	83323	10	population	37468	8			
development	68985	10	women	27953	8			
bank	68599	10	human	27946	8			
industry	68360	10	relationship	23643	6			
financial	66537	10	people	20710	6			
workers	65006	10	family	20374	6			
risk	61538	10	organization	15622	6			
distribution	61225	10	knowledge	13836	6			
government	59799	10	birth	13471	6			
consumption	59477	10	housing	13196	6			
work	54564	10	schooling	11683	6			
technology	54529	10	home	11410	6			
household	54334	10	cloth	11349	6			
investment	53623	10	female	8659	4			
demand	49875	8	security	8623	4			
institutions	47800	8	men	8446	4			
services	45971	8	corporate	8380	4			
production	43532	8	security	6417	4			
business	42655	8	rural	6259	4			
inflation	40671	8	gender	6162	4			
asset	40066	8	contact	5410	4			
output	39927	8	retirement	4503	4			

Főáramú folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
law	38974	8	census	4286	4			
employment	38169	8	migration	4149	4			
monetary	37905	8	cultural	4055	4			
goods	36863	8	old	3134	4			
consumer	36496	8	marriage	2277	4			
product	36454	8	crime	2273	4			
supply	33910	8	mortality	2089	4			
exchange	31986	8	parents	1934	4			
money	29234	8	person	1629	4			
earnings	29090	8						
wealth	28480	8						
pay	25318	8						
job	25023	8						
debt	24407	6						
credit	23867	6						
unemployment	23098	6						
working	23056	6						
resources	22887	6						
support	22490	6						
need	21828	6						
property	21675	6						
bias	19832	6						
payoff	14646	6						
global	13988	6						
allocation	13271	6						
agricultural	13032	6						
beliefs	13009	6						
offer	12723	6						
yields	12546	6						

Főáramú folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
gains	11412	6						
revenue	10286	6						
saving	10286	6						
cash	9564	4						
surplus	9004	4						
crisis	8358	4						
budget	8016	4						
food	7206	4						
expectations	7145	4						
econometric	6812	4						
fiscal	6579	4						
integration	6555	4						
ownership	6463	4						
payments	6237	4						
oecd	5776	4						
sales	5774	4						
globalization	5056	4						
input	4786	4						
expenditures	4560	4						
privatization	4039	4						
useful	4039	4						
marketing	4029	4						
Nash	2175	4						
sense	1840	4						
loans	1708	4						
bid	1639	4						
investors	1554	4						
training	1492	4						

Forrás: saját számítás és szerkesztés

17. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a külföldi alternatív közgazdasági folyóiratokban

Alternatív folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
development	220518	18	behavior	105077	12	water	151157	14
cost	192095	14	individual	100212	12	resource	132315	12
price	145473	12	study	94900	10	forest	97157	10
household	141207	12	population	74026	10	species	96885	10
production	132261	12	organisation	59870	10	energy	79085	10
agricultural	111098	12	human	59510	10	ecosystem	74387	10
firm	108059	12	women	51477	10	emission	53933	10
government	97491	10	people	50501	10	pollutin	46160	8
services	91307	10	rural	48682	8	soil	45858	8
capital	86881	10	education	47595	8	crop	39378	8
trade	80566	10	relationship	44827	8	climate	37332	8
institutional	80370	10	children	35534	8	carbon	36248	8
industry	74251	10	knowledge	35509	8	biodiversity	33693	8
labor	72807	10	aid	32591	8	plant	32193	8
consumption	68868	10	village	23815	6	habitat	31730	8
need	68472	10	school	19882	6	river	26922	8
technology	68089	10	men	19730	6	living	21482	6
risk	67700	10	gender	18900	6	marine	19596	6
investment	64226	10	public	17406	6	biological	18778	6
product	61743	10	family	17273	6	CO2	18695	6
work	55418	10	female	15069	6	clean	18092	6
tax	56132	10	migration	11783	6	green	16914	6
law	55835	10	trust	10852	6	ecology	16627	6
demand	53155	10	sensitive	10371	6	fish	16388	6
global	51165	10	security	9641	4	air	15847	6
food	50792	10	ngos	9608	4	tree	15754	6

Alternatív folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
bank	50498	10	mortality	8752	4	biomass	15751	6
support	45949	8	schooling	8483	4	WTP	15318	6
output	44148	8	beliefs	7749	4	vegetation	15278	6
distribution	44028	8	home	7715	4	evolution	14926	6
goods	41546	8	civil	7517	4	field	14810	6
wage	37776	8	cultural	7203	4	lake	14766	6
input	37242	8	bias	6925	4	footprint	14021	6
supply	35357	8	generation	6833	4	fuel	12869	6
property	33881	8	democracy	6745	4	wetlands	11634	6
employment	33194	8	student	6642	4	nitrogen	11069	6
farmer	31291	8	conflict	6324	4	oil	10018	6
workers	31115	8	training	6267	4	gas	9897	4
financial	31051	8	received	5982	4	degradation	9756	4
pay	30734	8	person	5564	4	eco	9269	4
working	28626	8	team	5296	4	electricity	9115	4
farm	28352	8	communication	4802	4	stream	8594	4
consumer	27323	8	sense	4739	4	metal	8190	4
business	26734	8	responsibility	4614	4	waste	8081	4
export	25325	8	psychology	4005	4	temperature	7065	4
credit	22781	6				bird	7028	4
material	22422	6				maize	6929	4
integration	21263	6				rice	6805	4
asset	20735	6				forestry	6522	4
scenario	20660	6				deforestation	5508	4
allocation	20353	6				livestock	5430	4
expenditure	18035	6				biotic	5157	4
exchange	17961	6				greenhouse	4982	4
monetary	17695	6				wildlife	4913	4
loan	15751	6				park	4878	4
money	14387	6				taxonomic	4681	4

Alternatív folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
wealth	14157	6				trophic	4336	4
payments	12768	6				mediterranean	4312	4
rich	12304	6				phytoplankton	3777	4
abundance	11498	6				preception	3089	4
FDI	10905	6				oxygen	2975	4
crisis	9957	4				gasoline	2970	4
debt	9798	4				light	2921	4
useful	9390	4				phosphorus	2915	4
infrastructure	8950	4				coal	2168	4
enterprises	8498	4				fishing	1662	4
yield	8407	4				recycling	1638	4
ownership	8000	4				SO2	1511	4
cash	7622	4				Fischery	1431	4
IMF	7172	4						
expectations	7152	4						
Nash	6934	4						
remittances	6621	4						
timber	6525	4						
earning	6393	4						
privatization	6243	4						
producers	6233	4						
savings	6168	4						
imports	5969	4						
job	5143	4						
OECD	4792	4						
trader	4517	4						
tourism	4454	4						
employer	4282	4						
buyer	3893	4						

Alternatív folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
investor	3708	4						
revenue	2334	4						
surplus	1687	4						
gain	1626	4						
budget	1550	4						
econometric	1472	4						

Struktúraillusztrációt adó 20 leggyakrabban előforduló szó

Kategória	Betűméret
- 200 000	18
199 999 - 150 000	14
149 999 - 100 000	12
99 999 - 50 000	10
49 999 - 25 000	6
24 999 - 10 000	4
9 999 -	2

Forrás: saját számítás és szerkesztés

18. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Alternatív kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szöveggörnyezete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szöveggörnyezete a vizsgált időszak végén	
happiness	fogyasztás, jólét, jövedelem, hatékonyság, hasznosság, pénz, GNH	öröm, GNH, HPI, elégedettség, béke, harmónia, nyugalom, jólét, hasznosság	jövedelem, fogyasztás, öröm, elégedettség, egészséges életmód, szegénység, karrier	GNH, elégedettség, egészség, szeretet, együttérzés, boldogságkutatás, hasznosság, hatékonyság, jövedelem, gazdagság, szegénység
health	egészségbiztosítás, eügyi ellátás, eügyi politika, eügyi kiadások	ökoszisztéma, ételmiszer, táplálkozás, biodiverzitás, fenntarthatóság, egészségvédelem, közegészségügy, jólét, ökológiai, mentális	egészségi állapot, közegészségügy, eügyi biztosítás, jóléti egészség, életvitel, gyermekeügy, eügyi kiadások	környezet egészségi állapota, eügyi ellátás, egészségbiztosítás, ételmiszerbiztonság, WHO, jólét, környezetvédelem, környezet eügyi kockázat
inequality	jövedelem, gazdasági, társadalmi, piaci, globális, vagyon	Jensen, jövedelem, társadalmi, szegénység, szociális, etnikum, nemzedékek	jövedelem, vagyon, bérek, társadalmi, jóléti, szociális, fogyasztás, szegénység,	jövedelem, jólét, szegénység, növekedés, fejlődő országok, Jensen, szegénység, vidéki
cooperation	OECD, vállalati, globális kapcsolatok, stratégiai, nemzetközi, kísérleti	OECD, környezetvédelmi, K+F, vállalati, környezeti erőforrások kezelése, nemzetközi, hulladékgazdálkodási	OECD, kereskedelmi, munkaerő piaci, fenntartása, verseny, politikai, gazdasági, humanitárius, monetáris	OECD, közösségi, nemzetközi, szociális, vállalati, szolgáltatások, önkéntes, hiánya, verseny, környezetvédelmi
ethic, moral	morális veszély, erkölcsi kockázat, morális közösség, erkölcsi filozófia, erkölcsi gazdaság	erkölcsi veszély, erkölcsi kockázat, erkölcsi elégedettség, érték, támogatás, környezetvédelmi etika, erkölcsi közösség, erkölcsi gazdaság	erkölcsi veszély, erkölcsi kockázat, kötelezettségvállalás, normák, filozófia, döntések, érzelmek	erkölcsi veszély, erkölcsi kockázat, kötelezettség, támogatás, értékek, haszon, korlát, normák, érzelmek, felelősség, pszichológia
sustainability, sustainable development	politikai, költségvetési egyensúly, fenntarthatósági korlát, erőforrás, környezeti	ökológiai, földhasználat, erdőgazdálkodás, kultúra, hosszú távú. mezőgazdasági, erőforrás, szakpolitika	adósság, tervezés, korlát, kényszer, kritérium, illúzió, pénzügyi, mérés, együttműködés, kultúra	környezeti, gyenge-erős, ökológiai, közösségek, globális, együttműködés, zöld gazdaság,
reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	bánásmód, elosztás, fogyasztás, részesedés, gazdasági növekedés, újraelosztás, adóztatás, hatékonyság-méltányosság, esélyegyenlőség,	erőforrás felhasználás, elosztás, gazdasági fejlődés, vízellátás, termékfogyasztás, környezeti, adósság, generációk közötti egyenlőség, partnerség	növekedés, elosztás, szegénység, fogyasztás, földelosztás, fejlődés, ár, egyenlőtlenség, hatékonyság-méltányosság, verseny,	társadalmi, elosztás, haszon, életminőség, juttatások, erőforrásokhoz hozzáférés, eügyi ellátás, hatékonyság-méltányosság, fenntartható

	egyenlőtlenség, finanszírozás		döntéshozatal, bérek	fejlődés, generációk közötti,
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	stratégiai, gazdasági, versenykörnyezet, környezetgazdálkodás, helyi, környezeti hozzájárulás, megfelelésség	ökoszisztéma, éghajlatváltozás, ökológiai, környezetgazdálkodás, környezeti érték, globális környezet védelme, társadalmi környezeti tanulás, természeti erőforrások	környezeti állapot, természetgazdagság, megóvása, környezetvédelmi adó, környezetbarát politika, gazdasági, kereskedelem	energiaforrások, környezetvédelmi rendszer, természeti érték, globális környezetpolitika, környezetgazdálkodás, törvények, együttműködés a természettel
local	termelés, önkormányzat, munkaerőpiac, vállalkozás, közösség, adók	közösség, szennyezés, tudás, piac, intézmények, környezet, ökoszisztéma, munkaerő	termelés, piac, közösség, önkormányzat, munkaerő, adók, környezet, szociálpolitika	közösség, környezet, erőforrás, jólét, megélhetés, együttműködés, civil szervezetek
ecological footprint	fenntarthatósági index	Wackernagel, teherbírás, ökológiai adósság, fenntarthatósági mutató, humán hatások csökkentése	föld	csökkentése, jólét, fenntarthatóság, biokapacitás, Wackernagel, teherbírás
poverty	gettószegénység, szegénységi küszöb, éhínség, elleni küzdelem, szint, egyenlőtlenség	vidéki, Ázsia, környezeti degradáció, munkanélküliség, népességnövekedés, környezet-szegénység, társadalmi kirekesztés	vidéki, szegénységi csapda, szegénységi küszöb, egyenlőtlenség, jólét, enyhítése, gazdagság, globális	szegénységi küszöb, szegénységi csapda, csökkentése, vidéki, társadalmi kirekesztés, jólét, fogyasztás, szegénység-környezet
community	üzleti, EK, EGK, nemzetközi, értékek, együttműködés, kockázatmegosztás	politika, OECD, EK, ökológiai, helyi, tudás, biotikus, közösségi tulajdon	globális, EK, együttműködés, vallási, etnikai, közösségi felelősség, közösségi választás, bank, helyi	együttműködés, közösség alapú gazdálkodás, vallás, helyi, közösségben gondolkodás
common good, common good, commonweal, public weal	érdek, erőfeszítések, szociális, törekvés, szolidaritás, szolgálata	Cobb, Daly, védelme, érdeke, család, gazdasági irányítás a közös jóért, környezetvédelmi szolgáltatások, kultúra	hozzájárulás, szolgálata, fogyasztás, erőfeszítések a közjó javára	hozzájárulás, védelme, érdeke, elősegítése, gazdasági irányítás a közös jóért
well-being	emberi, közérzet, Easterlin-paradoxon, öröm, egészség, gazdasági, szubjektív	emberi, szociális, ökológiai, helyi lakosok, nők, gyerekek, egészség, jó közérzet, életminőség	közérzet, család, szubjektív, egészség, pszichológiai, életképesség, biztonság	pszichológiai, szabadság, egészség, közérzet, ökoszisztéma, levegőszennyezés, szegénység, nemzedékek közötti
CSR, corporate social	vállalati stratégia, elkötelezettség, etika, üzleti élet fenntarthatósága, morális	szociális vállalkozás, környezeti fenntarthatóság, méltányosság, önzetlenség,	vállalati imázs, globális fenntarthatóság, vállalati szociális felelősség, gyakorlat	globális felelősség, környezetvédelem, versenyelőny keresése,

responsibility	motiváció	környezetgazdálkodás		fogyasztói vállalat, fenntarthatóság, éghajlatváltozás, környezetgazdaságtan
-----------------------	-----------	----------------------	--	---

Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szöveggörnyezetete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szöveggörnyezetete a vizsgált időszak végén	
growth	endogén, kibocsátás, termelékenység, folyamatos, pénz, GDP, jövedelem, egyenlőtlenség	munkaerő, népesség, GDP, fenntartható, optimális, gazdasági, mezőgazdaság	gazdasági, kereskedelmi, fogyasztás, endogén, piaci termelékenység, ösztönzői, pénz, bér, jövedelem	GDP, gazdasági, népesség, zöldterület, hitelek, támogatások, erőforrás, termelékenység
equilibrium	külső-belső, fizetési mérleg, háztartás, bérek, társadalom, kereskedelem, jövedelem- kiadás	fenntarthatóság, gazdasági növekedés-környezet, esélyegyenlőség, foglalkoztatás, költségvetési	Nash, fizetési mérleg, fogyasztási mérleg, kereskedelem, jólét, termelés, pénzügyi	kereslet-kínálat, energia, jövedelem, környezetvédelem- gazdasági fejlődés
GDP	szint, részesedés, növekedés, aránya, GNP, összetevői, alakulása	globális GDP-CO ₂ kibocsátás, növekedés, kereskedelem, ásványi anyag, környezeti problémák leküzdése, környezeti kiadások	növekedés, globális, fogyasztás, aránya, jólét, egyensúly, kiadások	FDI, növekedés, arány, környezetvédelmi hatékonyság, részesedés, energiafogyasztás, kereskedelem
benefit, utilitarian, utility	hasznosság függvény, költség- haszon, kognitív, funkció, fogyasztás, várható	költség-haszon, hasznossági függvény, közhasznú, környezeti, ökológiai	marginális, költség-haszon, fogyasztás, várható, hasznossági függvény, kollektív, közhaszon	marginális, korlátozott, fogyasztás, kollektív, hasznossági függvény, boldogság, várható, ökolábnym
efficiency, effectiveness	méltányosság-hatékonyság, Pareto, költség, erőforrás, termelékenység, munka, piaci	energia, költség, társadalmi, kollektív, termelés, méltányosság, környezeti	méltányosság, költség, erőforrás, jólét, politikai, energia, támogatás, ökológiai	vállalati, energia, misszió, környezetvédelem, kötelezettségvállalás ösztönzés, termelés
homo oeconomicus	viselkedési minta, önzés, preferenciamodell, tökéletes hedonista	homo politicus, femina oeconomica, racionális, kritikája, gazdasági ember fantomja	gazdasági viselkedési modell, homo sovieticus	racionális, homo politicus, homo sociologicus, femina oeconomica, megőrzése
welfare	politikai, fogyasztás, pénzbeli, jóléti rendszer, programok, szociális, szint, intézkedések	környezeti, gazdasági, szociális, következő generáció, emberi, vallás, oktatás, jóléti szegénység	szociális, jóléti állam, társadalmi, gazdasági, fogyasztók, gyermekjólét	vidéki, szociális, gazdasági, jóléti állam, intézkedések, közjólét, helyi fogyasztók, szegénység, környezeti

profitable, profitability, productive	munkaerő, beruházások, termelési hatékonyság, vállalatok, piaci, üzleti, tőkebefektetés	üzleti tevékenység, munkaerő, együttműködés, K+F, beruházások, hulladék újrahasznosítás	termékek, hatékonyság, termelékenység, piaci, vállalatok, erőforrás, kereskedelem	termelékenység, vállalati, munkaerő, üzleti lehetőség, ökoszisztéma, fogyasztás, globális, gazdálkodás
invisible hand	Smith, kudarc, gazdasági koordináció, ármechanizmus, vezetés, szabályozás	Smith, Darwin, evolúciós pszichológiája, természet-láthatatlan kéz, piac, állam	jólét, verseny, tételei, evolúciós pszichológia	Smith, önkényuralom, önszerveződés, önkényuralom,
self-interest	jólét, politikai, racionalitás, saját érdekérvényesítés, altruizmus, intézkedések	haszonelv, racionalitás, közjó, érdekérvényesítés, altruizmus, tisztességes, önzetlenség-önérdek,	racióális, kognitív, tiszta, követése, nagylelkűség, egyenlőtlenség, önérdek maximalizálása	kollektív, racionális szereplők, politikai, kereskedelmi, korlátozott, egyenlőtlenség
rational	várakozások, fogyasztó, választás, viselkedés, elvárás, korlátozott, döntés	gondolkodásmód, környezetvédelmi szempontú, várakozások, döntéshozatal	választás, elvárás, várakozások, fogyasztó, döntés, gondolkodás	választás, döntés, várakozások, homo oeconomicus, fogyasztó, viselkedés, hasznosság
scarcity	munkaerő, társadalmi, tőke, erőforrás, természeti erőforrás, monetáris rendszer	természeti erőforrás, olaj, víz, élelmiszer, tőke, munkaerő, földterület, környezeti	fogyasztás, energia, víz, munkaerő, élelmiszer, tőke, pénzügyi, erőforrás, bőség	erőforrás, energia, víz, ökológiai, élelmiszer, bőség, tőke, élőhely, környezeti
competition, competitiveness	ár, tökéletes-tökéletlen, termékpiacon, monopolisztikus, szabad, globális	kereskedelem, piaci, nemzetközi, Coumot, globális, növekvő	monopolisztikus, piaci, tökéletes-tökéletlen, méltányosság, piaci, ár, együttműködés	erőforrásokért, együttműködés, piaci, tökéletes-tökéletlen, hatékonyság, tiszta
profit, profit maximization	profitfüggvény, profitrészesedés, termelékenység, profitorientált, termelői, null-profit	optimális, fenntartható, vállalati, jövedelmezőség, hosszú távú, nyereségrészesedés	profit függvény, kereskedelem, befektetés, non-profit, adományozás, részesedés, nyereségorientált	növekedés, globális, profitorientált, non-profit, jövedelem hatékonyság, földhasználat
market	munkaerőpiac, piacgazdaság, piaci részesedés, piaci egyensúly, kereskedelem	CO ₂ kibocsátás piaca, piacgazdaság, munkaerőpiac, mesterséges piaci rendszer, egyensúly	föld, munkaerő, lakás, termelékenység, ár, részesedés, helyi, termelékenység, piacgazdaság	piaci környezetvédelem, ár, egyensúly, versenyképesség, munkaerő, tőke, energia, méltányosság

Forrás: saját szerkesztés

19. sz. melléklet: Vizsgált főáramú kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
növekedés	SaE	0	0	0	0	0	0	0	62	70	62	245	42	100	193	154	124	319	193	436	444	256	2700
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	130	142	221	43	40	90	69	26	15	91	191	1058
	E	52	67	75	44	36	43	37	51	34	51	32	49	25	45	23	89	17	31	52	79	39	971
	L	0	0	0	1	3	1	1	0	5	5	25	3	11	6	0	0	2	12	22	7	28	132
	Ko	0	0	19	198	35	9	65	7	12	1	11	24	0	5	2	9	2	43	0	9	7	458
	Összesen:	52	67	94	243	74	53	103	120	121	119	443	260	357	292	219	312	409	305	525	630	521	5319
	KSz	287	157	286	198	266	443	218	201	178	466	183	227	201	198	253	185	301	241	71	192	222	4974
	Kü	139	174	363	230	303	289	509	350	244	409	330	218	182	267	119	217	126	0	0	0	0	4469
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	69	91	125	108	144	135	122	140	118	155	1207
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	52	198	0	50	33	50	109	84	40	133	29	2	778
	KF	0	0	0	0	9	7	44	20	21	49	63	49	147	54	35	35	46	26	37	2	2	644
	Összesen:	426	331	649	428	569	741	734	595	442	896	614	775	523	787	567	631	706	493	277	480	408	12072
hatékonyság	SaE	0	0	0	0	0	0	0	37	58	108	112	55	86	253	60	69	180	146	139	112	94	1509
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	13	17	13	5	6	7	37	7	21	33	174
	E	23	7	14	5	7	11	11	15	6	8	7	3	5	8	6	9	6	6	5	7	4	173
	L	0	0	5	2	5	0	4	0	14	1	2	2	3	5	1	0	3	6	13	19	5	90
	Ko	0	0	1	10	13	6	2	3	26	3	1	4	0	21	2	2	1	2	2	1	7	107
	Összesen:	23	7	20	17	25	17	17	55	104	120	137	77	111	300	74	86	197	197	166	160	143	2053
	KSz	33	42	37	45	35	31	38	76	59	45	34	58	40	60	18	65	71	25	51	54	17	934
	Kü	23	14	16	25	19	35	22	51	19	47	31	15	18	18	9	13	14	0	0	0	0	389
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24	14	34	29	21	30	18	23	28	22	243
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	10	98	0	21	1	3	13	8	13	1	39	208
	KF	0	0	0	0	1	5	1	10	9	4	8	11	15	14	8	1	29	8	9	13	40	186
	Összesen:	56	56	53	70	55	71	61	137	88	96	83	206	87	147	65	103	157	59	96	96	118	1960
verseny, versenyképesség	SaE	0	0	0	0	0	0	0	87	231	84	634	61	183	129	125	49	122	92	188	101	111	2197
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	137	109	171	54	20	40	35	53	19	60	96	794
	E	37	15	52	32	72	19	29	26	34	48	48	37	21	39	40	31	17	24	25	32	27	705
	L	0	0	0	1	4	1	0	0	13	7	29	31	11	22	5	0	9	25	12	9	16	195
	Ko	0	0	5	17	13	4	0	1	13	1	3	0	0	5	1	3	0	1	2	1	4	74
	Összesen:	37	15	57	50	89	24	29	114	291	140	851	238	386	249	191	123	183	195	246	203	254	3965
	KSz	179	124	172	284	320	335	218	118	268	223	257	164	341	149	288	335	111	101	77	162	105	4331
	Kü	304	198	224	405	263	229	201	251	250	477	238	241	285	197	184	386	217	0	0	0	0	4550
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	54	61	94	161	88	86	91	61	85	68	849
	C	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	26	194	0	105	11	28	14	31	39	20	11	480
KF	0	0	0	0	0	14	15	50	107	93	108	95	86	58	60	15	52	19	93	71	18	954	
Összesen:	483	322	396	689	583	578	434	420	625	793	629	748	773	603	704	852	480	242	270	338	202	11164	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
egységül	SaE	0	0	0	0	0	0	0	2	6	9	7	13	13	3	14	16	18	10	68	32	41	252
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30	37	27	15	18	7	11	9	10	17	51	232
	E	19	8	28	6	10	7	8	14	8	5	16	9	12	24	23	24	14	14	25	12	12	298
	L	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	3	0	2	10
	Ko	0	0	0	4	5	1	1	2	2	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2	1	0	21
	Összesen:	19	9	28	10	15	8	9	18	16	14	53	59	52	44	55	48	44	36	108	62	106	813
	KSz	86	69	127	82	113	46	78	81	75	63	114	139	88	102	60	114	56	95	72	72	54	1786
	Kü	46	67	63	76	54	43	36	42	46	104	53	69	38	36	12	37	27	0	0	0	0	849
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19	17	122	62	40	73	52	41	40	45	511
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	28	0	13	11	9	14	12	2	15	0	0	114
KF	0	0	0	0	1	7	2	3	7	4	7	7	16	3	2	6	14	8	6	9	1	103	
Összesen:	132	136	190	158	168	96	116	126	128	171	184	262	159	276	147	206	184	167	121	136	100	3363	
profit, profitmaximalizálás	SaE	0	0	0	0	0	0	0	17	56	27	33	13	41	15	52	24	30	41	39	33	50	471
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	10	39	8	11	0	2	6	30	18	13	144
	E	9	13	25	6	16	34	11	21	16	15	12	21	4	18	14	15	42	24	20	47	9	392
	L	0	1	0	2	3	0	1	0	12	4	17	25	18	11	4	0	9	18	2	10	4	141
	Ko	0	0	0	16	8	3	4	1	17	2	1	10	0	4	0	1	0	1	1	1	6	76
	Összesen:	9	14	25	24	27	37	16	39	101	48	70	79	102	56	81	40	83	90	92	109	82	1224
	KSz	109	40	30	72	124	69	23	51	48	44	44	37	34	39	20	46	32	8	30	33	66	999
	Kü	30	77	14	40	28	8	21	75	21	29	51	21	14	10	8	14	22	0	0	0	0	483
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	21	17	22	8	33	19	25	30	20	20	208
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33	0	0	0	18	4	4	2	6	2	2	71
KF	0	0	0	0	2	6	8	13	14	9	19	42	25	40	19	20	25	15	48	23	12	340	
Összesen:	139	117	44	112	154	83	52	139	83	82	116	146	94	106	69	106	116	46	105	92	100	2101	
GDP	SaE	0	0	0	0	0	0	0	25	10	24	89	14	29	121	108	69	205	90	189	137	199	1309
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	208	130	187	62	101	103	145	27	40	152	315	1470
	E	5	24	31	94	41	24	62	28	50	24	47	7	38	20	51	20	54	77	42	93	882	
	L	0	0	0	4	0	5	0	3	7	12	1	10	2	0	0	0	4	10	20	15	93	
	Ko	0	0	95	273	15	0	4	8	1	0	3	12	0	5	0	3	0	2	0	0	3	424
	Összesen:	5	24	126	371	56	29	66	61	64	81	336	204	233	228	229	226	370	177	316	351	625	4178
	KSz	325	197	201	436	530	354	361	357	251	360	401	375	294	354	322	352	358	421	166	736	164	7315
	Kü	198	454	350	404	424	293	508	503	446	406	259	353	326	313	214	357	163	0	0	0	0	5971
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	59	90	183	166	317	196	224	178	291	263	1967	
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	56	226	0	59	9	14	55	180	63	113	75	850
KF	0	0	0	0	0	51	25	73	30	38	119	25	94	137	90	33	24	22	44	30	4	839	
Összesen:	523	651	551	840	954	698	894	933	727	804	835	1038	804	1046	801	1073	796	847	451	1170	506	16942	
racionálitás, racionális	SaE	0	0	0	0	0	0	0	6	46	35	13	8	11	4	10	7	6	39	25	28	48	286
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	11	25	9	12	7	7	17	12	24	20	157
	E	48	23	29	29	10	16	16	38	16	13	23	19	12	13	14	38	15	34	27	19	14	466
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1	3	11
	Ko	0	0	13	64	7	11	10	20	9	2	4	1	0	4	2	4	30	0	3	1	0	185
	Összesen:	48	23	42	93	17	27	26	64	73	50	54	40	49	30	38	56	58	91	68	73	85	1105
	KSz	60	136	50	72	119	59	40	54	101	37	37	88	79	43	198	117	59	26	81	33	46	1535
	Kü	16	12	20	11	20	17	4	63	21	35	13	27	13	16	11	14	8	0	0	0	0	321
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	25	42	50	66	83	63	19	31	26	418	
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	26	0	20	22	0	128	13	14	0	5	11	6	12	257
KF	0	0	0	0	0	0	3	6	14	3	8	5	16	21	6	12	13	21	7	8	8	151	
Összesen:	76	148	70	83	139	76	47	123	162	75	78	155	133	250	278	223	163	115	118	78	92	2682	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
önérték, öncél	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	22	1	0	0	0	0	1	3	0	7	2	4	5	45
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	4	0	0	0	4	1	15	2	1	29
	E	2	1	1	0	1	3	3	3	3	2	0	1	0	0	1	0	2	3	2	5	0	33
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	4	8
	Ko	0	0	1	9	6	4	2	1	3	2	3	1	0	0	0	1	2	1	5	0	0	41
	Összesen:	2	1	2	9	7	7	5	4	28	5	5	4	4	1	2	4	8	12	25	11	10	156
	KSz	1	3	4	3	3	9	0	1	1	2	16	3	3	3	2	2	0	5	1	4	1	67
	Kü	2	2	0	3	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	0	2	0	0	0	0	0	16
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	2	6	2	2	2	1	1	5	1	26
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	0	0	2	0	2	0	8
	KF	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	17	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	23
Összesen:	3	5	4	6	4	10	2	3	2	3	33	11	6	10	6	7	2	8	2	11	2	140	
jóít	SaE	0	0	0	0	0	0	0	17	28	36	48	78	74	20	24	31	99	68	55	87	49	714
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	23	30	6	4	10	11	9	9	21	149	
	E	6	22	14	40	4	5	14	19	13	17	7	7	9	11	14	20	3	4	8	12	4	253
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	3	2	0	0	0	0	2	3	3	4	20	
	Ko	0	0	8	98	12	16	24	10	3	1	4	2	0	3	0	3	3	9	5	5	0	206
	Összesen:	6	22	22	138	16	21	38	46	46	55	78	112	113	40	42	64	115	94	80	116	78	1342
	KSz	19	13	19	13	16	8	15	24	28	26	27	24	22	41	31	23	13	11	16	34	19	442
	Kü	7	5	9	7	5	12	3	6	4	20	14	16	11	4	5	9	20	0	0	0	0	157
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	17	18	14	22	17	28	15	12	9	162
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	26	0	0	0	5	3	3	2	27	3	73
	KF	0	0	0	0	0	1	13	7	4	1	3	16	10	26	5	3	3	0	6	4	1	103
Összesen:	26	18	28	20	21	21	31	37	36	47	48	92	60	89	55	62	56	42	39	77	32	937	
piac	SaE	0	0	0	0	0	0	0	432	299	227	400	247	355	367	300	81	515	386	307	371	471	4758
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	76	78	120	66	29	51	29	20	26	62	91	648	
	E	111	75	99	74	66	41	72	93	76	78	77	65	30	70	62	82	99	92	55	55	72	1544
	L	0	1	4	2	4	2	0	0	6	3	13	7	12	7	4	0	14	18	16	17	19	149
	Ko	0	0	11	39	68	7	5	4	9	3	5	1	0	19	1	2	13	2	16	1	11	217
	Összesen:	111	76	114	115	138	50	77	529	390	311	571	398	517	529	396	216	670	518	420	506	664	7316
	KSz	143	198	304	197	193	158	169	373	446	225	257	253	175	226	261	201	175	80	81	146	108	4369
	Kü	201	186	185	220	166	166	162	171	147	252	237	203	244	94	152	158	187	0	0	0	0	3131
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	96	94	100	189	88	103	90	65	133	96	1054
	C	0	0	0	0	0	0	0	3	9	0	47	152	0	51	6	26	29	36	43	15	8	425
	KF	0	0	0	0	0	22	24	35	47	14	54	38	87	73	50	76	77	21	72	30	108	828
Összesen:	344	384	489	417	359	346	355	582	649	491	595	742	600	544	658	549	571	227	261	324	320	9807	
haszon, haszonelv	SaE	0	0	0	0	0	0	0	99	35	76	22	28	83	23	22	17	86	92	86	39	81	789
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	11	10	4	3	4	3	38	11	9	5	109
	E	5	5	5	6	1	3	5	8	7	3	14	2	2	1	3	7	6	4	3	9	7	106
	L	0	0	0	1	6	0	0	0	4	5	5	3	7	5	0	0	4	4	9	1	8	62
	Ko	0	0	4	5	18	4	3	2	4	24	5	0	0	2	0	0	5	1	44	0	0	121
	Összesen:	5	5	9	12	25	7	8	109	50	108	57	44	102	35	28	28	104	139	153	58	101	1187
	KSz	23	20	20	41	12	10	14	13	11	16	10	20	8	16	21	7	9	18	6	81	28	404
	Kü	16	24	11	17	13	13	6	3	17	17	9	6	11	13	29	12	4	0	0	0	0	221
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	11	12	12	18	13	16	12	9	19	130
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	8	0	8	0	3	2	1	10	0	0	41
	KF	0	0	0	0	0	0	7	4	5	4	2	6	7	1	23	0	0	1	3	0	0	63
Összesen:	39	44	31	58	25	23	27	20	33	37	30	48	37	50	85	40	28	36	31	90	47	859	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
jöveldelmező, jöveldelmezőség	SaE	0	0	0	0	0	0	0	33	12	9	11	17	34	34	15	25	11	25	23	25	33	307
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	4	2	13	3	3	0	0	0	2	3	37
	E	3	3	3	4	3	1	1	5	7	6	2	0	2	7	6	7	3	5	5	9	2	84
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	1	4
	Ko	0	0	0	7	2	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	15
	Összesen:	3	3	3	11	5	1	2	39	19	15	21	22	38	55	24	35	15	32	28	36	40	447
	KSz	46	22	18	34	10	13	22	22	21	6	6	15	26	19	8	46	9	10	2	24	4	383
	Kü	17	36	17	10	15	6	19	18	13	11	6	8	13	3	8	19	4	0	0	0	0	223
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	8	7	0	1	2	9	1	3	36
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	0	1	0	1	5	2	0	7	0	22
	KF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	8	0	0	0	0	0	0	0	14
Összesen:	63	58	35	44	25	19	41	40	34	17	15	26	50	39	23	66	19	14	11	32	7	678	
száfkóság	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	1	2	2	3	0	3	2	1	3	3	28
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	E	1	6	0	1	0	1	2	0	0	4	1	1	1	1	0	0	2	1	0	2	0	24
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	4
	Ko	0	0	0	0	11	6	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	22
	Összesen:	1	6	0	1	11	7	2	2	8	5	1	2	6	3	3	0	5	4	1	6	5	79
	KSz	1	0	0	1	2	2	1	2	1	1	0	0	4	2	0	0	1	0	1	61	80	
	Kü	0	0	1	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	2	0	1	1	0	3	5	15
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	4
	KF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Összesen:	1	0	1	1	2	4	1	2	1	2	2	0	6	4	6	0	1	2	0	4	66	106	
homo oeconomicus	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0	1	2	0	0	8	
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	1	0	0	2	16	0	2	33	
	E	0	1	2	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	6	
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	4	
	Ko	0	0	0	4	2	0	0	0	1	1	8	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	19
	Összesen:	0	1	2	4	3	0	0	0	3	1	10	1	3	12	1	1	0	5	20	1	2	70
	KSz	3	0	0	1	3	10	0	2	2	0	0	2	4	1	5	0	3	2	2	0	0	40
	Kü	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3	1	0	10	3	2	2	2	29
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	4	1	8
	KF	0	0	0	0	0	1	0	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Összesen:	3	0	0	1	3	11	0	6	3	0	0	5	8	5	6	0	13	6	4	6	3	83	
láthatatlan kéz	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	2	0	1	1	1	0	2	1	38	49
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	8	3	0	2	0	0	3	3	8	28
	E	3	2	2	0	0	2	0	1	2	0	0	4	0	3	1	0	1	0	1	0	0	22
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Összesen:	3	2	2	0	0	2	0	1	3	0	2	5	10	6	2	3	2	0	6	4	46	99
	KSz	0	1	1	1	0	0	1	3	0	0	3	2	24	2	2	3	1	1	3	61	2	111
	Kü	0	1	2	0	0	1	0	0	0	1	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	7
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	3
	KF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	2	7
Összesen:	0	2	3	1	0	1	1	3	0	1	9	6	24	2	3	3	1	1	5	62	5	133	

Forrás: saját számítás és szerkesztés

20. sz. melléklet: Vizsgált alternatív kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
fenntarthatóság, fenntartható fejlődés	SaE	0	0	0	0	0	0	0	3	54	22	102	6	20	21	25	25	376	201	37	68	39	999
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	23	5	3	5	11	19	17	27	14	73	202
	E	3	10	4	19	2	4	1	5	1	25	2	9	12	5	3	10	0	4	6	1	5	131
	L	0	0	0	0	7	0	5	0	28	27	64	69	150	150	43	0	126	144	87	32	73	1005
	Ko	0	0	1	28	11	29	10	19	49	6	59	14	0	26	1	19	24	11	15	9	5	336
	Összesen:	3	10	5	47	20	33	16	27	132	80	232	121	187	205	77	65	545	377	172	124	195	2673
	KSz	5	0	4	3	15	7	2	24	9	9	3	9	5	81	65	9	48	34	2	5	79	418
	Kü	1	1	3	0	1	3	0	5	12	18	5	12	6	10	3	5	10	0	0	0	0	95
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	4	10	10	56	11	20	19	8	5	145
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	9	0	4	0	8	7	3	0	4	0	53
KF	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	6	11	1	10	6	3	7	12	10	55	2	126	
Összesen:	6	1	7	3	16	10	4	30	21	27	32	43	16	115	84	81	83	69	31	72	86	837	
jóllét, jólét	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	7	8	7	6	5	0	1	5	17	16	15	6	30	123
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	2	0	3	2	2	4	16
	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	8	3	14
	Ko	0	0	0	8	1	0	10	4	1	2	0	0	0	0	0	1	1	0	5	0	0	33
	Összesen:	0	0	0	8	1	0	10	4	8	10	7	6	8	0	1	9	18	19	25	16	37	187
	KSz	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	10	27	6	0	0	41	19	0	3	57	18	198
	Kü	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	1	1	5
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	1	1	0	6	
Összesen:	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	10	31	6	0	0	42	19	0	6	59	19	209	
együttműködés, kooperáció	SaE	0	0	0	0	0	0	0	27	67	48	48	251	40	15	32	30	25	48	61	90	101	883
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	48	43	85	20	38	72	92	45	49	29	83	604
	E	36	9	19	18	15	12	12	15	35	33	18	13	45	28	14	28	32	16	24	24	23	469
	L	0	0	0	0	2	0	3	0	0	1	3	4	21	11	2	0	21	13	10	10	45	146
	Ko	0	0	1	10	9	1	2	4	3	0	1	5	0	18	4	0	2	1	3	2	0	66
	Összesen:	36	9	20	28	26	13	17	46	105	82	118	316	191	92	90	130	172	123	147	155	252	2168
	KSz	46	40	44	38	54	42	35	20	43	46	31	14	75	13	28	75	11	24	17	92	26	814
	Kü	84	63	86	63	42	127	51	128	50	81	87	97	126	85	88	48	83	0	0	0	0	1389
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	42	61	60	58	43	63	52	91	40	510
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	19	0	11	1	16	17	39	7	4	1	121
KF	0	0	0	0	3	0	0	9	4	0	1	7	22	18	21	5	0	1	2	1	0	94	
Összesen:	130	103	130	101	99	169	86	157	97	127	125	137	265	188	198	202	154	127	78	188	67	2928	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
közjó	SaE	0	0	0	0	0	0	0	1	8	3	1	2	2	0	1	2	4	8	2	2	8	44
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	12	5	9	7	3	6	33	56	59	193
	E	1	0	6	2	2	1	2	5	3	3	2	6	1	1	1	4	1	0	1	1	0	43
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	8
	Ko	0	0	3	10	27	3	3	2	14	3	2	15	0	0	0	0	0	0	3	4	0	89
	Összesen:	1	0	9	12	29	4	5	8	25	9	10	25	16	6	11	13	9	15	39	63	68	377
	KSz	7	1	3	0	4	1	1	2	0	1	5	1	1	1	3	1	1	1	102	3	1	140
	Kü	2	2	1	0	0	1	1	2	0	0	1	2	1	1	1	0	3	0	0	0	0	18
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	2	4	13	7	2	33	
	C	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	1	0	2	0	2	0	9
KF	0	0	0	0	0	1	1	4	7	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	17	
Összesen:	9	3	4	0	4	3	3	10	7	2	8	4	2	3	5	5	6	8	115	12	4	217	
boldogság	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7	0	0	1	2	16	5	25	11	103	171
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	48	6	32	2	0	0	1	7	10	3	1	110
	E	3	4	2	2	3	2	4	1	2	4	13	1	2	1	4	5	1	1	4	1	4	64
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	0	1	0	0	1	0	38	13	18	77
	Ko	0	0	0	5	2	1	11	0	3	0	2	2	0	0	1	0	0	1	7	0	35	
	Összesen:	3	4	2	7	5	3	15	1	6	4	68	17	34	4	6	7	19	13	78	35	126	457
	KSz	0	0	2	0	0	0	0	5	14	0	27	5	0	1	0	23	5	0	0	46	1	129
	Kü	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	4	0	4	5	12	4	7	3	45
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	3
KF	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5	
Összesen:	0	0	2	0	0	0	2	6	15	0	27	10	5	1	4	30	18	4	7	49	3	183	
környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem	SaE	0	0	0	0	0	0	0	102	187	199	194	167	122	78	97	82	311	137	177	143	155	2151
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	117	202	166	54	73	79	84	75	74	103	115	1142
	E	67	115	64	171	49	89	102	75	58	62	110	89	76	70	61	164	133	146	93	92	70	1956
	L	0	81	91	69	113	28	56	0	247	105	227	140	171	128	30	0	93	107	50	76	98	1910
	Ko	0	0	25	116	146	80	84	72	48	101	87	47	0	63	29	59	95	86	62	35	22	1257
	Összesen:	67	196	180	356	308	197	242	249	540	467	735	645	535	393	290	384	716	551	456	449	460	8416
	KSz	188	105	107	160	141	148	82	132	139	211	83	98	153	128	171	169	95	160	96	197	127	2890
	Kü	98	105	137	97	132	138	112	101	123	180	96	71	106	104	86	62	87	0	0	0	0	1835
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28	71	133	83	93	144	130	67	66	116	931
	C	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	80	76	0	67	8	29	14	31	60	30	26	424
KF	0	0	0	0	7	18	55	102	55	60	84	98	81	111	60	52	27	40	46	69	13	978	
Összesen:	286	210	244	257	280	304	249	338	317	451	343	371	411	543	408	405	367	361	269	362	282	7058	
egyenlőtlenség	SaE	0	0	0	0	0	0	0	16	13	1	7	1	6	1	4	9	26	41	24	9	13	171
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	14	17	1	1	5	0	1	0	1	7	60
	E	9	4	5	7	10	0	11	16	10	12	5	20	14	8	11	20	25	10	15	22	10	244
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	6
	Ko	0	0	1	11	0	0	2	1	3	0	2	0	0	3	1	0	1	1	0	4	0	30
	Összesen:	9	4	6	18	10	0	13	33	26	13	27	35	37	13	17	34	52	53	39	37	35	511
	KSz	27	10	40	8	6	16	3	29	55	5	26	18	45	28	19	36	14	4	12	27	53	481
	Kü	0	3	5	1	0	3	3	0	14	4	6	7	0	4	0	0	1	0	0	0	0	51
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	18	3	7	22	12	2	40	7	128
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	9	0	2	0	1	0	7	1	24
KF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	5	0	0	0	0	0	0	9	
Összesen:	27	13	45	9	6	19	6	29	69	9	32	29	63	62	27	45	37	17	14	74	61	693	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság	SaE	0	0	0	0	0	0	0	12	35	59	113	9	39	21	76	12	52	106	55	81	161	831
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21	26	31	9	12	11	21	31	164	49	116	491
	E	18	38	14	28	14	20	26	59	44	39	41	21	18	12	26	26	12	27	13	14	20	530
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	10	4	2	6	1	0	2	7	4	6	4	49
	Ko	0	0	5	55	11	24	17	9	22	2	4	2	0	29	0	0	7	78	5	1	0	271
	Összesen:	18	38	19	83	25	44	43	80	103	101	189	62	90	77	115	49	94	249	241	151	301	2172
	KSz	16	7	8	87	12	18	9	31	64	15	6	30	82	7	12	24	49	20	4	14	12	527
	Kü	12	7	10	7	14	6	7	9	21	46	21	17	14	23	5	5	9	0	0	0	0	233
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	34	18	12	12	30	16	10	35	100	14	282
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	18	0	3	1	5	2	17	0	0	1	48
	KF	0	0	0	0	0	2	1	3	9	8	6	2	7	7	2	2	5	2	1	17	1	75
Összesen:	28	14	18	94	26	26	17	43	94	69	35	101	121	52	32	66	81	49	40	131	28	1165	
ökolátnyom, ökológiai lábnyom	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19	0	24	0	0	43	
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	12	10	0	0	19	43	
	E	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	6	
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1	1	0	0	0	37	13	32	40	16	146
	Ko	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	8	0	0	0	2	0	17
	Összesen:	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	10	7	1	0	0	9	68	23	56	42	35	255
	KSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	35	1	0	0	31	3	71
	Kü	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	KF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Összesen:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	35	1	3	0	32	3	77		
helyi, lokális	SaE	0	0	0	0	0	0	0	59	255	310	213	255	50	101	87	49	139	60	126	82	120	1906
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	170	214	126	133	134	63	88	101	52	98	228	1407
	E	84	126	113	118	69	96	78	132	130	188	164	242	87	106	195	136	115	117	141	137	129	2703
	L	0	3	5	6	11	5	0	47	17	40	23	48	20	14	0	22	39	41	17	36	394	
	Ko	0	0	2	78	48	22	26	11	30	37	48	1	0	93	1	4	69	57	6	12	23	568
	Összesen:	84	129	120	202	128	123	104	202	462	552	635	735	311	453	431	252	433	374	366	346	536	6978
	KSz	104	120	132	130	115	377	149	170	184	165	109	56	79	127	120	209	82	104	190	221	130	3073
	Kü	101	227	97	93	173	157	189	159	134	251	138	189	111	130	63	106	48	0	0	0	0	2366
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32	28	86	123	47	230	51	51	23	671
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	127	0	30	49	41	10	29	54	14	8	370
	KF	0	0	0	0	12	56	41	86	146	127	120	109	85	98	88	51	23	36	76	72	85	1311
Összesen:	205	347	229	223	300	590	379	415	464	543	375	481	307	413	406	530	210	399	371	358	246	7791	
közösség	SaE	0	0	0	0	0	0	0	43	79	71	56	57	79	43	43	59	55	93	38	92	61	869
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	60	92	68	23	42	24	42	66	44	56	118	635
	E	69	50	48	19	31	47	35	33	45	90	56	34	56	41	38	55	44	29	86	34	53	993
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	4	6	11	10	6	4	2	0	10	16	15	7	21	112
	Ko	0	0	3	31	17	7	13	5	17	9	18	4	0	15	5	5	28	12	1	29	5	224
	Összesen:	69	50	51	50	48	54	48	81	145	176	201	197	209	126	130	143	179	216	184	218	258	2833
	KSz	33	12	36	40	45	25	15	27	12	23	34	19	28	18	16	8	14	8	25	9	20	467
	Kü	85	61	65	183	97	63	64	44	63	134	45	82	23	79	33	10	36	0	0	0	0	1167
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	51	7	13	53	7	34	34	53	5	257
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	8	0	9	2	2	1	5	15	5	1	64
	KF	0	0	0	0	1	13	13	25	39	24	40	44	54	30	16	15	2	6	10	11	6	349
Összesen:	118	73	101	223	143	101	92	96	114	181	135	153	156	143	80	88	60	53	84	78	32	2304	

Kulcsszó	Folyóirat	Év - előfordulások száma																				Összesen:	
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015
CSR, társadalmi felelősségvállalás	SaE	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	15	0	0	5	7	18	3	2	7	61
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3	4	4	75	88
	E	0	0	1	1	0	0	0	1	8	0	2	0	1	1	0	3	1	1	1	0	0	21
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	4	8	34	49	66	139	32	0	109	138	101	44	52	776
	Ko	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	Összesen:	0	0	1	1	1	0	1	1	16	8	36	49	82	140	32	10	117	160	109	50	134	948
	KSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	2	0	1	0	7
	Kü	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	1	0	0	0	0	5
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	4	0	0	0	9	1	0	16
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
KF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	1	93	55	152	
Összesen:	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	6	2	4	2	2	0	12	94	57	182	
erkölcs, etika	SaE	0	0	0	0	0	0	0	3	105	16	9	9	40	1	11	6	6	48	11	41	43	349
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	9	30	6	6	1	11	5	19	6	92	202
	E	7	10	11	10	10	7	5	3	9	4	32	4	6	4	12	4	7	3	14	14	2	178
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	10	0	13	1	3	2	1	0	2	4	3	0	9	48
	Ko	0	0	21	66	36	42	10	3	31	2	4	12	0	7	0	7	6	1	1	5	1	255
	Összesen:	7	10	32	76	46	49	15	9	155	22	75	35	79	20	30	18	32	61	48	66	147	1032
	KSz	6	0	1	6	7	73	0	67	0	7	4	4	10	11	2	5	4	2	10	1	8	228
	Kü	4	0	5	1	6	4	2	0	4	9	4	0	3	0	1	0	1	0	0	0	0	44
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	3	22	2	4	10	4	26	8	1	84
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	5	0	1	0	0	1	0	1	12
KF	0	0	0	0	1	0	25	13	10	5	6	9	5	4	4	0	1	14	2	0	2	101	
Összesen:	10	0	6	7	14	77	27	80	14	21	17	18	21	42	9	10	16	20	39	9	12	469	
egészség	SaE	0	0	0	0	0	0	0	12	13	33	45	90	29	10	192	198	142	1334	341	75	293	2807
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28	81	68	15	18	15	8	13	10	21	16	293
	E	8	14	7	12	17	10	16	39	10	10	14	4	6	11	14	8	25	8	5	10	9	257
	L	0	4	0	0	3	0	1	0	6	6	9	11	9	11	5	0	8	21	11	14	12	131
	Ko	0	0	1	18	9	9	5	3	6	8	18	2	0	5	1	0	1	6	0	1	1	94
	Összesen:	8	18	8	30	29	19	22	54	35	57	114	188	112	52	230	221	184	1382	367	121	331	3582
	KSz	15	14	13	17	14	14	8	5	1	16	6	5	19	9	13	17	12	16	6	14	10	244
	Kü	10	23	14	13	12	16	19	14	7	13	7	8	8	7	9	3	7	0	0	0	0	190
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	7	61	13	70	20	51	37	44	9	348
	C	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3	2	0	8	1	6	1	5	1	2	5	35
KF	0	0	0	0	0	2	3	11	10	5	8	7	11	9	12	24	1	0	3	3	3	112	
Összesen:	25	37	27	30	26	32	30	31	18	34	24	58	45	94	48	120	41	72	47	63	27	929	
szegénység	SaE	0	0	0	0	0	0	0	31	42	2	23	5	34	8	6	21	39	46	165	34	27	483
	PSz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	39	30	27	8	24	14	19	8	3	12	26	210
	E	21	31	19	16	6	14	60	35	12	39	22	33	11	24	19	66	20	66	39	23	16	592
	L	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	0	2	0	4	0	0	1	0	2	1	4	19
	Ko	0	0	0	32	11	7	8	82	3	1	12	0	0	16	0	4	1	1	0	3	0	181
	Összesen:	21	31	19	48	17	21	68	148	61	43	96	70	72	60	49	105	80	121	209	73	73	1485
	KSz	23	10	30	10	8	7	5	5	10	5	30	15	14	15	12	8	4	21	1	5	65	303
	Kü	7	18	4	5	4	11	5	16	20	9	16	13	10	8	3	7	11	0	0	0	0	167
	KG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	33	82	15	20	29	16	15	20	25	264
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	19	0	4	1	136	0	23	2	188
KF	0	0	0	0	0	1	5	1	9	6	2	7	3	3	5	15	0	1	1	7	1	67	
Összesen:	30	28	34	15	12	19	15	22	39	20	48	47	60	127	35	54	45	174	17	55	93	989	

Forrás: saját számítás és szerkesztés

21. melléklet: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban cikkszámra és terjedelembre vetítve

Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Előfordulás cikkszámra vetítve			Előfordulás terjedelembre vetítve	
GDP	3,5106	0,9423	GDP	0,2765	0,1285
növekedés	2,5015	1,1996	növekedés	0,1970	0,1636
verseny, versenyképesség	2,3133	0,8942	verseny, versenyképesség	0,1822	0,1219
piac	2,0321	1,6500	piac	0,1601	0,2250
egyensúly	0,6969	0,1834	egyensúly	0,0549	0,0250
racionalitás, racionális	0,5557	0,2492	racionalitás, racionális	0,0438	0,0340
profit, profitmaximalizálás	0,4354	0,2760	profit, profitmaximalizálás	0,0343	0,0376
hatékonyság	0,4061	0,4630	hatékonyság	0,0320	0,0631
jólét	0,1942	0,3027	jólét	0,0153	0,0413
haszon, haszonelv	0,1780	0,2677	haszon, haszonelv	0,0140	0,0365
jövedelmező, jövedelmezőség	0,1405	0,1008	jövedelmező, jövedelmezőség	0,0111	0,0137
önérdek, öncél	0,0290	0,0352	önérdek, öncél	0,0023	0,0048
láthatatlan kéz	0,0276	0,0223	láthatatlan kéz	0,0022	0,0030
szűkösség	0,0220	0,0178	szűkösség	0,0017	0,0024
homo oeconomicus	0,0172	0,0158	homo oeconomicus	0,0014	0,0022

Kulcsszavak	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Kulcsszavak	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok
	Előfordulás cikkszámra vetítve			Előfordulás terjedelemeire vetítve	
környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem	1,8981	1,4625	környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem	0,2588	0,1142
helyi, lokális	1,5737	1,6144	helyi, lokális	0,2146	0,1260
szegénység	0,8078	0,1925	szegénység	0,1101	0,0150
közösség	0,6389	0,4774	közösség	0,0871	0,0373
fenntarthatóság, fenntartható fejlődés	0,6028	0,1734	fenntarthatóság, fenntartható fejlődés	0,0822	0,0135
méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság	0,4899	0,2414	méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság	0,0668	0,0188
együttműködés, kooperáció	0,4889	0,6067	együttműködés, kooperáció	0,0667	0,0474
egészség	0,3349	0,2049	egészség	0,0457	0,0160
erkölcs, etika	0,2327	0,0972	erkölcs, etika	0,0032	0,0076
CSR, társadalmi felelősségvállalás	0,2138	0,0377	CSR, társadalmi felelősségvállalás	0,0291	0,0029
egyenlőtlenség	0,1152	0,1436	egyenlőtlenség	0,0157	0,0112
boldogság	0,1031	0,0379	boldogság	0,0141	0,0030
közjó	0,0850	0,0450	közjó	0,0116	0,0035
ökolábnyom, ökológiai lábnyom	0,0575	0,0160	ökolábnyom, ökológiai lábnyom	0,0078	0,0012
jól-lét, jóllét	0,0422	0,0433	jól-lét, jóllét	0,0057	0,0034

Forrás: saját számítás és szerkesztés

22. sz. melléklet: Leíró statisztikák a vizsgált kulcsszavak előfordulására a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

egyensúly	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		profit, profitmaximalizálás	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		GDP	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		racionális, racionális	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		önérdek, öncél	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		jólet	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	
	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok		Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok		Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok		Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok		Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok		Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	158	36	Medián	105	56	Medián	804	204	Medián	118	50	Medián	118	50	Medián	5	5	Medián	39	55									
Szórás	46,75	29,35	Szórás	31,17	32,72	Szórás	195,94	156,82	Szórás	61,98	22,29	Szórás	6,79	7,11	Szórás	21,94	39,08												
Minta varianciája	2185,23	861,61	Minta varianciája	971,75	1070,81	Minta varianciája	38392,69	24590,95	Minta varianciája	3841,01	497,05	Minta varianciája	46,13	50,56	Minta varianciája	481,25	1527,19												
Csúcsosság	1,21	0,91	Csúcsosság	-0,45	-1,50	Csúcsosság	-0,53	1,03	Csúcsosság	0,67	-0,77	Csúcsosság	11,88	3,94	Csúcsosság	-0,02	-1,08												
Ferdeség	1,09	1,11	Ferdeség	-0,19	0,00	Ferdeség	-0,14	0,94	Ferdeség	1,09	0,27	Ferdeség	3,14	2,01	Ferdeség	0,85	0,34												
Terjedelem	180	100	Terjedelem	110	100	Terjedelem	719	620	Terjedelem	231	76	Terjedelem	31	27	Terjedelem	74	132												
Minimum	96	8	Minimum	44	9	Minimum	451	5	Minimum	47	17	Minimum	2	1	Minimum	18	6												
Maximum	276	108	Maximum	154	109	Maximum	1170	625	Maximum	278	93	Maximum	33	28	Maximum	92	138												
Számtani átlag	160,14	38,71	Számtani átlag	100,05	58,29	Számtani átlag	806,76	198,95	Számtani átlag	127,71	52,62	Számtani átlag	6,67	7,43	Számtani átlag	44,62	63,90												
1. kvartilis	128	15	1. kvartilis	83	27	1. kvartilis	698	64	1. kvartilis	78	38	1. kvartilis	3	4	1. kvartilis	28	38												
3. kvartilis	184	53	3. kvartilis	116	83	3. kvartilis	933	316	3. kvartilis	155	68	3. kvartilis	8	9	3. kvartilis	56	94												
Interkvartilis terjedele	56	38	Interkvartilis terjedele	33	56	Interkvartilis terjedele	235	252	Interkvartilis terjedele	77	30	Interkvartilis terjedele	5	5	Interkvartilis terjedele	28	56												
Összeg	3363	813	Összeg	2101	1224	Összeg	16942	4178	Összeg	2682	1105	Összeg	140	156	Összeg	937	1342												
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21												
piac	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		haszon, haszonelv	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		jövedelmező, jövedelmezőség	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		szükség	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		homo oeconomicus	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok		láthatatlan kéz	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	
Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok
Medián	489	396	Medián	37	44	Medián	32	21	Medián	2	3	Medián	3	1	Medián	2	2												
Szórás	145,35	209,44	Szórás	18,21	47,67	Szórás	17,14	15,64	Szórás	14,08	2,91	Szórás	3,69	4,96	Szórás	13,77	9,78												
Minta varianciája	21125,90	43865,05	Minta varianciája	331,69	2272,86	Minta varianciája	293,71	244,71	Minta varianciája	198,35	8,49	Minta varianciája	13,65	24,63	Minta varianciája	189,73	95,71												
Csúcsosság	-1,10	-1,48	Csúcsosság	2,72	-0,92	Csúcsosság	-0,62	-0,78	Csúcsosság	20,20	0,17	Csúcsosság	0,50	6,02	Csúcsosság	14,71	17,94												
Ferdeség	0,11	-0,09	Ferdeség	1,67	0,63	Ferdeség	0,51	0,33	Ferdeség	4,46	0,72	Ferdeség	0,87	2,40	Ferdeség	3,72	4,12												
Terjedelem	515	620	Terjedelem	70	148	Terjedelem	59	54	Terjedelem	66	11	Terjedelem	13	20	Terjedelem	62	46												
Minimum	227	50	Minimum	20	5	Minimum	7	1	Minimum	0	0	Minimum	0	0	Minimum	0	0												
Maximum	742	670	Maximum	90	153	Maximum	66	55	Maximum	66	11	Maximum	13	20	Maximum	62	46												
Számtani átlag	467	348,38	Számtani átlag	40,90	56,52	Számtani átlag	32,29	21,29	Számtani átlag	5,05	3,76	Számtani átlag	3,95	3,33	Számtani átlag	6,33	4,71												
1. kvartilis	346	115	1. kvartilis	30	12	1. kvartilis	19	5	1. kvartilis	1	1	1. kvartilis	0	1	1. kvartilis	1	1												
3. kvartilis	582	518	3. kvartilis	47	102	3. kvartilis	41	35	3. kvartilis	4	6	3. kvartilis	6	3	3. kvartilis	5	4												
Interkvartilis terjedele	236	403	Interkvartilis terjedele	17	90	Interkvartilis terjedele	22	30	Interkvartilis terjedele	3	5	Interkvartilis terjedele	6	2	Interkvartilis terjedele	4	3												
Összeg	9807	7316	Összeg	859	1187	Összeg	678	447	Összeg	106	79	Összeg	83	70	Összeg	133	99												
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21												

fenntarthatóság, fenntartható fejlődés	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	jól-lét, jóllét	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	együttműködés, kooperáció	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	közjó	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	boldogság	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	30	80	Medián	0	8	Medián	130	92	Medián	4	11	Medián	4	7
Szórás	34,88	135,31	Szórás	16,29	9,61	Szórás	49,01	82,86	Szórás	24,16	18,49	Szórás	12,74	31,88
Minta varianciája	1216,93	18307,91	Minta varianciája	265,45	92,29	Minta varianciája	2402,06	6865,79	Minta varianciája	583,93	341,85	Minta varianciája	162,21	1016,49
Csúcsosság	-0,85	3,69	Csúcsosság	3,37	2,44	Csúcsosság	0,56	0,76	Csúcsosság	20,27	2,80	Csúcsosság	4,20	5,24
Ferdeség	0,68	1,78	Ferdeség	1,92	1,48	Ferdeség	0,78	0,97	Ferdeség	4,47	1,81	Ferdeség	2,05	2,30
Terjedelem	114	542	Terjedelem	59	37	Terjedelem	198	307	Terjedelem	115	68	Terjedelem	49	125
Minimum	1	3	Minimum	0	0	Minimum	67	9	Minimum	0	0	Minimum	0	1
Maximum	115	545	Maximum	59	37	Maximum	265	316	Maximum	115	68	Maximum	49	126
Számtani átlag	39,86	127,29	Számtani átlag	9,95	8,90	Számtani átlag	139,43	103,24	Számtani átlag	10,33	17,95	Számtani átlag	8,71	21,76
1. kvartilis	10	27	1. kvartilis	0	1	1. kvartilis	101	28	1. kvartilis	3	8	1. kvartilis	0	4
3. kvartilis	72	187	3. kvartilis	17	10	3. kvartilis	169	147	3. kvartilis	8	25	3. kvartilis	10	19
Interkvartilis terjedelelem	62	160	Interkvartilis terjedelelem	17	9	Interkvartilis terjedelelem	68	119	Interkvartilis terjedelelem	5	17	Interkvartilis terjedelelem	10	15
Összeg	837	2673	Összeg	209	187	Összeg	2928	2168	Összeg	217	377	Összeg	183	457
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21
környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	egyenlőtlenség	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	ökolábnyom, ökológiai lábnyom	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	helyi, lokális	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	338	393	Medián	29	26	Medián	43	83	Medián	0	1	Medián	375	346
Szórás	79,92	181,53	Szórás	22,06	15,48	Szórás	35,54	79,85	Szórás	9,97	20,52	Szórás	111,90	190,32
Minta varianciája	6387,99	32951,49	Minta varianciája	486,70	239,53	Minta varianciája	1262,76	6376,56	Minta varianciája	99,43	421,13	Minta varianciája	12520,80	36223,51
Csúcsosság	0,73	-0,60	Csúcsosság	-1,00	-0,94	Csúcsosság	-0,52	0,79	Csúcsosság	7,50	2,12	Csúcsosság	-0,64	-0,73
Ferdeség	0,74	0,16	Ferdeség	0,53	0,23	Ferdeség	0,79	1,24	Ferdeség	2,94	1,77	Ferdeség	0,18	0,40
Terjedelem	333	668	Terjedelem	68	53	Terjedelem	117	283	Terjedelem	35	68	Terjedelem	385	651
Minimum	210	67	Minimum	6	0	Minimum	14	18	Minimum	0	0	Minimum	205	84
Maximum	543	735	Maximum	74	53	Maximum	131	301	Maximum	35	68	Maximum	590	735
Számtani átlag	336,10	400,76	Számtani átlag	33	24,33	Számtani átlag	55,48	103,43	Számtani átlag	3,67	12,14	Számtani átlag	371	332,29
1. kvartilis	280	249	1. kvartilis	14	13	1. kvartilis	28	44	1. kvartilis	0	0	1. kvartilis	300	129
3. kvartilis	371	535	3. kvartilis	45	35	3. kvartilis	81	115	3. kvartilis	1	10	3. kvartilis	415	453
Interkvartilis terjedelelem	91	286	Interkvartilis terjedelelem	31	22	Interkvartilis terjedelelem	53	71	Interkvartilis terjedelelem	1	10	Interkvartilis terjedelelem	115	324
Összeg	7058	8416	Összeg	693	511	Összeg	1165	2172	Összeg	77	255	Összeg	7791	6978
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21
közösség	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	CSR, társadalmi felelősségvállalás	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	erkölcs, etika	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	egészség	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	szegénység	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
Medián	101	143	Medián	0	16	Medián	16	35	Medián	34	57	Medián	35	68
Szórás	45,62	70,36	Szórás	23,15	54,91	Szórás	21,22	40,80	Szórás	25,34	297,27	Szórás	40,17	46,69
Minta varianciája	2081,21	4950,99	Minta varianciája	536,03	3015,03	Minta varianciája	450,13	1664,73	Minta varianciája	642,19	88372,06	Minta varianciája	1613,49	2179,51
Csúcsosság	0,53	-1,48	Csúcsosság	10,26	-0,55	Csúcsosság	3,40	2,12	Csúcsosság	3,21	15,18	Csúcsosság	4,56	2,76
Ferdeség	0,68	0,01	Ferdeség	3,23	0,98	Ferdeség	1,95	1,51	Ferdeség	1,79	3,70	Ferdeség	2,08	1,44
Terjedelem	191	210	Terjedelem	94	160	Terjedelem	80	148	Terjedelem	102	1374	Terjedelem	162	192
Minimum	32	48	Minimum	0	0	Minimum	0	7	Minimum	18	8	Minimum	12	17
Maximum	223	258	Maximum	94	160	Maximum	80	155	Maximum	120	1382	Maximum	174	209
Számtani átlag	109,71	134,90	Számtani átlag	8,67	45,14	Számtani átlag	22,33	49,14	Számtani átlag	44,24	170,57	Számtani átlag	47,10	70,71
1. kvartilis	80	54	1. kvartilis	0	1	1. kvartilis	10	20	1. kvartilis	27	29	1. kvartilis	20	43
3. kvartilis	143	197	3. kvartilis	2	82	3. kvartilis	21	66	3. kvartilis	48	188	3. kvartilis	54	80
Interkvartilis terjedelelem	63	143	Interkvartilis terjedelelem	2	81	Interkvartilis terjedelelem	11	46	Interkvartilis terjedelelem	21	159	Interkvartilis terjedelelem	34	37
Összeg	2304	2833	Összeg	182	948	Összeg	469	1032	Összeg	929	3582	Összeg	989	1485
Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21	Minta elemszáma	21	21

Forrás: saját számítás és szerkesztés
249

23. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak rangsora előfordulási gyakoriságuk alapján a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Rang	Főáramú folyóiratok		Alternatív folyóiratok	
	Kulcsszavak	Előfordulások száma	Kulcsszavak	Előfordulások száma
1.	GDP	16942	környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem	8416
2.	növekedés	12072	piac	7316
3.	verseny, versenyképesség	11164	helyi, lokális	6978
4.	piac	9807	növekedés	5319
5.	helyi, lokális	7791	GDP	4178
6.	környezet, környezettudatos, környezetvédelem, természet, természetvédelem	7058	verseny, versenyképesség	3965
7.	egyensúly	3363	szegénység	3582
8.	együttműködés, kooperáció	2928	közösség	2833
9.	racionalitás, racionális	2682	fenntarthatóság, fenntartható fejlődés	2673
10.	közösség	2304	méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság	2172
11.	profit, profitmaximalizálás	2101	együttműködés, kooperáció	2168
12.	hatékonyság	1960	hatékonyság	2053
13.	méltányos, méltányosság, igazságos, igazságosság	1165	egészség	1485
14.	egészség	989	jólét	1342
15.	jólét	937	profit, profitmaximalizálás	1224
16.	szegénység	929	haszon, haszonelv	1187
17.	haszon, haszonelv	859	racionalitás, racionális	1105
18.	fenntarthatóság, fenntartható fejlődés	837	erkölcs, etika	1032
19.	egyenlőtlenség	693	CSR, társadalmi-felelősségvállalás	948
20.	jövedelmező, jövedelmezőség	678	egyensúly	813
21.	erkölcs, etika	469	egyenlőtlenség	511
22.	közjó	217	boldogság	457
23.	jól-lét, jóllét	209	jövedelmező, jövedelmezőség	447
24.	boldogság	183	közjó	377
25.	CSR, társadalmi-felelősségvállalás	182	ökolábnyom, ökológiai lábnyom	255
26.	önérdek, öncél	140	jól-lét, jóllét	187
27.	láthatatlan kéz	133	önérdek, öncél	156
28.	szükség	106	láthatatlan kéz	99
29.	homo oeconomicus	83	szükség	79
30.	ökolábnyom, ökológiai lábnyom	77	homo oeconomicus	70
	Előfordulási szám 100 alatt			
	Leggyakrabban előforduló 300 szó között szereplő alternatív kulcsszavak			
	Leggyakrabban előforduló 300 szó között szereplő főáramú kulcsszavak			

Forrás: saját számítás és szerkesztés

24. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a hazai főáramú közgazdasági folyóiratokban

Főáramú folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
vállalat	75660	10	kapcsolat	13619	6	energia	812	2
bank	23387	6	szervezet	10107	6	élő	494	2
pénzügy	22064	6	ember	7592	4	megújuló	361	2
érték	16420	6	egyén	6683	4			
kereskedelem	16105	6	szociális	5371	4			
költségvetés	15860	6	szakmai	5110	4			
szükség	15833	6	lakosság	4576	4			
cég	15281	6	iskola	3929	4			
jog	15126	6	oktatás	3848	4			
kormány	14455	6	csoport	3427	4			
termék	12601	6	szellemi	1991	4			
termelés	12582	6	tudás	1986	4			
intézmény	12040	6	nők	1888	4			
infláció	10905	6	kulturális	1686	4			
forrás	10891	6	demokratikus	1430	4			
tőke	10327	6	népesség	1380	4			
beruházás	9419	4	civil	1308	4			
monetáris	9401	4	férfiak	1239	4			
ipar	9102	4	társaság	1168	4			
üzlet	8872	4	kultúra	1050	4			
szolgáltatás	8614	4	személy	1007	4			
támogatás	8353	4	felsőoktatás	938	2			
válság	8233	4	fiatal	781	2			
gazdaságpolitika	8021	4	szabadság	520	2			
stratégia	8000	4	szent	463	2			
fejlesztés	7998	4	család	437	2			
mezőgazdaság	7827	4	egyház	343	2			
hiány	7605	4	képzés	334	2			
export	7551	4	humán	319	2			

Főáramú folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
fejlődés	7305	4	kommunikáció	269	2			
munkaerő	7176	4						
innováció	7165	4						
technológia	7023	4						
fogyasztás	6559	4						
kereslet	6535	4						
tulajdon	6118	4						
OECD	6090	4						
árfolyam	5818	4						
kockázat	5584	4						
privarizáció	5468	4						
befektető	5418	4						
jövedelem	5336	4						
globális	5254	4						
árak	5153	4						
fiskális	5029	4						
hitel	5005	4						
fogyasztó	4884	4						
költség	4829	4						
befektetés	4610	4						
MNB	4312	4						
alkalmazott	4129	4						
munka	3929	4						
kiadás	3791	4						
IMF	3681	4						
munkanélküliség	3641	4						
adó	3556	4						
államháztartás	3430	4						
foglalkoztatás	3268	4						
államadósság	3138	4						
nyugdíj	3039	4						

Főáramú folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
makrogazdaság	2929	4						
mérleg	2922	4						
finanszírozás	2595	4						
működőtőke	2576	4						
pénz	2507	4						
import	2333	4						
háztartás	2216	4						
külgazdaság	2032	4						
integráció	1953	4						
külkereskedelem	1909	4						
matematika	1769	4						
várakozások	1445	4						
dolgozó	1430	4						
kamatláb	1403	4						
élelmiszer	1365	4						
infrastruktúra	1323	4						
foglalkoztatottak	1292	4						
bérek	1263	4						
WTO	1182	4						
hatalom	1124	4						
menedzsment	1085	4						
anyagi	1069	4						
áru	919	2						
vidék	893	2						
globalizáció	842	2						
KKV	512	2						

Főáramú folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
franchise	462	2						
vidékfejlesztés	346	2						
turisztika	316	2						
kibocsátás	186	2						
FDI	179	2						
meztakarítás	157	2						
vagyonalap	149	2						
keynesi	147	2						

Forrás: saját számítás és szerkesztés

25. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a hazai alternatív közgazdasági folyóiratokban

Alternatív folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
kormány	11310	6	ember	14901	6	ökológia	1976	4
vállalat	9368	4	szociális	9146	4	zöld	1197	4
tőke	9052	4	csoport	6939	4	energia	1178	4
szükség	9016	4	egyén	6089	4	föld	997	2
globális	8518	4	szervezet	5415	4	evolúció	748	2
termelés	7729	4	kulturális	4493	4	erőforrás	626	2
jog	7673	4	kapcsolat	4335	4	hulladék	516	2
fejlődés	7280	4	demokrácia	4080	4	megújuló	444	2
intézmény	6942	4	oktatás	3560	4	víz	346	2
pénzügy	6716	4	kultúra	3360	4	KVVM	279	2
munka	6622	4	tanulás	2923	4	biológia	230	2
Marx	6508	4	civil	2781	4	faj	227	2
válság	6407	4	ideológia	2469	4	élő	220	2
adó	6320	4	nép	2114	4	ökoszisztéma	209	2
kereskedelem	5565	4	szellemi	2088	4	nap	193	2
fejlesztés	5512	4	tudás	2073	4	szén	159	2
hatalom	5143	4	humán	1718	4	biodiverzitás	158	2
érték	4827	4	lakosság	1656	4	CO2	151	2
üzlet	4468	4	nők	1618	4	öko	141	2
menedzsment	4422	4	személy	1572	4	Daly	129	2
termék	4108	4	szakmai	1467	4	villamos	115	2
szolgáltatás	4050	4	népesség	1156	4	genetika	105	2
finanszírozás	3768	4	emberiség	1124	4	üvegházhatás	105	2
költség	3648	4	felsőoktatás	1030	4	életciklus	104	2
költségvetés	3457	4	szabadság	974	2	biomassza	101	2
stratégia	3057	4	fiatal	890	2	hulladékgazdálkodás	100	2
anyagi	2952	4	etnikai	867	2	lábnyom	100	2
munkás	2939	4	iskola	840	2	energiaforrás	96	2
bank	2851	4	család	817	2			

Alternatív folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
technológia	2848	4	biztonság	708	2			
jövedelem	2708	4	konvergencia	708	2			
forrás	2693	4	vallás	677	2			
fogyasztás	2538	4	filozófia	659	2			
mezőgazdaság	2478	4	képzés	618	2			
ár	2278	4	keresztény	388	2			
fiskális	2136	4	bizalom	354	2			
ipar	1965	4	kommunikáció	276	2			
munakerő	1852	4	Isten	231	2			
foglalkoztatás	1756	4	alapítvány	196	2			
globalizáció	1730	4	nonprofit	185	2			
pénz	1688	4	egyház	176	2			
támogatás	1675	4	mértékletesség	167	2			
OECD	1442	4	Sen	137	2			
kereslet	1437	4	hit	119	2			
cég	1400	4	szent	106	2			
gazdaságpolitika	1393	4	társas	101	2			
IMF	1333	4	társas	101	2			
innováció	1240	4						
munkanélküliség	1223	4						
kockázat	1194	4						
monetáris	1189	4						
élelmiszer	1158	4						
befektetés	1119	4						
infláció	1039	4						
ipar	1024	4						
dolgozó	937	2						
alkalmazott	845	2						
kifizetés	836	2						

Alternatív folyóiratok leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
fogyasztó	829	2						
tulajdon	816	2						
hiány	798	2						
hitel	780	2						
bér	720	2						
kiadás	696	2						
integráció	686	2						
államadósság	517	2						
beruházás	408	2						
matematika	400	2						
makrogazdaság	395	2						
export	383	2						
kibocsátás	322	2						
hasznos	253	2						
meztakarítás	121	2						
munkahely	117	2						
KKV	116	2						
gazdag	115	2						
GNP	111	2						

Kategória	Betűméret
- 50 000	10
49 999 - 10 000	6
9 999 - 1 000	4
999 -	2

Forrás: saját számítás és szerkesztés

26. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Alternatív kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szöveggörnyezete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szöveggörnyezete a vizsgált időszak végén	
boldogság	anyagi javak, pénz. hasznosság, elégedettség, öröm	gazdaságtana, boldogság-gazdagság, jövedelem-boldogság, öröm, béke, belső harmónia, fogyasztás generálta, GNH, elégedettség	elégedettség, GNH, hasznosság, jóérzés, boldogtalanság, teljesítmény, anyagi javak	fogyasztás, méltányosság, boldogság-gazdagság, jövedelem-boldogság, öröm, tudás, elégedettség, szubjektív jóllét, Eaterlin-paradoxon, siker
egészség	biztosítási rendszer, fogyasztói biztonság, eügyi ellátás, egészség- és környezetvédelem, ökoszisztéma	mentális, hit, jólét, eügyi rendszer, egészségbiztosítás, ENSZ, egészségpolitika, egészség-biztonság-környezetvédelem	fogyasztói biztonság, életminőség, életszínvonal, gazdasági tényező, környezetvédelmi előírás, egészségpénztári hozzájárulás, biztonság, védelme	egészségbiztosítás, egészség gazdaságtan, biztonság, környezet, jólét, egészségtudatosság, ellátás, közegészségügy
egyenlőtlenség	gazdasági növekedés, fogyasztás, területi, társadalmi, társadalmi szerkezet, jövedelmi, szegénység	társadalmi, elviselhető-elviselhetetlen, szegénység, mérséklése, jövedelmi, globális	szegénység, polarizálódás, területi, jövedelmi, gazdasági, igazságtalanság, elosztás, társadalmi	jövedelmi, gazdasági, elviselhető mértéke, szegénység, polarizáció, munkanélküliség, vagyon, csökkentése
együttműködés, kooperáció	nemzetközi vállalatok, verseny-együttműködés, pénzügyi, OECD, EU, stratégiai	együttműködés-verseny, stratégiai, intézményi, fenntartható fejlődésért, regionális, energetikai, nemzetközi	gazdasági, innovációs, hatékony, közösségek, nemzetközi, regionális, visegrádi, politikai	politikai, gazdasági, EU, V4, nemzetközi, önkéntes társadalmi, helyi, kölcsönösség
erkölcs, etika	katolikus társadalmi tanítás gazdaságpolitikája, protestáns, tiszta, üzleti	morális ökonómia, értékek, protestáns, üzleti, erény-etika	üzleti etika, protestáns, vállalati, közgazdaságtudomány gyökere	protestáns, erkölcsi gazdasági, ökológiai, erkölcsi filozófia, értékek
fenntarthatóság, fenntartható fejlődés	ökológiai, természeti erőforrások, gyenge, szigorú, hosszú távú, környezeti, környezetgazdaságtan, pénzügyi	környezeti, ökológiai, életminőség, természet felhasználás, fenntartható termelés	pénzügyi, környezeti, társadalmi, vállalati, jövőorientáltság, hosszú távú	környezeti, környezettudatos vállalatirányítás, jólét, fenntartható növekedés, hosszú távú
igazságos, igazságosság,	adórendszer, egyenlőség, jövedelmek, társadalmi, relatív, szociális, verseny, árak,	adórendszer, gazdasági növekedés, elosztás, ökológiai, újraelosztás, egyenlőség,	társadalmi, ökológiai adósság, nemzedékek közötti, egyenlőség, egyenlő bánásmód,	társadalmi, gazdasági rendszer, adózási rendszer, jövedelemelosztás,

méltányos, méltányosság	hatékonyság-méltányosság, teherviselés, jövedelemelosztás	szociális kohézió, életszínvonal, hatékonyság-méltányosság, esélyegyenlőség	jövedelem, elosztás, hatékonyság-méltányosság, lojalitás, adózás, támogatás, teherviselés, egyenlőtlenség	demokrácia, egyenlőség, generációk között, közösségi preferenciák, gazdálkodás
természet, természetvédelem, környezet, környezetvédelem, környezettudatos	gazdasági, természet törvényei, természeti erőforrás, környezetpolitika, környezeti állapot, teherbíróképesség	ökológiai, fenntartható, környezettudatos, vállalatirányítás, biodiverzitás	gazdasági, pénzügyi, piaci, üzleti, környezetvédelem iránt elkötelezett vállalati működés, fenntartható fejlődés	környezettudatos ipari termelés, fenntarthatóság, CSR, környezettudatos vállalatirányítás, környezetpolitika
helyi, lokális	termelés, piac, munkaerő, adók, vállalkozás, szervezetek, önkormányzat	közösség, környezet, önkormányzat, identitás, ökoszisztéma, piac, adók, vállalkozás	piac, munkaerő, önkormányzat, termelés, vállalkozás, közösség, tudás	közösség, vállalkozás, kultúra, identitás, tudás, civil szféra, adottság, kötődés, piac
ökolábnyom, ökológiai lábnyom	eltartóképeség, terhelésmutató, fenntartható-nem fenntartható	korlátozott, környezeti fenntarthatóság, szubjektív jóllét, fenntartható fogyasztás, nagysága	szubjektív jóllét, Wackernagel, környezettudatosság, energiafelhasználás	Wackernagel, fenntarthatóság, CSR, csökkentése, nemnövekedés
szegénység	időskori, gazdaság-szegénység, növekedése, tagadása, mérséklése, kultúrája, jövedelmi egyenlőtlenség, vidéki, munkanélküliség	kultúrája, munkanélküliség, szegénység-gazdagság, elleni küzdelem, egyenlőtlenség, társadalmi kirekesztés	jólét, jövedelmi, anyagi depriváció, szegénységkezelés, elleni küzdelem, egyenlőtlenség, időskori, jövedelemelosztás	szegénységi küszöb, munkanélküliség, elmaradottság, kirekesztettség, társadalmi-gazdasági egyenlőtlenség
közösség	életmód, EK, EGK, vállalkozó, kapcsolat, pénzügyi, nemzetközi	EK, demokrácia, együttműködés, helyi, gazdasági, politikai, közösségi politikák	EGK, visegrádi, együttműködés, történeti-gazdasági gyökerek, értékesítés, vállalat	közösségi tudat, haza, hit, együttműködés, érdeke, helyi, EU, kapcsolatok, jólét
közjó	szolgálata, előmozdítása, követése, érdeke	érdeke, elősegítése, védelme, társadalmi, védelme, közhasznosság	érdeke, szolgálata, nemzeti ügy, érvényesülése, érdekében cselekvés	érdeke, demokrácia, növelése, non-profit, követése
jólét, jól-lét	jólét-jólét, szubjektív, hasznosság, boldogság	emberi, vidéki, szociális, állampolgári, érzélem, szabadság	szubjektív, jólét-jólét, gazdasági növekedés-jólét, hasznosság alapú, bizonytalanság	elégedettség, szubjektív, ökolábnyom, életminőség, környezetterhelés, nem anyagi
CSR, társadalmi felelősségvállalás	politika, szociális ellátás, esélyegyenlőség, fogyasztói magatartás, non-profit	CSR-profit, stratégia, környezeti felelősség, fenntartható, zölden-nyereségesen, üzleti etika	szociális ellátás, CSR központú vállalatok, környezettudatos gazdálkodás, gyakorlati	környezetvédelem, környezettudatos vállalatirányítás, fenntarthatóság

Főáramú kulcsszavak	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok	Főáramú folyóiratok	Alternatív folyóiratok
	Kulcsszavak szöveggörnyezete a vizsgált időszak elején		Kulcsszavak szöveggörnyezete a vizsgált időszak végén	
növekedés	gazdasági, termelékenység, fenntartható, tartós, kiegyensúlyozott, hatásmechanizmusa	gazdasági, folyamatos, kiegyensúlyozott, mennyiségi-minőségi, hatékonyság, fenntartható gazdasági növekedés, gazdaságtalan, szegénység	gazdasági, GDP, termelékenység, vállalati, tartós, jóléti, demográfiai, bér	egyenlőtlenség, gazdasági, anyagi, szegénység, fenntartható, GDP, határai
egyensúly	államháztartás, makrogazdasági, külső, piaci, pénzügyi, költségvetési, kereskedelmi	ökológiai, ember-természet, makrogazdasági, pénzügyi, tőkéletes	Nash, pénzügyi, költségvetési, hosszú távú, piaci, gazdasági, demográfiai	ökológiai, pénzügyi, társadalmi, gazdasági, természet-ember, gazdasági növekedés helyett
GDP	növekedés, újraelosztás, munkanélküliség, foglalkoztatás, fizetési mérleg, felhasználás, hozzájárulás	GNP, életszínvonal, GDP-ben mért teljesítmény, növekedési ütem, fogyasztás	alakulása, növekedés, reál, szerkezete, változása, arány, szint, részesedés, foglalkoztatás	termelékenység, növekedése, összetevői, fogyasztás, jólét, ökolábnym
haszon, haszonelv	költség-haszon elemzés, gazdasági, társadalmi, elmaradt, teljes, anyagi	költség-haszon, üzleti, várható, nemzetgazdasági, környezeti	költség-haszon elemzés, üzleti, össztársadalmi, elmaradt, nemzeti	költség-haszon elemzés, hedonista, utilitarizmus, elégedettség, jövedelem
hatékonyság	piaci, termelékenység, gazdasági, alokációs, Pareto, vállalati, társadalmi	ökohatékonyság, energia, termelékenység, vállalati, Pareto, költséghatékonyság, környezeti, pénz-piac-hatékonyság	piaci, kormányzati, globális, gyenge formája, termelékenység, gazdasági, javítása, társadalmi	gazdasági, erőforrás, energetikai, gazdaságosság, eredményesség, ökohatékonyság, elosztás
homo oeconomicus	önérdek, emberkép, racionalitás, önző	emberkép, idealizált, racionális fogyasztó, önzés, haszonmaximalizálás	önérdeket hajszoló, profitmaximalizáló, emberkép, individualista	homo politicus, homo religios, kudarca, tévedése
jólét	életszínvonal, fogyasztói, gazdasági, társadalmi, anyagi	társadalmi, szociális, fogyasztói, jólét teológiája, környezeti, globális, jólét-jóllét	gazdasági, társadalmi, szegénység, életszínvonal, jólét-jóllét, fogyasztói, nemzeti, hatékonyság	anyagi, vagyon, jólét-jóllét, életszínvonal, jóléti gazdaságtan, össztársadalmi
jövedelmező, jövedelmezőség	vállalkozás, tevékenység, gazdálkodás, termékek, hatékonyság-termelékenység	vállalati, üzleti, befektetések, hasznosság, termelés, környezeti	vállalati, tevékenység, befektetés, fenntartható, banki, termék, tőke	termelés, üzleti, mezőgazdaság, termelékenység, termék, környezeti, tőke
láthatatlan kéz	vezet, piaci koordináció, racionális cselekvés, Smith, önérdékkövető	Smith, piac önszervező ereje, sosem létezett	Smith, piac működése, önérdékkövető, elvezet a társadalmi jólét maximumához	egyének javát szolgáló, titokzatosan működő, Smith, magyarázatok

önérdek, öncél	hasznosság, követése, korlátozása, érvényesítése, közérdek	magántulajdon, gazdasági viselkedés, közérdek-önérdek egyensúlya, haszonelv	érvényesítése, hasznosság maximalizálása, homo oeconomicus, Smith, önszeretet	önzés, közjó, piac, korlátozott, követése, etikátlan, adományok
racionalitás, racionális	viselkedés, magatartás, döntés, korlátozott, földhasználat, gazdaságpolitika, várakozások	választás, források elosztása, hatalom, korlátozott, önérdek, elvárás, önző individuum	várakozás, szereplők, viselkedés, döntés, vásárlók, kollektív, egyéni, gazdasági	elvárás, érdek, elosztás, választás, politikai-társadalmi, korlátozott, gazdasági irányítás
szűkösség	munkamegosztás, piaci, Ricardo-i relatív, Malthus-i abszolút, korlátozott, pazarlás	abszolút-relatív, bőség, felesleg, ökológiai, erőforrás, termelési tényező	piaci, bőség, felesleg, társadalmi, erőforrás, pazarlás, korlátosság pénzügyi	abszolút-relatív, környezeti, véges természeti erőforrás, ökológiai, munkaerő
verseny, versenyképesség	vállalati, nemzetközi, versenypolitika, piaci, tisztességes, tökéletes	szabad, vállalati, nemzetközi, törvényei, szabályai, globális, korlátozott	piaci, nemzetközi, munkaerő, tisztességtelen, pénzügyi, javítása, növelése	szabad, piaci, vállalati, együttműködés, hatékonyság, szabályai, tökéletes
profit, profit-maximalizálás	realizált, profitadó, kreatív, rövid-hosszú távú, tiszta, monopolista	gazdasági, non-profit, bálványa, öko-profit, vállalat egyedüli küldetése	monopolisztikus, bruttó, nettó, vállalkozás alapja, rövid távú, várható, jólét	innovációs, racionális, non-profit, önfenntartás, visszaforgatás, nemzeti
piac	tökéletes, hatékony működése, szabályozás, árak, kudarca, védelme	egységes, tökéletesen versenyző, piacgazdaság, piacorientált, kapcsolatok	munkaerő, feltörekvő, hatékony, kockázati tőkepiac, tökéletes, szabad	egységes, tökéletesen versenyző piac, közös piac, CSR, szabad, globális

Forrás: saját szerkesztés

27. sz. melléklet: Vizsgált főáramú kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvekben

Főáramú kulcsszavak	Év - előfordulások száma															
	1776 Smith	1848 Mill	1890 Marshall	1936 Keynes	1948 Samuelson	Összesen:	1867 Marx	1920 Pigou	1971 G.-Roegen	1973 Schumacher	Összesen:	1989 Daly	1989 Pearce	1999 Sen	2011 Sedláček	Összesen:
growth	32	42	135	23	940	1172	330	33	57	86	506	351	264	164	88	867
efficiency, effectiveness	0	58	67	225	32	382	34	256	15	14	319	46	69	71	9	195
competition, competitiveness	130	158	50	17	452	807	324	290	23	5	642	81	24	17	12	134
equilibrium	1	30	103	83	644	861	56	25	19	4	104	7	8	10	6	31
welfare	4	1	2	6	113	126	5	647	12	1	665	272	68	86	21	447
profit, profit maximization	479	318	30	56	19	902	3049	46	10	42	3147	67	29	7	0	103
GDP	0	0	0	0	691	691	0	0	0	0	0	2	21	4	33	60
rational	2	4	0	1	38	45	51	3	78	7	139	42	9	24	74	149
market	582	198	220	89	1492	2581	1159	186	16	41	1402	332	277	194	100	903
benefit, utilitarian, utility	66	67	169	27	337	666	73	167	44	13	297	113	143	126	211	593
self-interest	1	0	1	3	5	10	4	35	2	1	42	22	13	19	32	86
profitable, profitability, productive	223	240	68	22	109	662	1244	125	27	37	1433	56	22	25	6	109
scarcity	102	16	32	20	32	202	30	1	14	0	45	17	45	1	5	68
homo oeconomicus	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	6	0	0	0	1	1
invisible hand	1	0	0	0	47	48	0	1	0	0	1	12	0	4	90	106

28. sz. melléklet: Vizsgált alternatív kulcsszavak előfordulása a közgazdasági könyvekben

Alternatív kulcsszavak	Év - előfordulások száma															
	1776 Smith	1848 Mill	1890 Marshall	1936 Keynes	1948 Samuelson	Összesen:	1867 Marx	1920 Pigou	1971 G.-Roegen	1973 Schumacher	Összesen:	1989 Daly	1989 Pearce	1999 Sen	2011 Sedláček	Összesen:
sustainability, sustainable development	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	67	262	6	0	335
cooperation	0	0	1	0	11	12	39	1	0	1	41	6	5	8	3	22
well-being	0	2	3	3	6	14	4	3	1	6	14	34	53	92	14	193
common good, commonweal, public weal	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	2	18	0	0	11	29
happiness	15	0	27	2	7	51	16	4	6	10	36	7	1	30	49	87
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	146	97	173	59	128	603	617	129	380	128	1254	212	479	98	218	1007
reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	100	34	28	32	104	298	36	203	21	33	293	55	25	49	21	150
inequality	31	12	0	11	116	170	16	30	8	0	54	20	7	171	3	201
ecological footprint	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	0	0	14
community	5	112	30	89	22	258	76	97	29	24	226	623	26	24	17	690
CSR, corporate social responsibility	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
moral, ethic	12	27	41	12	34	126	76	17	12	10	115	50	14	43	189	296
poverty	41	27	21	4	123	216	63	39	7	30	139	17	40	203	17	277
health	17	9	24	2	192	244	118	22	3	22	165	84	28	165	3	280
local	24	7	28	6	90	155	77	83	6	33	199	96	48	16	4	164

Forrás: saját számítás és szerkesztés

29. melléklet: Vizsgált kulcsszavak előfordulása a hazai közgazdasági folyóiratokban terjedelembre vetítve

Alternatív kulcsszavak	Modern alternatív könyvek	Híres alternatív könyvek	Főáramú könyvek	Főáramú kulcsszavak	Főáramú könyvek	Híres alternatív könyvek	Modern alternatív könyvek
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	0,6216	0,3104	0,1948	market	0,8337	0,3470	0,5574
community	0,4259	0,0559	0,0833	growth	0,3786	0,1252	0,5352
sustainability, sustainable development	0,2068	0,0000	0,0000	profit, profit maximization	0,2913	0,7790	0,0636
moral, ethic	0,1827	0,0285	0,0407	equilibrium	0,2781	0,0257	0,0191
health	0,1728	0,0408	0,0788	competition, competitiveness	0,2607	0,1589	0,0827
poverty	0,1710	0,0344	0,0698	GDP	0,2232	0,0000	0,0370
inequality	0,1241	0,0134	0,0549	benefit, utilitarian, utility	0,2151	0,0735	0,3660
well-being	0,1191	0,0035	0,0045	profitable, profitability, productive	0,2138	0,3547	0,0673
local	0,1012	0,0493	0,0501	efficiency, effectiveness	0,1234	0,0790	0,1204
reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	0,0926	0,0725	0,0963	scarcity	0,0652	0,0111	0,0420
happiness	0,0537	0,0089	0,0165	welfare	0,0407	0,1646	0,2759
common good, commonweal, public weal	0,0179	0,0005	0,0003	invisible hand	0,0155	0,0002	0,0654
cooperation	0,0136	0,0101	0,0039	rational	0,0145	0,0344	0,0920
ecological footprint	0,0086	0,0000	0,0000	self-interest	0,0032	0,0104	0,0531
CSR, corporate social responsibility	0,0000	0,0000	0,0000	homo oeconomicus	0,0000	0,0015	0,0006

Forrás: saját számítás és szerkesztés

30. sz. melléklet: Leíró statisztikák a vizsgált kulcsszavak előfordulására a közgazdasági könyvek három csoportjában

equilibrium	Főáramú könyvek	welfare	Főáramú könyvek	profit, profit maximization	Főáramú könyvek	GDP	Főáramú könyvek	rational	Főáramú könyvek	market	Főáramú könyvek
Medián	83	Medián	4	Medián	56	Medián	0	Medián	2	Medián	220
Szórás	266,87	Szórás	49,12	Szórás	207,51	Szórás	309,02	Szórás	16,28	Szórás	576,19
Minta varianciája	71217,70	Minta varianciája	2412,70	Minta varianciája	43060,30	Minta varianciája	95496,20	Minta varianciája	265	Minta varianciája	332000,20
Csúcsosság	4,55	Csúcsosság	4,97	Csúcsosság	-1,44	Csúcsosság	5	Csúcsosság	4,83	Csúcsosság	2,86
Ferdeség	2,11	Ferdeség	2,23	Ferdeség	0,92	Ferdeség	2,236	Ferdeség	2,19	Ferdeség	1,73
Terjedelem	643	Terjedelem	112	Terjedelem	460	Terjedelem	691	Terjedelem	38	Terjedelem	1403
Minimum	1	Minimum	1	Minimum	19	Minimum	0	Minimum	0	Minimum	89
Maximum	644	Maximum	113	Maximum	479	Maximum	691	Maximum	38	Maximum	1492
Számtani átlag	172,20	Számtani átlag	25,2	Számtani átlag	180,40	Számtani átlag	138,20	Számtani átlag	9	Számtani átlag	516,20
1. kvartilis	30	1. kvartilis	2	1. kvartilis	30	1. kvartilis	0	1. kvartilis	1	1. kvartilis	198
3. kvartilis	103	3. kvartilis	6	3. kvartilis	318	3. kvartilis	0	3. kvartilis	4	3. kvartilis	582
Interkvartilis terjedelem	73	Interkvartilis terjedelem	4	Interkvartilis terjedelem	288	Interkvartilis terjedelem	0	Interkvartilis terjedelem	3	Interkvartilis terjedelem	384
Összeg	861	Összeg	126	Összeg	902	Összeg	691	Összeg	45	Összeg	2581
Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5
benefit, utilitarian, utility	Főáramú könyvek	self-interest	Főáramú könyvek	profitable, profitability, productive	Főáramú könyvek	scarcity	Főáramú könyvek	homo oeconomicus	Főáramú könyvek	invisible hand	Főáramú könyvek
Medián	67	Medián	1	Medián	109	Medián	32	Medián	0	Medián	0
Szórás	125,49	Szórás	2	Szórás	95,75	Szórás	35,17	Szórás	0	Szórás	20,91
Minta varianciája	15748,20	Minta varianciája	4	Minta varianciája	9167,30	Minta varianciája	1236,80	Minta varianciája	0	Minta varianciája	437,30
Csúcsosság	1,54	Csúcsosság	-0,19	Csúcsosság	-2,53	Csúcsosság	4,21	Csúcsosság	0	Csúcsosság	4,99
Ferdeség	1,42	Ferdeség	0,94	Ferdeség	0,17	Ferdeség	2,01	Ferdeség	0	Ferdeség	2,23
Terjedelem	310	Terjedelem	5	Terjedelem	218	Terjedelem	86	Terjedelem	0	Terjedelem	47
Minimum	27	Minimum	0	Minimum	22	Minimum	16	Minimum	0	Minimum	0
Maximum	337	Maximum	5	Maximum	240	Maximum	102	Maximum	0	Maximum	47
Számtani átlag	133,20	Számtani átlag	2	Számtani átlag	132,40	Számtani átlag	40,40	Számtani átlag	0	Számtani átlag	9,60
1. kvartilis	66	1. kvartilis	1	1. kvartilis	68	1. kvartilis	20	1. kvartilis	0	1. kvartilis	0
3. kvartilis	169	3. kvartilis	3	3. kvartilis	223	3. kvartilis	32	3. kvartilis	0	3. kvartilis	1
Interkvartilis terjedelem	103	Interkvartilis terjedelem	2	Interkvartilis terjedelem	155	Interkvartilis terjedelem	12	Interkvartilis terjedelem	0	Interkvartilis terjedelem	1
Összeg	666	Összeg	10	Összeg	662	Összeg	202	Összeg	0	Összeg	48
Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5

sustainability, sustainable development	Főáramú könyvek	cooperation	Főáramú könyvek	well-being	Főáramú könyvek	common good, commonweal, public weal	Főáramú könyvek	happiness	Főáramú könyvek
Medián	0	Medián	0	Medián	3	Medián	0	Medián	7
Szórás	0	Szórás	4,83	Szórás	2,17	Szórás	0,45	Szórás	11,03
Minta varianciája	0	Minta varianciája	23,30	Minta varianciája	4,70	Minta varianciája	0,20	Minta varianciája	121,70
Csúcsosság	0	Csúcsosság	4,83	Csúcsosság	1,44	Csúcsosság	5	Csúcsosság	0,072
Ferdeség	0	Ferdeség	2,19	Ferdeség	0,42	Ferdeség	2,24	Ferdeség	0,995
Terjedelem	0	Terjedelem	11	Terjedelem	6	Terjedelem	1	Terjedelem	27
Minimum	0	Minimum	0	Minimum	0	Minimum	0	Minimum	0
Maximum	0	Maximum	11	Maximum	6	Maximum	1	Maximum	27
Számtani átlag	0	Számtani átlag	2,40	Számtani átlag	2,80	Számtani átlag	0,20	Számtani átlag	10,20
1. kvartilis	0	1. kvartilis	0	1. kvartilis	2	1. kvartilis	0	1. kvartilis	2
3. kvartilis	0	3. kvartilis	1	3. kvartilis	3	3. kvartilis	0	3. kvartilis	15
Interkvartilis terjedelelem	0	Interkvartilis terjedelelem	1	Interkvartilis terjedelelem	1	Interkvartilis terjedelelem	0	Interkvartilis terjedelelem	13
Összeg	0	Összeg	12	Összeg	14	Összeg	1	Összeg	51
Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	Főáramú könyvek	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	Főáramú könyvek	inequality	Főáramú könyvek	ecological footprint	Főáramú könyvek	community	Főáramú könyvek
Medián	128	Medián	34	Medián	12	Medián	0	Medián	30
Szórás	44,15	Szórás	38,79	Szórás	47,18	Szórás	0	Szórás	46,26
Minta varianciája	1949,30	Minta varianciája	1504,80	Minta varianciája	2225,50	Minta varianciája	0	Minta varianciája	2140,30
Csúcsosság	-0,54	Csúcsosság	-3,28	Csúcsosság	3,88	Csúcsosság	0	Csúcsosság	-2,28
Ferdeség	-0,42	Ferdeség	0,60	Ferdeség	1,94	Ferdeség	0	Ferdeség	0,57
Terjedelem	114	Terjedelem	76	Terjedelem	116	Terjedelem	0	Terjedelem	107
Minimum	59	Minimum	28	Minimum	0	Minimum	0	Minimum	5
Maximum	173	Maximum	104	Maximum	116	Maximum	0	Maximum	112
Számtani átlag	120,60	Számtani átlag	59,60	Számtani átlag	34	Számtani átlag	0	Számtani átlag	51,60
1. kvartilis	97	1. kvartilis	32	1. kvartilis	11	1. kvartilis	0	1. kvartilis	22
3. kvartilis	146	3. kvartilis	100	3. kvartilis	31	3. kvartilis	0	3. kvartilis	89
Interkvartilis terjedelelem	49	Interkvartilis terjedelelem	68	Interkvartilis terjedelelem	20	Interkvartilis terjedelelem	0	Interkvartilis terjedelelem	67
Összeg	603	Összeg	298	Összeg	170	Összeg	0	Összeg	258
Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5
CSR, corporate social responsibility	Főáramú könyvek	moral, ethic	Főáramú könyvek	poverty	Főáramú könyvek	health	Főáramú könyvek	local	Főáramú könyvek
Medián	0	Medián	27	Medián	27	Medián	17	Medián	24
Szórás	0	Szórás	13,03	Szórás	46,54	Szórás	80,48	Szórás	34,42
Minta varianciája	0	Minta varianciája	169,70	Minta varianciája	2166,20	Minta varianciája	6476,70	Minta varianciája	1185
Csúcsosság	0	Csúcsosság	-2,40	Csúcsosság	3,51	Csúcsosság	4,79	Csúcsosság	3,43
Ferdeség	0	Ferdeség	0,01	Ferdeség	1,79	Ferdeség	2,18	Ferdeség	1,79
Terjedelem	0	Terjedelem	29	Terjedelem	119	Terjedelem	190	Terjedelem	84
Minimum	0	Minimum	12	Minimum	4	Minimum	2	Minimum	6
Maximum	0	Maximum	41	Maximum	123	Maximum	192	Maximum	90
Számtani átlag	0	Számtani átlag	25,20	Számtani átlag	43,20	Számtani átlag	48,80	Számtani átlag	31
1. kvartilis	0	1. kvartilis	12	1. kvartilis	21	1. kvartilis	9	1. kvartilis	7
3. kvartilis	0	3. kvartilis	34	3. kvartilis	41	3. kvartilis	21	3. kvartilis	28
Interkvartilis terjedelelem	0	Interkvartilis terjedelelem	22	Interkvartilis terjedelelem	20	Interkvartilis terjedelelem	15	Interkvartilis terjedelelem	21
Összeg	0	Összeg	126	Összeg	216	Összeg	244	Összeg	155
Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5	Minta elemszáma	5

equilibrium	Híres alternatív	Modern alternatív	welfare	Híres alternatív	Modern alternatív	profit, profit maximization	Híres alternatív	Modern alternatív	GDP	Híres alternatív	Modern alternatív	rational	Híres alternatív	Modern alternatív	market	Híres alternatív	Modern alternatív
Medián	22	7,5	Medián	8,5	7,7	Medián	44	18	Medián	0	12,50	Medián	29	33	Medián	113,5	235,5
Szórás	21,86	1,71	Szórás	320,53	110,29	Szórás	1508,25	30,15	Szórás	0	14,72	Szórás	36,11	27,97	Szórás	544,19	101,22
Minta varianciája	478	2,92	Minta varianciája	102740,92	12164,25	Minta varianciája	2274826,25	908,92	Minta varianciája	0	216,67	Minta varianciája	1304,25	782,25	Minta varianciája	296137,67	10245,58
Csúcsosság	1,77	0,34	Csúcsosság	4,00	2,98	Csúcsosság	4,00	0,46	Csúcsosság	0	-2,89	Csúcsosság	-3,35	0,08	Csúcsosság	3,59	-1,26
Ferdeség	1,02	0,75	Ferdeség	2,00	1,62	Ferdeség	2,00	1,13	Ferdeség	0	0,53	Ferdeség	0,45	0,76	Ferdeség	1,89	-0,44
Terjedelem	52	4	Terjedelem	646	251	Terjedelem	3039	67	Terjedelem	0	31	Terjedelem	75	65	Terjedelem	1143	232
Minimum	4	6	Minimum	1	21	Minimum	10	0	Minimum	0	2	Minimum	3	9	Minimum	16	100
Maximum	56	10	Maximum	647	272	Maximum	3049	67	Maximum	0	33	Maximum	78	74	Maximum	1159	332
1. kvartilis	15,25	6,75	1. kvartilis	4	56,25	1. kvartilis	34	5,25	1. kvartilis	0	3,50	1. kvartilis	6	20,25	1. kvartilis	34,75	170,50
3. kvartilis	32,75	8,50	3. kvartilis	170,75	132,50	3. kvartilis	796,75	38,50	3. kvartilis	0	24	3. kvartilis	57,75	50	3. kvartilis	429,25	290,75
Interkvartilis	17,50	1,75	Interkvartilis	166,75	76,25	Interkvartilis	762,75	33,25	Interkvartilis	0	20,5	Interkvartilis	51,75	29,75	Interkvartilis	394,50	120,25
Összeg	104	31	Összeg	665	447	Összeg	3147	103	Összeg	0	60	Összeg	139	149	Összeg	1402	903
Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4
benefit, utilitarian, utility	Híres alternatív	Modern alternatív	self-interest	Híres alternatív	Modern alternatív	profitable, profitability, productive	Híres alternatív	Modern alternatív	scarcity	Híres alternatív	Modern alternatív	homo oeconomicus	Híres alternatív	Modern alternatív	invisible hand	Híres alternatív	Modern alternatív
Medián	58,50	134,50	Medián	3	20,50	Medián	81	23,50	Medián	7,50	11	Medián	0	0	Medián	0	8
Szórás	66,51	43,60	Szórás	16,38	7,94	Szórás	592,14	20,90	Szórás	14,03	19,87	Szórás	3	0,50	Szórás	0,50	42,63
Minta varianciája	4423,58	1900,92	Minta varianciája	268,33	63	Minta varianciája	350628,92	436,92	Minta varianciája	196,92	394,67	Minta varianciája	9	0,25	Minta varianciája	0,25	1817
Csúcsosság	1,65	2,45	Csúcsosság	3,88	1,13	Csúcsosság	3,88	2,00	Csúcsosság	-0,54	1,50	Csúcsosság	4	4	Csúcsosság	4	3,72
Ferdeség	1,22	1,55	Ferdeség	1,97	0,70	Ferdeség	1,97	1,02	Ferdeség	0,99	1,37	Ferdeség	2	2	Ferdeség	2	1,92
Terjedelem	154	98	Terjedelem	34	19	Terjedelem	1217	50	Terjedelem	30	44	Terjedelem	6	1	Terjedelem	1	90
Minimum	13	113	Minimum	1	13	Minimum	27	6	Minimum	0	1	Minimum	0	0	Minimum	0	0
Maximum	167	211	Maximum	35	32	Maximum	1244	56	Maximum	30	45	Maximum	6	1	Maximum	1	90
1. kvartilis	36,25	122,75	1. kvartilis	1,75	17,50	1. kvartilis	34,50	18	1. kvartilis	0,75	4	1. kvartilis	0	0	1. kvartilis	0	3
3. kvartilis	96,50	160	3. kvartilis	11,75	24,50	3. kvartilis	404,75	32,75	3. kvartilis	18	24	3. kvartilis	1,50	0,25	3. kvartilis	0,25	31,50
Interkvartilis	60,25	37,25	Interkvartilis	10	7	Interkvartilis	370,25	14,75	Interkvartilis	17,25	20	Interkvartilis	1,50	0,25	Interkvartilis	0,25	28,50
Összeg	297	593	Összeg	42	86	Összeg	1433	109	Összeg	45	68	Összeg	6	1	Összeg	1	106
Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4

sustainability, sustainable development	Híres alternatív	Modern alternatív	cooperation	Híres alternatív	Modern alternatív	well-being	Híres alternatív	Modern alternatív	common good, commonweal, public weal	Híres alternatív	Modern alternatív	happiness	Híres alternatív	Modern alternatív
Medián	0	36,50	Medián	1	5,50	Medián	3,50	43,50	Medián	0,50	5,50	Medián	8	18,50
Szórás	0	122,63	Szórás	19,17	2,08	Szórás	2,08	33,23	Szórás	0,58	8,85	Szórás	5,29	22,05
Minta varianciája	0	15037,58	Minta varianciája	367,58	4,33	Minta varianciája	4,33	1104,25	Minta varianciája	0,33	78,25	Minta varianciája	28	486,25
Csúcsosság	0	2,65	Csúcsosság	3,99	0,39	Csúcsosság	0,39	0,39	Csúcsosság	-6	-3,11	Csúcsosság	-0,29	-2,38
Ferdeség	0	1,66	Ferdeség	2,00	0	Ferdeség	0	0,74	Ferdeség	0	0,51	Ferdeség	0,86	0,54
Terjedelem	0	262	Terjedelem	39	5	Terjedelem	5	78	Terjedelem	1	18	Terjedelem	12	48
Minimum	0	0	Minimum	0	3	Minimum	1	14	Minimum	0	0	Minimum	4	1
Maximum	0	262	Maximum	39	8	Maximum	6	92	Maximum	1	18	Maximum	16	49
1. kvartilis	0	4,50	1. kvartilis	0,75	4,50	1. kvartilis	2,50	29	1. kvartilis	0	0	1. kvartilis	5,50	5,50
3. kvartilis	0	115,75	3. kvartilis	10,50	6,50	3. kvartilis	4,50	62,75	3. kvartilis	1	12,75	3. kvartilis	11,50	34,75
Interkvartilis	0	111,25	Interkvartilis	9,75	2	Interkvartilis	2	33,75	Interkvartilis	1	12,75	Interkvartilis	6	29,25
Összeg	0	335	Összeg	41	22	Összeg	14	193	Összeg	2	29	Összeg	36	87
Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	Híres alternatív	Modern alternatív	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	Híres alternatív	Modern alternatív	inequality	Híres alternatív	Modern alternatív	ecological footprint	Híres alternatív	Modern alternatív	community	Híres alternatív	Modern alternatív
Medián	254,50	215	Medián	34,5	37	Medián	12	13,50	Medián	0	0	Medián	52,50	25
Szórás	234,51	161,25	Szórás	86,74	17	Szórás	12,79	80,83	Szórás	0	7	Szórás	35,74	300,36
Minta varianciája	54995	26000,25	Minta varianciája	7524,25	289	Minta varianciája	163,67	6532,92	Minta varianciája	0	49	Minta varianciája	1277,67	90215
Csúcsosság	-1,55	2,42	Csúcsosság	3,89	-5,13	Csúcsosság	-0,02	3,83	Csúcsosság	0	4	Csúcsosság	-4,27	4,00
Ferdeség	0,81	1,27	Ferdeség	1,97	0,06	Ferdeség	0,60	1,95	Ferdeség	0	2	Ferdeség	0,27	2,00
Terjedelem	489	381	Terjedelem	182	34	Terjedelem	30	168	Terjedelem	0	14	Terjedelem	73	606
Minimum	128	98	Minimum	21	21	Minimum	0	3	Minimum	0	0	Minimum	24	17
Maximum	617	479	Maximum	203	55	Maximum	30	171	Maximum	0	14	Maximum	97	623
1. kvartilis	128,75	183,50	1. kvartilis	30	24	1. kvartilis	6	6	1. kvartilis	0	0	1. kvartilis	27,75	22,25
3. kvartilis	439,25	283,25	3. kvartilis	77,75	50,50	3. kvartilis	19,50	57,75	3. kvartilis	0	3,50	3. kvartilis	81,25	175,25
Interkvartilis	310,50	99,75	Interkvartilis	47,75	26,50	Interkvartilis	13,50	51,75	Interkvartilis	0	3,50	Interkvartilis	53,50	153
Összeg	1254	1007	Összeg	293	150	Összeg	54	201	Összeg	0	14	Összeg	226	690
Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4
CSR, corporate social responsibility	Híres alternatív	Modern alternatív	moral, ethic	Híres alternatív	Modern alternatív	poverty	Híres alternatív	Modern alternatív	health	Híres alternatív	Modern alternatív	local	Híres alternatív	Modern alternatív
Medián	0	0	Medián	14,50	46,50	Medián	34,50	28,50	Medián	22	56	Medián	55	32
Szórás	0	0	Szórás	31,64	78,23	Szórás	23,16	89,82	Szórás	51,94	71,82	Szórás	36,71	41,10
Minta varianciája	0	0	Minta varianciája	1000,92	6120,67	Minta varianciája	536,25	8068,25	Minta varianciája	2698,25	5158	Minta varianciája	1347,58	1689,33
Csúcsosság	0	0	Csúcsosság	3,82	3,33	Csúcsosság	0,77	3,69	Csúcsosság	3,49	-0,38	Csúcsosság	-3,38	-0,16
Ferdeség	0	0	Ferdeség	1,95	1,76	Ferdeség	0,06	1,92	Ferdeség	1,82	0,87	Ferdeség	-0,42	0,96
Terjedelem	0	0	Terjedelem	66	175	Terjedelem	56	186	Terjedelem	115	162	Terjedelem	77	92
Minimum	0	0	Minimum	10	14	Minimum	7	17	Minimum	3	3	Minimum	6	4
Maximum	0	0	Maximum	76	189	Maximum	63	203	Maximum	118	165	Maximum	83	96
1. kvartilis	0	0	1. kvartilis	11,50	35,75	1. kvartilis	24,25	17	1. kvartilis	17,25	21,75	1. kvartilis	26,25	13
3. kvartilis	0	0	3. kvartilis	31,75	84,75	3. kvartilis	45	80,75	3. kvartilis	46	104,25	3. kvartilis	78,50	60
Interkvartilis	0	0	Interkvartilis	20,25	49	Interkvartilis	20,75	63,75	Interkvartilis	28,75	82,50	Interkvartilis	52,25	47
Összeg	0	0	Összeg	115	296	Összeg	139	277	Összeg	165	280	Összeg	199	164
Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4	Darabszám	4	4

Forrás: saját számítás és szerkesztés

31. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak rangsora előfordulási gyakoriságuk alapján a közgazdasági könyvek három csoportjában

Rang	Főáramú könyvek		Híres alternatív könyvek		Modern alternatív könyvek	
	Kulcsszavak	Előfordulások száma	Kulcsszavak	Előfordulások száma	Kulcsszavak	Előfordulások száma
1.	market	2581	profit, profit maximization	3147	environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	1007
2.	growth	1172	profitable, profitability, productive	1433	market	903
3.	profit, profit maximization	902	market	1402	growth	867
4.	equilibrium	861	environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	1007	community	690
5.	competition, competitiveness	807	welfare	665	benefit, utilitarian, utility	593
6.	GDP	691	competition, competitiveness	642	welfare	447
7.	benefit, utilitarian, utility	666	growth	506	sustainability, sustainable development	335
8.	profitable, profitability, productive	662	efficiency, effectiveness	319	moral, ethic	296
9.	environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	603	benefit, utilitarian, utility	297	health	280
10.	efficiency, effectiveness	382	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	293	poverty	277
11.	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	298	community	226	inequality	201
12.	community	258	local	199	efficiency, effectiveness	195
13.	health	244	health	165	well-being	193
14.	poverty	216	rational	139	local	164
15.	scarcity	202	poverty	139	reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	150
16.	inequality	170	moral, ethic	115	rational	149
17.	local	155	equilibrium	104	competition, competitiveness	134
18.	welfare	126	inequality	54	profitable, profitability, productive	109
19.	moral, ethic	126	scarcity	45	invisible hand	106
20.	happiness	51	self-interest	42	profit, profit maximization	103
21.	invisible hand	48	cooperation	41	happiness	87
22.	rational	45	happiness	36	self-interest	86
23.	well-being	14	well-being	14	scarcity	68
24.	cooperation	12	homo oeconomicus	6	GDP	60
25.	self-interest	10	common good, commonweal, public weal	2	equilibrium	31
26.	common good, commonweal, public weal	1	invisible hand	1	common good, commonweal, public weal	29
27.	homo oeconomicus	0	GDP	0	cooperation	22
28.	sustainability, sustainable development	0	sustainability, sustainable development	0	ecological footprint	14
29.	ecological footprint	0	ecological footprint	0	homo oeconomicus	1
30.	CSR, corporate social responsibility	0	CSR, corporate social responsibility	0	CSR, corporate social responsibility	0
	Előfordulási szám 10 alatt					
	Leggyakrabban előforduló 300 szó között szereplő alternatív kulcsszavak					
	Leggyakrabban előforduló 300 szó között szereplő főáramú kulcsszavak					

Forrás: saját számítás és szerkesztés

32. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a főáramú közgazdasági könyvekben

Főáramú könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
price	6772	4	people	1862	4	corn	711	2
labor	3704	4	man	1210	4	resources	500	2
demand	3579	4	person	1098	4	wheat	336	2
capital	3553	4	individual	786	2	metals	306	2
money	3404	4	population	783	2			
cost	3255	4	home	470	2			
tax	3002	4	old	400	2			
wage	2693	4	human	332	2			
trade	2514	4	sense	300	2			
supply	2490	4	education	289	2			
production	2330	4	clothing	272	2			
wealth	2251	4	security	262	2			
goods	2086	4	knowledge	259	2			
government	1842	4	subsistence	257	2			
industry	1780	4	family	249	2			
output	1642	4	ancient	241	2			
commodity	1620	4						
employment	1580	4						
need	1555	4						
investment	1512	4						
consumption	1511	4						
work	1318	4						
law	1314	4						
business	1275	4						
exchange	1187	4						
revenue	1142	4						
product	1079	4						
produce	992	2						
bank	963	2						

Főáramú könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
gold	941	2						
silver	926	2						
consumer	895	2						
employed	757	2						
unemployment	756	2						
expense	734	2						
food	699	2						
monetary	672	2						
surplus	569	2						
material	565	2						
buy	500	2						
domestic	494	2						
property	479	2						
spending	451	2						
services	441	2						
workers	425	2						
credit	422	2						
debt	420	2						
exports	416	2						
company	403	2						
commerce	380	2						
risk	373	2						
assets	363	2						
consume	350	2						

Főáramú könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
cultivation	323	2						
imports	317	2						
yield	317	2						
inputs	312	2						
working	312	2						
agriculture	306	2						
expenses	306	2						
expenditure	303	2						
sold	302	2						
exportation	299	2						
gain	298	2						
laborers	286	2						
excess	283	2						
importation	264	2						
purchases	255	2						
support	250	2						
payments	249	2						
farmer	243	2						
equipment	241	2						
development	234	2						

Forrás: saját számítás és szerkesztés

33. sz. melléklet: Leggyakrabban előforduló szavak kategóriái a híres és a modern alternatív közgazdasági könyvekben

Híres alternatív könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
capital	14682	6	individual	1447	4	cotton	665	2
labour	10310	6	man	1425	4	living	593	2
production	8508	4	people	1142	4	resources	588	2
commodity	6589	4	person	964	2	soil	362	2
money	5643	4	men	909	2	clear	357	2
price	4770	4	human	779	2	coal	353	2
surplus	4214	4	population	617	2	energy	298	2
product	4199	4	sense	611	2			
wage	3434	4	children	587	2			
industry	3377	4	old	558	2			
need	3250	4	subsistence	531	2			
worker	2905	4	knowledge	402	2			
produce	2490	4	women	345	2			
work	2368	4						
working	1971	4						
law	1879	4						
material	1604	4						
demand	1452	4						
development	1429	4						
cost	1411	4						
trade	1255	4						
exchange	1175	4						
consumption	1130	4						
agricultural	1105	4						
bank	1003	4						
reproduction	986	2						
accumulation	981	2						
supply	951	2						

Híres alternatív könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
credit	884	2						
gold	878	2						
employed	846	2						
paid	836	2						
dividend	817	2						
goods	768	2						
property	757	2						
business	751	2						
tax	727	2						
service	684	2						
output	664	2						
producer	630	2						
wealth	622	2						
commercial	590	2						
investment	588	2						
sold	568	2						
pay	564	2						
revenue	557	2						
purchase	531	2						
distribution	517	2						
employment	490	2						
produces	457	2						
consumed	451	2						
workpeople	441	2						
invested	392	2						
expenditure	374	2						
excess	368	2						
government	363	2						
merchant	362	2						
exploitation	360	2						

Híres alternatív könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
buy	350	2						
composition	335	2						
crisis	335	2						
rich	331	2						
yield	330	2						
owner	322	2						
labourers	295	2						
employers	288	2						
bills	285	2						
monetary	284	2						
producer	284	2						
producing	281	2						
Ricardo	278	2						
valorization	277	2						
Engels	273	2						

Kategória	Betűméret
- 10 000	6
9 999 - 1 000	4
999 -	2

Forrás: saját számítás és szerkesztés

Modern alternatív könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betűméret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betűméret
development	1483	4	human	1180	4	resource	935	2
need	1082	4	freedom	904	2	energy	500	2
cost	910	2	people	851	2	living	376	2
capital	714	2	individual	627	2	clear	300	2
law	666	2	person	493	2	species	275	2
price	553	2	population	470	2	pollution	259	2
labor	532	2	man	402	2	water	231	2
work	532	2	evil	398	2	biodiversity	165	2
money	528	2	women	374	2	earth	163	2
production	528	2	god	361	2	fertility	144	2
tax	516	2	famines	329	2	animal	140	2
food	479	2	sense	283	2	forest	138	2
trade	458	2	philosophy	257	2	waste	124	2
wealth	373	2	ancient	249	2	oil	120	2
product	354	2	education	249	2	air	113	2
government	335	2	family	246	2	ecosystem	111	2
goods	319	2	old	228	2			
pay	282	2	behavior	227	2			
mathematics	269	2	knowledge	214	2			
consumption	267	2	Gilgamesh	185	2			
global	267	2	security	183	2			
agricultural	257	2	studies	181	2			
GNP	252	2	Aristotle	165	2			

Modern alternatív könyvek leggyakrabban előforduló szavainak kategóriái								
Gazdasági szavak	Előfordulások száma	Betű-méret	Társadalmi szavak	Előfordulások száma	Betű-méret	Környezeti szavak	Előfordulások száma	Betű-méret
industry	251	2	Plato	158	2			
services	250	2	beings	156	2			
support	223	2	men	156	2			
progress	222	2	mortality	153	2			
property	222	2	culture	144	2			
demand	217	2	children	142	2			
bank	204	2	epic	126	2			
exchange	186	2	aquinas	125	2			
business	180	2	democracy	125	2			
debt	168	2	Sen	123	2			
expenditures	154	2	female	118	2			
investment	154	2	hunger	118	2			
employment	152	2	civilization	115	2			
supply	152	2	deprivation	114	2			
material	150	2	descartes	112	2			
workers	146	2	responsibility	112	2			
institutions	141	2	pleasure	110	2			
distribution	135	2	relationship	107	2			
rich	133	2	generations	104	2			
wages	132	2	organization	104	2			
technology	125	2						
ownership	120	2						
output	119	2						
monetary	111	2						
working	108	2						
crisis	103	2						

Forrás: saját számítás és szerkesztés

34. sz. melléklet: Vizsgált kulcsszavak konkordanciaelemzése a közgazdasági könyvek három csoportjában

Alternatív kulcsszavak	Főáramú könyvek	Híres alternatív könyvek	Modern alternatív könyvek
	Kulcsszavak szöveggörnyezete		
happiness	gazdagság, jövedelem, boldogság pénzértékemennyisége, fogyasztás	jólét, gazdagság, társadalmi haladás, egészség, siker	öröm, elégedettség, szabadság, harmónia, vágy, hasznosság
health	gazdasági egészség, egészségügyi ellátás, egészségi állapot-törvény-követelmény	munkavállalók egészsége, közegészségügy, lelki egészség, város-vidék	közeügy, ökoszisztéma-bioszféra egészsége, eügyi ellátás
inequality	vagyon, árak, politikai, jövedelem	nemek közötti, elosztás, disztribúció, jövedelmek közötti, intézményi	társadalmi, erőforrás, környezeti, korlátlan-korlátozott, nemek közötti
cooperation	együtműködési rendszer, globális, nemzeti, nemzetközi, növekvő gazdasági	egyszerű, objektív, harmonikus együtműködés a természettel	OECD, intézményi, együtműködés színvonala, együtműködési politika
ethic, moral	kockázat, törvény, veszély, haladás, irány	filozófia, rend, egészség, jólét, gazdagság, törvény	érzelmek, kódex, státusz, értékek, jogok, korlátok
sustainability, sustainable development	-	-	ökológiai, erős-gyenge, természeti tőke
reasonable, equity, fair, equitable, justiceship	javadalmazás, ár, adó, elosztás, profit, terhek, munkabér	jövedelem, adó, demokrácia, ár, bérek, ellátás	adó, jövedelem, növekedés, elosztás, gazdaságpolitika, méltányosság-hatékonyság, verseny
environment, environmentally conscious, environmental protection, nature	emberi természet, gazdaság természete, technikai környezet, környezetgazdaságtan	gazdasági környezet, természeti környezet, törvények, emberi természet, szociális természet, tűréshatár, természeti tőke	környezeti problémák, kezelés, fenntarthatóság, környezetvédelem, környezetpolitika, törvények
local	önkormányzat, adózás, hatóság, piac, vállalkozás, munkaerő	önkormányzat, ipar, piac, közösség, termék, erőforrás	közösség, kultúra, erőforrás, érték, környezet, önkormányzat, termék
ecological footprint	-	-	ökológiai hatás, fogyasztás, energia, élelmiszer
poverty	paradoxona, alacsony képzettség, túlnépesedés, szegénységi küszöb, szegénységi csapda	filozófia, másodlagos, falusi, munkanélküliség, korlátai, történetiség	éhínség, jövedelemegyenlőtlenség, tehetetlenség, reménytelenség, szegénység-környezeti degradáció
community	kereskedelem, munkaerő, fogyasztási hajlandóság, munkamegosztás	jóléti szintje, városi-vidéki, tagjai, pszichológia, civilizált, EK, EKG, kapcsolat	kapcsolatok, értékrend, élet, tudományos, közjó, haladás szimbóluma
common good, commonweal,	-	szükségyszerűen maximalizálódik	ökológiai humanizmus, szolgálata, érdeke, javára

public weal			
well-being	állami, család, fogyasztás, fizikai	társadalmi, állami, boldogság, béke, harmónia, jövő nemzedékei	szabadság, nők, mentális, boldogság, szubjektív, ökológiai, Eastrelin-paradoxon
CSR, corporate social responsibility	-	-	-

Főáramú kulcsszavak	Főáramú könyvek	Híres alternatív könyvek	Modern alternatív könyvek
	Kulcsszavak szövegkörnyezete		
growth	tőke, népesség, vagyon, termelékenység, hatalom, gyártás, anyagi	tudás, kiegyensúlyozott, tőkefelhalmozás, végtelen, fogyasztás, kereslet	GDP, GNP, növekedés-környezet, fenntartható, növekedés határai-korlátai
equilibrium	társadalmi jólét, munkaerő, kereslet, kínálat, piaci mechanizmus	erőforrás, fogyasztás, ökológiai, fizetési mérleg	méltányosság-hatékonyság, kereskedelem, hatalom, fizetési mérleg
GDP	GDP arány, növekedés, növekedési ütem	-	mérése, statisztikák, energia kifejezése, termelékenység
benefit, utilitarian, utility	jövedelem, anyagi, marginális, fogyasztás, kereskedelem, saját	munka, jólét, költség-haszon, nyereség, társadalmi	szellemi, egyéni nyereség, individualista-utilitárius, haszonmaximalizálás
efficiency, effectiveness	ipar, termelés, munkaerő, tőke, kereskedelem, piacok, termelékenység	termelés, vezetés, munka, szabadság, ösztönzés	társadalmi, szabadság, valódi, energia, kormányzati
homo oeconomicus	-	neoklasszikus fikció	eredete
welfare	emberi, jóléti állam, fogyasztói, gazdasági, társadalmi	jóléti állam, gazdasági, közösségi, humán	szociális, közjó, közösségi, fenntartható, jóléti állam
profitable, profitability, productive	mezőgazdaság, termelési tevékenység, munka, munkaerő, termék	vállalkozás, monopólium, termelés, mezőgazdaság	munka, gazdasági tevékenység, tőkebefektetés, kereskedelem,
invisible hand	piac, Smith, privát érdek, önszabályozás, mechanizmus	támaszkodás	Smith, vezette, privát érdek, piac, bünei, elegáns
self-interest	motívum, magántulajdon, játéka, verseny	szabad játék, egyenlőség megteremtése, érdekérvényesség, gyakorlati	korróziója, korlátozása, racionális, tiszta, kapzsiság, motiváció, határokat átlépő
rational	fogyasztó, döntéshozás, várakozás	gondolkodás, döntés, fogyasztó, viselkedés	társadalmi választás, döntés, viselkedés, tervezés, egyén racionális önérdeke
scarcity	tőke javak, pénz, föld, kezek, arany, szűkösség-hatékonyság	relatív, strukturális, nyersanyag, föld, természeti források, monetáris	szabadidő, erőforráshiány, ökológiai, természeti erőforrások, anyagi

competition, competitiveness	szabad, tökéletes-tökéletlen, nemzetközi	monopolisztikus, etikája, versenykorlátozás, egyszerű, törvények	versenykorlátozás, tiszta, monopolisztikus, tökéletes-tökéletlen, mentális
profit, profit-maximization	tőkejövdelem, vállalkozó, forrása, mértéke, termelés	tőkefelhalmozás, társadalmi, magán, abnormális	tiszta, individualista maximalizálás, non-profit, hosszú távú
market	pénzpiac, termékek piaca, munkaerő, hatékonyság, tőke	világgazdaság, szabadpiac, piacgazdaság, erők, hatások	mechanizmus, láthatatlan kéz, feketepiac, bizalom

Forrás: saját szerkesztés

35. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Frequency distribution for **m_growth**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 4491,62, sd = 1587,07

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 867,75	0,00000	1	4,76%	4,76% *
867,75 - 2603,3	1735,5	0	0,00%	4,76%
2603,3 - 4338,8	3471,0	9	42,86%	47,62% *****
4338,8 - 6074,3	5206,5	8	38,10%	85,71% *****
>= 6074,3	6942,0	3	14,29%	100,00% *****

Frequency distribution for **a_growth**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 5294,52, sd = 1765,39

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 3824,9	3080,0	4	19,05%	19,05% *****
3824,9 - 5314,6	4569,8	9	42,86%	61,90% *****
5314,6 - 6804,4	6059,5	3	14,29%	76,19% *****
6804,4 - 8294,1	7549,3	4	19,05%	95,24% *****
>= 8294,1	9039,0	1	4,76%	100,00% *

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

36. sz. melléklet: "Ökonómizmus szentháromságát" alkotó kulcsszavak előfordulásainak évenkénti változása a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

growth							efficiency, effectiveness							competition, competitiveness						
Év	Alternatív folyóiratok			Főáramú folyóiratok			Év	Alternatív folyóiratok			Főáramú folyóiratok			Év	Alternatív folyóiratok			Főáramú folyóiratok		
	Előfordulás	<i>d</i>	<i>l</i>	Előfordulás	<i>d</i>	<i>l</i>		Előfordulás	<i>d</i>	<i>l</i>	Előfordulás	<i>d</i>	<i>l</i>		Előfordulás	<i>d</i>	<i>l</i>	Előfordulás	<i>d</i>	<i>l</i>
1995	3080			5804			1995	1012			1877			1995	779			2046		
1996	4247	1167	1,38	6068	264	1,05	1996	1310	298	1,29	1889	12	1,01	1996	554	-225	0,71	1959	-87	0,96
1997	3709	-538	0,87	6697	629	1,10	1997	1103	-207	0,84	2092	203	1,11	1997	584	30	1,05	1950	-9	1,00
1998	3990	281	1,08	6942	245	1,04	1998	1218	115	1,10	1926	-166	0,92	1998	932	348	1,60	1755	-195	0,90
1999	3958	-32	0,99	6718	-224	0,97	1999	699	-519	0,57	1701	-225	0,88	1999	881	-51	0,95	1750	-5	1,00
2000	3614	-344	0,91	5744	-974	0,86	2000	326	-373	0,47	2149	448	1,26	2000	955	74	1,08	1450	-300	0,83
2001	4080	466	1,13	4263	-1481	0,74	2001	419	93	1,29	1123	-1026	0,52	2001	765	-190	0,80	1825	375	1,26
2002	3370	-710	0,83	5101	838	1,20	2002	454	35	1,08	1272	149	1,13	2002	739	-26	0,97	1311	-514	0,72
2003	3837	467	1,14	3698	-1403	0,72	2003	541	87	1,19	859	-413	0,68	2003	632	-107	0,86	1304	-7	0,99
2004	5174	1337	1,35	4350	652	1,18	2004	588	47	1,09	1203	344	1,40	2004	1020	388	1,61	1503	199	1,15
2005	4684	-490	0,91	3924	-426	0,90	2005	1191	603	2,03	965	-238	0,80	2005	1017	-3	1,00	1354	-149	0,90
2006	3956	-728	0,84	3401	-523	0,87	2006	1231	40	1,03	993	28	1,03	2006	887	-130	0,87	1293	-61	0,95
2007	5102	1146	1,29	4487	1086	1,32	2007	1243	12	1,01	1241	248	1,25	2007	989	102	1,11	1285	-8	0,99
2008	7126	2024	1,40	3529	-958	0,79	2008	1878	635	1,51	702	-539	0,57	2008	1676	687	1,69	1154	-131	0,90
2009	6617	-509	0,93	4375	846	1,24	2009	1185	-693	0,63	925	223	1,32	2009	1749	73	1,04	1320	166	1,14
2010	6332	-285	0,96	4204	-171	0,96	2010	536	-649	0,45	1133	208	1,22	2010	1048	-701	0,60	1327	7	1,01
2011	6333	1	1,00	4824	620	1,15	2011	751	215	1,40	1129	-4	1,00	2011	1564	516	1,49	1448	121	1,09
2012	7688	1355	1,21	4276	-548	0,89	2012	786	35	1,05	1115	-14	0,99	2012	1911	347	1,22	1172	-276	0,81
2013	7380	-308	0,96	3225	-1051	0,75	2013	958	172	1,22	917	-198	0,82	2013	2143	232	1,12	1147	-25	0,98
2014	7869	489	1,07	2694	-531	0,84	2014	1407	449	1,47	944	27	1,03	2014	2246	103	1,05	897	-250	0,78
2015	9039	1170	1,15	0	-2694	0,00	2015	1102	-305	0,78	0	-944	0	2015	2207	-39	0,98	0	-897	0,00

Forrás: saját számítás és szerkesztés

37. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outputjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Autocorrelation function for **m_growth**

***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,5897 ***	0,5897 ***	8,3987	[0,004]
2	0,4506 **	0,1576	13,5600	[0,001]
3	0,2175	-0,1561	14,8297	[0,002]
4	0,0656	0,0995	14,9519	[0,005]
5	0,0636	0,1300	15,0741	[0,010]
6	-0,0439	-0,1109	15,1362	[0,019]
7	0,0313	0,0987	15,1701	[0,034]
8	-0,0811	-0,1539	15,4145	[0,052]
9	0,0149	0,1465	15,4235	[0,080]
10	-0,0367	-0,0897	15,4828	[0,115]
11	-0,0542	-0,0336	15,6248	[0,156]
12	0,0148	0,0771	15,6364	[0,208]

Autocorrelation function for **a_growth**

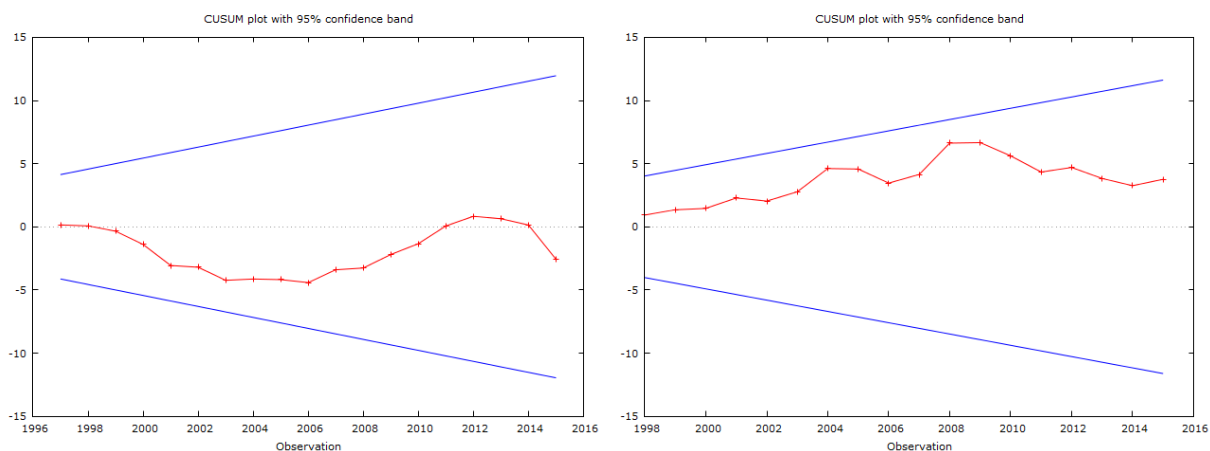
***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,7308 ***	0,7308 ***	12,8973	[0,000]
2	0,5840 ***	0,1073	21,5687	[0,000]
3	0,5235 ***	0,1392	28,9237	[0,000]
4	0,4170 *	-0,0623	33,8631	[0,000]
5	0,3036	-0,0754	36,6461	[0,000]
6	0,1656	-0,1641	37,5294	[0,000]
7	0,0737	-0,0455	37,7166	[0,000]
8	-0,1219	-0,3237	38,2686	[0,000]
9	-0,2402	-0,0819	40,5910	[0,000]
10	-0,2301	0,1190	42,9164	[0,000]
11	-0,2522	0,0577	45,9882	[0,000]
12	-0,3738 *	-0,2265	53,4857	[0,000]

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

38. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

39. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeire illeszkedő modell jellemzői a külföldi alternatív közgazdasági folyóiratokban

Model OLS, using observations 1995-2015 (T = 21)

Dependent variable: **a_growth**

	<i>Coefficient</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t-ratio</i>	<i>p-value</i>	
const	3699,11	437,900	8,447	<0,0001	***
time	-64,5754	91,6844	-0,7043	0,4902	
time2	14,6241	4,04744	3,613	0,0020	***
Mean dependent var	5294,524	S.D. dependent var		1765,386	
Sum squared resid	6614758	S.E. of regression		606,2067	
R-squared	0,893878	Adjusted R-squared		0,882087	
F(2, 18)	75,80823	P-value(F)		1,71e-09	
Log-likelihood	-162,7308	Akaike criterion		331,4615	
Schwarz criterion	334,5951	Hannan-Quinn		332,1416	
rho	0,024564	Durbin-Watson		1,893149	

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

40. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Frequency distribution for **m_efficiency_effectiveness**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 1245,48, sd = 525,22

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 268,63	0,00000	1	4,76%	4,76% *
268,63 - 805,88	537,25	1	4,76%	9,52% *
805,88 - 1343,1	1074,5	13	61,90%	71,43% *****
1343,1 - 1880,4	1611,8	2	9,52%	80,95% ***
>= 1880,4	2149,0	4	19,05%	100,00% *****

Frequency distribution for **a_efficiency_effectiveness**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 949,429, sd = 394,75

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 520,00	326,00	3	14,29%	14,29% *****
520,00 - 908,00	714,00	6	28,57%	42,86% *****
908,00 - 1296,0	1102,0	9	42,86%	85,71% *****
1296,0 - 1684,0	1490,0	2	9,52%	95,24% ***
>= 1684,0	1878,0	1	4,76%	100,00% *

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

41. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogrammok szöveges outputjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Autocorrelation function for **m_efficiency_effectiveness**

***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,5407 ***	0,5407 ***	7,0610	[0,008]
2	0,5159 ***	0,3159	13,8268	[0,001]
3	0,3147	-0,0737	16,4846	[0,001]
4	0,1986	-0,0984	17,6048	[0,001]
5	0,1286	0,0074	18,1043	[0,003]
6	-0,0050	-0,1107	18,1051	[0,006]
7	0,0592	0,1211	18,2258	[0,011]
8	-0,1655	-0,2590	19,2435	[0,014]
9	-0,0883	0,0315	19,5573	[0,021]
10	-0,0836	0,1356	19,8638	[0,031]
11	-0,1487	-0,1505	20,9315	[0,034]
12	-0,0648	0,0464	21,1571	[0,048]

Autocorrelation function for **a_efficiency_effectiveness**

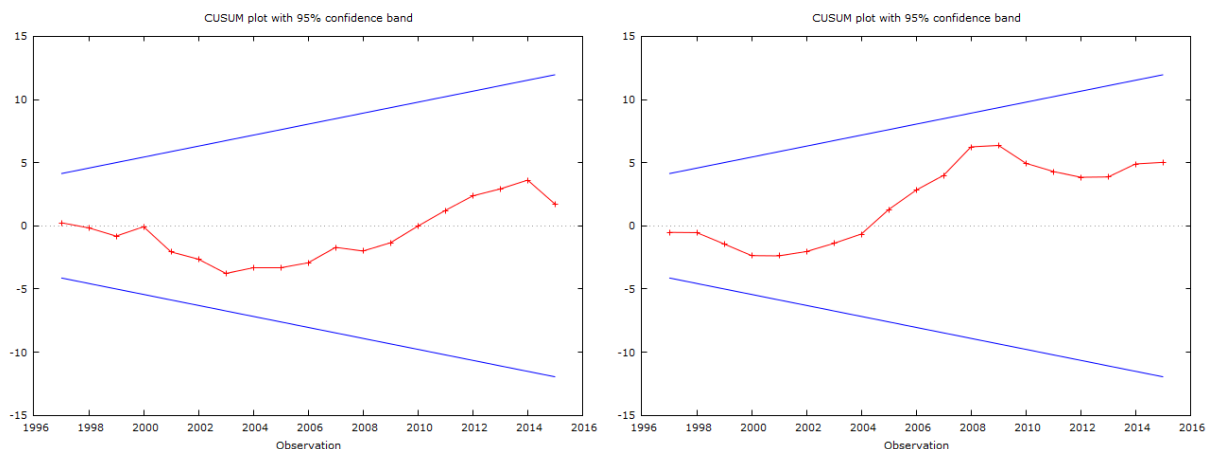
***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,5762 ***	0,5762 ***	8,0166	[0,005]
2	0,1607	-0,2564	8,6730	[0,013]
3	-0,0818	-0,0807	8,8524	[0,031]
4	-0,4291 **	-0,4731 **	14,0849	[0,007]
5	-0,4448 **	0,1013	20,0585	[0,001]
6	-0,2570	-0,0512	22,1845	[0,001]
7	-0,1772	-0,1204	23,2675	[0,002]
8	-0,0962	-0,2235	23,6115	[0,003]
9	0,1097	0,1851	24,0960	[0,004]
10	0,2131	0,0376	26,0895	[0,004]
11	0,1274	-0,1907	26,8732	[0,005]
12	0,0438	-0,1981	26,9759	[0,008]

Forrás: Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

42. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

43. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Frequency distribution for **m_competition_competitiveness**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 1392,86, sd = 442,773

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 255,75	0,00000	1	4,76%	4,76% *
255,75 - 767,25	511,50	0	0,00%	4,76%
767,25 - 1278,8	1023,0	4	19,05%	23,81% *****
1278,8 - 1790,3	1534,5	12	57,14%	80,95% *****
>= 1790,3	2046,0	4	19,05%	100,00% *****

Frequency distribution for **a_competition_competitiveness**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 1203,71, sd = 562,432

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 765,50	554,00	5	23,81%	23,81% *****
765,50 - 1188,5	977,00	9	42,86%	66,67% *****
1188,5 - 1611,5	1400,0	1	4,76%	71,43% *
1611,5 - 2034,5	1823,0	3	14,29%	85,71% *****
>= 2034,5	2246,0	3	14,29%	100,00% *****

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETl programmal

44. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outputjai a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Autocorrelation function for **m_competition_competitiveness**

***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,4930 **	0,4930 **	5,8688	[0,015]
2	0,3529	0,1452	9,0354	[0,011]
3	0,2457	0,0343	10,6559	[0,014]
4	0,1163	-0,0664	11,0401	[0,026]
5	0,1091	0,0502	11,3991	[0,044]
6	0,1135	0,0602	11,8143	[0,066]
7	0,0601	-0,0326	11,9389	[0,103]
8	0,0123	-0,0557	11,9446	[0,154]
9	-0,0042	-0,0085	11,9453	[0,216]
10	-0,0497	-0,0413	12,0539	[0,281]
11	-0,1252	-0,1121	12,8106	[0,306]
12	-0,0523	0,0695	12,9572	[0,372]

Autocorrelation function for **a_competition_competitiveness**

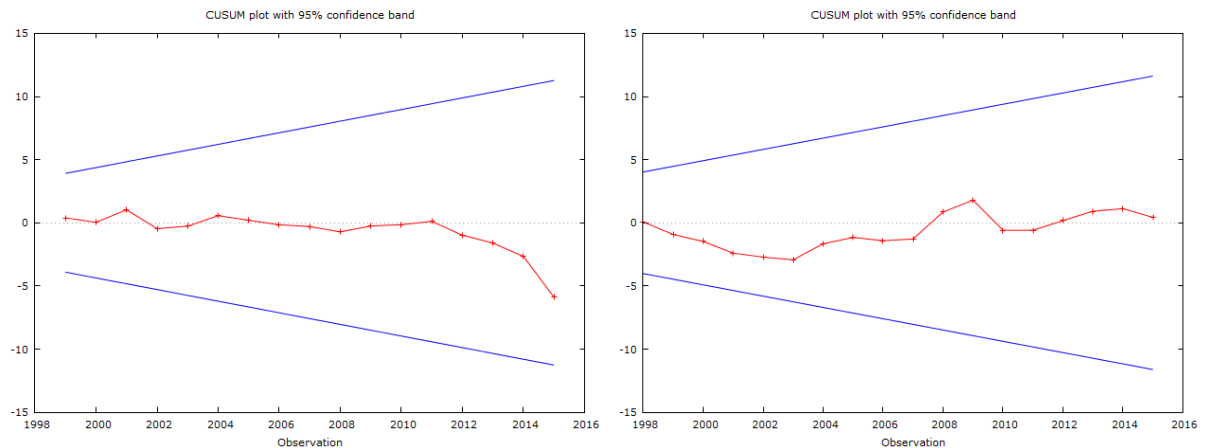
***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,7617 ***	0,7617 ***	14,0120	[0,000]
2	0,5168 ***	-0,1510	20,8024	[0,000]
3	0,4024 *	0,1567	25,1470	[0,000]
4	0,3331	0,0013	28,3001	[0,000]
5	0,2256	-0,0995	29,8362	[0,000]
6	0,1848	0,1270	30,9364	[0,000]
7	0,0430	-0,3472	31,0001	[0,000]
8	-0,1119	-0,0451	31,4652	[0,000]
9	-0,1616	0,0433	32,5166	[0,000]
10	-0,1976	-0,1842	34,2307	[0,000]
11	-0,2740	-0,0100	37,8556	[0,000]
12	-0,3594	-0,2251	44,7858	[0,000]

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

45. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a külföldi folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

46. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeire illeszkedő modell jellemzői a külföldi közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Model OLS, using observations 1995-2015 (T = 21)
Dependent variable: **m_competition_competitiveness**

	<i>Coefficient</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t-ratio</i>	<i>p-value</i>	
const	2481,36	215,706	11,50	<0,0001	***
time	-293,891	82,9436	-3,543	0,0025	***
time2	27,6342	8,65440	3,193	0,0053	***
time3	-0,870796	0,258973	-3,362	0,0037	***
Mean dependent var	1392,857	S.D. dependent var		442,7732	
Sum squared resid	710293,9	S.E. of regression		204,4065	
R-squared	0,818847	Adjusted R-squared		0,786879	
F(3, 17)	25,61445	P-value(F)		1,55e-06	
Log-likelihood	-139,3013	Akaike criterion		286,6026	
Schwarz criterion	290,7807	Hannan-Quinn		287,5093	
rho	0,056331	Durbin-Watson		1,614479	

Model OLS, using observations 1995-2015 (T = 21)
Dependent variable: **a_competition_competitiveness**

	<i>Coefficient</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t-ratio</i>	<i>p-value</i>	
const	790,439	160,357	4,929	0,0001	***
time	-39,6274	33,5744	-1,180	0,2533	
time2	5,38590	1,48215	3,634	0,0019	***
Mean dependent var	1203,714	S.D. dependent var		562,4320	
Sum squared resid	887033,8	S.E. of regression		221,9902	
R-squared	0,859793	Adjusted R-squared		0,844214	
F(2, 18)	55,19073	P-value(F)		2,09e-08	
Log-likelihood	-141,6344	Akaike criterion		289,2689	
Schwarz criterion	292,4024	Hannan-Quinn		289,9489	
rho	0,048227	Durbin-Watson		1,886675	

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

47. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Frequency distribution for **f_novekedes**, obs 1-21
number of bins = 5, mean = 574,857, sd = 161,987

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 354,38	277,00	2	9,52%	9,52% ***
354,38 - 509,13	431,75	6	28,57%	38,10% *****
509,13 - 663,88	586,50	7	33,33%	71,43% *****
663,88 - 818,63	741,25	5	23,81%	95,24% *****
>= 818,63	896,00	1	4,76%	100,00% *

Frequency distribution for **a_novekedes**, obs 1-21
number of bins = 5, mean = 253,286, sd = 175,512

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 144,50	72,250	9	42,86%	42,86% *****
144,50 - 289,00	216,75	3	14,29%	57,14% *****
289,00 - 433,50	361,25	5	23,81%	80,95% *****
433,50 - 578,00	505,75	3	14,29%	95,24% *****
>= 578,00	650,25	1	4,76%	100,00% *

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

48. sz. mellékelt: "Ökonomizmus szentháromságát" alkotó kulcsszavak előfordulásainak évenkénti változása a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

növekedés							hatékonyág							verseny, versenyképesség						
Év	Alternatív folyóiratok			Főáramú folyóiratok			Év	Alternatív folyóiratok			Főáramú folyóiratok			Év	Alternatív folyóiratok			Főáramú folyóiratok		
	Előfordulás	d	l	Előfordulás	d	l		Előfordulás	d	l	Előfordulás	d	l		Előfordulás	d	l	Előfordulás	d	l
1995	52			426			1995	23			56			1995	37			483		
1996	67	15	1,29	331	-95	0,78	1996	7	-16	0,30	56	0	1	1996	15	-22	0,41	322	-161	0,67
1997	94	27	1,40	649	318	1,96	1997	20	13	2,86	53	-3	0,95	1997	57	42	3,80	396	74	1,23
1998	243	149	2,59	428	-221	0,66	1998	17	-3	0,85	70	17	1,32	1998	50	-7	0,88	689	293	1,74
1999	74	-169	0,30	569	141	1,33	1999	25	8	1,47	55	-15	0,79	1999	89	39	1,78	583	-106	0,85
2000	53	-21	0,72	741	172	1,30	2000	17	-8	0,68	71	16	1,29	2000	24	-65	0,27	578	-5	0,99
2001	103	50	1,94	734	-7	0,99	2001	17	0	1,00	61	-10	0,86	2001	29	5	1,21	434	-144	0,75
2002	120	17	1,17	595	-139	0,81	2002	55	38	3,24	137	76	2,25	2002	114	85	3,93	420	-14	0,97
2003	121	1	1,01	442	-153	0,74	2003	104	49	1,89	88	-49	0,64	2003	291	177	2,55	625	205	1,49
2004	119	-2	0,98	896	454	2,03	2004	120	16	1,15	96	8	1,09	2004	140	-151	0,48	793	168	1,27
2005	443	324	3,72	614	-282	0,69	2005	137	17	1,14	83	-13	0,86	2005	851	711	6,08	629	-164	0,79
2006	260	-183	0,59	775	161	1,26	2006	77	-60	0,56	206	123	2,48	2006	238	-613	0,28	748	119	1,19
2007	357	97	1,37	523	-252	0,67	2007	111	34	1,44	87	-119	0,42	2007	386	148	1,62	773	25	1,03
2008	292	-65	0,82	787	264	1,50	2008	300	189	2,70	147	60	1,69	2008	249	-137	0,65	603	-170	0,78
2009	219	-73	0,75	567	-220	0,72	2009	74	-226	0,25	65	-82	0,44	2009	191	-58	0,77	704	101	1,17
2010	312	93	1,42	631	64	1,11	2010	86	12	1,16	103	38	1,58	2010	123	-68	0,64	852	148	1,21
2011	409	97	1,31	706	75	1,12	2011	197	111	2,29	157	54	1,52	2011	183	60	1,49	480	-372	0,56
2012	305	-104	0,75	493	-213	0,70	2012	197	0	1,00	59	-98	0,38	2012	195	12	1,07	242	-238	0,50
2013	525	220	1,72	277	-216	0,56	2013	166	-31	0,84	96	37	1,63	2013	246	51	1,26	270	28	1,12
2014	630	105	1,20	480	203	1,73	2014	160	-6	0,96	96	0	1	2014	203	-43	0,83	338	68	1,25
2015	521	-109	0,83	408	-72	0,85	2015	143	-17	0,89	118	22	1,23	2015	254	51	1,25	202	-136	0,60

Forrás: saját szerkesztés és számítás

49. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outputjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Autocorrelation function for **f_novekedes**

***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,1020	0,1020	0,2513	[0,616]
2	0,2139	0,2057	1,4149	[0,493]
3	0,0295	-0,0093	1,4382	[0,697]
4	0,1343	0,0936	1,9510	[0,745]
5	-0,1466	-0,1802	2,5998	[0,761]
6	-0,0993	-0,1261	2,9173	[0,819]
7	0,0241	0,1153	2,9373	[0,891]
8	-0,2197	-0,2204	4,7307	[0,786]
9	-0,2815	-0,2611	7,9212	[0,542]
10	-0,1114	0,0255	8,4661	[0,583]
11	-0,0740	-0,0182	8,7303	[0,647]
12	-0,1798	-0,1193	10,4650	[0,575]

Autocorrelation function for **a_novekedes**

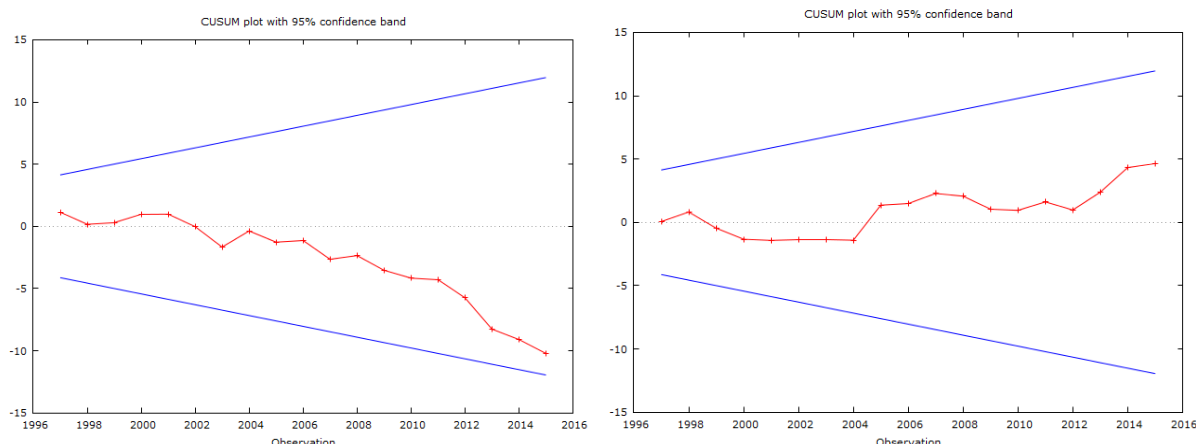
***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,6553 ***	0,6553 ***	10,3700	[0,001]
2	0,4559 **	0,0465	15,6547	[0,000]
3	0,3332	0,0314	18,6345	[0,000]
4	0,2719	0,0551	20,7353	[0,000]
5	0,1501	-0,1096	21,4158	[0,001]
6	0,1324	0,0839	21,9800	[0,001]
7	0,1300	0,0398	22,5628	[0,002]
8	0,0757	-0,0723	22,7757	[0,004]
9	-0,0165	-0,0951	22,7867	[0,007]
10	-0,2078	-0,3078	24,6822	[0,006]
11	-0,3213	-0,1378	29,6695	[0,002]
12	-0,3051	0,0632	34,6650	[0,001]

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

50. sz. melléklet: Növekedés kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

51. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Frequency distribution for **f_hatekonysag**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 93,3333, sd = 40,2409

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 72,125	53,000	9	42,86%	42,86% *****
72,125 - 110,38	91,250	7	33,33%	76,19% *****
110,38 - 148,63	129,50	3	14,29%	90,48% *****
148,63 - 186,88	167,75	1	4,76%	95,24% *
>= 186,88	206,00	1	4,76%	100,00% *

Frequency distribution for **a_hatekonysag**, obs 1-21

number of bins = 5, mean = 97,7619, sd = 77,8202

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 73,250	36,625	8	38,10%	38,10% *****
73,250 - 146,50	109,88	8	38,10%	76,19% *****
146,50 - 219,75	183,13	4	19,05%	95,24% *****
219,75 - 293,00	256,38	0	0,00%	95,24%
>= 293,00	329,63	1	4,76%	100,00% *

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETl programmal

52. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outputjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Autocorrelation function for **f_hatekonysag**

***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	-0,0301	-0,0301	0,0219	[0,882]
2	0,3141	0,3134	2,5291	[0,282]
3	0,0364	0,0580	2,5646	[0,464]
4	0,2712	0,1955	4,6539	[0,325]
5	0,1188	0,1256	5,0801	[0,406]
6	-0,1471	-0,3123	5,7768	[0,449]
7	-0,1966	-0,3938 *	7,1103	[0,417]
8	-0,0631	-0,0911	7,2583	[0,509]
9	-0,0039	0,1642	7,2589	[0,610]
10	-0,2398	-0,0394	9,7842	[0,460]
11	-0,1849	-0,0317	11,4351	[0,408]
12	-0,0811	0,0920	11,7876	[0,463]

Autocorrelation function for **a_hatekonysag**

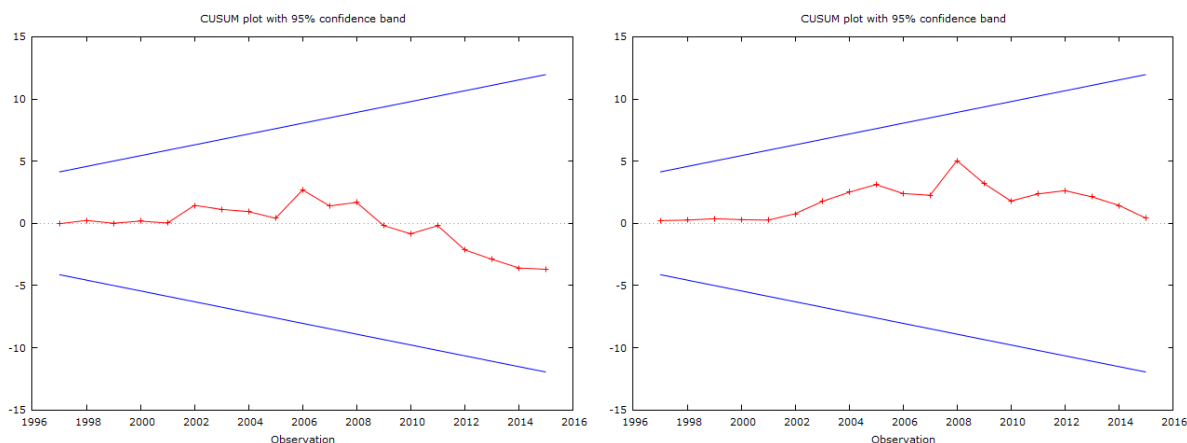
***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,5133 ***	0,5133 ***	6,3636	[0,012]
2	0,3230	0,0808	9,0155	[0,011]
3	0,5003 ***	0,4187 *	15,7307	[0,001]
4	0,3747 *	-0,0359	19,7198	[0,001]
5	0,1967	-0,0571	20,8881	[0,001]
6	0,0874	-0,2442	21,1338	[0,002]
7	-0,0211	-0,2023	21,1492	[0,004]
8	-0,1150	-0,1709	21,6402	[0,006]
9	-0,1414	0,0083	22,4452	[0,008]
10	-0,2015	0,0008	24,2281	[0,007]
11	-0,2490	0,0532	27,2218	[0,004]
12	-0,3276	-0,1554	32,9798	[0,001]

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETl programmal

53. sz. melléklet: Hatékonyság kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

54. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó találati eredményeihez kapcsolódó hisztogramok szöveges outjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Frequency distribution for **f_verseny_versenykepesség**, obs 1-21
number of bins = 5, mean = 531,619, sd = 193,188

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 283,25	202,00	3	14,29%	14,29% ****
283,25 - 445,75	364,50	5	23,81%	38,10% ****
445,75 - 608,25	527,00	5	23,81%	61,90% ****
608,25 - 770,75	689,50	5	23,81%	85,71% ****
>= 770,75	852,00	3	14,29%	100,00% ****

Frequency distribution for **a_verseny_versenykepesség**, obs 1-21
number of bins = 5, mean = 188,81, sd = 182,556

interval	midpt	frequency	rel.	cum.
< 209,00	104,50	14	66,67%	66,67% ****
209,00 - 418,00	313,50	6	28,57%	95,24% ****
418,00 - 627,00	522,50	0	0,00%	95,24%
627,00 - 836,00	731,50	0	0,00%	95,24%
>= 836,00	940,50	1	4,76%	100,00% *

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

55. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó korrelogramok szöveges outputjai a hazai közgazdasági folyóiratok két csoportjában

Autocorrelation function for **f_verseny_versenykepesség**

***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,5630 ***	0,5630 ***	7,6559	[0,006]
2	0,1992	-0,1726	8,6643	[0,013]
3	0,1273	0,1404	9,0994	[0,028]
4	-0,0392	-0,2348	9,1429	[0,058]
5	-0,1847	-0,0696	10,1731	[0,070]
6	-0,0824	0,1238	10,3918	[0,109]
7	-0,2369	-0,4009 *	12,3278	[0,090]
8	-0,4057 *	-0,0859	18,4425	[0,018]
9	-0,3000	-0,0383	22,0651	[0,009]
10	-0,1576	0,0180	23,1559	[0,010]
11	-0,1023	0,0311	23,6614	[0,014]
12	0,0008	-0,1057	23,6615	[0,023]

Autocorrelation function for **a_verseny_versenykepesség**

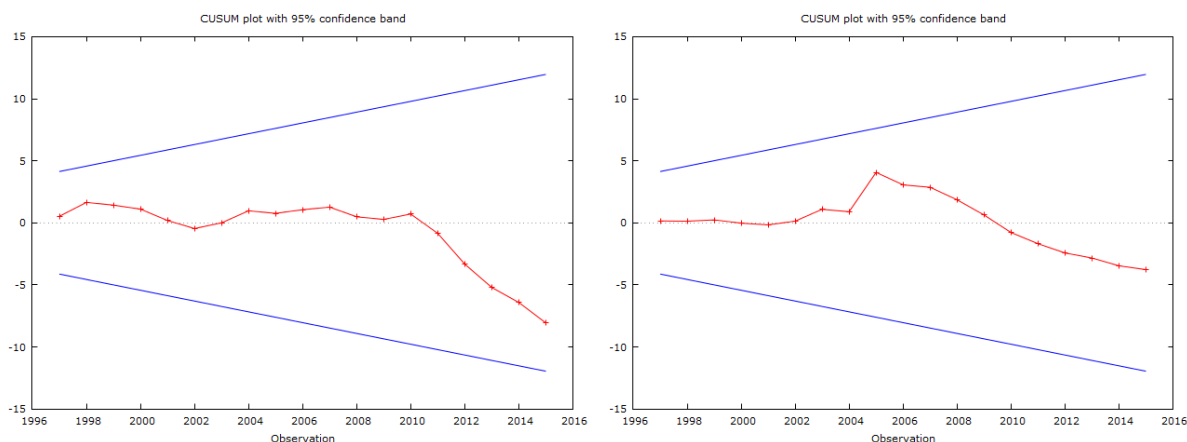
***, **, * indicate significance at the 1%, 5%, 10% levels

using standard error $1/T^{0,5}$

LAG	ACF	PACF	Q-stat.	[p-value]
1	0,2217	0,2217	1,1875	[0,276]
2	0,4413 **	0,4124 *	6,1371	[0,046]
3	0,0748	-0,0940	6,2871	[0,098]
4	-0,0344	-0,2731	6,3207	[0,176]
5	-0,1738	-0,1762	7,2322	[0,204]
6	-0,1012	0,1119	7,5623	[0,272]
7	-0,1979	-0,0099	8,9130	[0,259]
8	-0,1135	-0,1039	9,3915	[0,310]
9	-0,1898	-0,1717	10,8416	[0,287]
10	-0,1260	-0,0566	11,5392	[0,317]
11	-0,0742	0,1118	11,8050	[0,378]
12	-0,0533	0,0107	11,9575	[0,449]

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal

56. sz. melléklet: Verseny/versenyképesség kulcsszó idősoros találati eredményeihez kapcsolódó CUSUM-teszt eredményei a hazai folyóiratok két csoportjában

Forrás: saját számítás és szerkesztés GRETL programmal